

C:\Users\Plazma\Desktop\A_Asimov Isaac - Roboti úsvitu.pdb

PDB Name: zdroj
Creator ID: REAd
PDB Type: TEXT
Version: 0
Unique ID Seed: 0
Creation Date: 16.8.1973
Modification Date: 16.8.1973
Last Backup Date: 1.1.1970
Modification Number: 0

Isaac Asimov - Roboti úsvitu

BALEY

1.

Eliáš Baley si mumlal ve stínu stromu: "No jasně. Potím se."

Když přestal, narovnal se a hřbetem ruky si setřel pot z čela. Se sveřepým výrazem přelétl i zbytek promáčeného těla. "Nechci se potit," prohlásil, jako by oslovoval samotný vesmírný zákon. Občas ho tyto nezbytné, nicméně nepříjemné věci přiváděly do stavu rozmrzelosti.

Ve Městě, kde byla teplota i vlhkost dokonale kontrolována, se nikdo nikdy nepotil. Nanejvýš snad tam, kde se těmito pro člověka nutnými záležitostmi zabývali, tedy v oborech tepelné výroby a tepelné izolace.

A teď takovéhle zcivilizování.

Zalétl pohledem k poli, kde pracovala skupinka mužů a žen. Dalo by se říci, že Baley jejich práci řídil. Většinou to byli mladí, dospívající lidé, dali se však mezi nimi objevit i Baleyho vrstevníci, tedy lidé středního věku. Zkoušeli právě kypřit půdu, ale byli zvyklí i na jiné práce, které jim roboti plánovali. Ti by samozřejmě zvládli všechno mnohem lépe, ale neměli příkazáno nic víc, než jenom čekat opodál. Pro tentokrát je nahrazovali lidé.

Po obloze pluly mraky a jeden z nich právě zakryl slunce. Baley pátravě vzhlédl. To znamená, že žhnoucí pálavá (a stejně tak pocení) na chvíli poleví, pokud nezačne rovnou pršet. I to by se mohlo stát.

Jako všechno, měl své problémy i Vnějšek. Člověk si všude může vybírat hned z několika nepříjemností zároveň.

Baleyho i tentokrát překvapilo, že tak malý mrak je schopen zakrýt hned celé slunce. Země, navzdory tomu, že obloha zůstane modrá, vždycky potěmní. Od obzoru po obzor.

Stál tam, nad sebou listnatou klenbu stromů (dalo by se říci, že stavebním, na dotyk příjemným materiálem tohoto rádobý stropu, jakož i stěn, byla kůra) a znovu pohlédl na skupinu. Chodili sem pravidelně každý týden, počasi nepočasi.

Dnes se vesměs jednalo o nováčky, kteří se rozhodli rozšířit řady těch několika kurážných, co zde začínali. Svým dílem k tomu přispěla i Městská správa. Ne, že by jim sice nějak přímo pomáhala, spíš jim nijak zvlášť neškodila.

Po Baleyho pravici - směrem k východu, jak napovídalo postavení pozdně odpoledního slunce - se až k obzoru vypínala jehlanovitá, mnohaprstá kopule Města a pod ní bylo ukryto vše, co dělá život životem. Baley rovněž zahlédl malý, pohybující se bod, který byl ovšem tak daleko, že se o něm nedalo říct nic určitějšího.

Přesto si byl jistý, ať už podle způsobu pohybu, či podle nezřetelných znaků, že je to robot. Vzhledem k tomu, že povrch Země, s výjimkou Měst, byl z větší části oblastí robotů, to nebylo žádné překvapení. Lidské bytosti zde zastupovala pouze tato skupinka, do níž patřil i Baley - všichni snili, že jednoho dne vyrazí ke hvězdám, na nichž se usadí.

Terčem Baleyho zájmu se opět stali jeho pracující kolegové. Dlouze se na každého z nich zahleděl. Znal jejich tváře a stejně tak i jména. Pracovali, učili se snášet podmínky Vnějšku -

Vtom se zamračil a zabručel: "Kde je Bentley?"

"Tady jsem, táti," uslyšel za sebou zadýchaný hlas.

Baley se otočil. "Tohle mi nedělej, Bene."

"Nemám dělat co?"

"Takhle se ke mně plížít. I bez takovýchle překvapení mám dost problémů, abych se s celým tímhle Vnějškem vyrovnal."

"Nechtěl jsem tě vylekat. Ale uznej, že je hrozně těžké chodit po trávě tak, aby to rámusilo. To si jeden nepomůže. Ale táti, nechtěl bys už takhle začít přemýšlet o návratu? Jsi venku přes dvě hodiny a myslím, že už toho máš tak akorát dost."

"Proč? Protože je mi pětáctý, zatímco tobě, lidskému mláděti, je stěží devatenáct? Proto si myslíš, že bys měl na svého sešlého tatínka dohlížet?"

"Ano, myslím," odpověděl Ben. "Opět se ti, slovný detektive, podařilo trefit hřebíček přímo do hlavičky."

Pak se upřímně zasmál. Měl kulatou tvář a v ní živé oči. Je hodně podobný Jessii, uvědomoval si Baley, své matce. Svému otci, jehož tvář byla podlouhlá a převážně zachmuřená, už tolik ne.

V čem ale Ben svého otce zapřít nemohl, byl jeho způsob uvažování. Když k tomu chvílemi ještě přidal vrásku důstojné vážnosti, jen stěží by o legitimitě jeho původu někdo pochyboval.

"Cítím se výborně," promluvil znovu Baley.

"Jasně, táti. Nikdo na tom není lip nežli ty, vzhledem -"

"Vzhledem k čemu?"

"Tvému věku, samozřejmě. A vůbec si nemysli, že bych třeba zapomínal na to, že patříš k těm několika, kteří tady začínali. Ale jak jsem tě viděl pod tím stromem, napadlo mě, že už toho má starý muž zřejmě dost."

Baley se prudce napřímil. "Já ti dám starého muže." Robot, kterého si všiml před chvílí, když pozoroval Město, se mezitím přiblížil natolik, že mohl být snadno rozpoznán, nicméně Baley již tuto záležitost pustil z hlavy jako nepodstatnou. Namísto toho vysvětloval: "Domnívám se, že je poměrně rozumné uklidit se na chvíli pod strom, jestliže slunce takhle pálí. Stejně jako se učíme snášet nevýhody Vnějšíku, musíme umět využívat jeho předností. A, slunce už nám zase vylézá."

"Jo, vylézá, to máš pravdu. Ale stejně, nechceš raději dovnitř?"

"Neboj se, já vydržím. Když už je mi dopřáno strávit jedno odpoledne z týdne tady venku, tak ho tady taky strávím. Je to moje výsada. Od toho mám hodnost C-7."

"Tohle ale není otázka výsad, táti. To je záležitost případného vyčerpání."

"Snad už jsem ti řekl, že se cítím dobře."

"Ano. A jen co přijdeš domů, vlezeš si rovnou do postele, aby sis užil tmy."

"Přirozené to protilátky při zvýšeném ozáření."

"A máma se zase bude trápit."

"No tak ji nech trápit, když jí to dělá dobře. A kromě toho ty si tady připadáš jako nějak ublížený? Mně teda víc vadí, že se potím, ovšem na to si musím zvykat. Před tím nelze utíkat. Když jsem začínal, tak jsem si takhle daleko od Města ani netroufl, abych se nemusel obávat, že se vůbec dokážu vrátit - nakonec, tys byl jediný, kdo mě doprovázel. A podívej se, kolik toho máme dneska a jak daleko až můžu dojít, dá se říci, bez potíží. A té práce co zastanu. Vydržím klidně ještě hodinu. V pohodě. A řeknu ti, Bene, že tvoje matka by udělala jediné dobře, kdyby se tady občas objevila."

"Kdo? Máma? Žertuješ, víd?"

"No, tak trochu. Ale představ si, že za čas už nebudeme moci jít dál, jenom protože ona nebude chtít."

"A tebe to samozřejmě potěší. Táti, nic si nenamlouvej. Ono to takhle stejně nepůjde napořád - jestli si až dosud starý nepřipadáš, tak jednou si to beztak budeš muset přiznat. Tahle hra je pro mladé."

"Víš," podíval se na něj Baley, pěsti zpola sevřené, "jenom jestli nejsi až moc přemoudřelý s těmi tvými mladými. Byl jsi někdy mimo Zemi? Byl snad někdo z těchhle lidí, z těch co jsou tady, na poli, někdy mimo Zemi? Pokud vím, tak jenom já. Před dvěma lety. Když ještě tenkrát nebyla žádná aklimatizace - a přežil jsem."

"Já o tom vím, táti, ale to byla přechodná záležitost. A navíc při služebním výkonu, kdy nad tebou držela ochrannou ruku vyspělejší společnost. To bylo něco úplně jiného."

"To nebylo vůbec nic jiného," vzdoroval Baley, ačkoli ani on sám o tom ve svém srdci přesvědčen nebyl. "A nemá cenu se o tom bavit, dokud nebude možné si to zkusit. Jenom kdybych dostal povolení k cestě na Aururu, aby se ta jednání dostala ze Země."

"Na to zapomeň. To zas tak jednoduché nebude."

"Ale zkusit to musíme. Nedostaneme-li zelenou z Aurory, pak Správa nám odejít nedovolí nikdy. Aurora je největší a nejmocnější ze všech Vnějších světů a co tam řeknou -"

"Stane se. Vim. O tomhle všem jsme už mluvili nejímí miliónkrát. Ale proč bys musel pro to povolení přímo tam? Máme přece ještě takové věci jako třeba hyperpřenos. Klidně jim to můžeš říct odsud. Ale to už jsem ti taky říkal mockrát."

"Protože to neznamená totéž. My se s nimi potřebujeme setkat osobně - a tohle jsem zase už mockrát vysvětloval já tobě."

"Ať už je to tak, nebo onak," ozval se opět Ben, "stejně na to nejsme přichystaní."

"Připraveni ovšem nejsme jenom kvůli tomu, že nám Země nemůže dát lodě. Zato vesmířané ano, a to včetně nutné technické pomoci."

"Víra hory přenáší, jak se prý říkávalo. Proč by to asi vesmířané dělali? Kdy to bude, že se krátkověcí Pozemšťané dočkají jejich laskavosti?"

"Kdybych jim řekl -"

Ben se zasmál. "Táti, prosím tě. Vždyť ty chceš na Aururu jenom abys zase viděl tu ženskou."

Baley se zamračil, až mu jeho obočí převislo přes jeho hluboko posazené oči. "Ženská? U Jehovábela, Bene, o čem to mluvíš?"

"Dobře, táti, takže teď jenom mezi námi - mámě ani slovo - jak to bylo s tou ženou na Solárii? Už nejsem malý. Myslím, že už mi to můžeš říct."

"Na Solárii? S jakou ženou?"

"Jak to dokážeš, dívat se mi do očí a zapírat přede mnou ženu, kterou díky hypervlnnému vysílání znají všichni na Zemi. Gladii Delmarrovou. Tuhle ženu myslím."

"Tak s tou nebylo nic. Celá ta hypervlnná věc byla nesmyslem. I tohle jsem ti už ale říkal tisíckrát. Vůbec taková nebyla. Ani já takový nebyl. Všechno to byl jenom výmysl a dobře víš, že to všechno dělali navzdory mým protestům. A jenom proto, že si mysleli, že to v očích vesmířanů postaví Zemi do příznivějšího světla. Sám si můžeš snadno ověřit, že ani tvé matce jsem nikdy nenaznačoval nic jiného."

"Nic takového by mě nenapadlo. Ale stejně, ta Gladia přece odcestovala na Aururu a ty tam chceš teď také."

"Tedy mi chceš říct, že si doopravdy myslíš, že to jediné, kvůli čemu chci na Aururu, je - U Jehovábela!"

Syn se napřímil. "Co je?"

"Ten robot. To je R. Geronimo."

"Kdo?"

"Jeden z poslíčků našeho oddělení. A teď je tady, venku. Mám volno a protože nechci, aby mě otravovali, nechávám svůj přijímač doma. To je výsada C-7. Tedy pro mě poslali robota."

"A proč si, táti, myslíš, že jde zrovna za tebou?"

"No samozřejmě díky mé důmyslné dedukci. Za prvé: kromě mě tady není nikdo, kdo by měl co společného s Policejním oddělením. A za druhé: ta mizerná kraksna si to míří přímo ke mně. Podle toho usuzuji, že jde za mnou. Možná kdybych zalezl za strom a zůstal tam -"

"No tak, táti, to není stěna. To by pak robot mohl strom obejít."

Ten už ale mezitím volal: "Pane Baley, mám pro vás vzkaz. Jste očekáván na Ústředí."

Robot zastavil, chvíli vyčkal a pak se ozval znovu: "Pane Baley, mám pro vás vzkaz. Jste očekáván na Ústředí."

"Slyším a rozumím," přerušil ho Baley bezbarvým hlasem. Kdyby to neudělal, robot by pokračoval až do omrzení.

Baley na něj upřeně pohlédl a lehce se zachmuřil.

Jednalo se o nový model, který byl zase o kousek podobnější člověku ve srovnání s typy staršími. Před měsícem ho vybalili z krabice a s fanfárami zapnuli. Správa pořád vymýšlela něco - cokoli - jen aby byli roboti co nejpříjemnější. Tenhle měl šedavý a matný povrch něčeho na dotyk pružného (snad cosi na způsob jemné kůže). Povětšinou neměnný výraz obličeje nebyl až natolik idiotský, jako u ostatních robotů. Tak tohle musel Baley chtít-nechtít uznat, nicméně jinak, tedy mentálně, si s nimi nezadal v ničem.

Na okamžik se Baley rozpomněl na R. Daneela Olivawu, robota - vesmířana, s nímž se setkal při dvou svých úkolech. Jednou na Zemi, podruhé na Solarii, a naposledy, když s ním Daneel probíral problém zrcadlového odrazu. Daneel byl člověku natolik podoben, že s ním Baley jednal jako s přítelem, po kterém se mu potom mockrát stýskalo. Kdyby byli všichni roboti jako -

Raději řekl: "Ale já mám volno, chlapče. A necítím žádnou potřebu chodit na Ústředí."

R. Geronimo zůstal stát. Rukama mu procházelo mírné chvění. Baley si toho povšiml a uvědomil si, že došlo k naplnění určité míry rozporu v jeho pozitronových obvodech. Ty měly poslouchat příkazy člověka, běžně se však stávalo, že dva různí lidé vyžadovali dva různé druhy poslušnosti.

Robot prováděl výběr. "Máte volno, Pane. - Jste očekáván na Ústředí."

Ben zrozpačtil: "Jestli tě, táti, potřebuji -"

Baley pokrčil rameny. "Nehlopni, Bene. Kdyby mě skutečně tak nutně potřebovali, tak by pro mě poslali auto, a to nejspíš s člověkem, dobrovolníkem, místo aby nařídili robotovi, aby mě tady popouzel svým vzkazem."

Ben zatřásl hlavou. "Nemyslím, táti, že by pro tebe chtěli posílat člověka, když ani nevěděli kam, ani jak dlouho by tě mohl hledat."

"Dejme tomu. Potom můžeme zkusit, o jak naléhavý příkaz se jedná. - R. Geronimo, jdi zpět na Ústředí a vyřiď tam, že přijdu zítra v 9.00." A rychle dodal: "Jdi nazpět. Je to příkaz."

Robot viditelně zaváhal, otočil se, vykročil, znovu se otočil, pokusil se vrátit k Baleymu a nakonec zůstal stát. Celý jeho trup se chvěl.

Baley pochopil proč a zabručel směrem k Benovi. "Musím tam. U Jehovábela!"

Robotici to, co robota právě roztřásl, nazývali stejným potenciálem rozporu v druhé úrovni. R. Geronimo se ve své podřízenosti Druhému zákonu právě nacházel pod vlivem dvou rovnoprávných a protikladných příkazů. Normálně se tomu říkalo robotůi zablokování nebo ještě častěji jenom roblok.

Robot se pomalu otočil. Jeho původní příkaz byl sice silnější, ovšem ne až do takové míry, aby to nepoznamenalo jeho hlas, který nyní ztrácel na zřetelnosti. "Pane, mám příkaz, pokud byste to řekl. Což jste učinil a já mám příkaz -" Zastavil, načež chraplavě dodal. "Mám příkaz vám to říct, až když budete sám."

Baley odměřeně kývl na svého syna a Ben bez váhání ustoupil. Věděl, kdy je jeho otec tátou a kdy policistou.

Chvilí se Baley popuzeně zabýval myšlenkou zesílit svůj vlastní příkaz a roblok v podstatě dokončit, ale nejspíš by došlo k takovému druhu poškození, že by to vyžadovalo pozitronovou analýzu a následné přeprogramování. Veškeré náklady by pak odečetli z jeho služného a docela lehce by se tato částka mohla rovnat jeho celoročnímu příjmu.

Nakonec řekl: "Ruším svůj příkaz. Co jsi mi to měl říct?"

Hlas R. Geronima se ihned vyjasnil. "Měl jsem přikázáno vám říct, že jste očekáván kvůli spojení s Aurorou."

Baley se otočil a zavolal na Bena: "Počkej ještě tak půl hodiny a pak řekni ostatním, že chci, aby se vrátili."

A potom, to když už se vzdaloval rychlými kroky, se netrpělivě obrátil k robotovi: "A proč ti nepřikázali, abys mi to řekl hned? A proč tě nenaprogramovali, abys pro mě přijel autem, abych teď nemusel pěšky?"

Ale proč tomu tak bylo, věděl dobře sám. Případná robotova nehoda by jen podminila další vlnu protestů proti robotům.

Zvolnil. Od Ústředí je dělil ještě kus rušného provozu, ale ještě dřív se budou muset dostat za hradby Města a k těm jim zbývaly dva kilometry.

Aurora? Co za průšvih to bude tentokrát?

2.

Za půl hodiny dorazil Baley k přístupové cestě do Města a sám sobě se pokoušel vyvracet to, co již začínal tušit.

Tentokrát už snad - snad - ne.

Dosáhl přechodové roviny mezi Vnějškem a Městem, jehož stěny jej dosud dělily od chaosu civilizace. Položil ruku na signální tlačítko - a bylo otevřeno. Ani tentokrát nečekal, až bude brána dokořán, nýbrž dovnitř vklouzl hned, jak jen to bylo možné. R. Geronimo ho následoval.

Policejní hlídka se při jejich vstupu vyděla jako pokaždé, když přicházel někdo z Vnějšku. Opět ten nevěřící pohled, opět nárůst pozornosti, opět hmátnutí po blasteru, opět váhání vyjadřující zamručení.

Baley s výrazem plným chmur předložil identifikační kartu a hlídka zasalutovala. Dveře za ním se zavřely - a bylo to. Rázem byl uvnitř Města. Všude kolem se vypínaly stěny a Město se stalo Vesmírem. Zase až po krk zapadl do onoho nekonečného, věčného hučení a zápachu lidí i soustrojí, kterými bude záhy pohlceno i jeho podvědomí. V mírném, nepřímém osvětlení nezbylo nic z nedokonalého a proměnlivého záření Vnějšího s jeho zelení, hnědí, modří a bělobou, přerušovanými červení a žlutí. Tady nevál rozmarný vítr, tady nevládlo horko, ani chlad, tady nehrozil déšť; nebyla tady ani tichá místa ustavičného a nehmatalného proudění vzduchu, který se staral o jeho svěžest. Zdejší proplánovaný soulad teploty a vlhkosti byl člověku tak dokonale přizpůsoben, až se stával nesmyslným.

Tohle se v něm dělo pokaždé. Město ho opět přijalo do svého lůna a on to přijal s radostnou úlevou.

Věděl, že takovéhle lůno je něčím, z čeho povstává a rodí se lidstvo. Tohle pociťoval při každém svém návratu.

Bude tomu tak jednou provždy? Nebo to skutečně dopadne tak, že se mu podaří jednoho dne vyvést z Města, ze Země, ke hvězdám bezpočet svých spřízněných, zatímco on sám toho nakonec schopen nebude? Bude mu až do smrti domovem jenom Město?

Přestože věděl, že nemá žádný význam trápit se tím dál, zatnul zuby.

"Určitě tě sem přivezli autem, že ano, chlapče?" zeptal se robota.

"Ano, pane."

"A kde je teď?"

"Nevím, pane."

Baley se otočil k hlídce: "Tenhle robot sem byl dopraven asi před dvěma hodinami. Co se stalo s vozem, kterým byl přivezen?"

"Pane, nejsem ve službě ještě ani hodinu."

Další otázky tedy byly zbytečné. Jasně, ani v autě nevěděli, jak dlouho bude trvat, než ho robot najde, proto nečekali.

Baley dostal chuť zavolat je zpátky, ale beztak by mu řekli, aby použil expresní dráhu, že to tak bude rychlejší.

Jediným důvodem, proč dosud váhal, byl R. Geronimo. Netoužil sice po jeho společnosti na expresní dráze, ovšem jen stěží mohl předpokládat, že se robotovi povede projít nepřátelskými davy až do Ústředí.

Neměl tedy na vybranou. Spoléhat na komisaře, že by mu tuto situaci ulehčil, bylo nepochybně marné. Proč by to vůbec mělo vzrušovat právě jeho, a to i bez ohledu na skutečnost, zda čas má či nikoli.

"Tudy, chlapče," uzavřel přemítání Baley.

Město se rozprostíralo na pěti tisících čtverečních kilometrech a bylo protkáno více než čtyřmi sty kilometry expresní dráhy a několika dalšími stovkami kilometrů přivaděčů. To všechno sloužilo více než dvaceti milionům obyvatel.

Spletitá dopravní síť měla osm úrovní se stovkami mimoúrovňových křižovatek různých stupňů složitosti.

Jako detektiv by je měl Baley všechny znát - a tudíž je znal. Stačilo sestoupit na nejbližším rohu Města, porozhlédnout se a pak si zvolit jednu z možných kombinací.

Nebylo proto co řešit, cesta do Ústředí byla hračkou. Mohl vybírat z osmi nejpříhodnějších tras, záleželo však na tom, která z nich bude v tuto dobu nejméně přeplněna.

Trvalo jen chvíli, než se Baley rozhodl a pobídl robota. "Tak pojďme, chlapče." Ten se mu poslušně pověsil na paty.

Přeskočili na projíždějící přivaděč a Baley se zavěsil na jednu z vertikálních tyčí - bílou, teplou a k příjemnému uchopení tvarovanou. Sedat si nechtěl; dlouho nepojedou. Robot se na Baleyho pokyn chytil stejné tyče. Mohl sice stejně dobře zůstat bez držení - aniž by to jeho stabilitu jakkoli ohrozilo - ovšem Baley nechtěl riskovat ani to nejmenší nebezpečí vzájemného rozdělení.

Na přivaděči již několik lidí bylo a jejich oči se samozřejmě - a nevyhnutelně - na robota hned zaměřily. Baley jejich pohledy jeden po druhém zachytával a za pomoci svého autoritativního výrazu je s jistým vypětím neutralizoval.

Na další Baleyho kývnutí přivaděč opět opustili. Došli až k pásům a vzhledem k tomu, že ty se pohybovaly téměř stejnou rychlostí, nebyli ani nuceni zpomalovat, když na nejbližší z nich nastupovali. Hned nato Baley zaznamenal proudění vzduchu - přestali být chráněni plastovou uzávěrou.

S využitím dlouhodobých zkušeností se do větru zavěsil a pozvednutím jednoho z ramen zrušil nepříjemný tlak v úrovni očí. Až na křižovatku s expresní dráhou pásy klesaly. Odtud oba dále rychlopásem pokračovali podél expresní dráhy vzhůru.

Uslyšel výkřik mladistvého hlasu: "Robot!" a bylo mu jasné, co bude následovat (i on kdysi býval mladý). Byla jich celá skupina - dva, tři či snad pětacet - a jezdili po pásech nahoru a dolů. Půjde o to, že za chvíli robot jaksi klopýtne a vzápětí s řinkotem upadne. No a kdyby se náhodou některý z těch mládenců dostal před policejní soud, bude tvrdit, jako každý, kdo až dosud ve vazbě byl, že do něj robot narazil a vlastně tím ohrožoval plynulost provozu. Potom ho nepochybně propustí.

Robot se nemůže ani bránit - to v prvním případě, ani vypovídat - to v případě druhém.

Baley se bleskově přesunul mezi prvního z mládků a robota. Potom si odkročil na rychlejší pás, zvedl paži, jako by chtěl srovnat zvýšenou rychlost, a nešťastně do mladého muže, který na pomalejším pásu nic takového neočekával, vrazil. Ten stačil jenom vykřiknout: "Héj!" a pak se rozplácl na pás. Jeho kumpáni se zastavili, v mžiku odhadli situaci a rozhodli se pro ústup.

Baley pronesl: "Na expresní dráhu, chlapče."

Robot krátce zaváhal. Roboti totiž nesměli sami, bez doprovodu, na expresní dráhu vstupovat. Baleyho příkaz byl však tomuto nadřazen, tedy se pohnul a nastoupil. Baley šel až za ním, aby se nemusel zabývat prorážením cesty v davu. To ponechal na R. Geronimovi.

Díky tomu postupoval Baley dost rychle směrem k volnějšímu nástupišti vyšší úrovně. Sotva stopu za ním tlačil robota před sebou a znovu odolával okolním pohledům.

K Policejnímu ústředí však ještě pořád zbývalo patnáct a půl kilometru. Až tam si bude moci konečně oddychnout.

Nakonec s sebou R. Geronima přivedl i tam. Bez oděrky, nedotčeného. U dveří ho vyměnil za příjemku. Pečlivě si na ní zkontroloval datum, čas a číslo robotovy série a až potom ji vložil do náprsní kapsy. Stejně si ale ještě před koncem směny ověřil, zda byly tyto údaje zaznamenány i do počítače.

Teprve až po tomhle všem zamířil ke komisaři - neboť ho znal. Sebemenší Baleyho zaváhání by mu ihned posloužilo za záminku k jeho sesazení. Komisař byl tvrdý chlap. A Baleyho minulé úspěchy považoval za osobní urážky.

3.

Komisařem byl Wilson Roth. Ve svém postavení se držel již dva a půl roku. Vystřídal v něm Julia Enderbyho hned po jeho odchodu do výslužby. Stalo se tak v důsledku rozruchu, jehož příčinou byla vražda jednoho vesmířana. Jen co se situace trochu uklidnila, bylo mu obezřetně nabídnuto odstoupení.

S jeho výměnou se Baley nikdy úplně nesmířil. Navzdory všem svým chybám mu byl stejně přítelem jako nadřízeným; Roth byl pouze nadřízený. Vždyť vlastně ani nepocházel z Města. Tedy tohoto Města. Byl přiveden z Venku.

Roth nebyl ani příliš vysoký, ani příliš tlustý. Měl však velkou hlavu, která mu seděla na krku tak, že ji měl celou předsunutou dopředu před trup. Díky této své hlavě budil dojem mohutnosti. Vše pak doplňovala těžká víčka na zpola zapadlých očích.

Přestože mnohým z jeho okolí připadalo, že vlastně pořád jenom spí, nic mu nikdy neuniklo. Baley to zjistil záhy po jeho příchodu. Nedalo by se říci, že by si ho Roth zamiloval. Stejně tak se nedalo říci, že by si on zamiloval Rotha.

Roth kupodivu netrpělivě nevypadal - ostatně tak nevypadal nikdy - ovšem jeho slova již žádné nadšení nevzbuzovala.

"Baleyi, proč je tak těžké vás nalézt?" přivítal ho.

"Mám volné odpoledne, komisaři," odvětil mu zdvořile Baley.

"Samozřejmě, vaše C-7 výsada. Vysílač jste neslyšel, že? Tedy, něco takového, co přijímá služební vzkazy? Je vaší povinností odpovědět. A to i v době volna."

"To mi známo je, komisaři, ale nevím už nic o žádném předpisu ohledně nošení vysílače. Jsme k dosažení i jinými způsoby."

"Uvnitř Města ano, ale vy jste byl Venku - nebo se mýlím?"

"Nemýlíte se, komisaři. Byl jsem Venku. Ovšem směrnice ani v tomto případě nošení vysílače nenařizují."

"Jste tedy chráněn literou zákona, že?"

"Ano, komisaři," řekl Baley sebejistě.

Komisař, mocný a nevyzpytatelný muž, nejdříve zrudl a pak se posadil na stůl. Ještě Enderbym zabudované okno na Vnějšíšek bylo již delší

dobu zabedněno a přemalováno. V uzavřené místnosti (nyní honosnější a komfortnější) působil komisař dojmem ještě mohutnějším.

Komisařův hlas zůstal i nadále klidný: "Baleyi, zdá se mi, že až příliš spoléháte na vděčnost, kterou vám Země prokazuje."

"Spoléhám na co nejlepší výkon své služby, komisaři, v rámci platných předpisů."

"A vedle vámi překroucených nařízení i na pozemský vděk."

Baley mlčel.

Pokračoval tedy komisař: "Před třemi lety se vám dostalo vysokého ocenění za úspěšné vyřešení Sartony vraždy."

"Děkuji, komisaři," řekl Baley. "A věřím, že to napomohlo i samotné likvidaci Vesmírného města."

"To ano - a v jistém smyslu to přivítala celá Země. Další ostruhy jste si vysloužil před dvěma roky na Solárii, načež došlo k přehodnocení obchodních smluv s Vnějšími světy, díky čemuž získala Země další výhody."

"Předpokládám, že všechno je zdokladováno, pane."

"A vy jste se stal hrdinou."

"O což jsem vůbec nestál."

"Byl jste dvakrát povýšen - další to plody těchto afér. A události na Solárii se staly dokonce námětem hypervlnného dramatu."

"Které se celé natáčelo bez mého souhlasu a proti mé vůli, komisaři."

"Které z vás nicméně hrdinu udělalo."

Baley to odbyl pokrčením ramen.

Komisař ještě pár sekund vyčkával, nedočká-li se přece jenom nějakého komentáře, a pak dodal:

"Ovšem za poslední dva roky vás nic významného nepotkalo."

"A každého Pozemšťana přirozeně zajímá, co v zájmu toho dělám."

"Správně. Tudíž je nasnadě otázka, jestli jste se právě kvůli tomu nestal vůdcem toho nového bláznivého hazardu s výlety na Vnějšíšek, s hrabáním se v půdě, s napodobováním robotů?"

"Což bylo schváleno."

"Ne všechno, co je schváleno, je chváleno. Třeba vás víc lidí dnes považuje spíš za člověka výstředního, nežli za hrdinu."

"Což je v souladu i s tím, co si o sobě sám myslím," potvrzoval vyřčené Baley.

"Nicméně, veřejnost má, jak známo, krátkou paměť. Hrdinství je záhy zaměňováno za výstřednost, jako třeba ve vašem případě, takže dopus-títe-li se potom chyby, ocitáte se ve vážných potížích. Pověst, na kterou spoléháte -"

"Jedná-li se vám o tohle, komisaři, tedy nespolečám."

"Policejní správa se domnívá, že vás takovéto spoléhání nezachrání, stejně jako vás nebudu schopen chránit ani já."

Baleyho zarputilou tvář se mihl náznak úsměvu. "To bych nerad, komisaři, abyste nějakým neuváženým pokusem o mou záchranu ohrozil své postavení."

Komisař pokrčil rameny a usmál se stejně nezřetelně a prchavě. "Tím se trápit nemusíte."

"Smím potom vědět, komisaři, proč o tom mluvíte?"

"Abych vás varoval. Rád bych, abyste chápal, že vás nechci nějak zničit, spíš tak trochu varovat. Máte být zapleten zase do čehosi velmi ožehavého, kde byste se právě takové chyby dopustit mohl a já bych vás chtěl jenom upozornit, že se do toho vlastně vůbec pouštět nemusíte." A neskrývaný úsměv se rozlil po jeho tváři.

Baley na tento úsměv nijak nereagoval. Zeptal se pouze: "Můžete mi říct, jak moc ožehavá ta záležitost je?"

"Nevím."

"Týká se to Aurory?"

"R. Geronimo měl příkaz, aby vám to řekl, ukáže-li se to nezbytné, ale já sám o tom nevím nic."

"Proč mi tedy, komisaři, vyprávíte o tom, že je to něco velmi ožehavého?"

"Víte, Baley, luštit tajemství je sice váš úkol. Ale s čím myslíte, že se odhodlá člen Správy spravedlnosti Země až do Města? Jednodušší by přece bylo vybavit to s vámi ve Washingtonu, jako tomu bylo třeba před dvěma lety s tou lapálií na Solarii. A proč myslíte, že se ta osoba mračí, začne být nevrla a netrpělivá, jen co se dozví, že nejste k okamžitému dostižení? Vaše rozhodnutí stát se nedosažitelným bylo tentokrát nesprávné a já za to žádným způsobem odpovědnost nést nemůžu. Snad tohle samo o sobě osudné není, ale nemyslím, že byste dnes vstal správnou nohou."

"A zřejmě proto mě i nadále zdržujete?" zamračil se Baley.

"Ale ne. Úředník od Spravedlnosti si právě dopřává malé občerstvení - však znáte ty požitkářské Zemáky. Na nás se dostane až potom. Novina o vašem příchodu si již svého adresáta našla, takže zatím můžete klidně pokračovat v čekání, jako to dělám já."

Baley tedy čekal. Nedokázal však rozpoznat, že ono hypervlnné drama, jakkoli bylo vynuceno proti jeho vůli a dost výrazně napomohlo k význačnějšímu postavení Země, jeho samého, především na oddělení, zničilo. Vyčlenilo ho z dvojrozměrně ploché organizace tím, že jej představilo v rozměrech třech.

Postoupil na žebříčku, dostalo se mu výhod, ale také proti němu v oddělení narostla zášť. Čím výše se dostal, tím snáze se teď může při pádu rozbít.

Kdyby udělal chybu -

4.

Úředník od Spravedlnosti vstoupil, letmo se rozhlédl kolem, přešel na druhou stranu Rothova stolu a posadil se.

Choval se přiměřeně své kvalifikaci nejvyššího stupně. Roth se sebejistě posadil do vedlejšího křesla.

Baley zůstal stát a snažil se skrýt ve své tváři stopy překvapení.

Roth ho sice varovat mohl, leč nevaroval. Než aby mu cokoli naznačil, volil raději svá slova co nejobezřetněji.

Tím úředníkem byla žena.

Nebylo důvodu, aby nebyla. Žena mohla zastávat jakoukoli funkci. Generálním tajemníkem mohla klidně být žena.

Spousty žen byly například v policejních složkách, některé dokonce i v hodnosti kapitána.

Potíž byla v tom, že bez upozornění to nikdo neočekával ani v jednom z těchto případů. Bývaly doby, kdy ženy zastávaly správní posty v hojně míře. O tom Baley věděl, v dějinách se vyznal poměrně dobře. Ovšem tahle doba se ničím takovým nevyznačovala.

Žena byla dost vysoká a v křesle seděla poněkud škrobeně. Její uniforma se od mužské příliš nelišila. Ani žádný účes, žádná úprava obličeje. O jejím pohlaví však nemohlo být pochyb díky jejím prsům, jejichž význačnost se ani nijak skrývat nesnažila.

Jednalo se o čtyřicátnici s obličejem pravidelně a ostře řezaných rysů. Měla v sobě přitažlivost ženy středního věku a ve svých tmavých vlasech žádnou viditelnou šed.

Ticho nepřerušila otázkou, nýbrž oznámením:

"Jste detektiv Eliáš Baley, klasifikace C-7."

"Ano, madam," odpověděl navzdory tomu Baley.

"Já jsem Lavinia Demacheková, podsekretářka. Co se týče vás, dá se říci, že z hypervlnného vysílání si vás pamatuji trochu jinak."

Baley ztrápeně zakroutil hlavou. "Že by se jim tedy povedlo představit mě takového, jaký jsem, o to se snad ani moc nesnažili, madam." Tohle opakoval Baley častokrát.

"To bych ani netvrdila. Ve skutečnosti vypadáte mnohem mužněji, než ten herec s dětskou tváří, kterého si vybrali."

Baley na okamžik zaváhal a pak se rozhodl chopit se nabízené příležitosti. Nebo snad vycítil, že by tomu stejně neodolal? "Máte vybraný vkus, madam," pronesl důležitě.

Usmála se a Baley mu se značně ulevilo. "Tomu bych samozřejmě ráda věřila. Ale teď by mě mnohem víc zajímalo, jak mi vysvětlíte, že jste mě nechal tak dlouho čekat?"

"Nebylo mi známo, že byste chtěla přijet, madam, a měl jsem volno."

"Které jste strávil Venku, chápu."

"Ano, madam."

"Jste tedy jedním z těch potřeštěnců, jak bych vás označila, kdybych neměla dost vybraný vkus. Raději se však místo toho zeptám, jste-li jedním z těch nadšenců?"

"Ano, madam."

"Čekáte tedy, že byste se mohl jednoho dne vystěhovat a objevovat ve změti Galaxie nové světy."

"Já už snad ani ne, madam. Třeba se ukáže, že už na to budu starý, ovšem -"

"Kolik vám je?"

"Čtyřicet pět, madam."

"No, nevypadáte na to. Mně je náhodou taky pětáctýřet."

"Nevypadáte na to, madam."

"Starší nebo mladší?" znovu se zasmála. "Ale zanechme této hry. Snažíte se mi naznačit, že už jste dost starý, než abyste byl průzkumníkem."

"V naší společnosti nemůže být průzkumníkem nikdo, kdo za sebou nemá výcvik Venku. A ten zvládnou nejlépe mladí. Můj syn se snad jednou na nějaký ten jiný svět dostane."

"Myslíte? Vždyť vy přece víte, že Galaxii ovládají Vnější světy?"

"Jenom padesát planet, madam. Obyvatelné - nebo přinejmenším obyvatelnými být mohou - jsou v Galaxii ovšem další miliony světů, které podle všeho žádným inteligentním životem neoplývají."

"Ano, ale ze Země se žádná loď bez svolení vesmířanů nedostane."

"Ale to bychom mohli dostat, madam."

"Já váš optimismus, pane Baley, bohužel nesdílím."

"Mohl bych promluvit s vesmířany, kteří -"

"Vím, že můžete," řekla Demacheková. "Mým nadřízeným je Albert Minnim, který vás před dvěma lety vysílal na Solarii." Dopřála si mírného zkroucení rtů. "Herec, který ho ve své malé roli, v onom hypervlnném dramatu představoval, se mu dost podobal, jak si vzpomínám. A jemu se to moc nelíbilo, jak si vzpomínám rovněž."

Baley se rozhodl pro změnu tématu. "Obrátil jsem se na podsekretáře Minnima -"

"Byl povýšen."

Baley se dost dobře nevyznal v hodnotách klasifikačních stupňů. "Jaký je jeho současný titul, madam?"

"Tajemník."

"Děkuji vám. Obrátil jsem se na tajemníka se žádostí o povolení návštěvy Aurory za tímto účelem."

"Kdy to bylo?"

"Nedlouho po návratu ze Solarie. A tuto žádost jsem potom ještě dvakrát zopakoval."

"Příčenž jste příznivou odpověď samozřejmě nedostal."

"Ne, madam."

"Jste tím překvapen?"

"Jsem tím zklamán, madam."

"Nevidím nic, co by tomu nasvědčovalo." Pohodlně se opřela v křesle. "Naše vztahy se světy vesmířanů jsou dost choulostivé. Může vám sice připadat, že ta vaše dvě odhalení situaci v mnohém usnadnila - a taky usnadnila. Stejně jako pomohlo i to příšerné hypervlnné drama. Nicméně proces uvolňování nedospěl semhle," - přiblížila ukazováček až téměř k palci - "nýbrž jenom sem," načež roztáhla ruce daleko od sebe.

"Za těchto okolností," pokračovala, "bychom si jen stěžii mohli dovolit riskovat vaši cestu na Auroru, nejdůležitější z Vnějších světů, a čekat, jestli to snad nějak nezvýší mezihvězdné napětí."

Baleyho oči se střetly s jejími. "Byl jsem na Solarii a neublížilo to vůbec ničemu. Naopak -"

"Ano, vím, ale tam jste byl na žádost vesmířanů, což je parseky vzdáleno tomu, dostat se tam na žádost naší. Tohle nemůžete nevidět."

Baley mlčel.

Aby potvrdila svoje očekávání, lehce si odfrkla. "Od dob vašich žádostí - které byly adresovány nadsekretáři a velmi korektně jim pak opominuty - se situace zase zhoršila. A nejvíc v posledním měsíci."

"Proto tohle jednání, madam?"

"A, pán začíná být netrpělivý?" V její vylepšené intonaci to zaznělo cynismem. "Rád byste už ze mne vymáčkl, o co jde, že?"

"Ne, madam."

"Ale ano. A proč by taky ne? Už vás musím docela nudit. Dovolte, abych se k tomu dostala otázkou, jestli znáte Dr. Hana Fastolfého?"

"Setkal jsem se s ním asi před třemi lety v bývalém Vesmírném městě," odpověděl uvážlivě Baley.

"Určitě vám byl sympatický."

"Byl přátelský - na vesmířana."

Následovalo další odfrknutí. "To si myslím. Víte o tom, že se v posledních dvou letech stal význačným aurorským politikem?"

"Prý byl ve vládě, říkal mi jeden ... partner, s nímž jsem jednou spolupracoval."

"R. Daneel Olivaw, váš vesmířanský robotí přítel?"

"Můj bývalý partner, madam."

"Při příležitostném řešení menšího problému dvou matematiků na palubě vesmířanské lodi?"

Baley přikývl: "Ano, madam."

"Jak vidíte, informace nám nechybí. Dr. Han Fastolfe byl v posledních dvou letech víceméně tím nejzářivějším z majáků, nejdůležitější osobností jejich Světové vlády a dokonce se v souvislosti s jeho jménem mluví i o předsednictví. Předseda, abyste rozuměl, je tím nejvyšším představitelem, jakého Aurořané vůbec mají."

Baley zopakoval svoje: "Ano, madam," zatímco se ptal sám sebe, kdy už konečně nakousne tu obzvlášť choulostivou záležitost, o níž mluvil komisař.

Demacheková nevypadala, že by s tím chtěla nějak spěchat. "Fastolfe je umírněný. Jak o sobě aspoň prohlašuje. On se domnívá, že Aurora - a Vnější světy vůbec - už ze své cesty sešla, stejně jako cítíte vy, jak předpokládám, že i my na Zemi jsme se dostali někam jinam, než jsme původně chtěli. Jeho přáním je vrátit se zpět ke zmírnění robotizace, k rychlejší výměně generací a ke spojenectví a přátelství se Zemí. My ho přirozeně podporujeme - ale ne zase moc

hlasitě. Kdybychom projevovali svou náklonnost až příliš otevřeně, mohlo by se mu to také dost dobře stát polibkem smrti."

Baley zvedl hlavu: "Jsem přesvědčen, že on by podporoval i průzkum a osídlování jiných světů námi ze Země."

"Tomu věřím rovněž. A domnívám se, že vám už o tom leccos naznačil."

"Ano, madam, při našem setkání."

Špičkami prstů k sobě Demacheková spojila dlaně a podepřela si jimi bradu. "Myslíte, že jsou jeho názory podpořeny i obecným míněním Vnějších světů?"

"To nevím, madam."

"Já se obávám, že ne. Mnohým je to lhostejné. Celá legie jich proti němu stojí přímo. To, že se dosud drží tak blízko moci, je zřejmě zásluhou především jeho politické obratnosti a osobní oddanosti, než čehokoli jiného. Ovšem největší jeho slabinou budou nejspíš právě sympatie k Zemi. Těch je proti němu soustavně zneužíváno, což samozřejmě ovlivňuje ty, kteří se pak budou na posuzování jeho záměrů podílet. Pokud bychom vás poslali na Auroru, sebemenší vaše zaváhání by protipozemské nálady jenom vyhrotilo a samozřejmě by oslabilo i jeho pozici. Dost možná i osudově. A Země si takové riziko prostě dovolit nemůže."

"Chápu," zabručel Baley.

"Ovšem Fastolfe se pro toto riziko rozhodl. Byl to samozřejmě on, kdo dal podnět k vašemu vyslání na Solárii, to bylo ovšem v době, kdy se na politické výsluní teprve dostával a byl tedy ještě velmi přístupný. S postupem času měl stále více co ztratit a my museli brát zřetel na prospěch více než osmi miliard Pozemšťanů. I proto je tedy současná politická situace tak nesnesitelně napjatá."

Zmlkla a Baley konečně mohl položit svou otázku:

"Což konkrétně představuje co, madam?"

"Zdá se," spustila znovu Demacheková, "že se Fastolfe zapletl do vážného a bezprecedentního skandálu. Nepodaří-li se mu situaci zvládnout, skončí to nejspíš jeho politickým pádem, což bude záležitost několika týdnů. Bude-li nadlidsky chytrý, možná to protáhne na několik měsíců. Dříve nebo později ovšem o svou politickou moc stejně přijde - což by pak pro Zemi mohlo znamenat skutečnou pohromu."

"Můžu se zeptat, z čeho je vlastně obviněn? Korupce? Vlastizrada?"

"Nic tak bezvýznamného. Jeho nepřátelé nemají v žádném případě s jeho osobní bezúhonností vůbec nic společného."

"Tedy zločin z vášně? Vražda?"

"Vražda sice ano, ale ne tak zcela."

"Nerozumím, madam."

"Pane Baley, na Auroře jsou lidské bytosti, ale i roboti, z nichž většina se podobá těm našim - tedy nejsou nijak zvlášť vyspělí. Nicméně tam mají i pár humanoidních robotů, kteří jsou lidem podobní natolik, že za ně mohou být i považováni."

Baley přikývl: "O tom bych měl něco vědět."

"Předpokládám, že zničení humanoidního robota není tak úplně vraždou v pravém slova smyslu."

Baley se s rozšířenými očima naklonil dopředu a vykřikl: "U Jehovahela, ženská! Dost už této hry. Chcete mi snad říct, že Dr. Fastolfe zabil R. Daneela?"

Roth vyskočil na nohy a vyrazil k Baleyemu, podsekretářka Demacheková ho však mávnutím ruky poslala zpět.

Vypadala nevzrušeně.

"Vzhledem k okolnostem," podotkla, "vám vaši nezdvořilost, Baley, promíjím. Ne, R. Daneel zabit nebyl. On totiž není na Auroře jediným huma-noidním robotem. Zabit, přejete-li si užívat tohoto nepřesného označení, byl jiný takový robot, nikoli R. Daneel. Abych byla přesnější, zničena byla pouze jeho mysl, zato dokonale; bylo zjištěno, že došlo k trvalému a nezvratnému robloku."

Baley zareagoval: "A oni tvrdí, že to udělal Dr. Fastolfe?"

"Tohle tvrdí jenom jeho nepřátelé. Extremisté, kteří chtějí, aby byla Galaxie osídlována výlučně vesmířany, a kteří nám, Pozemšťanům, přejí, abychom vůbec vymizeli z Vesmíru. Kdyby byli tyto extremisté nějak schopni v příštích pár týdnech, před volbami, zvýšit svůj vliv, vláda by se zcela určitě dostala pod jejich kontrolu a následky by se pak mohly odhadnout jen stěží."

"A proč je ten roblok tak politicky důležitý? Nechápu."

"Jistá si nejsem vůbec ničím," pronesla váhavě Demacheková. "Ani si netroufám tvrdit, že bych rozuměla aurorské politice. Jenom soudím, že extremisté tyto humanoidní roboty nějak pojali do svých plánů a že ta destrukce jednoho z nich je dost rozlilita." Sešpulila rty. "Jejich politici se mi zdají až dost zmatení a bude vám patřit veškerý můj obdiv, podaří-li se vám být z nich alespoň trochu moudrý."

Baley se snažil zachovat si svou sebekontrolu a zároveň čelit podsekretářčině pohledu. Vážným hlasem se zeptal: "Proč jsem tady?"

"Kvůli Fastolfeovi. Jednou jste se už kvůli vraždě do vesmíru vypravil a uspěl jste. Fastolfe vás chce vyzkoušet znovu. Máte odletět na Auroru a tam vypátrat, kdo za onen roblok nese odpovědnost. Tvrdí přitom, že je to jediná možnost, jak odrazit běsnění extremistů."

"Nejsem robotik. Nevím nic o Auroře."

"Ani o Solárii jste nic nevěděl a povedlo se. Podstata, Baley, spočívá v tom, že nejen Fastolfe, ale i my bychom dost rádi věděli, co se to tam skutečně stalo. Vůbec není v našem zájmu, aby byl Dr. Fastolfe zlikvidován. Neboť dojde-li k tomu, dost pravděpodobně se Země pro ty vesmířanské extremisty stane předmětem nepřátelství tak strašného, že s ničím podobným jsme se až dosud nestřetli. A my samozřejmě nechceme, aby k něčemu takovému došlo."

"Což si ovšem já na zodpovědnost vzít nemůžu. Ten úkol je -"

"Bezmála neproveditelný. To je nám jasné, ovšem na vybranou ani tak nemáme. Fastolfe na tom trvá - a za ním pořád ještě stojí aurorská vláda. Pokud vy tam odmítnete jít, nebo my vás tam odmítneme pustit, budeme muset počítat s aurorskou odvetou. Půjdete-li a podaří-li se vám uspět, my budeme ušetřeni a vy budete přiměřeně odměněni."

"A půjdu-li a neuspěju?"

"Potom pro nás asi bude nejvýhodnější vidět to tak, že tím není vinna Země, nýbrž vaše osoba."

"Jinými slovy, úřednictvo si kůži nespálí."

Demacheková zakroutila hlavou. "Spíš bychom to mohli říct tak, že vy budete vhozen do vody, a my budeme doufat, že se v tom Země zas tak moc nevymáchá. Jeden člověk ve srovnání s celou planetou, to nejsou až tak špatné obchodnické počty."

"No, vzhledem k mým vyhlídkám na úspěch se pro mě, když nikam nepůjdu, zas tak moc nemění."

"Sám víte nejlépe," ozvala se už mírněji Demacheková, "že si vás Aurora vyžádala a že prostě odmítnout nemůžete. A proč byste vlastně taky odmítal? Před dvěma lety jste o povolení vycestovat na Auroru žádal sám, a když jste byl odmítnut, byl jste z toho velmi rozhořčen."

"Jenomže něco jiného je v klidu se dohodnout na případné pomoci při osídlování jiných světů, a něco jiného je -"

"Ale vždyť vám nic nebrání, abyste se dál pokoušel vyžádat si jejich pomoc pro to vaše vysněné osídlování jiných světů, Baley. Konečně, jen si představte, co teprve kdybyste uspěl. Vždyť ani tohle nelze vyloučit. V tom případě vám bude Fastolfe zavázán ještě víc a také pro vás bude moci udělat mnohem víc, než teď. A samozřejmě i my vám budeme za vaši pomoc přiměřeně vděční. Nemá snad tohle riziko své hodnoty? Nejedná se naopak o velkorysost? Jsou-li tedy vaše šance na úspěch, v případě, že půjdete, sebensí, tak pakliže jít odmítnete, jsou vyloženy nulové. Přemýšlejte o tom, Baley, ale prosím vás - ne moc dlouho."

Baley stiskl rty a konečně, vědom si toho, že jinou volbu skutečně nemá, se zeptal: "Kolik mám tedy času?"

Hlas Demachekové byl mrazivě klidný. "Půjdeme. Myslím, že jsem vám již dostatečně vysvětlila, že na vybranou skutečně nemáme - a tudíž nemáme ani čas. Odlétáte," pohlédla na zápěstí na svůj časový proužek, "přesně v šest hodin."

5.

Kosmodrom se nacházel na východním okraji Města, téměř v již neobydleném pásu, přesněji Vnějšísku. Tuto skutečnost ovšem poněkud zmírňovalo zjištění, že výdejny lístků i čekárny byly vlastně ještě ve Městě a že přístup do lodi samotné je zabezpečován vozem a krytou dráhou. Podle zvyklostí se všechny starty odbývaly v noci, aby byl dojem Vnějšísku pod příkrovem temnoty ještě více otupen.

Ve srovnání s pozemskou přelidněností zas tak rušno na Kosmodromu nebylo. Pozemšťané planetu opouštěli jen zřídka a tak veškerý provoz v podstatě spočíval výhradně na obchodní činnosti, kterou nakonec stejně obstarávali pouze roboti a vesmířané.

Eliáš Baley čekající na nalodění se již za součást Země ani nepovažoval.

Bentley seděl vedle a spolu s nimi už tam bylo jenom zasmušilé ticho. Dokud nepromluvil Ben. "Nemyslím, že by se sem mámě chtělo."

Baley přikývl. "Ani já si to nemyslím. Vidím ji, jak tu stála, když jsem odlétal na Solárii. A tohle je v podstatě to samé."

"Podařilo se ti ji uklidnit?"

"Dělal jsem, co jsem mohl, Bene. Ale ona si stejně myslí, že se se mnou buďto zřítí loď anebo že mě vesmířané zabijí, jen co na Auroře přistanu."

"Ze Solarie ses vrátil."

"Právě proto ji to teď, podruhé, těší ještě mnohem méně. Domnívá se totiž, že míra štěstí je již vyčerpána. Ať tak, nebo tak, však ona si poradí. A ty jí v tom, Bene, pomůžeš. Nějakou chvíli zůstaň s ní a ať už bude dělat cokoli, o osídlování nových planet nemluv. Však víš, že ve skutečnosti se trápí právě kvůli tomu. Cítí, že jí za pár let odejdeš. A taky je jí jasné, že ona sama schopna odejít nebude a že už tě tedy víckrát neuvidí."

"Třeba to ani nutné nebude," zamyslel se Ben. "Třeba se najde jiné řešení."

"Ty se na to můžeš ještě dívat takhle, ale ona už jen stěží, tak o tom, prosím tě, nemluv, zatímco budu pryč. Dobrá?"

"Dobrá. Myslím, že ji trochu znervózňuje Gladia."

Baley ostře vzhlédl. "Tys -"

"Ani slovem. Víš, jenomže ona tu hypervlnnou věc viděla také a navíc ví, že je teď na Auroře."

"No a co? Na tak velké planetě. Nebo si snad myslíš, že mě bude Gladia Delmarrová čekat už na kosmodromu? U

Jehovábel, Bene, cožpak tvoje matka neví, že ta hypervlnná sračka byla z devíti desetin výmyslem?"

Se zřejmým úsilím změnil Ben téma hovoru. "Vypadá to legračně - sedíš tady a nikde žádné zavazadlo."

"Sedím tady a mám toho víc než dost. Mám šaty, ve kterých normálně chodím, ne? Jen co se dostanu na palubu, hned mi je seberou. Nejdřív je chemicky ošetří a pak je nejspíš vyhodí do vesmíru. Načež mi dají něco úplně nového a potom budu dezinfikován, očištěn a vnitřně promazán i já. Jednou už jsem tím prošel."

Nové ticho zahlal opět Ben: "Viš, táti -" Zmlkl. Zkusil to ještě jednou: "Viš, táti," ale o moc lépe to nedopadlo.

Baley se na něj upřeně zahleděl. "Co bys mi rád řekl, Bene?"

"Táti, připadám si jako strašný osel, když to říkám, ale myslím, že to tak je lepší. Ty přece nejsi žádný hrdina. Nikdy by mě ani nenapadlo, že bys jím mohl být. Jsi prima chlap a nejlepší otec, jakého můžu mít, ale hrdina, to ne."

Baley zamručel.

"Ale přesto," pokračoval Ben, "když to tak promyslím, byl jsi to vlastně ty, kdo vymazal Vesmírné město z mapy; a byl jsi to ty, kdo získal Auroru na naši stranu; a byl jsi to znovu ty, kdo zahájil celý tenhle projekt osídlování jiných světů. Táti, tys pro Zemi udělal mnohem víc, než celá vláda dohromady. Proč si tě tedy víc nepovažují?"

Baley se usmál: "Protože ve skutečnosti žádný hrdina nejsem a protože i to hloupé hypervlnné drama bylo nakonec připsáno taky mně. Nadělalo mi nepřátele ze všech lidí na oddělení, zneklidnilo tvou matku a mně samotnému dodalo pověst takovou, že se podle ní prostě chovat nedokážu." Kolem jeho zápěstí problesklo světlo - už je čas. Vstal. "Už musím jít, Bene."

"Vím. Ale to, co jsem ti chtěl, táti, říct, bylo, že já si tě vážím. A že až se vrátíš, tak už to nebudu říkat jenom já, ale všichni."

Baley cítil, že ještě chvíli a už už se rozpláče. Rychle přikývl, položil ruku na synovo rameno a zašeptal: "Díky. A opatruj se - svou matku taky - zatímco tady nebudu."

Odešel, ani se neohlédl. Měl Benovi ještě říct, že na Auroru odchází, aby tam projednal jejich osídlování. Kdyby se mu to podařilo, mohl by se vrátit jako vítěz. Kdyby -

Pomyslel si: "Budu se vracet do nemilosti - vrátím-li se vůbec."

DANEEL

6.

Baley byl na kosmické lodi potřetí a ani ty dva roky, které od té doby uplynuly, mu žádným způsobem vzpomínky na první dva lety nezkalily. Přesně věděl, co ho čeká.

Nejdřív izolace, kam se na něj, s výjimkou robotů, nepříjde nikdo ani podívat, natož aby s ním něco prováděl. Tam podstoupí lékařské vyšetření - dezinfekci a sterilizaci. (Výstižnější označení neexistuje.) Tam se ho pokusí zpracovat do takové míry, aby se posléze mohl k nemocem vystrašeným vesmířanům, kteří v Pozenšťanech vidí jen vaky rozličných infekcí, alespoň přiblížit.

Ale všechno přece jenom stejné nebude. Tentokrát se již bude všeho bát mnohem méně. I onen pocit opouštění lůna by tentokrát mohl být mnohem přijatelnější.

Rovněž by mohl být lépe připraven na prostornější okolí. A určitě také bude trvat na tom, aby mu dovolili pohlédnout do vesmíru. (Nicméně čelisti při tomto troufalém pomyšlení přece jenom stiskl o něco pevněji.)

Bude se to lišit od fotografií noční oblohy, pořízených z Vnějšku?

Vzpomněl si na svou první návštěvu planetária (samozřejmě pod ochrannými křídly Města). Tenkrát se žádné vzrušení z Vnějšku nedostavilo, žádný vnitřní neklid.

Pak zažil dvě - ne, tři noci v otevřeném prostoru, kdy proti skutečné obloze viděl skutečné hvězdy. Bylo to sice o trochu méně úchvatné než planetárium, ale na druhou stranu tam foukal studený vítr a rovněž pocit vzdálenosti byl mnohem děsivější - což se ovšem vůbec nedalo srovnávat s dobou denní, kdy do okolí vnášelo uklidnění zase až stmívání.

Čemu se tedy bude pohled na hvězdy z pozorovacího okna vesmírné lodi podobat více? Planetáriu nebo pozemské noční obloze? Anebo při tom konečně něco zažije?

Soustředil se na tyto věci záměrně, aby tak oslabil myšlenky na opuštěnou Jessii, Bena a Město.

Odmítnutí vozu a vynucení si překonání krátké vzdálenosti od brány k lodi, navíc ve společnosti robota, který pro něj přišel, chůzí, pak pro něj nebylo ničím jiným, nežli předstíranou odvahou. Koneckonců byla to jenom zastřešená arkáda.

Pasáž mírně zatáčela a Baley se ohlížel zpět, dokud ještě bylo lze vidět na jejím druhém konci Bena. Zvedl nenuceně ruku, jako kdyby chtěl nastupovat na expresní dráhu do Trentonu. Baley mu odpovídal divokým máváním oběma rukama, první dva prsty každé z nich pak měl roztaženy do starobylého symbolu vítězství.

Vítězství? Spíš gesto marnosti, utvrzoval sám sebe Baley.

Upnul se k další myšlence, která se ho počala zmocňovat, zaplňující tak prázdné místo. V čem by bylo jiné naloďování na vesmírnou loď ve dne, kdy by jasné slunce ozařovalo kovový trup lodi, jeho samého i ostatní, kteří by nastupovali s ním, prostě kdyby všechno bylo vystaveno Vnějšku?

Jaký je to pocit, uvědomovat si nezměrnou mřížavost válcovitého světa, který se zanedlouho oddělí od světa nekonečně většího, k němuž byl dočasně připoután a který pak bude sám ztracen ve Vnějšku nekonečně větším, nežli je nějaký Vnějšek na Zemi, až po nekonečně rozprostřenou Nicotu, která se nachází v další -

Zuby nehty se držel pevného chodníku, jen aby nebyl nucen měnit svůj výraz - nebo si to tak přinejmenším myslel.

Nicméně robot, krácející po jeho boku, jej přesto přiměl zastavit.

"Jste v pořádku, pane?" (Nikoli "Pane", ale jenom "pane". Byl to aurorský robot.)

"Jsem v pořádku, chlapče," pohlédl na něj Baley. "Můžeme pokračovat."

Upřel oči do země a neodvážil se je zvednout, dokud se před nimi netyčila loď.

Aurorská loď.

Baley vešel dovnitř a neubránil se srovnávání - Aurora vedla. Jeho pokoj byl větší než ten, který mu přidělili před dvěma lety, luxusnější, pohodlnější.

Přesně věděl, co bude následovat, a proto ze sebe bez jakéhokoli pobízení všechno svlékl. (Možná k jejich likvidaci použijí plasmový hořák. Určitě mu je ovšem při návratu na Zemi nevrátí - pokud se tedy vůbec vrátí on. Nesetkával se s tím poprvé.)

Nové oblečení dostal až po důkladné koupeli, po vyšetření, po dávkách léků a injekcí. Nakonec tyto pokořující procedury přijímal téměř nadšeně. Aspoň nemusel myslet na to, co se děje kolem. Takhle si vlastně ani neuvědomoval prvotní zrychlení a jen stěží měl čas přemýšlet o okamžiku, v kterém opouštěl Zemi a nořil se do vesmíru.

Když už byl konečně oblečený, nešťastně na sebe pohlédl do zrcadla. Materiál, ať už to bylo cokoli, byl hladký a

oboustranný, a spolu se změnou úhlu pohledu měnil i barvy. Kotníky mu obepínaly nohavice kalhot, které potom překrývaly svršky bot, tvarované přímo podle nohou. Podobné to bylo i s jeho zápěstími, která měl pevně stažená rukávy od blůzy, když ty potom přecházely v tenké průhledné rukavice. Krk zahalovala horní část blůzy, ke které se mohla v případě potřeby připojit kapuce. Takhle omotaný nebyl kvůli vlastnímu pohodlí, nýbrž, jak už stačil poznat, z důvodu co největší ochrany vesmířanů samých.

Jak tak na sebe hleděl, dospěl k pocitu, že musí být šíleně mokrá, že mu musí být šíleně horko, že to musí být strašně nepohodlné. Přesto nic takového necítil. K jeho obrovské radosti nebyl ani zpocený.

Dospěl tedy k logickému závěru a obrátil se na robota, který ho doprovázel na loď, kde s ním zůstal. "Hochu, jsou tyhle kalhoty vybaveny tepelnou regulací?"

Robot přikývl; "Samozřejmě, pane. Je to oblečení do každého počasí. Jedná se o dokonalé a přiměřené tomu i drahé oblečení. Takové si může dovolit jen několik málo Aurořanů."

"Cože? U Jehovábela!"

Nevěřicně pohlédl na robota. Vypadal jako dost primitivní, nepříliš se od svých kolegů na Zemi lišící model. Ovšem v jeho vzezření se objevovaly určité detaily, kterými pozemští roboti neoplývali. Dokázal například do určité míry měnit svůj výraz. Při jím pronášené poznámce o zámožných Aurořanech se totiž jakoby usmíval.

Povrchem jeho těla byl nejspíš kov, na kterém bylo cosi, co se lehce podvolovalo každému jeho pohybu, něco, co bylo barevně přízrůbivé a příjemně kontrastní. Zkrátka a dobře, zatímco člověk by v něčem takovém vypadal velice slušně a solidně, tak tenhle robot, který zas tak zcela lidskou podobou neoplýval, nevypadal jinak, než jen jako oblečený robot.

"Jak bych ti mohl říkat, chlapče?" oslovil ho Baley.

"Jsem Giskard, pane."

"Giskard?"

"Přejete-li si, pane."

"Je na lodi knihovna?"

"Ano, pane."

"A můžeš mi donést nějaké mikrofilmy o Auroře?"

"Jakého druhu, pane?"

"Dějiny - politické vědy - geografii - něco, za pomoci čeho bych si mohl doplnit údaje o planetě."

"Ano, pane."

"A prohlížečku."

"Ano, pane."

Robot odešel dvojími dveřmi a Baley na sebe odhodlaně kývl. Při minulé cestě na Solárii ho takového využití jinak promarněných chvil, strávených křížováním prostoru, nenapadlo. Za poslední dva roky přece jenom poněkud pokročil. Pokusil se otevřít dveře, jimiž robot právě vyšel. Byly zamčené a těsně doléhající. Byl by značně překvapen, kdyby tomu tak nebylo.

Jal se prozkoumat pokoj. Našel tam hypervlnnou obrazovku. Zběžně se dotkl ovládání a vedle něj vybuchla hudba. Ta v něm vzbuzovala pocity nelibosti, i když se mu konečně podařilo snížit její hlasitost. Břinkání a disharmonie. Nástroje orchestru se mu zdály jaksi nezřetelné a zkrácené. Musel se dotknout ještě několika tlačítek, než se mu podařilo program změnit. Na obrazovce se objevil zápas vesmírného fotbalu, hry prosazené do podmínek nulové gravitace. Míč plul v přírodních liniích, zatímco hráči, kterých bylo na každé straně snad až příliš mnoho a kteří své pohyby usměrňovali za pomoci na záda, lokty a kolena upevněných ploutví, se vznášeli v ladných křivkách. Neobvyklé pohyby Baleyemu působily pocity závratě. Naklonil se dopředu, kde znovu našel a použil vypínač právě ve chvíli, kdy se za ním otevřely dveře.

Otočil se a byl velice udiven tím, že vidí někoho jiného, než stoprocentně očekávaného R. Giskarda. Nějakou dobu mu trvalo, než si uvědomil, že před sebou má dokonale lidskou postavu s dozadu sčesanými bronzovými vlasy, oblečenou navíc do oděvu tradičního střihu a barev.

"U Jehovábela!" vypravil ze sebe téměř zaškrčeným hlasem Baley.

"Kolego Eliáš, popošel dopředu ten druhý, mírný a vážný úsměv ve tváři.

"Daneeli!" rozpráhl Baley ruce a pevně robota objal. "Daneeli!"

7.

Baley nepřestával svírat Daneela, toho nečekaného a jediného blízkého člověka na lodi, jediné pojitko s minulostí. Visel na něm v záplavě úlevy a citového rozpoložení.

A potom, když si kousek po kousku začal všechno uvědomovat, bylo mu jasné, že neobjímá Daneela, nýbrž R. Daneela - Robota Daneela Olivava. Objímal robota a ten se lehce přidržoval jeho, setrval v objetí, přesvědčen, že tento akt přináší lidské bytosti potěchu. Snášel to, navzdory tomu, že mu pozitronové potenciály mozku umožňovaly objetí odmítnout, pouze však za cenu lidského zklamání a rozpaků.

Nepřekonatelný První zákon robotiky říká: Robot nesmí ublížit lidské bytosti - a nesmí tedy ani odmítnout přátelské gesto.

Pomalů, tak aby nedal najevo své vlastní rozmrzení, se Baley vymanil z objetí. Dokonce se chopil robotovy ruky a stiskl ji, doufaje, že tak zahladí i poslední známky studu.

"Naposledy jsem tě, Daneeli, viděl," řekl Baley, "když jsi spolu s těmi dvěma matematiky přistál na Zemi. Vzpomínáš?"

"Samozřejmě, kolego Eliáš. Každé naše setkání mi přináší potěšení."

"Pociťuješ dojetí?" zeptal se Baley opatrně.

"Nedokážu srovnávat moje pocity s lidskými, kolego Eliáš. Mohu jenom říct, že při pohledu na vás mnou moje myšlenky proudí mnohem snáze a že gravitace, působící na mé tělo, na mne doléhá s mnohem menším důrazem, rozeznávám však i další změny. Představuji si, že to, co cítím, může odpovídat přibližně tomu, čemu vy říkáte radost." Baley přikývl. "Všechno, co pociťuješ, když mě vidíš, starý příteli, a co ti tedy pomáhá dostat se do mnohem příjemnějšího stavu, než v jakém se nacházíš, když mě nevidíš, přináší potěšení i mně - daří-li se ti to tedy vnímat. Ale jak to, že jsi tady?"

"Giskard Reventlov mi ohlásil vaši -" R. Daneel zmlkl.

"Očistu?" doplnil ho cynicky Baley.

"Dezinfekci," odpověděl R. Daneel. "Domníval jsem se, že již mohu vstoupit."

"Snad se taky nebojíš nemoci?"

"Vůbec ne, kolego Eliáš, ale pak bych se jen stěžil mohl přiblížit k ostatním na lodi. Lidé z Aurory jsou dost citliví na sebemenší nebezpečí infekce, připouštím, že někdy až za rozumný odhad pravděpodobnosti."

"Chápu, ale já jsem se tě neptal, jak to, že jsi tady právě teď, ale jak to, že jsi tady vůbec?"

"Dr. Fastolfé, jehož úřadu jsem součástí, mi vydal příkaz, abych se nalodil na palubu a vyzvedl vás tady hned z několika důvodů. Pokládá totiž za vhodné, abyste se dozvěděl co nejvíce podrobností ohledně té pro vás zcela určitě obtížné mise."

"To je od něj velice laskavé a jsem mu za to vděčný."

R. Daneel se v rozpačitém uznání uklonil. "Dr. Fastolfé se rovněž domníval, že by mi setkání s vámi mohlo přinést -" robot se odmlčel - "vhodné pocity."

"Potěšení, chceš říci, Daneeli."

"Pokud bych mohl užít tohoto termínu, pak ano. A třetí důvod - ten nejdůležitější -"

Vtom se znovu otevřely dveře a vešel R. Giskard.

Baley se k němu otočil a pocítil nával nelibosti. Nedalo se pominout, že R. Giskard coby robot potvrzoval svou přítomností Daneelův (R. Daneelův, jak si Baley opět náhle uvědomil) robotismus, a to i přesto, že z těchto dvou byl Daneel mnohem dokonalejší. Baley nechtěl, aby byl Daneelův robotismus zvyrazňován; nechtěl se cítit ponížen svou neschopností pohlížet na Daneela jako na věc, raději by v něm viděl lidskou bytost, řečeno poněkud nabubřele.

"Co je, chlapče?" zeptal se ho netrpělivě.

"Přinesl jsem vám vámi požadované mikrofilmy, pane," odpověděl R. Giskard, "a prohlížečku."

"Dobrá, polož je. Polož je. A můžeš jít. Zůstane tady se mnou Daneel."

"Ano, pane." Robotovy oči - slabě planoucí, na rozdíl od Daneelových, jak si Baley všiml - se krátce stočily k R. Daneelovi, jako by vyžadoval příkaz od vyšší bytosti.

R. Daneel poznamenal: "Bylo by vhodné, příteli Giskarde, kdybyste zůstal za dveřmi."

"Ano, příteli Daneeli," řekl R. Giskard.

Robot zmizel, Baleyho rozhořčení však nikoli. "Proč má zůstat za dveřmi? Jsem snad vězeň?"

"Ve smyslu toho," vysvětloval Daneel, "že vám nebude v průběhu této cesty dovoleno střídat se s ostatními na lodi, jsem nucen, bohužel, přiznat, že vězněm vskutku jste. Což ovšem samo o sobě není důvodem pro to, aby Giskard zůstal za dveřmi. Teď bych však ještě rád poznamenal, že není právě nejvhodnější, kolego Eliáš, oslovovat Giskarda - nebo jiného robota - ,chlapče'."

Baley se zamačkal: "Je na tom výrazu něco špatného?"

"Giskard není schopen mít lidské bytosti cokoli za zlé. Nicméně, výrazu ,chlapče' se obvykle při oslovování robotů na Auroře neužívá, a nemyslím, že by bylo vhodné vytvářet tímto způsobem mezi vámi a Aurořany nějaké třetí plochy jenom kvůli vašemu způsobu mluvy, zvláště jedná-li se o takto nepodstatnou záležitost."

"Jak ho tedy mám oslovovat?"

"Tak jako oslovujete mne, jenom změníte příslušné identifikační jméno. To přece jenom mnohem výstižněji charakterizuje každého jednotlivce, který je oslovován - proč by tedy už tato charakteristika měla být diskriminující? Vždyť je to jenom záležitost konvence. Také je na Auroře zvykem označovat robota spíš jako jeho I - případně ji I - nežli jenom jako ,to'. Obvyklé na Auroře není ani užívání zkratky ,R.', s výjimkou formálních záležitostí, kde je potom uvedení robotova celého jména příhodné - a dokonce i tady se dnes už ona zkratka často vynechává."

"V tom případě, Daneeli," Baley potlačil náhlý popud oslovit ho: "R. Daneeli", jak rozlišujete mezi roboty a lidskými bytostmi?"

"Rozdíl je obvykle zcela zjevný, kolego Eliáš. Není snad až tak nezbytně nutné zdůrazňovat něco takového. Konec konců, jedná se jen o aurorský názor. Vidím, že jste Giskarda požádal o filmy o Auroře, z čehož usuzuji, že byste si rád rozšířil vaše znalosti ohledně aurorské problematiky, nejspíš abyste snáze pochopil úkol, kterého se máte ujmout."

"Úkol, který na mne hodili. Ano. A jaký je rozdíl mezi robotem a člověkem, který není tak zcela zjevný, Daneeli? Jako třeba v tvém případě?"

"Ale proč dělat rozdíly, nenastane-li situace, která by to vyžadovala?"

Baley se zhluboka nadechl. Nebylo snadné vyrovnat se s tímto aurorským tvrzením, že roboti neexistují. "Dobře, není-li zde Giskard proto, aby mě hlídal, proč je tedy za dveřmi?"

"To je v souladu s nařízeními Dr. Fastolfého, kolego Eliáš. Giskard vás chrání."

"Chrání? Před čím? Nebo před kým?"

"V této otázce ještě nemá Dr. Fastolfé tak úplně jasno, kolego Eliáš. Nicméně, určitý nárůst lidských vášní v souvislosti s případem Jandera Paneela."

"Jandera Paneela?"

"Robota, jehož užitnost byla ukončena."

"Jinými slovy, robota, který byl zabit?"

"Výrazu zabit, kolego Eliáš, se obvykle užívá pouze ve vztahu k lidským bytostem."

"Ale na Auroře přece rozdíl mezi roboty a lidmi nejsou, nebo snad ano?"

"Ano, jsou. Nicméně možnost nebo potřeba rozdílu v tomto jednom konkrétním případě ukončení provozu dosud nevyvstala - pokud vím. Nevím ovšem, jaké jsou předpisy."

Baley všechno zvažoval. Nejednalo se o záležitost skutečně závažnou, spíš o záležitost čistě sémantickou. Ale jemu šlo i o proniknutí do au-rorského způsobu myšlení. Bez toho by se nedostal nikam.

Uvážlivě pronesl: "Lidská bytost, která funguje, je živá. Je-li její život záměrně ukončen jinou lidskou bytostí, říkáme tomu ‚vražda‘ nebo ‚zabití‘. Vražda je přece jenom výrazem silnějším. A je-li člověk náhodou svědkem pokusu násilného ukončení života lidské bytosti, vykřikne: ‚Vražda!‘. Což není totožné s vykřikem ‚Zabití!‘. To zní mnohem formálněji, mnohem méně citově."

R. Daneel řekl: "Nerozumím rozdílu, který jste mi právě vysvětlil, kolego Eliáš. Pokud oba výrazy - tedy jak ‚vražda‘, tak ‚zabití‘ - slouží k označení násilného ukončení života lidské bytosti, proč by nemohly být zaměněny? V čem je rozdíl?"

"Vykřikneme-li každé z těchto slov, pak při jednom z nich tuhne člověku krev v žilách mnohem víc, než při tom druhém, Daneeli."

"Proč tomu tak je?"

"Konotace a asociace; nepatrný důsledek, nikoli slovníkového významu, závislosti na době užívání; přirozenost výrazu, odlišení a události, s níž má již člověk určitou zkušenost, určuje, při vzájemném porovnání, užití jednoho, či druhého z obou slov."

"Nic takového moje naprogramování neobsahuje," pronesl Daneel se zvláštním předechem bezmocnosti, zapříčiněným zřejmým nedostatkem citovosti (ostatně stejný nedostatek emocí byl patrný ze všeho jím vyřčeného).

"Tedy nic proti tomuto slovu nenamítáš, Daneeli?"

Daneel odpověděl bleskově, že to skoro vypadalo, jako by právě shledal hádanku vyřešenou. "Ne, nic."

"Takže my teď klidně můžeme říct, že robot, který funguje, je živý," řekl Baley. "Mnozí by s tím sice hned tak nesouhlasili, my si ovšem volnost výkladů, které nám budou vyhovovat nejlépe, dopřát můžeme. Nebude tedy nijak obtížné považovat fungujícího robota za živého, což nám zcela určitě přinese mnohem méně komplikací, než kdybychom se, třebaš ve snaze vyhnout se označením již zaběhnutým, pokoušeli o nějaké novotvary. Například ty, Daneeli, jsi živý."

Daneel pronesl pomalu a s důrazem: "Já jsem fungující."

"Ale no tak. Může-li být živá veverka, brouk nebo strom či stéblo trávy, tak proč ne ty? Nikdy by mě nenapadlo mluvit - nebo přemýšlet - o sobě jako o tvoru živém, zatímco o tobě jenom jako tvoru fungujícím, obzvláště kdybych žil nějakou dobu na Auroře, kde bych se snažil nedělat mezi mnou a robotem žádné rozdíly. Tudiž, já říkám, že jsme oba dva živí, a tebe se ptám, zda jsi schopen to přijmout?"

"Ano, jsem, kolego Eliáš."

"Je možné tedy, že bychom za ‚vraždu‘ považovali i takový případ, při kterém by byl, za pomoci násilného činu, život robota záměrně ukončen lidskou bytostí? Zde už můžeme váhat. Pokud by šlo o stejný zločin, musel by následovat i stejný trest. Ovšem bylo by to správné? Je-li za vraždu lidské bytosti trest smrti, měl by být skutečně popraven i člověk, který je zodpovědný za zánik robota?"

"Trestem pro vrahu, kolego Eliáš, je psycho-vyšetření, po kterém následuje vytvoření nové osobnosti. Což představuje vnitřní uspořádání za zločin zodpovědné mysli, nikoli těla."

"A jaký je na Auroře trest za násilné ukončení fungování robota?"

"Nevím, kolego Eliáš. Takový případ se, pokud vím, na Auroře dosud nestal."

"Domnívám se, že psycho-vyšetření to asi nebude," shrnul to Baley. "Co tedy s ‚umrtvením robota‘?"

"Co je ‚umrtvení robota‘?"

"Výraz popisující zabití robota."

Daneel řekl: "Ale co se slovem odvozeným z podstatného jména, kolego Eliáš? Lidská bytost přece normálně slovo ‚umrtvit‘ nepoužívá a jenom stěží lze předpokládat užití spojení ‚umrtvit robota‘."

"To máš pravdu. Když už, tak řekneš ‚vraždit‘."

"Ale vražda se používá výhradně ve spojitosti s lidskou bytostí. Zvířata člověk, například, nevraždí."

Baley přikývl: "To máš pravdu. Ovšem zavraždit lidskou bytost může člověk jenom na základě zlého úmyslu, nikoli nešťastné náhody. Proto se obecněji užívá výrazu ‚zabití‘. V tom je obsažena smrt neúmyslná, stejně jako úkladná vražda - a lze ho použít jak pro zvířata, tak pro lidské bytosti. A při-pustíme-li, že i stromy může zabit nemoc, tak proč by nemohl být zabit robot, Daneeli?"

"Lidské bytosti, zvířata, rostliny - to všechno jsou, kolego Eliáš, živé věci," řekl Daneel. "Robot je stejným lidským výrobkem, jako třeba prohlížečka. A výrobek může být ‚zničen‘, ‚poškozen‘, ‚zdemolován‘ a podobně. Nemůže být nikdy ‚zabit‘."

"Nicméně, Daneeli, já to slovo používat budu. Jander Paneel byl zkrátka zabit."

"A změni se vůbec něco na věci, kterou jenom jinak pojmenujeme?" zeptal se Daneel.

"Růže je jinými slovy to, co tak příjemně voní. Může být, Daneeli?"

Daneel na chvíli zaváhal. "Nevím zcela přesně, co je to vonící růže, ale jestliže je růže na Zemi stejný květ, kterému říkáme růže i na Auroře, a mině-li ‚vůně‘ její vlastnost, která může být rozpoznána, pochopena, nebo posouzena lidskou bytostí, potom zcela jistě jiná zvuková kombinace pro růži - to za předpokladu, že chápeme všechny výrazy shodně - by nemohla vyvolat představu vůně ani jiné její skutečné vlastnosti."

"Ano, tak. A přesto mají změny v pojmenování, je-li to v zájmu člověka, za následek i změny ve vnímání."

"K čemuž nevidím žádný důvod, kolego Eliáš." "

"Neboť lidé jsou dost často nelogičtí, Daneeli. Což, připouštím, příliš obdivuhodná vlastnost není."

Baley se zabořil ještě hlouběji do křesla a pohrával si nerudně s prohlížečkou, dovoluje tak své mysli stáhnout se na pár minut do vlastního přemítání. Výměna s Daneelem byla užitečná i jinak, neboť zatímco si Baley pohrával se slovy, podařilo se mu zapomenout, že je ve vesmíru; zapomněl, že se loď dosud pohybuje dopředu, aby později, až bude dostatečně vzdálena od středu Solárního systému, mohla provést skok hyperprostorem; zapomněl, že se brzy ocitne několik milionů kilometrů od Země a že zanedlouho to bude již několik světelných let.

Mnohem důležitější však pro něj byl závěr, k němuž dospěl. Bylo zřejmé, že Daneelova slova o Aurořanech, v nichž nedělal rozdíl mezi lidmi a roboty, byla zavádějící. Aurořané mohli sice nakrásně odstranit zkratku "R." oslovení "chlapče", stejně tak používání obvyklého zájmena "to", ovšem z Daneelova odporu užívat stejného slova pro násilný zánik robota i lidské bytosti (podstata programování jako přirozený důsledek aurorského předpokladu pro Daneelovo chování) mohl člověk usoudit, že změny byly víceméně záležitostí povrchní. V podstatě byli Aurořané ve své pravdě o robotech coby strojích, nekonečně horších než lidské bytosti, stejně neústupní jako Pozemšťané.

Z čehož vyplývá, že jeho nelehký, pokud tedy vůbec proveditelný úkol, totiž objevit východisko z krize, nebude alespoň v tomto ohledu komplikován nesprávným chápáním aurorské společnosti.

Baley zvažoval, zda by si neměl tento závěr potvrdit ještě několika otázkami, které by položil Giskardovi, ale bez velkého váhání se nakonec rozhodl, že by mu Giskardova jednoduchá a ne zcela bystrá mysl moc k užtku nebyla. To by bylo jenom samé "Ano, pane" a "Ne, pane", bylo by to jako povídat si s magnetofonovou nahrávkou.

Baley se proto rozhodl raději pro pokračování v rozhovoru s Daneelem, který byl schopen dát svým odpovědím alespoň přibližnou hloubku.

Zvedl hlavu. "Daneeli, pojďme se trochu podívat na ten teď již můj případ Jandera Paneela, o kterém jsi mi zatím řekl jenom, že se jedná o dosud první případ umrtvení robota v dějinách Aurory. Odpovědná lidská bytost - vrah - je nejspíš neznámý, že?"

"Pokud," řekl Daneel, "vám jde o lidskou bytost, která je za čin zodpovědná, potom její identita skutečně neznáma je. V tom případě máte pravdu, kolego Eliáš."

"A co motiv? Proč byl Jander Paneel zabit?"

"To je, rovněž, neznámé."

"Ale Jander Paneel byl humanoidní robot, takový jako ty, nikoli takový, jako třeba R. Gis - mám na mysli Giskarda."

"To ano. Jander Paneel byl stejně tak humanoidní robot jako já."

"Pak to vlastně ani žádné umrtvení robota být nemuselo."

"Tomu nerozumím, kolego Eliáš."

"No, jde totiž o to," začal Baley vysvětlovat poněkud netrpělivě, "že vrah možná Jandera za lidskou bytost vůbec nepovažoval, tudíž jeho úmyslem nemuselo být umrtvení robota, nýbrž vražda."

Daneel zvolna zakroutil hlavou. "Humanoidní roboti se podobají lidským bytostem jenom co se týče vzhledu, kolego Eliáš, od vlasů až po póry kůže. Naše hlasy jsou poměrně přirozené, dokážeme napodobit i pohyby při jídle a tak dále. I když určité nepatrné rozdíly v našem chování přece jenom jsou. Pár jich sice časem díky rozvoji techniky může být odstraněno, nicméně několik se jich stále objevuje. Vy - a další Pozemšťané, kteří lidské roboty nepoužíváte - si možná tyto rozdíly tak snadno neuvědomujete, ovšem Aurořané ano. Žádný Aurořan by si ani na okamžik Jandera - nebo mě - s lidskou bytostí nespletl."

"A jiný vesmířan, nikoli Aurořan, by se splést mohl?"

Daneel zaváhal. "Nemyslím. Nemohu sice mluvit na základě osobních zkušeností, ani moje naprogramování takovéto informace neobsahuje, ovšem pokud mohu vycházet z toho, že všechny Vnější světy jsou na tom asi tak jako Aurora - některé, mám na mysli třeba Solarii, dokonce ještě lépe - docházím k závěru, že rozdíl mezi lidskou bytostí a robotem by neunikl žádnému vesmířanu."

"A jsou humanoidní roboti i na jiných Vnějších světech?"

"Ne, kolego Eliáš, zatím jenom na Auroře."

"Pak by se tedy mohlo stát, že někteří vesmířané, kteří humanoidní roboty zas tak důvěrně neznají, by si je mohli, pokud by tyto rozdíly nepostřehli, klidně s lidmi splést."

"Nepovažuji to za pravděpodobné. Podoba každého lidského robota má své zákonitosti, které všichni vesmířané znají."

"Ale určité nejsou všichni vesmířané stejně inteligentní, stejně zkušený, stejně zralí. Když už nikomu jinému, tak dětem vesmířanu tyto rozdíly uniknout mohou."

"Je ovšem zcela zřejmé, kolego Eliáš, že umrtvení robota nespáchal nikdo neinteligentní, nezkušený nebo mladý. Bez jakýchkoli pochyb."

"Dobrá. Začneme s vylučováním. Jestliže se nemohl splést žádný vesmířan, co Pozemšťan? Je možné, že -"

"Kolego Eliáš, až přistanete na Auroře, stanete se prvním Pozemšťanem, který se od skončení původního osídlení dotkne povrchu planety. Všichni nynější Aurořané se narodili na Auroře nebo, v několika málo případech, na jiném z Vnějších světů."

"První Pozemšťan," mumlal Baley. "Jaká to čest. A nemohl by se na Auroře objevit nějaký Pozemšťan, aniž by o tom někdo věděl?"

"Ne!" vyhrkl Daneel s veškerou rozhodností.

"Třeba jsou tvoje znalosti, Daneeli, neúplné."

"Ne!" zaznělo v tónu naprosto shodném s předchozím.

"Dobře, necháme to tak," pokrčil rameny Baley, "že umrtvení robota bylo skutečně jenom umrtvením robota."

"To bylo zřejmé hned od začátku."

"Ano, Aurořanům, kteří se ke všem informacím také hned na začátku dostali. A s kterými se já seznamuji až teď."
"Moje poznámka, kolego Eliáši, nebyla míněna nijak pejorativně. Znáš vás dost na to, než abych snižoval vaše schopnosti."

"Děkuji ti, Daneeli. Víš, žeš mě svojí poznámkou nechtěl zesměšnit. - Ty jsi před chvílí řekl, že umrtvení robota nebylo spácháno nikým neinteligentním, nezkušeným nebo mladým a že je to zcela zřejmé. Rád bych se nad tím pozastavil -" Baley věděl, že se vydali na dlouhou pouť, o tom nepochyboval. Zvažoval svou neschopnost porozumět aurorskému způsobu chování a myšlení, což by ho omezovalo zejména při plánování či vynechávání dalších kroků. Pokud by za těchto podmínek jednal s někým inteligentním, zřejmě by onen člověk nedal svoji netrpělivost najevo jen za cenu velkého přemáhání, a už vůbec nemohl doufat, že by se třeba nechtěně poděkl. Navíc by Ba-leyho považoval nejspíš za idiota. Naproti tomu Daneel jako robot jej bude schopen na jeho klikaté cestě dolů trpělivě doprovázet. Právě tato část Daneelova chování, ať byl jinak jakkoli lidský, v něm prozrazovala robota. Již věřil, že normální Aurořan by byl schopen robota rozeznat na základě jediné odpovědi na jedinou otázku. Daneel měl pravdu, když mluvil o oněch nepatrných rozdílech.

Baley opět začal přemýšlet nahlas. "Vyjdeme-li z předpokladu, že umrtvení robota bylo způsobeno velkou silou - byla-li třeba Janderova hlava roztržena silným úderem nebo došlo-li k proražení hrudníku - můžeme rázem vynechat děti, nejspíš většinu žen a rovněž několik dospělých mužů. To by se jen stěží podařilo někomu fyzicky slabému."

Baley sice věděl již ze Země, od Demachekové, že takto k umrtvení robota nedošlo, ale měl nějakou záruku, že byla správně informována sama Demacheková?

Daneel k tomu poznamenal: "Žádná lidská bytost by toho nebyla schopna."

"Proč ne?"

"Určitě je vám, kolego Eliáši, známo, že robot má kostru z kovu, která je tudíž díky svým přirozeným vlastnostem daleko pevnější než kostra lidské bytosti. Naše pohyby oplývají větší silou a rychlostí a jsou mnohem jemněji ovládány. Třetí zákon robotiky říká:

„Robot musí chránit svou vlastní existenci.1 Útok lidské bytosti by byl snadno odražen. Silnější lidská bytost by byla imobilizována. Navíc robota nelze zastihnout nepřipraveného. Není možné, aby se lidská bytost dostala mimo naše uvědomování si jí. Jinak bychom ani nemohli dostát svým úkolům."

"Pojďme tedy dál, Daneeli," mávl rukou Baley. "Třetí zákon robotiky říká: „Robot musí chránit svou vlastní existenci, pokud to neodporuje Prvnímu a Druhému zákonu.1 Druhý zákon říká: „Robot musí být poslušen rozkazů lidské bytosti, kromě rozkazů, které by odporovaly Prvnímu zákonu.1 A První zákon říká: „Robot nesmí ublížit lidské bytosti nebo připustit, aby jeho nečinností lidská bytost utrpěla škodu.1 Takže lidská bytost robotovi nařídí, aby zničil sám sebe - a ten si rozbije lebku s využitím vlastní síly. A zaútočí-li člověk na robota, nesmí robot tomuto útoku zabránit, neboť by lidské bytosti ublížil, což odporuje Prvnímu zákonu."

Daneel řekl: "Podle všeho máte na mysli pozemské roboty. Na Auroře - nebo na jiných Vnějších světech - jsou roboti mnohem vyspělejší než na Zemi, ale především komplexnější, univerzálnější a dražší. Třetí zákon je na Vnějších světech - na rozdíl od Země - ve srovnání s Druhým zákonem výrazně zesílen. Příkaz pro sebeztrukturu je analyzován a splněn pouze za předpokladu oprávněného důvodu - zřetelného a nevyhnutelného nebezpečí. A při odražení útoku nebude porušen ani První zákon, neboť aurorští roboti jsou natolik zruční, že zvládnou imobilizaci lidské bytosti bez jejího poranění."

"Předpokládejme, že člověk na sebezničení trvá do té míry, že je -jako lidská bytost - rozhodnut zahubit sám sebe. Nebude ani potom robot nucen sebezničení podstoupit?"

"Aurorský robot co nejpečlivěji prověří údaje, které k tomuto rozhodnutí vedly a až potom uzná, zda tyto údaje nevyhnutelně ohrožení lidské bytosti předznamenávají."

"A nemůže se najít člověk natolik inteligentní, který by dokázal zařídit všechno tak, že by se lidská bytost skutečně do jakoby velkého nebezpečí dostala? Byla to tato vynalézavost, která byla důvodem k vyčlenění osob neinteligentních, nezkušených a mladých?"

"Ne, kolego Eliáši, nebyla," odpověděl Daneel.

"Je tedy v mé logice nějaká trhlina?"

"Není."

"Potom je možné, že se mýlím, když předpokládám, že došlo k fyzickému poškození. Ve skutečnosti třebaš o žádnou fyzickou újmu nejde. Není to tak?"

"Je, kolego Eliáši."

Což znamená, uvědomoval si Baley, že údaje, které mu poskytla Demacheková, byly správné.

"Z čehož vyplývá, Daneeli, že Jander byl zlikvidován mentálně. Ro-blok. Úplný a nezvratný."

"Roblok?"

"Zkratka pro roboti zablokování, trvalé přerušení funkcí pozitronových obvodů."

"My na Auroře slovo 'roblok' nepoužíváme, kolego Eliáši."

"Jak tomu říkáte?"

"Mentální znemožnění."

"V každém případě však mluvíme oba o tom samém."

"Bylo by asi vhodnější, kolego Eliáši, kdybyste raději užíval našeho výrazu. Mohlo by se totiž stát, že by Aurořané nemuseli vašemu výrazu porozumět; ztěžovalo by to pak kontakt. Sám jste před chvílí tvrdil, že různá slova mají i různé významy."

"Dobře. Budu tedy říkat „znemožnění“. Ale co když k tomu došlo náhodou?"

"Ano, ovšem tato možnost je infinitezimální, řečeno termínem robotiky, jinak takřka mizivá. Z pozice lidského robota

možu potvrdit, že jsem dosud žádnou osobní zkušenost, která by se mentálnímu znemožnění třeba jen podobala, neměl."

"Potom už zbývá jen obezřetné vystavění situace, do níž kdosi ono mentální znemožnění dosadil."

"Přesně tohle tvrdí i odpůrci Dr. Fastolfea, kolego Eliáš."

"A k tomu je nezbytně nutná znalost robotiky, dále zkušenosti a schopnosti, prakticky všechno, čehož se neinteligentním, nezkušeným a mladým nedostává."

"Jak dosvědčuje logika věci, kolego Eliáš."

"Takže by nemělo být vůbec obtížné sestavit seznam obyvatel Aurory, kteří tímto všim oplývají, a tato skupina podezřelých by podle všeho nemusela být ani tak moc velká."

"K čemuž již došlo, kolego Eliáš."

"A jak je ten seznam dlouhý?"

"Ten nejdelší z nich obsahuje jediné jméno."

Baley nebyl schopen slova. Pak svažl obočí a napjatě tichým hlasem pronesl: "Jediné jméno?"

"Jediné jméno, kolego Eliáš." Nevzrušeně potvrdil Daneel. "Takové je rozhodnutí Dr. Hana Fastolfea, nejlepšího z aurorských odborníků na robotiku."

"Tak kde je potom nějaký problém? A to jediné jméno zní jak?"

R. Daneel řekl: "Samozřejmě, že Dr. Han Fastolfe. Právě jsem poznamenal, že je nejlepším teoretikem robotiky na Auroře a podle jeho odborného názoru by úplného mentálního znemožnění Jandera Paneela, které by nezanechalo žádnou stopu, byl schopen pouze on. Nicméně Dr. Fastolfe zároveň tvrdí, že to nespáchal."

"Ale pokud to nikdo jiný udělat nemohl, tak -"

"Ano, kolego Eliáš. V tom je právě ta záhada."

"A co když Dr. Fastolfe -" Baley zmlkl. Nebylo proč se ptát, zda by Dr. Fastolfe nemohl třebaš lhát nebo se zmýlit ve svém vlastním tvrzení, že toho nikdo kromě něj schopen není, popřípadě v prohlášení o své nevině, právě Daneela. Toho Daneela, kterého programoval Fastolfe sám. Žádný programátor by prostřednictvím svého díla nedovolil zpochybnění sebe sama.

Baley proto jenom s největší umírněností jaké byl schopen, řekl: "Budu o tom, Daneeli, přemýšlet a pak to znovu probereme."

"To by bylo vhodné, kolego Eliáš. Však už je také nejpříhodnější doba ke spánku. Dokud je to možné. Na Auroře vás může tlak okolností vehnat do mimořádných situací, takže by bylo jenom moudré chopit se hned této příležitosti. Ukážu vám, jak si připravit postel a jak si poradit s lůžkovinami."

"Děkuji, Daneeli," zabručel Baley. Vůbec si nepřipouštěl, že by mohl snadno usnout. Na Auroru byl poslán kvůli prokázání Fastolfeovy nevin - a na úspěchu toho záviselo jak uchování bezpečnosti Země, tak i (sice mnohem méně důležitá, přesto jeho srdci stejně tak drahá) další Baleyho kariéra - nicméně ještě ani na Auroru nedoletěl a už mu bylo jasné, že se Fastolfe ke zločinu v podstatě přiznal.

8.

Baley konečně, poté co mu Daneel předvedl, jak snížit silové pole, které sloužilo jako jistá forma pseudogravitace, usnul. Vzhledem k tomu, že se nejednalo o skutečnou antigravitaci a spotřeba energie byla značná, mohl se celý proces užívat pouze v omezené míře a jen za neobvyklých podmínek.

Daneel byl naprogramován tak, že nebyl schopen celý funkční systém vysvětlit, a Baley mu se zase nedostávalo přesvědčení, že by to vůbec pochopil, i kdyby se to Daneelovi nakrásně povedlo. Naštěstí k ovládání nebylo zapotřebí vědeckých znalostí.

Daneel vysvětloval: "Silového pole nulové intenzity samozřejmě dosáhnout nelze - alespoň tedy ne pomocí této regulace. Na druhé straně by i spaní při nulové gravitaci bylo pro vás dost nepohodlné, a to nejenom díky minimálním zkušenostem s cestováním ve vesmíru. Člověk sice potřebuje intenzitu co nejnižší úrovně, která by mu poskytla pocit osvobození se od tlaku vlastní hmotnosti, ovšem tato intenzita musí být na druhé straně natolik vysoká, aby zůstala zachována vertikální orientace. A její úroveň se u každého jedince liší. Většina lidských bytostí se cítí nepohodlněji na nejnižším stupni regulovatelné intenzity, vám ale možná bude napoprvé vyhovovat intenzita trochu vyšší, která vám umožní zachování pocitu hmotnostního vjemu v rozšířeném rozsahu. Nejlépe by snad bylo několik úrovní vyzkoušet a nalézt tu nejvhodnější."

Zahlcen až dosud neznámými dojmy, Baley shledal, že se jeho mysl od problému Fastolfeovy viny či nevin odpoutává a že se dokonce i jeho tělo stává stále přístupnější spánku. Možná, že obě mělo stejnou příčinu.

Zdálo se mu, že je opět na Zemi, že se pohybuje po expresní dráze a že nesedí. Plul podél nejrychlejšího z pásů, přímo nad hlavami pohybujících se lidí, mímě je předháněl. Žádná z osob omezených zemí se nezdála být překvapena; nikdo k němu nevzhledl. Bylo to více než příjemné a zmizelo to s probuzením.

Po snídani následujícího rána - skutečně rána? Mohlo vůbec ve vesmíru být nějaké ráno nebo jiná část dne? Ovšemže nemohlo.

Chvilí o tom přemýšlel a pak se rozhodl, že za ráno bude považovat onu část dne po probuzení, za snídani pak první jídlo po probuzení, neboť přesné měření času shledal nepodstatným. Přinejmenším na této lodi.

Tedy po snídani následujícího rána si prohlížel nově nabídnuté fólie, dokud nedospěl k názoru, že z nich se o aurorském umrtvení robota nedozví nic. Pak se zaměřil na ony mikrofilmy, které mu předešlého dne ("bdělého období") přinesl Giskard.

Vybral si ty, které mu podle názvů přišly jako historické a po netrpělivém nahlédnutí do některých z nich usoudil, že mu Giskard donesl čtení pro mládež. Bylo nezáživně ilustrované a jednoduše napsané. Docela by ho zajímalo, zda to bylo

způsobeno Giskardovým odhadem Baleyho inteligence či nevyhnutelností. Po delším zvažování Baley usoudil, že Giskard ve své robotí nevinnosti vybral dobře a že nebylo proč považovat to za urážku.

Usadil se tak, aby mohl požadované sledovat mnohem soustředěněji, přičemž si všiml, že Daneel se na mikrofilm díval s ním. Ze zájmu? Nebo to jenom přitahovalo jeho oči?

Ani jednou Daneel nepožádal o vrácení stránky. Ani jednou se na nic nezeptal. Nejspíš jenom čtené vnímal jako svou robotí povinnost a nepřipouštěl si luxus případné chyby ani zvědavosti.

Baley se neptal Daneela na nic, co by souviselo se čteným textem, jediné dotazy se týkaly obsluhy výstupního mechanismu aurorské prohlížečky, s nímž se dosud nesetkal.

Občas Baley zaskočil do místnůstky sousedící s jeho pokojem, aby si dopřál uspokojení rozličných tělesných potřeb, které byly natolik osobní, že tato místnost byla i jako "Osobní" označena velkým písmenem, známým všude na Zemi i - jak Baley zjistil z Daneelovy narážky - na Auroře. Rozměrově byla místnost určena právě tak jediné osobě, což Baleyho coby obyvatele Města navyklého obrovské řadě pisoárů, záchodových mís, umývadel a ručníků poněkud mátl.

Cílem Baleyho sledování mikrofilmů nebylo vrývat si do paměti veškeré detaily. Vůbec se nechtěl stát expertem přes aurorskou společnost ani neměl v úmyslu projít vysokoškolským testem na toto téma. Spíš si jen přál dospět k určitým pocitům.

Například si všiml, a to navzdory chvályplnému způsobu historického psaní pro mládež, aurorských průkopníků - putujících otců, Pozemšťanů, kteří se rozhodli Auroru osídlit hned v počátcích mezihvězdného cestování a kteří byli Pozemšťany snad až příliš. Jejich politika, jejich rozpory, veškeré jejich chování bylo ryze pozemské; to, k čemu došlo na Auroře, se ve své podstatě podobalo událostem z doby před několika tisíci lety, když byly osídlovány neobydlené části Země.

Samozřejmě s tím rozdílem, že Aurořané žádný inteligentní život nenalezli, a tak nebyli nuceni bojovat. Žádné myslící organismy, ani lidské, ani jiné, je - vetřelce ze Země - neobtěžovaly otázkami vzájemného vztahu.

Planeta byla zkrátka obsazena lidskými bytostmi, jejich zdomácnělými rostlinami a zvířaty, jakož i parazity a jinými organismy, nechtěně sem rovněž zanesenými. A je nabitelní, že nechyběli ani roboti.

Prvním Aurořanům rychle došlo, že je planeta jejich, že jim spadla do klína v podstatě zadarmo a možná i proto jí dali název Nová Země. Což bylo přirozené, byla to totiž jejich první planeta mimo Sluneční soustavu - první Vnější svět - kterou osídlili. Jednalo se o první plod mezihvězdných cest, první úsvit úžasné nové éry. Potom však velice rychle pupeční šňůru odstříhli a planetu přejmenovali po římské bohyni úsvitu na Auroru.

Tedy Svět úsvitu. A osadníci prohlásili sami sebe za předchůdce nového druhu. Veškerou historii lidstva označili za temnou Noc a Den prý může nastat jenom na tomto novém světě, jenom na Auroře.

Bylo to velké tvrzení, velká samochvála, kterou bylo nutno zaznamenat se všemi detaily: všemi jmény a daty vítězů i poražených. Bylo to nevyhnutelné.

Došlo k osídlení dalších světů, některých ze Země, jiných z Aurory; ovšem tomuto ani jiným podružnostem Baley pozornost věnovat nehodlal. Jemu šlo pouze o výrazné tahy štetcem a v těch on objevil dvě významné změny, k nimž došlo a které odcizily Aurořany jejich po otcích pozemskému původu. Za prvé to bylo narůstající včleňování robotů prakticky do všech oblastí života a za druhé prodlužující se délka života.

Jak se využívání robotů stávalo výhodnější a všestrannější, narůstala i aurorská závislost na nich. Ale nikdy ne nekontrolovaně. Ne jako třeba na Solárii, jak si Baley vzpomněl, kde několik málo lidských bytostí bylo uzavřeno v kolektivním sílu s nesmírně mnoha roboty. Aurora taková nebyla.

Ta pouze svoji závislost zvyšovala.

Baley odhadl či spíše intuitivně vycítil - v hlavních rysech a obecných tvrzeních, že postupný vývoj vzájemného ovlivňování lidí a robotů byl přímo spojen se závislostí. Dokonce i způsob, jakým bylo dosaženo shody v oblasti práv robotů - postupné přizpůsobování, o kterém Daneel mluvil jako o "nepodstatných rozdílech", byl určitou známkou závislosti. Baley mu se zdálo, že Aurořané lidské hledisko již nadále nezdůrazňují, s výjimkou zvyšování sympatií právě k lidem, nýbrž že jenom popírají přirozenou účelnost robotů, aby se zbavili nepříjemného poznání, že lidské bytosti jsou závislé na předmětech umělé inteligence.

Prodlužování délky života zase mělo za následek zpomalování chodu dějin.

Bylo nesporné, že se historie, spolu s tímto vývojem, stávala stále méně zajímavá, až skoro uspávala. Pro život jako takový to bylo výhodné. Historie bývá zajímavá až do okamžiku, kdy se stává katastrofickou, což se sice může zdát poutavé na pohled, ovšem hrozné ve skutečnosti. Nebylo pochyb, že převážné většině Aurořanů připadalo všechno stále zajímavější a probíhal-li navíc růst vzájemného přizpůsobování nenápadně, kdo by si dělal starosti?

Prožíval-li Svět úsvitu klidný, sluncem zalitý den, kdo z tohoto světa by volal po bouři?

A jak tak Baley rozvažoval, přepadl ho pojednou těžko popsatelný pocit. Kdyby byl donucen pokusit se tento pocit vyličit, nejspíš by řekl, že šlo o okamžik náhlého zvratu. Asi v tom smyslu, jako kdyby byl celý obrácen naruby a potom zase zpátky do své dřívější podoby - a to všechno během nepatrného zlomku vteřiny.

Bylo to tak náhlé, že to téměř zmeškal, že téměř nepostřehl ono slaboučké škytnutí uvnitř sebe.

Trvalo snad minutu, během níž mohl právě zažitý pocit sledovat s odstupem, než se mu z paměti vynořil podobný vjem něčeho již dvakrát prožitého: poprvé když cestoval na Solárii a podruhé, když se z této planety vracel zpět na Zemi.

Ano, byl to "Skok", přechod hyperprostorem, nadčasové mimoprostorové mezidobí, které překonáním hranice rychlosti světla popostrčilo loď vstříc vesmíru o několik dalších parseků. Zkrátka nic složitějšího - loď prostě jenom opustila Vesmír a pohybovala se v něčem, co žádná rychlostní omezení neuznávalo. Všechno, co z toho dělalo záhadu, byla neschopnost hyperprostoru popsat, což se dalo dosud jen za pomoci matematických symbolů, které ovšem zase nikdo nedokázal opět přeložit do něčeho srozumitelného.

Pokud byl člověk ochoten uvěřit, že se člověk naučil ovládat hyperprostor, aniž by mu zcela porozuměl, potom nebylo

co řešit. Prostě teď se loď nacházela pár mikroparseků od Země a v příštím okamžiku už pouze několik málo mikroparseků od Aurory.

Teoreticky se Skok odehrával v nulovém čase - literárně nulovém - a pokud byl proveden naprosto dokonale, což v podstatě nelze, k žádnému biologickému vjemu by vůbec nedošlo. Fyzici tvrdí, ať už je skutečnost jakákoli, že dokonalá plynulost vyžaduje nekonečnou energii, tudíž že se "skutečnému času" vyhnout nelze a ten tedy nemůže být nulový, nanejvýš může být jen co nejpříhodněji zkrácen.

Tohle tedy vyvolávalo onen blíže neurčený a naprosto neškodný pocit zvratu.

Náhle vědomí, že je tak daleko od Země a tak blízko Auroře, naplnilo Baleyho touhou vidět svět Vnějšíku.

Zčásti to bylo přání vidět cosi, kde žijí lidé. Zčásti to byla přirozená zvědavost vidět něco, o čem si v průběhu sledování mikrofilmů udělal svůj úsudek. Chvilí nato přinesl Giskard prostřední jídlo mezi vstáváním a spánkem (dalo by se říci oběd) a řekl:

"Blížíme se k Auroře, pane, ale bohužel není možné, abyste se mohl účastnit pozorování z můstku. Nebylo by odtud totiž vůbec nic vidět. Aurorské slunce je hvězda několikrát jasnější a potrvá ještě několik dní, než se dostaneme tak blízko Auroře samotné, aby bylo vidět něco detailnějšího." A potom dodal, jako by ho to právě napadlo: "Což vám konečkonců nebude umožněno rovněž."

Baley poněkud zrozačitě. Zcela otevřeně mu bylo naznačeno, aby možnost pozorování nevyžadoval, a učini-li tak, nebude mu to jednoduše dovoleno. Jeho přítomnost jako pozorovatele byla nežádoucí.

Obrátil se k robotovi: "Dobře, Giskarde," a ten odešel.

Baley za ním pátravě hleděl. Kolik takovýchto omezení ještě přijde? Třebaže byla šance na úspěch tohoto úkolu mizivá hned od počátku, ptal se Baley sám sebe, jaké že budou ty další rozličné způsoby, jimiž mu Aurořané všechno ještě víc znesnadní?

GISKARD

9.

"Dost mě trápí," oslovil Baley Daneela, "že tady musím zůstat uvězněn, protože se mne Aurořané na této lodi bojí jako zdroje nákazy. To je přece pověra. Vždyť jsem byl vyšetřen."

"To nebylo," odpovídal Daneel, "kvůli strachu Aurořanů, proč jste byl požádán, abyste zůstal ve své kabině, kolego Eliáš."

"Ne? A kvůli čemu?"

"Možná si vzpomínáte, že když jsme se na této lodi setkali poprvé, zeptal jste se mě, z jakých důvodů mě sem poslali jako váš doprovod. A já řekl, že to bylo pro pocit něčeho známého, jakási pevná půda pod nohama, k čemuž jsem byl nejvhodnější. Pak jsme začali o třetím důvodu, ale přerušil nás Giskard, když přinesl prohlížečku a mikrofilmy - a potom, při obědě, jsme diskutovali o umrtvení robota."

"Takže jsi mi ten třetí důvod neřekl. A ten je jaký?"

"Abych byl nápomocen, kolego Eliáš, při zabezpečování vaší ochrany."

"Před čím?"

"Umrtvení robota, jak onu záležitost nazýváme, vzbudilo nezvykle mnoho vášní. Vy jste povolán na Auroru, abyste pomohl prokázat Dr. Fastolfeovu nevinu. A to hypervlnné drama -"

"U Jehovábela, Daneeli," vyskočil pobouřeně Baley, "na Auroře to viděli také?"

"Viděly to všechny Vnější světy, kolego Eliáš. Byl to nejpobulárnější pořad a přisoudil vám roli toho nejpozoruhodnějšího detektiva."

"Takže ten, kdo má zodpovědnost za umrtvení robota, mohl klidně dospět k přehnaným obavám, že by se mi třeba podařilo úkol splnit, a tak se mi v tom může pokusit zabránit - případně mě i zabít."

"Dr. Fastolfe," pronesl tiše Daneel, "je přesvědčen, že za umrtvení robota nenese odpovědnost nikdo, protože s výjimkou jeho samého by to nikdo provést nedokázal. Z pohledu Dr. Fastolfea se jedná o zcela náhodnou událost. Nicméně jsou tu ti, kteří se z této události pokoušejí těžit, a v jejich zájmu bude zabránit vám v hledání důkazů. Z těchto důvodů musíte být chráněn."

Baley udělal pár rychlých kroků od jedné stěny ke druhé a pak zase zpátky, jako by chtěl urychlit své myšlenkové pochody fyzickým příkladem. Žádný pocit osobního nebezpečí se nedostavoval.

Náhle se zastavil. "Daneeli, kolik lidských robotů je dohromady na Auroře?"

"Myslíte teď, když už Jander nefunguje?"

"Ano, teď, když už je Jander mrtvý."

"Jeden, kolego Eliáš."

Baley šokované hleděl na Daneela. Potom se neslyšně, spíš jenom pohybem rtů, zeptal: "Jeden?"

A konečně promluvil nahlas: "Jestli tomu dobře rozumím, Daneeli, tím jediným humanoidním robotem na Auroře jsi ty?"

"Stejně jako na jiných světech, kolego Eliáš. Domníval jsem se, že jste o tom informován. Já jsem prototyp, podle něhož byl Jander sestrojen. Sestrojení dalšího již Dr. Fastolfe odmítl a nikdo jiný to nedokáže."

"Ale potom, když byl jeden ze dvou lidských robotů zabít, nenapadlo Dr. Fastolfea, že by se v nebezpečí mohl ocitnout i ten zbylý lidský robot - tedy ty, Daneeli?"

"I tuto možnost připustil. Avšak možnost, že by k této neskutečně nepravděpodobné příhodě mentálního znemožnění mohlo dojít ještě jednou, je velmi malá. Takže to pustil ze zřetele. Nicméně ho napadlo, že jsou i jiné možnosti případného neštěstí. Což, domnívám se, rovněž přispělo svou měrou k rozhodnutí vyslat mě na Zemi, abych vás tam

vyzvedl. Abych se tak na týden dostal z Aurory."

"Takže ty jsi teď stejným vězněm jako já, Daneeli?"

"Jsem vězněm," připustil Daneel rozpačitě, "pouze vtom smyslu, kolego Eliáši, že se ode mne očekává, že neopustím tuto místnost."

"A v jakém smyslu ještě bývá člověk vězněm?"

"Ve smyslu toho, že ve svém pohybu takto omezená osoba s tímto omezením nesouhlasí. Skutečné uvěznění má hlubší smysl v tom, že je nedobrovolné. Já plně chápu důvody, kvůli nimž tady jsem a sdílím jejich nezbytnost."

"Ty ano," zabručel Baley. "Ale já nikoli. Jsem vězněm v plném smyslu slova. A čím to, že jsme tady tak bezpeční?"

"Jednoduše tím, kolego Eliáši, že Giskard venku drží službu."

"A Giskard je pro tento úkol sdostatek inteligentní?"

"Svým příkazům rozumí dokonale. Přesně si uvědomuje důležitost svého úkolu. A pevný a silný je taky dost."

"Máš tím na mysli, že on je připraven být dokonce i zničen, aby nás dva ochránil?"

"Ano, samozřejmě, zrovna tak jako jsem připraven být zničen já, abych vás ochránil."

Baleyho přepadly rozpaky. "A ty mi nezazlíváš, že by ses kvůli mně mohl dostat do situace, v níž bys byl skutečně nucen se své existence vzdát?"

"Jsem tak naprogramován, kolego Eliáši," prohlásil Daneel jakoby tlumeným hlasem, "nicméně by mi to přišlo přirozené, i kdybych tak naprogramován nebyl. Moje existence, o kterou bych mohl přijít, je ve srovnání s vaší dost nicotná."

Baley neodporoval. Jenom prudce stiskl Daneelovu ruku. "Děkuji ti, kolego Daneeli, ale vůbec by mě netěšilo, kdybych měl připustit, aby se tak stalo. Nerad bych byl příčinou tvé záhuby. Přijde mi, že záchrana mé osoby by byla náhradou dost nepřiměřenou."

Sám Baley byl ohromen tím, že to tak skutečně myslí. Při pomýšlení, že by byl opravdu ochoten riskovat svůj život kvůli robotovi, ho naplnila tísnivá hrůza. - Ne, nikoli kvůli robotovi, kvůli Daneelovi.

10.

Giskard vstoupil bez ohlášení. Baley tentokrát nic nenamítal. Robot, jehož úkolem je chránit, měl právo přijít, jak sám pokládal za vhodné. A z Baleyho pohledu byl Giskard jenom robotem pouze do té míry, do jaké mohl být i "jím", a jak vážně člověk vnímal ono "R.". Kdyby se Baley třebas poškrábal, dloubal v nose nebo se zabýval jinou choulostivou tělesnou činností, nedomníval se, že by se to snad Giskard pokoušel nějak posuzovat či že by byl vůbec schopen jakékoli reakce, nýbrž předpokládal, že ten by jenom ukládal záznamy svých pozorování do jednoho z vnitřních paměťových fondů.

Giskard nebyl v podstatě ničím víc, než jen pohyblivou částí příslušenství, a Baley v jeho přítomnosti vůbec žádné rozpaky nepocíťoval. Ne že by se mu kdy v nějakou nepříhodnou chvíli Giskard vnucoval, napadlo Baleyho zběžně. Giskard s sebou přinesl malou kostku. "Pane, předpokládám, že si ještě pořád přejete vidět Auroru, jak vypadá z vesmíru."

Baley sebou škubnul. Daneel si zřejmě povšiml Baleyho podráždění, odvodil si příčinu a rozhodl se pro tento způsob řešení. Přimět k tomu však Giskarda, aby tak vznikl dojem, že se jedná o nápad jeho jednodušší mysli, bylo pak ukázkou Daneelovy ohleduplnosti. Možná také proto, aby to Baleyho zbavilo nezbytného vyjadřování vděčnosti. Nebo to Daneel aspoň bude tvrdit.

Baley nebyl ve skutečnosti, jak to sám vnímal, ani tak popuzen tím, že byl vězněn, jako spíš tím, že mu bylo zbytečně bráněno sledovat Auroru. Impulsem pro tento pocit byl potom především Skok, a ten zvládl už včera. Proto se otočil k Daneelovi. "Děkuji ti, příteli."

"To byl Giskardův nápad," odporoval Daneel.

"Ano, jak jinak," usmál se Baley. "Jemu děkuji rovněž. Co to je Giskarde?"

"To je astrosimulátor, pane. Funguje v podstatě stejně jako trojrozměrná prohlížečka a je propojen s prohlížeckou kabinou. Jestli bych mohl při-"

"Ano?"

"Ten pohled vám nepřípadně nijak zvlášť vzrušující, pane. Nerad bych, abyste se cítil zbytečně zklamán."

"Vynasnažím se, Giskarde, abych svá očekávání příliš nepřeceňoval. V žádném případě však nebudu ze zklamání vinit tebe."

"Děkuji vám, pane. Já se musím nyní vrátit na své místo, takže pokud byste měl s aparátem nějaké problémy, bude vám s nimi schopen pomoci Daneel."

Odešel a Baley se s uznáním otočil k Daneelovi:

"Giskard to, myslím, zvládl dost dobře. Je to sice model jednoduchý, zato dobře navržený."

"Giskard je rovněž Fastolfeovým robotem, kolego Eliáši. Tento astrosimulátor je automat se samodolaďováním. Vzhledem k tomu, že je již zaostřen na Auroru, stačí jenom stisknout ovládací hranu. Tím bude uveden do chodu a víc už není třeba dělat. Chcete si to nastavit sám?"

Baley pokrčil rameny. "Ne, nemusím. Udělej to ty."

"Prosím."

Daneel položil kostku na stůl, u něhož si Baley prohlížel své mikrofilmy.

"Tohle," ukázal na malý obdélník ve své ruce, je ovládání, kolego Eliáši. Je potřeba ho takhle držet za okraje, a potom stačí mírně zatlačit dovnitř a mechanismus je spuštěn - a znovu, chcete-li ho vypnout."

Daneel stiskl ovládací hranu a Baley stěží potlačil výkřik.

Očekával totiž, že se kostka rozsvítí a na ní se objeví holografický obraz hvězdného pole. Nic takového se ovšem

nestalo. Namísto toho se Baley ocitl ve vesmíru - ve vesmíru - s jasnými, nemrkajícími hvězdami všude kolem. To se odehrávalo jenom chvíli a pak bylo všechno zase jako předtím; místnost a v ní Baley, Daneel a kostka. "Promiňte, kolego Eliáš. Vypnul jsem to," začal se omlouvat Daneel, Jakmile jsem porozuměl vašemu neklidu. Neuvědomil jsem si, že nejste na něco takového připraven."

"Tedy mě na to připrav. Co se vůbec stalo?"

"Astrosimulátor pracuje přímo uvnitř zrakového centra lidského mozku. V této fázi nelze rozlišit dojmy z přenosu od trojrozměrné skutečnosti. Je to poměrně nový vynález a spíše je využíván pro astronomické záběry, které jsou, přece jenom, mnohem méně detailní."

"Ty to vidíš taky, Daneeli?"

"Ano, ale velmi slabě a navíc bez opravdových pocitů lidské bytosti. Já vidím matný nárys obrazu, překopírovaný na stále plnou plochu místnosti, ale bylo mi vysvětleno, že lidské bytosti vidí samotný obraz. Nepochybně, pokud budou mozky, takové, jaký mám já, dále přizpůsobovány a upravovány."

Baley znovu získal svou jistotu. "Problém, Daneeli, spočívá v tom, že jsem si neuvědomoval nic jiného. Já si nebyl vědom ani sám sebe. Připadal jsem si jako odhmotněný duch nebo - ehm - něco na ten způsob, jak si představuji, že bych se mohl cítit po smrti. Jako určitý druh nepřírozeně pokračujícího nehmotného posmrtného života."

"Teď chápu, proč to na vás působilo poněkud rušivě."

"Ano, působilo to na mě velice rušivě."

"Je mi to líto, kolego Eliáš. Řeknu Giskardovi, aby to odnesl."

"Ne. Teď už vím, co mě čeká. Nech mi tu kostku tady. Jenom ještě, budu to schopen vypnout, když vlastně ztratím povědomí o svých rukách?"

"Ovládání přilhe k vaší ruce do té míry, že je nebudete moci upustit, kolego Eliáš. A Dr. Fastolfe, který má s touto věcí svoje zkušenosti, mi říkal, že lidská bytost zcela automaticky vyvine tlak na kostku přesně v okamžiku, kdy chce celý proces ukončit. Jedná se prý o automatickou záležitost, založenou na stejné nervové bázi jako samotný obraz. Alespoň to tak působí na Aurořany a já se domnívám -"

"Ze Pozemšťané jsou Aurořanům dostatečně podobní i duševně, že by to na nás mělo působit stejně. - Proč by taky ne, dej mi ovládání a já to zkusím."

S lehkým vnitřním zachvěním promáchl Baley ovládací hranu a byl znovu ve vesmíru. Tentokrát to již čekal a jakmile zjistil, že může bez potíží dýchat a že se, pohlcený vakuem, vůbec necítí tak, jak se původně domníval, pokusil se to všechno přijmout jako vizuální představu. Bez dechu, s mírným zachroptěním (snad aby se znovu přesvědčil, že doopravdy dýchá), se rozhlédl kolem.

Pojednou si uvědomil, že slyší svůj v nose skřípající dech, a zavolal: "Slyšíš mě, Daneeli?"

Slyšel i svůj hlas - byl jiný, jakoby umělý - ale slyšel ho.

A pak i Daneelův. Zněl také jinak, přesto jej poznával.

"Ano, slyším," ujistil ho Daneel. "A vy slyšíte mě, kolego Eliáš. Zrakové a kinestetické, tedy při pohybu v prostoru polohu sledující smysly jsou záměrně propleteny, aby došlo k dalšímu zvýraznění vnímané skutečnosti, nicméně sluchové orgány zůstávají nedotčeny. Přinejmenším z větší části."

"Dobrá. Vidím spoustu hvězd - obyčejných hvězd. Aurora má slunce. My jsme poměrně blízko Aurory, takže se domnívám, že hvězda, která je jejím sluncem, by měla být o dost jasnější, než ty ostatní."

"Všechny jsou jasné až příliš, kolego Eliáš. Pouze jsou, aby nedošlo k poškození vaší sítnice, překryty filtrem."

"Která planeta je tedy Aurora?"

"Vidíte souhvězdí Orion?"

"Ano. Myslíš, že se jedná o stejná souhvězdí, která můžeme vidět na pozemské obloze, třeba v Městském planetáriu?"

"Nejspíš ano. Co se týče hvězdné oblohy, nejsme moc vzdáleni ani Zemi, ani Solárnímu systému, v jehož části se nacházíme, takže pohled na hvězdy je společný. Aurorské slunce je na Zemi známo jako Tau Ceti a odtud je vzdáleno jenom 3,67 parseků. Kdybyste si teď představil spojnicu od Betelguese ke středové hvězdě Orionova pásu a prodloužil ji ještě o stejnou vzdálenost a přidal kousek navíc, tak ta hvězda středního jasů, kterou vidíte, je právě planeta Aurora. Vzhledem k tomu, že se k ní poměrně rychle přibližujeme, bude se v několika příštích dnech nadále zvětšovat."

Baley se zmateně rozhlížel. Jenom samé jasné, zářící předměty. Žádné snadno srozumitelné, střídavě se rozsvěčující a zhasínající šipky. Žádná písmena, žádná označení obloučky opisujících nadpisů.

Zeptal se: "Kde je Slunce? Pozemské, myslím."

"V souhvězdí Virgo, při pohledu z Aurory. Je to hvězda druhé velikosti. Bohužel, tento náš astrosimulátor není příslušně vybaven samočinným počítačem, a proto bude dost obtížné vám je ukázat. Nicméně nebude vypadat jinak než docela normální hvězda."

"Nevadí," řekl Baley. "Teď už to ale vypnu. Kdybych měl nějaké potíže - pomoz mi."

Potíže nenastaly. Dopadlo to přesně tak, jak očekával - seděl s přivřenými očima v pokoji plném ostrého světla.

Až když se opět zabydlel ve svém normálním vnímání, napadlo ho, že byl vlastně několik minut venku, ve vesmíru, a to dokonce bez jakýchkoli ochranných bariér, a přesto se jeho pozemská agorafobie neozvala. Svě vlastní nebytí přijímal víceméně v naprosté pohodě.

Tyto a podobné úvahy ho čas od času přepadaly a odváděly ho od jeho mikrofilmů.

Často se vracel k astrosimulátoru a opětovně se kochal pohledy do vesmíru, který takto mohl z výhodného místa, v podstatě mimo loď, snadno přehlédnout, aniž by při tom vlastně vůbec byl (jak mu alespoň připadalo). Někdy to bylo jenom na chvíli, jenom pro pocit jistoty, že se ještě pořád nenechává onou nekonečnou prázdnotou děsit. Někdy jen tak mezi hvězdami bloudil, zahálčivě je počítal nebo z nich sestavoval geometrické tvary a tak trochu se oddával možnosti dělat něco, čeho by na Zemi nebyl schopen kvůli svým tísnivým agorafobickým pocitům, jichž se mu tam

dostávalo v míře mnohem větší, než čehokoli jiného.

Časem bylo vyjasňování Aurory natolik zřetelné, že již téměř neměl potíže s jejím vyhledáváním mezi ostatními světelnými body, až konečně pominuly i ty nejmenší pochyby. Všechno to začalo mrňavým světýlkem, které postupem času narostlo až do podoby, ve které bylo lze rozeznat jednotlivé fáze.

Ty Baleyho zajímaly. Tedy opět prostor pro Daneela. "Už brzy se ocitneme na oběžné dráze, kolego Eliáši. Jižní pól Aurory je víceméně uprostřed osvětlené poloviny celého kotouče. Na jižní hemisféře je právě jaro."

"Z materiálů jsem vyčetl, že osa Aurory má sklon šestnáct stupňů." Baley rychle pohlédl na fyzikální křivku planety, v obavě, aby se díky své nedostatečné pozornosti nedotkl Aurofanů, ale ověřil si, že si údaje zapamatoval správně.

"Ano, kolego Eliáši. Až se budeme pohybovat kolem Aurory po její oběžné dráze, budou se jednotlivé fáze měnit mnohem rychleji. Aurora má v porovnání se Zemí dobu oběhu poněkud kratší."

"Den má 22 hodin, ano?"

"Tedy 22,3 normální hodiny. Aurorský den je rozdělen na 10 auror-ských hodin, každá hodina má 100 aurorských minut, které se opět dělí na 100 aurorských sekund. Aurorská sekunda se rovná zhruba 0,8 pozemské sekundy."

"Což zároveň vysvětluje ony metrické hodiny, metrické minuty a tak dál, o nichž jsou zmínky v knihách."

"Ano. Ovšem zpočátku bylo dost těžké přesvědčit Aurofany, aby se vzdali časových jednotek, na které byli zvyklí, takže se užívalo systémů obou - standardního i metrického. Nakonec byl ale upřednostněn systém metrický. V současné době se mluví již jen o hodinách, minutách a sekundách, všechny jsou samozřejmě myšleny v desítkové soustavě. Stejný systém byl poté přijat i na všech Vnějších světech, třebaže se to na některých z nich neváže k jejich přirozené rotaci. Pochopitelně že každá planeta používá i svůj místní systém."

"Jako Země."

"Ano, kolego Eliáši, ale Země používá pouze své původní standardní časové jednotky. Což dělá problémy Vnějším světům, které s vámi obchodují, ty, nicméně, nechtějí nikoho tohoto práva zbavovat."

"Avšak nikoli z nějakých přátelských pohnutek, nýbrž, jak se domnívám, jenom proto, aby zdůraznily pozemskou odlišnost. Jak velký je rozdíl mezi oběma soustavami - za rok? A vůbec, Aurora přece musí mít i svou přirozenou dobu oběhu kolem slunce, která určuje koloběh období. Jak je dlouhá?"

Daneel řekl: "Aurora své slunce obíhá 373,5 aurorského dne neboli 0,95 pozemského roku. Což ovšem není ta nejpodstatnější chronologická záležitost. Měsíc dále představuje 30 aurorských dní a aurorský rok se skládá z 10 měsíců. Metrický rok je roven asi 0,8 sezónního roku, tedy něco kolem tří čtvrtin roku pozemského. Vzájemný poměr jednotlivých světů se samozřejmě liší. Tento systém používají všechny Vnější světy."

"Jistě, ale musí přece být i jiný, příhodnější způsob řízení sezónních cyklů."

"Každý svět má rovněž svůj sezónní rok, ale na ten se pohlíží trochu jinak. Každý může, za pomoci počítače, upravovat libovolný den - ať již minulý, nebo současný - do sobě potřebné pozice sezónního roku, je-li z nějakého důvodu tato informace vyžadována. Což je ovšemže vlastní každému světu, na němž lze této úpravy místního dne tak snadno dosáhnout. A přirozeně, kolego Eliáši, každý robot může dokázat to samé a může tedy usměrňovat lidskou aktivitu tam, kde je sezónní rok nebo místní čas důležitý. Výhodou metrických jednotek je, že lidstvu zaručují jednotnou chronometrii, která řeší samozřejmě mnohem více, než jenom přesunutí desetinné čárky."

Proto Baleyho dost trápilo, že knihy, které četl, nebyly srozumitelné. Ale pak si začal uvědomovat souvislosti pozemské historie. Tam byl přece taky lunární měsíc kdysi klíčem ke kalendáři a byl rovněž postupem doby, kvůli zjednodušení časových údajů, vypuštěn, aniž by ho kdo postrádal. Kdyby dal on podobné knihy nějakému cizinci na Zemi, ten cizinec by v nich nespíš také žádnou zmínku o lunárním měsíci nebo nějaké historické změně kalendáře neobjevil. I tam byla data poskytována bez vysvětlování.

Do jaké míry pak může spoléhat na takto získané vědomosti? Bude se muset vyptávat pořád dál, za bernou minci nebude moci brát nic.

Přijde tolik situací, kdy přehlédne samozřejmě, tolik příležitostí k nedorozuměním, tolik možností k sejítí z cesty.

11.

Nyní již astrosimulátor začal Baleymu splňovat jeho představy tím, že se Aurora stále více podobala Zemi. (Baley sice nikdy Zemi takto neviděl, nicméně z astronomických textů znal její fotografie.)

Baley viděl, že Aurora oplývá stejnými obrazci mraků, stejně se trpytivšími pouštními oblastmi, stejně rozlehlými pásy dne i noci, stejným předivem chvějivého světla v prostorách noční hemisféry, jaké byly zachyceny i na fotografiích zeměkoule.

Baley to všechno bedlivě sledoval a při tom hloubal: A co když ho, z nějakého důvodu, vzali do vesmíru s tím, že poletí na Auroru a ve skutečnosti by ho pak, z nějakého důvodu, vrátili zase zpátky na Zemi - z nějakého zákeřného a nesmyslného důvodu? V čem byl obraz, který viděl před naložením, jiný?

Měl důvod dospět k tomuto podezření? Daneel mu opatrně sdělil, že souhvězdí na obloze obou planet jsou shodná - nebylo to však pro planety obíhající sousední hvězdy přirozené? Z celkového pohledu z vesmíru vypadaly obě planety stejně - ale nedalo se to předpokládat, byly-li obě planety obyvatelné a lidskému životu dostatečně vyhovující?

Měl nějaký důvod předpokládat, že by se pokusili o takovýto za vlasy přitažený podvod? K čemu by to bylo dobré? A kdyby přece jenom, proč by to dělali tak, aby se to za vlasy přitažené a zbytečné zdálo? Kdyby i nakrásně měli nějaký důvod něco takového udělat, vždyť by to ihned prohlédl.

Účastnil by se takovéhoho spiknutí Daneel? Určitě ne, kdyby byl člověkem. Ale on byl jenom robot; nařídít mu potom něco takového nemohlo být těžké.

Nebylo nic, o co by se ve svých úvahách mohl opřít. Baley se přistihl, že hledá obrysy světadílů, které by měl být schopen jako pozemské a nepozemské posoudit. To by byl dost průkazný test - kdyby byl proveditelný.

Zběžné pohledy, jimiž se snažil proniknout skrz mlžné mraky, mu nebyly k ničemu. Navíc mu scházely potřebné znalosti, týkající se geografie Země. To jediné, co ze Země opravdu znal, byla její Města pod zemí, její ocelové jeskyně. Ty části pobřežních linií, které viděl, mu byly cizí - ale je-li to Aurora nebo Země, nevěděl.

Proč tedy potom ta nejistota? Když letěl na Solárii, nezapochoyboval o cíli své cesty ani jednou; nikdy by ho ani nenapadlo, že by ho mohli vrátit zpátky na Zemi. Aha, jenomže tenkrát odlétal se zjevným posláním, v němž byla příhodná šance na úspěch. Nyní cítil, že tuto šanci postrádá.

Možná proto chtěl být vrácen zpátky na Zemi a stát se tak obětí spiknutí. Možná mu to bylo vnuceno jeho podvědomím.

Nejistota, vkrádající se do jeho mysli, počala již žít vlastním životem. Už nebylo možné se jí zbavit. Zjistil, že na Auroru čeká s téměř šíleným napětím, neschopen návratu ke skutečnosti ve své kabině.

Aurora se pohybovala, zvolna otáčela -

Tomuto pohledu již obětoval spoustu času. Když sledoval vesmír, připadal mu natolik nehybný, až připomínal kresbu, tiché a nehybné modely světelných bodů, s postupným, v mírný půlkruh přecházejícím sevřením. Bylo to až natolik nehybné, že se to stávalo nonagorafobickým?

Ale teď, když viděl, že se Aurora pohybuje, si náhle uvědomil, že loď ve svém posledním stadiu před přistáním klesá ve spirále. Mraky se vzdouvaly vzhůru -

Ne, nebyly to mraky; to loď klesala ve spirále. Loď se pohybovala. On se pohyboval. Začal si pojednou uvědomovat svou vlastní existenci. Řítil se dolů skrz mraky. Padal, nechráněný, řídkým vzduchem dolů k pevné půdě.

Měl stažené hrdlo; dýchání se stávalo obtížným.

Zoufale si říkal: Jsi uvnitř. Kolem tebe jsou stěny.

Ale žádné stěny si neuvědomoval.

Myslel si: Ale přece i bez předpokládaných stěn jsi pořád uvnitř. Celý jsi pokryt kůží.

Žádnou kůži si však neuvědomoval.

To, co vnímal, nebyla jen obyčejná bezbrannost, bylo to něco mnohem horšího - byl nezávislou osobou se zcela odhalenou podstatou totožnosti, živou tečkou, jedinečností obklopenou rozevřeným a nekonečným světem, a padal. Ve snaze ukončit to všechno svíral v pěsti ovládací hranu, ale nestalo se nic. Jeho nervová soustava se chovala tak nepřírozeně, že když jí volní úsilí prikazovalo samovolné stažení, nereagovala vůbec. Byl pohlcen. Hypnotizován hrůzou, vystrašený k nečinnosti.

Všechno, co dokázal vnímat, byly mraky - bílé, ale ne blankytně bílé, téměř bílé - v nepatrném zlatooranžovém odstínu...

Všechno začínalo šednout - a on se topil. Nemohl dýchat. Zoufale se snažil uvolnit zahlcené hrdlo, zavolat Daneela na pomoc -

A nevydal ani hlásku -

12.

Baley dýchal, jako by zrovna protrhl cílovou pásku dlouhého závodu. Místnost byla šikmá a Baley, opřený o loket, se nacházel na tvrdém povrchu.

Uvědomil si, že je to podlaha.

Giskard vedle něj klečel na kolenou, svou rukou robota (pevnou, však studenou) svíral Baleyho pravou paži. Dveře do kabiny, které Baley viděl přímo nad Giskardovým ramenem, zůstaly pootevřeny.

Nebylo nutné ptát se, co se stalo. Giskard držel jeho bezvládnou ruku a svíral ji nad ovládací hranou astrosimulátoru.

Daneel, s tváří, v jejíž výrazu bylo možno vysledovat utrpení kvůli Baleyho bolesti, klečel hned vedle.

Byl to on, kdo promluvil: "Nic neříkejte, kolego Eliáš, měl jsem si být vašeho nepříjemného stavu vědom dříve -"

Baley se pokusil naznačit, že rozumí, že se nejedná o žádný problém. Neschopnost promluvit trvala.

Oba roboti čekali, až se Baley pokusí o první nesmělý pohyb, který by naznačoval, že si přeje vstát. Hned se k němu snesly jejich podpůrné paže. Uložili ho do křesla a Giskard mu jemně odebral ovládání.

Pak řekl: "Brzy budeme přistávat. Domnívám se, že astrosimulátor již potřebovat nebudete."

Daneel rozpačitě dodal: "V každém případě bude nejlepší ho odnést."

"Počkejte," zašeptal Baley ochraptěle, aniž si byl jist, zda vůbec něco vyslovil. Zhluboka se nadechl, lehce si odkašlal a zkusil to znovu: "Počkejte!" A potom: "Giskarde -"

"Ano, pane?" otočil se Giskard.

Baley se na chvíli odmlčel. Teď, když už Giskard věděl, co chce, si mohl dovolit počkat, snad až nekonečně dlouho.

Zatím Baley zkoušel sbírat své roztroušené síly. Ať už to agorafobie byla či nikoli, i nadále v něm přetrvával pocit o nejistém cíli jejich cesty. Objevilo se to poprvé a dost dobře to mohlo agorafobii vystupňovat.

Teď se měl dozvědět pravdu. Giskard lhát nemůže. Robot nemůže lhát - jedinou výjimkou mohlo být, že by k tomu byl pečlivě naprogramován. Ale proč k tomu programovat Giskarda?

Byl to Daneel, kdo měl být jeho společníkem, kdo ho měl po celou dobu doprovázet. Pokud už by měl někdo lhát, byl by to určitě Daneel. Giskard byl spíše poslíček, stráž u dveří. Určitě nebylo nutné, aby povinnost pečlivého naprogramování předivem lži podstoupil právě on.

"Giskarde!" promluvil Baley již téměř normálně.

"Ano, pane?"

"Přistávat budeme už brzy, že?"

"Během dvou hodin, pane."

Tedy dvě metrické hodiny, přemítal Baley. Je to víc, než dvě skutečné hodiny? Míň? Na tom nesejde. Tím by se to jenom zašmodrchalo. Zapomeň na to.

Baley vyslovil, jak nejrychleji byl jen schopen:

"Pověz mi skutečné jméno planety, na kterou budeme přistávat."

Člověk, pokud by vůbec odpověděl, by tak učinil až po chvíli - a navíc s nádechem značného překvapení.

Giskard odpověděl okamžitě, monotónně neměnným hlasem. "Aurora, pane."

"Odkud to víš?"

"Je to cíl naší cesty. A také to, například, nemůže být třeba Země, už podle aurorského slunce Tau Ceti, které má jenom devadesát procent hmotnosti pozemského slunce. Tau Ceti je o něco chladnější a tudíž má jeho světlo, především pro nezkušené a nenavklé oči Pozemšťana, jasně oranžový odstín. Onu charakteristickou barvu aurorského slunce můžete vidět v jeho odrazu na horní vrstvě mraků. Určitě vám to pak neunikne při pohledu z povrchu - až tomu vaše oči přivyknou."

Baleyho zrak opustil Giskardovu netečnou tvář. Rozdílu v barvě si přeci všiml, jenom tomu nepřiložil žádný význam. Hloupá chyba.

"Můžeš jít, Giskarde."

"Ano, pane."

Baley se zatřepkle otočil k Daneelovi. "Udělal jsem ze sebe kašpara, Daneeli."

"Já z toho vyvozuji, že přemítáte o tom, zda jsme vás neoklamali a nevzali vás někam jinam, než právě na Auroru. Měl jste nějaký důvod pro toto podezření, kolego Eliáš?"

"Žádný. Mohlo to být zapříčiněno nejistotou, která mohla být podpořena podprahovou agorafobií. Když jsem zíral do zdánlivě nehybného vesmíru, necítil jsem nic vyložené nepříjemného, ale všechno to mohlo zůstat pod povrchem, kde se ten neklid jenom hromadil."

"To byla naše chyba, kolego Eliáš. Známe vaši nelibost k otevřenému prostoru, proto nebylo vhodné vystavovat vás do něj bez důslednější kontroly."

Baley rozmrzle zakroutil hlavou. "Tohle Daneeli, neříkej. Dohledu jsem měl dost. Ptám se sám sebe, jestli takhle důsledný bude tento dozor i na Auroře samé."

"Kolego Eliáš," zareagoval Daneel, "připadá mi, že bude jen velmi obtížné dovolit vám volný přístup k Auroře a Aurořanům."

"Jenomže to je právě to, co mi dovoleno být musí. Jestliže mám odhalit pravdu tohoto případu umrtvení robota, musí mi být umožněno, abych mohl pátrat po informacích přímo na místě - a mluvit s lidmi do případu přímo zapletenými."

Baley se již začínal cítit dobře, jen ho mírně zmáhala únava. Poněkud rozpačitá a vypjatá zkušenost ho opouštěla spolu se silící touhou po fajfce tabáku, tedy po něčem, co již skoro rok považoval za záležitost, s níž se dokázal vypořádat.

Místo toho však vnímal chuť a vůni tabákového kouře, která se mu vkrádala do hrdla a nosu.

Věděl však, že se musí spokojit toliko se vzpomínkou. Nebylo proč se domnívat, že by si na Auroře zakouřil. Tabák na žádném z Vnějších světů neměli a pokud ho něco mrzelo, pak především to, že byly zlikvidovány i takovéhle věci.

Daneel řekl: "Tohle, kolego Eliáš, musíme projednat s Dr. Fastolfeem hned po přistání. Já nejsem oprávněn vydávat v této záležitosti jakákoli rozhodnutí."

"To je mi jasné, Daneeli, ale jak budu moci mluvit s Fastolfeem? Zas přes nějaký astrosimulátor? S ovládáním v ruce?"

"Vůbec ne, kolego Eliáš. Budete s ním mluvit přímo. Hodlá se s vámi setkat hned na kosmodromu."

13.

Baley se připravoval na ruch, který zavládne při přistání. Samozřejmě nevěděl, co to bude obnášet. Neznal mechanismus lodi, nevěděl, kolik mužů a žen jej zajišťuje, o co se budou starat při přistání a jakých zvuků se tedy může dočkat.

Výkřiky? Dunění? Neurčité chvění?

Neslyšel nic.

Daneel se k němu obrátil: "Zdá se, že jste nervózní, kolego Eliáš. Radil bych vám, abyste neotálel a řekl mi o jakémkoli vámi pociťovaném neklidu. Je mojí povinností vám pomáhat v každém okamžiku, kdy se cítíte, ať už z jakéhokoli důvodu, nešťasten."

Tísňový odpor ke slovu "povinnost" se nedal obejít.

Baley se nepřítomně zamyslel: Je řízen Prvním zákonem. Určitě hodně trpěl, když jsem se zhroutil a on to nepředvídal včas, nejspíš obdobně jako já, jenom svým způsobem. Nepředpokládaná nevyváženost pozitronových obvodů neznamená pro mě sice nic, ale jemu to může způsobit stejné znepokojení, jako mně ostrá bolest, a potom i reakce mohou být podobné.

A přemítal dál: Jak mohu vědět, co je uvnitř pseudokůže a pseudovědomí robota? To je stejné, jak kdyby Daneel říkal, co je uvnitř mne.

Náhle zasažen výčitkami svědomí, při pomyšlení na Daneela jako robota, pohlédl Baley do jeho vlídných očí (kdy začal považovat jejich výraz za vlídný?) a jal se ho uklidňovat: O sebemenší známce jakéhokoli rozrušení bych ti hned, kolego Daneeli, řekl. Ale není to nic takového. Jenom se snažím zaslechnout nějaké zvuky, které by mi napověděly, jak se vyvíjí přistávání.

"Děkuji vám, kolego Eliáš," sklonil hlavu rozpačitý Daneel. "Při přistání by k žádnému nepohodlí dojít nemělo. Mohl byste zaznamenat nanejvýš řídicí manévry, ty však budou pouze minimálního rozsahu, neboť tato místnost podléhá, do jisté míry, směru těchto manévru. Ještě může vzrůstat teplota, ale ne o víc, než dva stupně Celsia. Pokud jde o zvukové efekty, tak snad slabé syčení při pronikání řidnoucí atmosférou. Mohlo by vás něco z toho rušit?"

"Nemělo. Jediná věc, která mě trápí, je, že se nemohu přistání normálně účastnit. Rád bych se o takových věcech dozvěděl co nejvíce. Nechci být vězněn, ani se nechci stranit nových zkušeností."

"Už jste si vyzkoušel, kolego Eliáš, že experimenty nejsou pro váš temperament to nejvhodnější."

"Ale jak jinak se z toho mám, Daneeli, dostat? Existuje nějaký skutečný důvod pro to, abych tu byl držen?"

"Již jsem vám, kolego Eliáš, vysvětlil, že tomu tak je kvůli vaší vlastní bezpečnosti."

Baley zakroutil hlavou v zřejmém odporu. "Přemýšlel jsem o tom a tvrdím, že je to nesmysl. Moje šance dát tyhle trable do pořádku jsou, se všemi na mne uvalenými omezeními a se všemi potížemi, kterých se ještě dočkám, a rovněž díky nejasnostem ve věcech kolem Aurory, tak malé, že se nedomnívám, že by měl někdo skutečně v úmyslu obtěžovat se něčím takovým, jako je pokus o moje zneškodnění. A kdyby už, tak nač se namáhat útokem na mou osobu? Proč ne třeba sabotáž na lodi? Když si představíme sami sebe, jak čelíme všehoschopným zlosynům, kteří se zaměří na loď a lidi na ní - tebe a Giskarda - a mne, pochopitelně - jak směšný účet by to byl."

"To všechno bylo skutečně předpokládáno, kolego Eliáš. A loď byla pečlivě prohlédnuta. Nicméně nic, co by nasvědčovalo úkladné sabotáži, objeveno nebylo."

FASTOLFE

14.

Dr. Han Fastolfe ho skutečně očekával - s úsměvem. Stál tam vysoký a hubený, se světle hnědými, ne moc hustými vlasy, a samozřejmě se svými ušima. Právě na ty uši si Baley dobře vzpomínal, i po třech letech. Velké, od hlavy odstávající uši mu dodávaly nevyzpytatelně legračního vzhledu, jakož i přívětivé upřímnosti. A byly to spíš tyto uši nežli Fastolfeovo přivítání, co přimělo Baleyho k opětování úsměvu.

Baley se pozastavil nad tím, že by aurorská lékařská technologie nebyla schopna nabídnout jednoduchou úpravu takto ošklivých uší prostřednictvím plastické operace. Ale potom mu došlo, že se třeba Fastolfemu jeho vzhled líbí tak, jako Baleymu ten jeho (tak trochu k vlastnímu překvapení). Co taky lze namítat proti tváři, která nutí lidi do úsměvu?

Možná si Fastolfe rád zajišťoval oblibu už na první pohled. Nebo se mu zdálo být užitečné, že je podceňován? Nebo jenom považován za někoho jiného?

"Detektiv Eliáš Baley," promluvil Fastolfe. "Pamatuji se na vás dost dobře, i když musím přiznat, že více než vaši tvář mám před očima spíš podobu onoho herce, představitele vaší role."

Z Baleyho tváře úsměv zmizel. "Ta hypervlnná šílenost mě, Dr. Fastolfe, přímo pronásleduje. Kdybych jen věděl, kam bych před ní mohl utéct -"

"Nikam," zasmál se bodře Fastolfe. "Alespoň tedy ne nějak normálně. Slyšíte-li o tom nerad, není problém, abychom se o tom již nadále v našich debatách nezmiňovali. Prostě o tom už nepadne ani slovo. Souhlasíte?"

"Děkuji vám." S neskryvanou ukvapeností napřáhl Baley ruku k Fastolfeovi.

Fastolfe očividně zaváhal. Poté se Baleyho ruky chopil a bázlivě - a vůbec ne dlouho - ji podržel ve své, zatímco se to snažil okomentovat: "Budu doufat, pane Baley, že nejste zrovna pochoduujícím pytlek infekcí."

Posléze, hledě na svoje ruce, dodal: "Musím nicméně připustit, že jsem si mohl ruce předem potříti ochranným filtrem, ale to bych se pak zase necítil sdostatek pohodlně. To víte, jsem jenom tvorem iracionálního strachu."

Baley pokrčil rameny. "To jsme všichni. Já si zas nedokážu vychutnat představu pobytu Venku - v otevřeném prostoru. Co se toho týče, nepodařilo se mi, díky okolnostem, v nichž jsem se nalézal, ani dost dobře strávit příchod na Auroru."

"To docela chápu, pane Baley. Proto zde pro vás mám připravený uzavřený automobil a až dorazíme do mého sídla, vynasnažím se, abyste se i nadále zdržoval pokud možno v uzavřeném prostoru."

"Děkuji vám, přesto se domnívám, že v průběhu mého pobytu na Auroře budu nucen čas od času pobýt i Venku. Jsem na to připraven - jak nejlépe jen být mohu."

"Rozumím, ovšem i tak vás budeme vysílat na Vnějšek jen bude-li to nezbytně nutné. Což nyní nehrozí, proto, prosím, dovolte, abychom v uzavřeném prostoru pokračovali."

Automobil stál ve stínu tunelu, jehož okolí Vnějšek ani přechod z jednoho do druhého nepřipomínalo. Za Baleyem, jak si uvědomoval, stáli Daneel s Giskardem, oba sice odlišní vzhledem, nikoli však již svým vážným a vyčkávacím postojem - oba nekonečně trpěliví.

Fastolfe otevřel zadní dveře a řekl: "Prosím, nastupte si."

Baley nastoupil. Rychle a bez potíží. Daneel ho následoval, stejně jako - téměř současně, že to až připomínalo pečlivě nacvičenou taneční choreografii - na druhé straně Giskard. Baley se ocitl zaklíněn, třebaže ne nějak nepohodlně, mezi nimi. Rád se smířoval s tím, že ho od Vnějšku, a to z obou stran, dělí navíc ještě tloušťka robotího těla.

Ale nebyl žádný Vnějšek. Jakmile totiž Fastolfe vepředu zasedl, jakmile se za ním zavřely dveře, okna potemněla a mírně, umělé světlo zaplavilo vnitřek vozu.

Fastolfe vysvětloval: "Obvykle touto cestou, pane Baley, nejedním, a to vůbec ne proto, že by mi nevyhovovala - snad vám bude připadat příjemná. Automobil je plně řízen počítačem, ví, kam má jet a je schopen se vypořádat, zcela bezpečně, s jakoukoli překážkou. Ať už by se dělo cokoli, my nemusíme dělat nic."

Pocítil mírné zrychlení a pak cosi jako neurčitý, stěží vnímatelný pohyb vpřed.

"Tohle je bezpečný úsek, pane Baley," pokračoval Fastolfe. "Nebylo zrovna jednoduché zajistit, aby se o této vaší jízdě dozvěděly jenom ty nejnnutnější osoby, abychom tak předešli vašemu prozrazení. Cestování vozem - který má tryskový pohon, takže se ve skutečnosti jedná o vznášedlo - nebude trvat dlouho, přesto potřebujete-li si odpočinout, máte příležitost. Momentálně jste v naprostém bezpečí."

"Mluvíte," usmál se Baley, "jako byste se domníval, že se nacházím v nějakém nebezpečí. Byl jsem chráněn, já tomu říkám vězně, po celou dobu na lodi - a teď znovu." Baley pohledem přelétl malý, ohraničený prostor uvnitř vozu, který byl obklíčen kovovou konstrukcí a neprůhledným sklem, nezahrnuje v to kovové konstrukce dvou robotů.

Tentokrát k mírnému úsměvu nasadil Fastolfe:

"Možná to přeceňuji, ale vášně na Auroře se neuklidňují. Vy jste se sem dostavil v době, kdy už naše krize vypukla a já bych si počínal dost pošetile, kdybych namísto přeceňování volil důsledky rizika podceňování."

"Věřím," řekl Baley, "Dr. Fastolfe, že chápete, že jestliže zde neuspěju, bude to moc nepříjemné pro celou Zemi."

"Tomu rozumím dost dobře. A rozhodl jsem se, tak jako vy, takovému selhání nepřipustit. To mi věřte."

"Věřím. Nicméně dojde-li k tomu, ať už z jakýchkoli příčin, odrovná to na Zemi i mne samotného, a to jak osobně, tak profesionálně."

Dřív než mohl Fastolfe překvapeně pohlédnout na Baleyho, musel se na svém sedadle otočit dozadu. "Skutečně? Jaký by k tomu byl důvod?"

Baley pokrčil rameny: "S tím bych souhlasil, ale nejspíš se tak stane. Pro zoufalou vládu Země budu tím nejvhodnějším terčem."

"Tohle jsem neměl na mysli, když jsem se vás ptal, pane Baley. Chtěl bych vás ujistit, že udělám, co bude v mých silách. Ačkoli, mám-li být upřímný," - odvrátil pohled - "bude toho až dost, prohrájeme-li."

"To je mi jasné," potvrdil Baley. Naklonil se dozadu, opřel se do měkkého čalounění a zavřel oči. Pohyb automobilu se omezil pouze na jemné konejšivé kolébání, nicméně Baley usnout nedokázal. Místo toho úporně přemýšlel - co mohlo být horšího.

15.

Ani na konci cesty Baley Vnějšík nespátřil. Když vystoupil ze vznášedla, zjistil, že je v podzemní garáži, z které byl na normální úroveň vynesena výtahem (jak jen se to otočilo).

Uvedli ho do slunného pokoje, kde se, když procházel přímými slunečními paprsky (opravdu lehce oranžovými), mírně zarazil.

Fastolfe si toho povšiml. "I tato okna jsou neprůsvitná a mohou být zatemněna. Budete-li si to přát, učiním tak."

Nicméně bych si myslel, že -"

"Není třeba," řekl Baley stroze. "Stačí, když si k tomu sednu zády. Musím se přizpůsobovat."

"Jak si přejete, ale dejte mi, prosím, vědět, kdyby se vaše nepohodlí nějak zhoršilo. Pane Baley, neznám váš osobní čas z lodi - v této části Aurory je právě dopoledne. Pokud byste se chtěl prospat, neboť jste zřejmě vstával již před mnoha hodinami, je to to nejmenší. Necítíte-li únavu ani hlad, je to v pořádku. Pokud byste ovšem nepohrdl něčím k snědku, zvu vás v několika málo chvílích na oběd."

"Což, náhodou, docela dobře zapadá do mého osobního času."

"Skvělé. Pokud si dobře vzpomínám, je náš den asi o sedm procent kratší než pozemský. To by tedy příliš biorytmických potíží vyvolávat nemělo, kdyby však přece, vynasnažíme se přizpůsobit vašim potřebám."

"Děkuji vám."

"Nakonec - nemám ani nejmenší představu, jaké jídlo by mohlo být vaše nejoblíbenější."

"Spořádám všechno, co přede mne dáte."

"Ano, ale nerad bych vás obtěžoval něčím, co by vám nechutnalo."

"Děkuji."

"Nebudete mít nic proti, když se k nám připojí Daneel s Giskardem?"

Baley se neubráníl pousmání. "Oni budou rovněž jíst?"

Fastolfe úsměv neopětoval. Naopak, jeho odpověď byla vážná. "Ne, ale chci, aby byli po celou dobu s vámi."

"Jakže, to jsem v nebezpečí i tady?"

"To nelze vyloučit nikdy. Ani tady."

Vstoupil robot. "Pane, oběd je prostřen."

Fastolfe přikývl. "Dobrá, Fabere. Za chvíli jsme u stolu."

"Kolik máte robotů?" zeptal se Baley.

"Jenom pár - padesát sedm. Což je sice, na zdejší podmínky, počet mírně nadprůměrný, ale ani tak nedosahuje solariánského poměru deseti tisíc robotů na jednu lidskou bytost. Mám velký dům, který mi slouží zároveň jako úřad i dílna. A pak je tu také moje žena, která má svoje prostory v odlehklém křídle, aby se měla kam ukrývat před mojí prací, kde musí být rovněž nezávisle obsloužena."

"No, takže sedmapadesáti robotů už se dva, předpokládám, vyšetřit dají. Rázem se cítím mnohem méně provinilý, že jste mi poslal Giskarda s Daneelem, aby mě na Auroru doprovodili."

"Ujišťuji vás, pane Baley, že se o žádný náhodný výběr nejednalo. Giskard je mým majordomem, stejně jako pravou rukou. Je se mnou od dob mého dospívání."

"Přesto jste mi ho poskytl. Pokládám si to za čest," sklonil hlavu Baley.

"Pouze to svědčí o vaší důležitosti, pane Baley. Ze všech mých robotů je Giskard nejspolehlivější, navíc je silný a odolný."

Baley šlehl pohledem po Daneelovi, načež Fastolfe dodal: "Mého přítele Daneela do těchto úvah nezahrnuji. Ten není mým sluhou, nýbrž mým triumfem; a já často podléhám této své slabosti, že na něj jsem neobyčejně hrdý. On je první svého druhu, a tak zatímco muž, který navrhl a stvořil jeho podobu, Dr. Roj Nemennuh Sarton, ten, který -"

Zmlkl zasažen jemnocitem, načež Baley prudce přikývl: "Rozumím."

Nepovažoval za nutné, aby byla fráze o Sartonově vraždě na Zemi dokončena.

"Zatímco Sarton dohlížel na samotnou konstrukci," pokračoval Fastolfe, "byl jsem to já, kdo byl svými teoretickými propočty skutečným Daneelovým tvůrcem."

Snad na potvrzení toho sklonil Daneel hlavu a Fastolfe se na něj usmál.

"Byl tu ještě Jander," ozval se znovu Baley.

"Ano," zavrtěl Fastolfe hlavou a sklíčeně vzhlédl. "Snad jsem si ho měl, stejně jako Daneela, držet u sebe. Ale byl to už můj druhý lidský robot a to je něco trochu jiného. Daneel, můj prvorozený, dá-li se to tak říci, je speciální případ."

"A žádného dalšího už sestavit nehodláte?"

"Ne. Ale pojďme," mnul si ruce Fastolfe. "Pojďme se najíst. Nemyslím si, pane Baley, že byste byl, jako obyvatel Země, nějak zvlášť zvyklý na to, co bychom mohli nazývat přírodní stravou. Mohu vám nabídnout garnátový salát spolu s chlebem, sýrem a mlékem, budete-li si přát, nebo snad nějakou směs ovocných šťáv. Všechno je to velmi prosté. A zmrzlinu jako moučník."

"Veškerá tradiční pozemská jídla," řekl Baley, "existující ve své původní podobě, jsou už jen součástí starobylé literatury."

"Každé z aurorských jídel se více či méně od pozemského lišit musí, ale nepovažuji za rozumné podřizovat vás našim gurmánským zvyklostem, zejména rozličným úpravám a příchutím. Nejdřív by totiž muselo dojít k jejich osvojení."

Zvedl se. "Následujte mě, prosím, pane Baley. Budeme tam jen my dva, a tak snad nemusíme bezpodmínečně trvat na různých ceremoniích či se oddávat zbytečnému stolovacímu rituálu."

"Děkuji vám," promluvil Baley. "Je to od vás velice laskavé. Během letu jsem se zbavoval nudy pomocí dost intenzivního studia různých aurorských vztahů a při tom jsem se dozvěděl i o mnoha zdvořilostních stolovacích požadavcích, které mi, musím přiznat, nahaly dost strachu."

"Není se čeho obávat."

"Nemohli bychom tedy, Dr. Fastolfe, nahradit v průběhu jídla obřad stolování tím, že bychom začali s probíráním našich záležitostí? Nerad bych totiž ztrácel zbytečně čas."

"S tím nemohu než souhlasit. Rád bych se ovšem spolehl na vaši diskretnost, když už se tohoto poklesku dopustíme. Netoužím totiž nijak zvlášť po vyhoštění z kulturní společnosti." Potlačil smích a dodal. "Ne, není se čemu smát. Uznávám, že ztráta času je jen málo výhodná věc. Snadno by mohla být i osudová."

16.

Místnost, kterou Baley opustil, byla zařízena jen střídme: několik křesel, komoda, cosi, co vypadalo jako piano, co mělo ovšem namísto klávesnice mosazné klapky, nějaké abstraktní vzory na stěnách, z nichž jakoby probleskovalo světlo. Podlaha byla tvořena pravidelnou šachovnicí několika odstínů hnědé, nejspíš coby připomínka dřeva. V nejsvětlejších místech se jakoby rozšiřovala a navzdory lesku vůbec nebyla kluzká.

Jídelna, třebaže se stejnou podlahou, byla odlišného stylu. Byla to dlouhá, výzdobou přetížená místnost. Nacházelo se v ní šest čtvercových stolů, snadno sestavitelných do různých tvarů. Bar s třpyticími se lahviemi rozličných barev před vypouklým zrcadlem, jehož odraz propůjčoval místnosti téměř nekonečné protažení, stál podél jedné z kratších stěn. V druhé kratší stěně byly čtyři výklenky a v každém z nich čekal robot.

Každou z delších stěn tvořila pak mozaika zvolna se proměňujících barev. Na první z nich byla světská scéna, o níž Baley nedokázal říct, zda zachycovala Auroru, úplně jinou planetu nebo něco zcela imaginárního. Na jednom konci se rozprostíralo pšeničné pole (nebo něco na ten způsob), plné do všech podrobností zachycených zemědělských strojů, nad jejichž provozem bděli roboti. Když se oko pustilo mozaikou dál, narazilo na několik roztroušených lidských obydlí, které se na druhém konci slévaly v cosi na způsob aurorské obdoby Města.

Výjev na druhé dlouhé stěně byl rázu astronomického. Modro-bílá, vzdáleným sluncem zalitá planeta odrážela světlo takovým způsobem, až člověk při bližším zkoumání nabýval dojmu, že se celá planeta pomalu otáčí. Okolní hvězdy - tu matnější, tu jasnější - jakoby svou podobu rovněž měnily, nicméně pouze do okamžiku, než se člověk na seskupení některých z nich nezaměřil; pak totiž nutně musel dojít k potvrzení jejich stálosti.

Baleymu to všechno přišlo zmatené a odpudivé.

"Skoro umělecké dílo," vysvětloval Fastolfe. "Příliš drahé, pane Baley, na to, aby to mělo nějakou hodnotu, ale Fanya to mít musela. Fanya je moje nynější partnerka."

"Připojí se k nám rovněž, Dr. Fastolfe?"

"Nikoli, pane Baley. Jak už jsem řekl, jen my dva. Pokud by se to nějak protáhlo, požádal jsem ji, aby zůstala ve své vlastní části. Nechci ji zatahovat do tohoto našeho problému. Chápete, doufám?"

"Ano, ovšemže."

"Pojďte, prosím. Posad'te se."

Na jednom ze stolů již bylo prostřeno: jídlo, šálky a umělecky provedené přístroje, některé Baleymu neznámé. Uprostřed stál vysoký, mírně se zužující válec, který vypadal tak, jak by mohl vypadat obrovský, z šedého kamene vyrobený pěšák do šachové hry.

Baley nevydržel nutkání a jakmile dosedl, dotkl se ho prsty.

Fastolfe se usmál. "To je kořenka. Její velice jednoduché ovládání umožňuje člověku, aby si pro každou určitou část jídla nadávkou vždy stejné množství některého z tuctu rozličných koření. Ke správnému provedení je nutné ji vzít mezi palec a ukazováček a udělat dost komplikovaná pootočení, která jsou sama o sobě téměř beze smyslu, ovšem exkluzivními Aurořany jsou až příliš ceněna jako symboly elegance a jemnocitu, s nimiž pak bývají jídla podávána. Když jsem byl mladší, dokázal jsem ji palcem a dvěma prsty třikrát otočit ve vzduchu a do dlaně zachytit, když do ní kořenka dopadla, dávku soli. Kdybych se o to pokoušel dnes, riskoval bych nejspíš, že svému hostu rozbiji hlavu. Pevně věřím, že nebudete nic namítat, když se o to pokoušet nebudu."

"Zapísaám vás, Dr. Fastolfe, nepokoušejte se o to."

Jeden z robotů položil na stůl salát, druhý přinesl ták s ovocnými šťávami, třetí dodal chléb a sýr, čtvrtý urovnal ubrousky. Všichni čtyři pracovali v dokonalém souladu, vplouvali vně a zase zpátky do kruhu bez sebemenšího

zaváhání, bez nebezpečí srážky. Baley na ně hleděl pln obdivu.

Nakonec skončili, bez náznaku jakéhokoli předem určeného znamení, každý u jedné strany stolu. Pak ustoupili zpátky - všichni současně, otočili se - všichni současně, a vrátili se opět do svých výklenků na vzdálenějším konci místnosti. Baley si náhle uvědomil, že v místnosti by měli být i Daneel a Giskard. Přestože je neviděl vstoupit, stáli oba ve svých výklencích, které se pojednou objevily podél stěny s pšeničným polem. Daneel byl v tom bližším.

"Teď, když odešli -" Fastolfe zmlkl, jakmile začal a zakroutil, v smutném rozhodnutí, hlavou. "Až na to, že tentokrát nemohou. Běžným zvykem je, že oběd doopravdy začne, až když roboti odejdou. Roboti totiž nejí, zatímco lidské bytosti ano. Je tedy pochopitelné, že ti, kteří chtějí jíst, tak učiní, zatímco ti, kteří jíst nepotřebují, opustí místnost. Tím by měl v podstatě začínat další rituál. Je naprosto nemyslitelné začít jíst, dokud roboti neodejdou. V tomhle případě, ovšem -"

"Odcházet nemusí," dokončil Baley místo něj. "Tak. Myslím, že v tomto případě by měla bezpečnost dostat přednost před etiketou. A předpokládám jsem, že vy, jako ne-Aurořan, nebudete namítat nic proti."

Baley čekal na Fastolfeův první pohyb. Fastolfe zvedl vidličku, Baley rovněž. Fastolfe ji používal pomalu a tak, aby Baley viděl, co všechno s ní dělá.

Baley opatrně kousl do garnátu a shledal ho lahodným. Chutnalo to podobně jako na Zemi vyráběná garnátová pasta až na to, že tohle bylo mnohem jemnější a vydatnější. Po chvíli pomalého žvýkání zjistil, že je naprosto nemyslitelné, aby se kromě plného soustředění na oběd mohl věnovat ještě něčemu jinému. To tam bylo předsevzetí pokračovat ve vyšetřování i během jídla.

Ve skutečnosti učinil první krok Fastolfe. "Nemohli bychom začít s tím problémem, pane Baley?"

Baley cítil, jak zčervenal. "Ano. Samozřejmě. Omlouvám se. Vaše aurorské jídlo mě natolik překvapilo, že pro mne bylo jen velmi obtížné myslet také na něco jiného. Třeba na problém, který jste si sám, Dr. Fastolfe, způsobil, že?"

"Co tím chcete říct?"

"Ze někdo umrtvil robota způsobem, který vyžadoval velké odborné schopnosti - jak mi aspoň bylo řečeno."

"Umrtvil robota? Legrační termín." Fastolfe se usmál. "Samozřejmě, chápu, co tím chcete říct. Přesněji vám bylo řečeno, že onen způsob vyžaduje enormní odborné znalosti."

"A vy jste jediný, kdo by to s pomocí těchto odborných znalostí mohl provést - jak mi aspoň bylo řečeno."

"Což vám bylo řečeno velmi přesně."

"Tedy i vy sám připouštíte - ve skutečnosti to tvrdíte - že vy jediný jste mohl Janderovi způsobit mentální znemožnění."

"Tvrdím jen to, pane Baley, co je koneckonců pravda. Ani kdybych lhát chtěl, tak by mi to v ničem nepomohlo. Je totiž všeobecně známo, že jsem tím nejvýznačnějším teoretikem robotiky z celé padesátky světů."

"Ale stejně, Dr. Fastolfe, není možné, že by třeba druhý nejlepší teoretik robotiky ze všech světů - nebo třetí nejlepší, popřípadě i patnáctý nejlepší - oplýval patřičnými schopnostmi potřebnými ke spáchání tohoto činu? Vyžaduje to skutečně veškeré schopnosti jenom toho nejnej?"

Fastolfe naprosto klidně odpověděl: "Podle mého názoru to skutečně vyžaduje veškeré schopnosti jenom toho nejnej. Opravdu, znovu podle mého názoru, bych toho byl schopen jenom já sám, a to ještě v jednom z mých nejlepších dnů. Nezapomínejte, že všechny mozky, kterými robotika disponuje - tedy včetně mého - se usilovně snaží navrhnout takové pozitronické mozky, kterým nemůže být navozen stav mentálního znemožnění."

"A tím vším jste si jistý? Naprosto jistý?"

"Bez jakýchkoli pochyb."

"A tohle jste vyhlásil veřejně?"

"Samozřejmě. Během veřejného vyšetřování, můj drahý Pozemšťane. Byl jsem tázán stejně jako teď a odpovídal jsem po pravdě. Stejně jako teď. To je na Auroře takový zvyk, víte?"

"Nepokládám vám otázky proto," ujal se slova opět Baley, "abyste mě přesvědčoval, že jste odpovídal pravdivě."

Možná jste jenom podlehl přirozené pýše o sobě samém. I to může být typický aurorský zvyk, nemyslíte?"

"Domníváte se snad, že moje úzkostná snaha po tom, abych byl považován za nejlepšího, mě dohnala až k situaci, po níž by byli všichni nuceni se domnívat, že jsem mentálně znemožnil Jandera?"

"Popisuji vám jenom, jak jednoduše jste mohl přijít o vaše politické a společenské postavení, zatímco vaše vědecká pověst by zůstala bez poskvrny."

"Sleduji. Oplýváte zajímavým způsobem myšlení, pane Baley. Nic takového by mě ani nenapadlo. Jste toho názoru, že pokud by mi bylo dáno na výběr mezi přiznáním toho, že jsem až druhý nejlepší, a přiznáním toho, že bych byl vinen, použiji vašeho obratu, umrtvením robota, tak zcela vědomě přijmu to druhé."

"Ne, Dr. Fastolfe, vůbec nechci předkládat tuto záležitost až takhle zjednodušeně. Jenom jestli to nemůže být tak, že klamete sám sebe tím, že se považujete za největšího ze všech robotiků, že jste absolutně bez konkurence; a držíte se toho za každou cenu, protože si podvědomě - podvědomě, Dr. Fastolfe - představujete, že ve skutečnosti vás již předstihli nebo co nevidět předstihnou jiní."

Fastolfe se zasmál, ale byl to smích, v němž byla příchut' rozmrze-losti. "Takhle ne, pane Baley. Zcela špatně."

"Přemýšlejte, Dr. Fastolfe! Jste přesvědčen, že se nikdo z vašich kolegů nedokáže vaší virtuozitě ani přiblížit?"

"Existuje jenom pár lidí, kteří jsou schopni s lidskými roboty vůbec zacházet. Daneelovo sestrojení předpokládá novou profesi, pro niž dosud není ani jméno - snad lidotvůrce. Žádný z teoretiků robotiky, kteří jsou na Auroře, kromě mne, není schopen porozumět funkcím Daneelova pozitronického mozku. Dr. Sarton ano, ale ten je mrtev - ale ani on tomu nerozuměl tolik co já. Základní teorie je moje."

"Nejspíš jste s tím začal, ale nemůžete přece čekat, že to navždy zůstane vaším vlastnictvím. Copak se nikdo tuto teorii nenaučil?"

Fastolfe zatřásl neústupně hlavou. "Nikdo. Neučil jsem to nikoho, naopak jsem všechny žijící robotiky vyzval, aby si vypracovali svou vlastní teorii."

V Baleyho hlasu bylo slyšet mírné podráždění: "A co třeba mladý, bystrý muž, který právě vylezl z univerzity, který je chytřejší víc, než je schopen si kdokoli uvědomit, který -"

"Ne, pane Baley, ne. Věděl bych o takovém mladém muži. Musel by projít mou laboratoří. Musel by se mnou pracovat. V tuto chvíli žádný takový mladý muž neexistuje. Jednou určitě bude; snad jich bude i víc. Momentálně však není žádný!"

"A jestliže zemřete, potom zemře nová věda s vámi?"

"Je mi jenom sto šedesát pět let. Metrických, samozřejmě, což je pouhých stočtyřicet vašich pozemských let. Podle standardu na Auroře jsem stále mladý a neexistuje jediný lékařský důvod, proč bych se neměl domnívat, že je můj život stěží v polovině. Nakonec není nic neobvyklého, když se někdo dožije čtyř set let - metrických let. Na učení mi zbývá ještě spousta času."

Přestali jíst, ovšem ani jeden z nich nenaznačil, že by se chtěl od stolu zvednout. Nepřiblížil se ani žádný z robotů, aby ze stolu sklídl. Bylo to proto, že je dosud udržoval v nehybnosti sem a tam se přelévající tok řeči.

Baley přimhouřil oči a pronesl: "Dr. Fastolfe, před dvěma roky jsem byl na Solarii. Tam jsem nabyl zřejmého dojmu, že Solariánci jsou, celkem vzato, jedni z nejzkušenějších robotiků ze všech světů."

"Celkem vzato to snad bude i pravda."

"A nikdo z nich by té špatnosti nebyl schopen?"

"Nikdo, pane Baley. Jejich robotické zkušenosti nesahají dál, než k mému ubohému, spolehlivému Giskardovi. Solariánci o konstruování humanoidních robotů nevědí zhora nic."

"Jak si tím můžete být tak jistý?"

"Vy, pane Baley, když jste byl na Solarii, víte sám dost dobře, že Solariánci se mohou navzájem kontaktovat jen s velkými obtížemi, takže spolu jednájí pouze prostřednictvím trojrozměrného vidění - tedy s výjimkou kontaktu sexuálního, který považují za svou povinnost. Domníváte se, že by některý z nich snil o sestrojení robota natolik lidského, aby ten potom ještě více rozněcoval jejich neurózy? Ti se budou jeho lidské podobě natolik bránit, že pro něj raději ani žádné rozumné využití nevymyslí."

"Není možné, že by třeba některý ze Solariánců aspoň tu a tam projevil až překvapující shovívavost k lidskému tělu? I tím jste si jistý?"

"Připusťme, že by i mohl, ovšem letos na Auroře nebyl jediný příslušník Solarie."

"Ani jeden?"

"Ani jeden! Oni se totiž, s výjimkou nejnutnějších případů, jen neradi vystavují setkání v podstatě s kýmkoli, včetně Aurořanů, a tak sem nelétají - ani na žádné jiné světy. Ale ani když se jedná o jeden z těch nejnutnějších případů, tak nepřijdou blíže než na oběžnou dráhu a potom s námi jednájí přes elektronické spojení."

"V tom případě," ozval se Baley, "jestliže jste - doslova a skutečně - ze všech světů tou jedinou osobou schopnou toho činu, zabil jste Jandera?"

Fastolfe řekl: "Nechce se mi věřit, že by vám Daneel neřekl, že jsem tento čin popřel."

"Samozřejmě, že mi to řekl, ale já jsem to chtěl slyšet od vás."

Fastolfe překřížil ruce a zamračil se. Přes zaťaté zuby zabručel: "Takže vám to řeknu. Neudělal jsem to."

Baley zatřásl hlavou. "Věřím, že věříte tomuto prohlášení."

"Věřím. A to s veškerou upřímností. Mluvím pravdu. Nezabil jsem Jandera."

"Ovšem, jestliže jste to neudělal vy a jestliže toho nebyl schopen ani nikdo jiný, potom... Ne, počkejte. Možná se jen dopouštím neospravedlnitelné neomalenosti. Je Jander skutečně mrtev, nebo jsem sem byl přiveden pod falešnou záminkou?"

"Robot je opravdu zničen. A bude dost dobře možné, abyste jej sám spatřil, nedospěje-li ještě dnes vláda k tomu, že by mi přístup k němu zakázala - což se domnívám nestane."

"No ale potom, jestliže jste to neudělal vy, nikdo jiný to udělat nemohl a robot je přesto mrtev - kdo to tedy udělal?"

Fastolfe vzdychl. "Jsem přesvědčen, že vám Daneel řekl, na čem jsem při vyšetřování trval - ale vy to nejspíš chcete slyšet z mých vlastních úst."

"To je pravda, Dr. Fastolfe."

"Dobrá, tedy vezte, že ten zločin nespáchal nikdo. Prostě Janderovo mentální znemožnění bylo způsobeno nepředpokládaným narušením pozitronového toku jeho mozkových dráhek."

"A to je pravděpodobné?"

"Ne, není. To je jedna z těch nejméně pravděpodobných věcí - ale když jsem to neudělal já, tak jinak se to stát nemohlo."

"Možná je mnohem pravděpodobnější to, že lžete, nežli ten jediný nejpravděpodobnější způsob mentálního znemožnění."

"Mnozí se snaží právě tohle dokázat. Ale já vím, že jsem to neudělal a potom už zbývá jenom ta nepředpokládaná možnost."

"A mě jste sem přivedl, abych dokázal - předložil důkaz - že k té nepředpokládané možnosti skutečně došlo."

"Ano."

"Ale jak může člověk předložit důkaz o nepředpokládané události? Nicméně se zdá, že jenom předložením tohoto důkazu mohu ušetřit vás, Zemi a sebe."

"To máte seřazeno podle důležitosti, pane Baley?"

Baleyho výraz se změnil ve ztrápený. "Dobrá, tedy, vás, mne a Zemi."

"Obávám se," zadíval se na něj Fastolfe, "že po dlouhém přemýšlení jsem došel k závěru, že neexistuje žádný způsob, jak takový důkaz získat."

17.

Baley hleděl zhrzeně na Fastolfea: "Žádný způsob?"

"Žádný. Vůbec žádný." Načež se jakoby v náhlém záchvatu zmocnil kořenky a řekl: "Víte, zajímalo by mě, jestli ještě pořád dokážu trojitě přetočení."

S patřičným trhnutím zápěstí vyhodil kořenku do vzduchu. Ta udělala přemet a když klesala, zachytil ji Fastolfe malíkovou hranou pravé dlaně (s palcem otočeným dolů). Kořenka se znovu nepatrně vznesla, naklonila se a byla zachycena hranou levé ruky. Opět vyletěla nahoru a tentokrát se všechno opakovalo zas pravou rukou. Pak levou. Při třetím saltu Fastolfe s kořenkou dost silně trhnul, chytil ji do pravé ruky, přičemž zvedl levou ruku, otočenou dlaní vzhůru, na níž se třpytil poprašek soli.

Pak se Fastolfe znovu ujal slova. "Jedná se samozřejmě o dětinský projev vědecké stránky myslí a vynaložené úsilí je nepřímo úměrné výsledku, kterým je jen špetka soli, nicméně každý aurorský hostitel se rád takovouto ukázkou chlubí. Jsou i tací, kterým se podaří udržet kořenku ve vzduchu půl druhé minuty, jejich pohyby jsou pak natolik rychlé, že je ani nelze sledovat zrakem."

"Ovšem," dodal zamyšleně, "nutno přiznat, že Daneel by něco takového dokázal mnohem lépe i rychleji než kterýkoli z těchto odborníků. Sám jsem si schopnosti jeho mozkových obvodů v tomto oboru ověřoval, nebylo by však vhodné, aby se tím prezentoval i na veřejnosti. Jen bych tím zbytečně ponižil lidské kořenáře - jak se jim tady obecně říká, i když připouštím, že ve slovnících byste tento výraz těžko hledal."

Baley zabručel.

Fastolfe si povzdychl: "No jo, no jo, je načase vrátit se zpět k našim povinnostem."

"Když už jste mě sem kvůli tomu hnál parseky vesmíru."

"Vskutku, hnál. Ale pokračujme."

Baley se zeptal: "Měl jste nějaký důvod k tomuto vašemu představení, Dr. Fastolfe?"

"No, zdá se, že jsme se dostali do slepé ulice. Přivedl jsem vás sem, abyste dokázal něco, co je v podstatě nemožné. Což bylo zřejmě i z vaší tváře a - abych řekl pravdu - ani já jsem se necítil nejlépe. Tudíž jsem dospěl k tomu, že by nám chvilka oddechu neuškodila. Ale teď už vážně - pokračujme."

"V neproveditelném úkolu?"

"Proč by nemohl být proveditelný? Pro vás, pane Baley? Tvrdí se o vás, že nemožné provádíte."

"V hypervlnné inscenaci? To i vy věříte těm překrouceným šílenostem ze Solarie?"

"Zbývá mi něco jiného?" rozhodil ruce Fastolfe.

"Ani já nemám na vybranou," podpořil ho Baley. "Nezbývá mi, než se o to pokusit; s nezdarem se na Zemi vrátit nemohu. Nic jiného si připustit nemohu. Řekněte mi, Dr. Fastolfe, jak mohl být Jander zabít? K čemu muselo v jeho mysli dojít?"

"Pane Baley, nejsem přesvědčen, že bych to, dokonce i v případě, kdybych nějaké své teorie připraveny měl, dokázal vysvětlit jinému robotikovi, kterým vy navíc rozhodně nejste. Přesto dovolu, abych se o to alespoň pokusil. Vám je pochopitelně známo, že roboti byli vynalezeni na Zemi."

"Jen hodně málo lidí se tím na Zemi zabývá -"

"Pozemská zaujatost vůči robotům je na Vnějších světech nejvěhlasnější."

"Nicméně každému člověku na Zemi, který o tom přemýšlí, je pozemský původ robotů zřejmý. Je všeobecně známo, že roboti dost napomohli rozvoji hyperprostorového cestování a že bez tohoto způsobu cestování by Vnější světy ani nemohly být osídleny. Z čehož vyplývá, že roboti museli být už před osídlováním, kdy jedinou obydlanou planetou byla akorát Země. Roboti tedy museli být vynalezeni na Zemi a Pozemšťany."

"Jenomže Země nad tím žádnou pýchu nepociťuje, že?"

"O tom bych ani nemluvil," vyšlo stroze z Baleyho.

"A vědí něco Pozemšťané aspoň o Susan Calvinové?"

"Objevil jsem její jméno v několika starých knihách. Vím, že patřila k průkopníkům robotiky."

"A víc o ní nevíte?"

Baley udělal odmítavé gesto. "Kdybych měl příležitost prozkoumat nahrávky lépe, určitě bych se tam dozvěděl víc."

"Zvláštní," shrnul to Fastolfe. "Pro vesmířany je polobohem, dokonce si dovolím tvrdit, že mnoho vesmířanů, kteří se robotikou natolik nezabývají, ji ve skutečnosti ani za Pozemšťanku nepovažují. Brali by to jako znesvěcení. Myslím, že by odmítli i věřit, že se stěží dožila stovky metrických let. A vy ji přesto znáte jen jako průkopníka."

"Má to nějakou souvislost s naším případem, Dr. Fastolfe?"

"Ne přímo, ale trochu přece. Měl byste vědět, že se kolem jejího jména nakupila spousta legend. Většina z nich jsou vyložené nepravdy, nicméně se na nich dost lpí. Jedna z nejslavnějších - a zároveň jedna z těch nejméně pravděpodobných - hovoří o robotovi, vyrobeném v oněch primitivních dobách, který oplýval, snad vinou nějaké závady na výrobních linkách, telepatickými schopnostmi -"

"Cože!"

"Pověst. Předznamenával jsem přece, že jde jen o legendu - navíc nepochybně nepravdivou! Ovšem pozor, existují určité teoretické předpoklady, které připouštějí i toto, i když uznávám, že dosud nikdo s žádným přijatelným plánem, který by tuto schopnost zahrnoval, nepřišel. A je zřehla nemyslitelné, že by se to objevilo v tak neumělých a jednoduchých pozitronových obvodech, jaké byly v oně předhyperprostorové éře. To je také důvod, proč celé toto vyprávění pokládáme za výmysl. Přesto dovolu, abych je dokončil, už kvůli morálnímu ponaučení, které z něho

vyplývá."

"Rozhodně pokračujte."

"Podle vyprávění dokázal robot číst myšlenky. Když se ho někdo na něco zeptal, přečetl si tazatelovu mysl a odpověděl mu to, co chtěl sám slyšet. První zákon robotiky nám zcela zřetelně říká, že robot nesmí ublížit lidské bytosti nebo svou nečinností připustit, aby lidská bytost utrpěla škodu, což roboti vztahují především na poškození fyzické. Nicméně robot, který je schopen číst myšlenky, si může pod hlavičkou škoda představovat i zklamání, vztek nebo jiné silné emoce, při nichž by se mohla lidská bytost cítit nešťastná. Pokud tedy takovýto robot - telepat ví, že by pravda mohla přinést i rozčarování nebo tazatele přímo rozrušit či navodit pocit závisti, případně neštěstí, bude namísto ní říkat raději příjemnou lež. Chápete?"

"Ano, ovšemže."

"Tak tenhle robot lhal dokonce i samotné Susan Calvinové. Lži samozřejmě nemohly mít dlouhého trvání, neboť různí lidé se dozvídali různé věci, které sobě nejenže odporovaly, ale ani je nepotvrdil následný vývoj skutečnosti. Když Susan Calvinová zjistila, že jí robot lhal, přepadly ji rázem značné rozpaky. To, čeho se nikdy ani nenadálá, bylo pro ni samozřejmě obrovským zklamáním. - Skutečně jste tento příběh nikdy neslyšel?"

"Mé čestné slovo."

"Pozoruhodné! Ovšem zcela určitě nic takového nepochází z Aurory nebo jiného z dnešních světů. V každém případě však Calvinová ihned podnikla kroky k odplatě. Upozornila robota, že ať už mluvil pravdu nebo lhal, tak osobě, s níž jednal, v obou případech ublížil. A vzhledem k tomu, že veškeré jeho jednání bylo podřízeno Prvnímu zákonu, nezbylo mu, než hledat záchranu v úplné nečinnosti. Chcete-li, tedy se jeho pozitronové obvody spálily. Mozek byl bez náhrady zničen. Legenda ještě vypráví, že poslední slovo, které Calvinová pro robota měla, znělo: 'Lháři!'."

"A něco podobného," řekl Baley, "pokud tomu dobře rozumím, se stalo i Janderu Paneelovi. I on byl nucen čelit rozporům v požadavcích, v důsledku čehož došlo ke zničení jeho mozku."

"Zdá se, že se to mohlo stát, ovšem situace se od dob Susan Calvinové změnila natolik, že dnes něco podobného zas tak snadné není. Možná i proto, že na základě legendy pracují robotici mnohem pečlivěji na tom, aby případným rozporům předešli. Jak byla teorie pozitronických mozků rozvíjena a jak se i návrhy na její uplatnění stávaly komplikovanějšími, musely být vymyšleny systémy, které by mnohem účinněji předcházely všemožným situacím, v nichž by mohlo k nějakým nesrovnalostem docházet, tak aby potom jakékoli případné jednání respektovalo První zákon."

"Takže mozek robota je nezničitelný. Mám chápat to, co říkáte, takhle? Pokud ano, co se tedy stalo Janderovi?"

"Tohle tvrdit nemohu. Ty stále účinnější systémy, o kterých jsem mluvil, nebudou nikdy zcela účinné. Nemohou být. Každá takto choulostivá a komplikovaná věc, jakou mozek je, bude určitým způsobem v rozporu neustále. To je základní pravidlo matematiky. Nikdy nedokážeme takovýto složitý a rozvinutý mozek vyrobit tak, aby v něm byla možnost rozporu snížena na nulu. Nikdy ne až na nulu. Nicméně již dnešní systémy jsou nule tak blízko, že úmyslného mentálního znemožnění, zapříčiněného přiměřeným rozporem, lze dosáhnout pouze za předpokladu hlubokého porozumění jednotlivostem pozitronického mozku, o který se jedná. Což je záležitost pouze pro vzdělaného teoretika."

"Takového, jakým jste vy sám, Dr. Fastolfe?" "Takového, jakým jsem já sám. A jedná-li se o humanoidní roboty, není nikdo jiný."

"Pokud vůbec někdo," poznamenal kousavě Baley. "Pokud vůbec někdo. Přesně tak," potvrdil mu ironii opomíjející Fastolfe. "Humanoidní roboti mají mozky - a já mohu dodat, že i těla - sestavené ve vědomém napodobení lidské bytosti. Pozitronické mozky jsou mimořádně jemné a přirozeně přebírají i mnoho z křehkosti mozku lidského. Stejně tak, jako může být lidská bytost stížena třebas mrtvicí, která je zapříčiněna mozkovou nehodou nebo vůbec bez vnějšího zásahu, může se i uměle vytvořený mozek podobnou náhodou - náhlým bezúčelným přeskupením pozitronů - dostat do mentální blokáce."

"Můžete to dokázat, Dr. Fastolfe?"

"Mohu, matematicky. Ovšem každý, kdo se kdy matematice věnoval, by se nikdy takovýmto řešením přesvědčit nenechal. Je k tomu totiž nutná znalost mých vlastních hypotéz, které plně neodpovídají obvyklým způsobům myšlení v robotice."

"A jak velká je pravděpodobnost samovolného mentálního znemožnění?"

"Při velkém počtu humanoidních robotů, řekněme tak sto tisíc, je šance, že by jeden z nich mohl za dobu průměrné aurorské délky života mentální znemožnění prodělat. A nelze ani vyloučit, že by výskyt, tak nějak jako u Jandera, nemohl být mnohem častější, třebaže propočtem pravděpodobnosti by zřejmě předpokládal něco jiného."

"Ale, Dr. Fastolfe, i kdyby se vám nakrásně a nezvratně podařilo samovolné mentální znemožnění u robotů všeobecně prokázat, Janderův případ by to, obzvlášť v této nepřírozené době, přesto neřešilo."

"To ne," připustil Fastolfe, "v tom máte úplnou pravdu."

"Ani vy, největší odborník přes robotiku, to nejste schopni, právě v případě Jandera, dokázat."

"Samozřejmě, že máte znovu naprostou pravdu."

"Co si potom představujete, že bych v tom mohl udělat já, když o robotice nevím zhola nic?"

"Především nemusíte nic dokazovat. Stačí jenom, když poskytnete zdůvodnění samovolného mentálního znemožnění tak důvěryhodně, že ho veřejnost přijme."

"Ale jak?"

"Nevím."

"Jste si jistý, Dr. Fastolfe, že nevíte?" neudržel se Baley.

"Co tím myslíte? Jenom jsem řekl, že nevím."

"Dovolte mi, abych na něco upozornil. Předpokládám, že Aurořané zpravidla vědí, že jsem na tuto planetu přiletěl se

záměrem tuto záležitost uzavřít. Dostat mě sem tajně už vzhledem k tomu, že toto je Aurora a já Pozenšťan, zřejmě dost dobře nešlo."

"Ano, jistě. A ani jsem se o to nepokoušel. Projednal jsem to s Předsedou vlády a přiměl ho, aby s vaším přiletem souhlasil. Činž se mi podařilo pozdržet soud. Umožnili mi, abyste se pokusil celé tajemství rozluštit ještě dřív, než bude přelíčení opět pokračovat. Pochybuji ovšem, že by k tomu poskytl dostatek času."

"Tedy ještě jednou - Aurořané všeobecně vědí o tom, že jsem tady a domnívám se, že vědí i dost dobře, proč jsem tady - abych odhalil podstatu Janderovy smrti."

"Ovšemže. Jaké jiné důvody by to ještě mohly být?"

"Od chvíle, kdy jsem nastoupil na loď, kterou jsem sem přiletěl, mě bez ustání hlídáte a držíte pod stálým dohledem, neboť se bojíte, že by se mě mohli vaši nepřátelé pokusit zlikvidovat - když mě považují za jakéhosi zázračného muže, který by mohl celou záhadu vyřešit tak, že byste se rázem stal stranou vítěznou, třebaže všechno hovoří spíš proti."

"Ano, právě toho se obávám."

"A předpokládáte, že někomu, kdo by jen nerad viděl případ vyřešený a vás, Dr. Fastolfe, zbaveného viny, by se skutečně mohlo podařit mě zabít. Nezměnilo by to potom třeba poměr přízně ve váš prospěch? Nemohou si lidé normálně myslet, že vás vaši nepřátelé nepovažují za nevinného a že se tudíž nemusí vyšetřování obávat natolik, že by mě chtěli zabít?"

"Dost složitá dedukce, pane Baley. Já zase počítám s tím, že vaše vhodně zužitkovaná smrt by podobnému záměru vyhovovala, ale to se nestane. Jste hlídán a tedy se smrti obávat nemusíte."

"Ale proč mě vůbec chráníte, Dr. Fastolfe? Proč jim neumožníte, aby mě zabili a pak mou smrt nevyužijete ve svůj prospěch?"

"Protože bych byl raději, kdybyste moji nevinu prokázal jako živý."

"Ale přece víte, že vaši nevinu prokázat nemohu," oponoval Baley.

"Třeba můžete. Vždyť jste plně stimulován. Na vašem počínání přece závisí prospěch Země i - jak jste mi řekl - vaše vlastní kariéra."

"K čemu takový stimul? Kdybyste mi přikázal, abych zamával rukama a vzlétl, jinak že mě pomalu umučíte a Země, včetně veškerého obyvatelstva, že bude zničena výbuchem, byl by to pro mě a pro moje mávání rukama stimul rovněž obrovský, přesto bych vzlétnout nedokázal."

Fastolfe zrozpačitěl: "Vím, že šance jsou malé."

"Přece víte, že nejsou žádné," prohlásil dost tvrdě Baley, "a že vás může zachránit jen moje smrt."

"Pak se tedy záchrany nedočkám, neboť o to, aby vás moji nepřátelé nedostali, se dost rozhodně postarám."

"Dostat mě však můžete vy."

"Prosím?"

"Prostě mě napadlo, Dr. Fastolfe, že vy sám jste schopen mě zabít tak, aby to vypadalo, jako že to udělali vaši nepřátelé. A potom vám ve využití moji smrti ve svůj prospěch nebude bránit nic - a právě kvůli tomu jste mě sem, na Auroru, přivezl."

Chvilí hleděl Fastolfe na Baleyho s výrazem mírného překvapení, aby vzápětí, v návalu vášně, najednou a bleskově, se zarudlou a do vztekle grimasy zkroucenou tváří, hmátl po kořence na stole, vysoko ji zvedl a prudce jí máchl směrem k Baleymu.

A Baley, dokonale zaskočený, se stěží stihl ve svém křesle přikrčit.

DANEEL A GISKARD

18.

Jednal-li Fastolfe rychle, potom Daneel jednal mnohem, mnohem rychleji.

Baley, který mezitím na Daneelovu přítomnost zcela zapomněl, to všechno vnímal jen jako stěží postřehnutelný pohyb vpřed, poté neurčitý zvuk, až uviděl Daneela, stojícího po Fastolfeově boku, jak drží v ruce kořenku a omlouvá se:

"Doufám, že jsem vám, Dr. Fastolfe, nějak neublížil."

Ještě ne zcela vzpomávaný Baley rovněž postřehl, že z druhé strany stojí nedaleko Fastolfea Giskard a že i každý ze čtveřice robotů, přebývajících původně u vzdálenější ze zdí, postoupil odtud až téměř k jídelnímu stolu.

"Ne, Daneeli. Udělal jsi to skutečně velice dobře," pochválil ho lehce zadýchaný a mírně rozcuchaný Fastolfe dříve, než zvýšil hlas. "Všichni dobře, ale nezapomínejte, že si nemůžete dovolit ani to sebemenší zaváhání, dokonce ani v případě, že do akce vstupím já sám."

Slabě se usmál, rukou si upravil vlasy a znovu se posadil.

"Omlouvám se," promluvil, "že jsem vás takhle vyděsil, pane Baley, ale měl jsem pocit, že ukázka vás přesvědčí mnohem dřív než všechna slova, kterými bych se vám snažil všechno vysvětlit."

Baley, jehož momentální přikrčení bylo čistě reflexní záležitostí, si uvolnil límec a poněkud ochraptěle ze sebe vysoukal:

"No, obávám se, že jsem přece jenom očekával spíš slova, ovšem souhlasím, že ukázka byla dostatečně přesvědčivá."

Jsem rád, že Daneel stál natolik blízko, aby vás včas odzbrojil."

"Každý z nich stál dost blízko na to, aby mě odzbrojil, jenom Daneel byl prostě nejbližší, a proto u mne byl nejdříve. Byl tak rychlý, že mohl být i přiměřeně jemný. Kdyby byl dál, mohl by mi klidně i vykloubit ruku nebo mě třeba i omráčit."

"A kdyby stál ještě dál?"

"Pane Baley," odpovídal mu Fastolfe, "já jsem vydal příkazy k vaší ochraně a já vím, jaké příkazy mám vydávat. Oni by s vaší ochranou neváhali, ani kdyby mi měli ublížit. Samozřejmě by se snažili o co nejbezpečnější zásah, jak to provedl třeba právě Daneel. Všechno, čemu ublížil, byla jen moje důstojnost a můj účes. A trochu mě bolí prsty." Fastolfe je

žalostně ohnul.

Baley se zhluboka nadechl, aby se snáze vzpamatoval z prožitého zmatku, a pak řekl: "Daneel by mě snad neochránil, kdyby k tomu neměl zvláštní příkaz?"

"Nepochybně ano. Nesmíte se však domnívat, že reakce robotů závisí jen na jednoduchých volbách typu: ano či ne, nahoru nebo dolů, dovnitř či ven. To je chyba, které se dopouští většina laiků. O rychlosti reakce rozhoduje naprogramování. Moje příkazy ohledně vaší osoby byly formulovány tak, aby vnitřní kapacita všech robotů z mého ústavu, včetně Daneela, byla abnormálně zvýšena, v podstatě až na míru únosnosti. Tudiž schopnost reakce na jakékoli vaše zjevné ohrožení je mimořádně rychlá. Věděl jsem, že taková bude, a proto jsem na vás tak neočekávaně a přímo zaútočil - abych vám tak poskytl co možná nejpřesvědčivější ukázkou méj neschopnosti nějak vás ohrozit."

"Za což vám nemohu víc, než jenom poděkovat."

"Ach ne, to bylo jenom, že jsem plně důvěřoval spolehlivosti mých robotů, především pak Daneela. Došlo mi také, jen o chvilku později, že kdybych kořenku ihned nepustil z ruky, mohl by mi, zcela proti své vůli - tedy jakémusi robotickému ekvivalentu vůle - zlomit zápěstí."

"Takže pro vás byl, vlastně, celý ten nápad dost riskantní."

"To mě napadlo rovněž - potom. Kdybyste mi třeba chtěl můj útok kořenkou oplatit, Daneel by vašemu úmyslu ihned obdobným způsobem čelil, ovšem už ne tak bleskově, neboť pro moji bezpečnost žádné speciální příkazy neobdržel. Nezbyvá mi, než doufat, že by to stihl včas, ale přesvědčen o tom nejsem - a" Fastolfe se bodře pousmál, "raději bych to ani nezkoušel."

"A co kdyby," zamyslel se znovu Baley, "na dům, z nějakého vzdušného prostředku, dopadla bomba?"

"Nebo kdyby na nás byly z nejbližšího vrcholku namířeny gama paprsky. Zase natolik nekonečnou obranu moji roboti nepředstavují, ovšem něco na způsob takto radikálního teroristického pokusu je v podmínkách Aurory naprosto nepředstavitelné. Navrhuji, abychom se tím víc netrápili."

"Není nic, co by mi v tom bránilo. Vlastně jsem vás, Dr. Fastolfe, vůbec nepodezříval, jenom jsem chtěl tuto možnost, ještě dřív, než budeme pokračovat, vyloučit. Takže se do toho zase můžeme pustit."

Fastolfe přikývl. "Ano, můžeme. I přes neplánované a velmi dramatické rozptýlení, stále stojíme před problémem, jak dokázat, že Janderovo mentální znemožnění bylo zapříčiněno samovolnou nehodou."

Nicméně Baley se obrátil k Daneelovi, jehož přítomnost si již nyní uvědomoval, a znepokojeně se ho zeptal: "Daneeli, nepůsobí ti náš rozhovor nějakou bolest?"

Daneel, který právě pokládal kořenku na jeden ze vzdálenějších prázdných stolů, mu odpověděl: "Kolego Eliáš, samozřejmě, že bych byl raději, kdyby bývalý přítel Jander byl i nadále schopen provozu, ale pokud není a pokud ani nemohou být jeho funkce obnoveny, pak to nejlepší, co z toho může vyvstat, je, že se v budoucnu podobným činům předejde. Pokud byste ovšem nyní plánovali celou diskusi ukončit, mnohem víc by mě to potěšilo, nežli zarmoutilo."

"Dobře, potom se tedy zaměříme na další otázku. Daneeli, myslíš si ty, že je Dr. Fastolfe zodpovědný za konec tvého kolegy, robota Jandera? - Omluvíte mě, prosím, Dr. Fastolfe, za moji zvědavost?"

Fastolfe přikývl na znamení souhlasu a Daneel řekl: "Dr. Fastolfe prohlásil, že za to zodpovědný není, takže samozřejmě žádnou odpovědnost za tento čin nenese."

"Nemáš o tom, Daneeli, vůbec žádné pochybnosti?"

"Žádné, kolego Eliáš."

Fastolfe vypadal, jako že se baví. "Pokoušíte se o křížový výslech robota, pane Baley?"

"Chápu, přirozeně, kam tím míříte, ale já Daneela tak zcela za robota nepovažuji, a proto jsem se ho zeptal."

"Jeho odpovědi by však před Ministerstvem informací nic nevážíly. On je jenom nucen věřit svým pozitronovým potenciálům."

"Jenomže já nejsem Ministerstvo informací, Dr. Fastolfe, a sám se dosud v té spleti nevyznám. Dovolte, abych se vrátil tam, kde už jsem jednou byl. Buď jste Janderův mozek zničil vy, nebo se tak stalo náhodou. Vy mě ujišťujete, že není v mých silách tyto náhodné okolnosti dokázat a chcete po mně jenom, abych vyvrátil vaši spojitost s tímto činem. Jinými slovy, jestliže já dokážu, že vy jste Jandera prostě zabít nemohl, zůstávají nám, jako jediná možnost, již jen ony zmíněné náhodné okolnosti."

"A jak se k nim dostanete?"

"To je záležitost prostředků, příležitostí a motivu. I vy sám jste měl možnost Jandera zabít - teoretickou možnost k jeho ovládnutí, které by skončilo u mentálního znemožnění. Ale měl jste příležitost? Byl vaším robotem v tom smyslu, že jste navrhl jeho mozkové obvodů a dohlížel na jeho sestavení, byl ovšem ve vašem skutečném vlastnictví i v době mentálního znemožnění?"

"Ne, v mém faktickém držení nebyl. Byl vlastnictvím jiné osoby."

"Jak dlouho?"

"Asi osm měsíců - neboli víc než polovinu vašeho roku."

"Aha. To je dost zajímavé. Byl jste s ním - nebo blízko něj - v době kdy byl zničen? Byl jste mu na dosah? Krátce, můžeme my potvrdit, že jste od něj byl natolik daleko - nebo mimo jeho dosah - že by nebylo logické předpokládat, abyste onen čin v inkriminované době spáchal?"

"To je," pronesl Fastolfe, "obávám se, nemožné. Doba, v níž mohlo k činu dojít, má poměrně značné rozpětí. V případě robota nelze vycházet ze žádných změn ve smyslu jakéhosi rigor mortis či rozkladu jako u lidského těla. My jsme schopni říct jedině, že v určité době Jander fungoval, a že v určitou dobu bylo zjištěno, že již funkční není. Mezi těmito dvěma momenty došlo k jisté prodlevě. Kolem osmi hodin. Na kteroužto dobu alibi nemám."

"Vůbec? Co jste tedy během této doby dělal?"

"Byl jsem tady, ve svém domě."

"Což je jistě známo vašim robotům, kteří to mohou potvrdit."

"Známo jim to určitě je, ale právní řád jejich svědectví nepřipouští a Fanya byla v ten den obchodně mimo."

"A sdílí Fanya, mimochodem, vaše znalosti robotiky?"

Fastolfe si dopřál ironické pousmání. "Ta ví ještě míň než vy. Kromě toho na tom vůbec nezáleží."

"Proč ne?"

Fastolfeova trpělivost se podle všeho blížila kritickému bodu. "Můj drahý pane Baley, tady se vůbec nejedná o nic, co by připomínalo fyzické napadení, třeba ve smyslu mého nedávného předstíraného útoku. K tomu, co se Janderovi přihdilo, nebyla vůbec moje fyzická přítomnost nutná. Třebaže přímo v mém sídle k ničemu nedošlo, i když Jander zas tak vzdálen - geograficky - nebyl, nemá to v podstatě ani ten nejmenší význam a on klidně mohl být na druhé straně Aurory. Nic nebránilo tomu, abych ho dostihl elektronicky a vydal mu takové příkazy, na něž byl nucen reagovat tak, aby se ve stavu mentálního znemožnění ocitl. Dokonce rozhodující krok ani nijak časově náročný být nemusel -" Baley se okamžitě ozval: "Tedy se jedná o časově nenáročný proces, který mohl náhodně, aniž by si to vlastně uvědomoval, spustit v podstatě kdokoli?"

"Ne!" prohlásil důrazně Fastolfe. "V zájmu Aurory dovozte, Pozemšťane, abych pokračoval. Již jsem vám řekl, že se o žádný případ nejedná. Že ten, kdo by se o Janderovo mentální znemožnění chtěl pokusit, musel by podstoupit dlouhý a komplikovaný proces, který by bylo nutno podpořit těmi největšími vědomostmi a důvtipem, že se ho náhodně, ani při té nejneuvěřitelnější a dlouhotrvající shodě náhod, nemohl dopustit nikdo. Pokud bych se mohl opřít o své matematické zdůvodnění, tak tento nesmírně náročný postup je ještě daleko méně pravděpodobnější, než ono dříve diskutované samovolné mentální znemožnění."

Ale vy byste zřejmě slyšel rád něco jiného. Tedy kdybych se o mentální znemožnění pokoušel já, rozhodl bych se pro pečlivě vybrané změny a reakce, za jejichž pomoci bych kousek po kousku, přes týdny, měsíce, možná roky, přivedl Jandera až k onomu zničujícímu podnětu. A samozřejmě bych mu nedal možnost, aby si blížící se katastrofu vůbec uvědomil. Něco jako kdybyste vy ve tmě kráčet vstříc propasti. Rovněž byste nepociťoval, a to ani na samém okraji, že byste se najednou mohl ocitnout bez pevné půdy pod nohama. A pak bych mu přes onen okraj - okraj srázu - nějakou jednoduchou poznámkou pomohl. Až tohle by byl ten poslední krok, který by nebyl časově náročný. Chápete?"

Baley se ani nepokusil svoje zklamání maskovat, jenom stiskl rty. "Tedy krátce, příležitost jste měl."

"Příležitost měl kdokoli. Kterýkoli patřičnou inteligencí obdařený Aurořan."

"Příčinná onou patřičnou inteligencí jste obdařen jenom vy."

"Bohužel."

"Takže nyní už zbývá, Dr. Fastolfe, pouze motiv."

"Hm."

"Abychom dospěli k patřičnému zdůvodnění. Takže, tito lidští roboti jsou vaši. Vycházejí z vaší teorie a vy jste byl účasten i všech kroků jejich konstruování, které samozřejmě probíhalo pod dohledem Dr. Sartona. Za to, že jsou tady, vděčí jenom a jenom vám. Vy sám jste mluvil o Daneelovi jako 'prvorozeném'. Jedná se o vaše výtvořky, o vaše děti, o váš dar lidstvu, o vaše uchopení nesmrtelnosti." Baley pocítil, jak se stává stále výmluvnější a na okamžik si představil sám sebe, jak oslovuje Ministerstvo informací. "Proč byste měl na Zemi - nebo spíš na Auroře - proč byste měl na Auroře veškerou tuto činnost rušit? Proč byste měl ničit život, jehož jste díky zázraku duševního úsilí tvůrcem?" Fastolfe posměšně vzhledl. "Pane Baley, proč jen o tom nic nevíte? Proč se domníváte, že moje teorie byla výsledkem zázraku duševního úsilí? Vždyť to přece dost dobře mohlo být i díky poměrně podrobnému a nezajímavému zkoumání případných chyb dřívějších pozorování, čehož mohl v podstatě využít kdokoli, jen kdyby se tím chtěl obtěžovat dřív než já."

"To si nemyslím," snažil se Baley zachovat klid. "Jestliže nikdo, kromě vás, není schopen vyznat se v umělém mozku natolik, aby jej dokázal zničit, domnívám se, že asi nebude ani nikdo, opět kromě vás, kdo by jej dokázal vytvořit. Můžete to snad popřít?"

Fastolfe zakroutil hlavou. "Ne, to popřít nemohu. Jenomže, pane Baley" - a jeho tvář byla od chvíle, kdy se setkali, zachmuřena nejvíce - "vaše velice úspěšná analýza nám zatím pomáhá jen k tomu, že naši situaci ještě více zhoršuje. Už jsme se přece dohodli, že já jediný jsem měl patřičné schopnosti i příležitost. Náhodou mám rovněž motiv - nejlepší motiv na světě - a tohle všechno moji nepřátelé vědí. Nám jde spíš o to, jak na Zemi, dovolím si vás citovat - nebo na Auroře, či kdekoli jinde - dokázat, že já tím viníkem nejsem."

19.

Baleyho tvář se zhroutila do divokého zamračení. Náhle prudce vyrazil, jako by hledal cestu z obklíčení, směrem do rohu místnosti. Tam se otočil a dost překře se ozval: "Dr. Fastolfe, zdá se mi, že vám vaše snaha přivádět mě do zoufalství působí jistě potěšení."

Fastolfe jen pokrčil rameny. "Vůbec mě to netěší. Myslím, že si vaši situaci dokážu poměrně dobře představit. Jenomže ubohý Jander zemřel svou robotickou smrtí, kterou zapříčinilo náhlé selhání pozitronového posuvu knitočtu. Pokud vím, tak jsem s tím nic společného neměl, kromě toho, že vím, jak k tomu může dojít. Nicméně, někdo další bude o mojí nevině přesvědčen jen stěží, zvláště když všechny nepřímé důkazy hovoří v můj neprospěch - a právě tomuto, pokud už něčemu, musíme otevřeně čelit, roz-hodujeme-li o tom, kam usměrnit naše další kroky."

"Dobře," řekl Baley, "pojďme si tedy probrat ten váš motiv. Já však nikde nic tak výrazně průkazného nevidím."

"O čemž musím pochybovat. Jinak bych přece, pane Baley, musel být blázen."

"Ale vy snad nebudete soudit sám sebe ani své motivy. To lidé většinou nedělají. Kdo ví, z jakého důvodu byste sám sebe upřednostňoval."

"Nemohu s vámi souhlasit."

"Pak mi tedy ten váš motiv řekněte. No prosím, můžete spustit, co se za tím skrývá."

"Ne tak rychle, pane Baley. Ono to až tak jednoduché zase není. Mohl byste jít se mnou ven?"

Baley přelétl pohledem k oknu. Ven?

Slunce poněkud kleslo a místnost proto byla nyní mnohem světlejší. Nejprve zaváhal, pak však hlasitě, snad až příliš, prohlásil: "Ano, mohu!"

"Skvělé," vyklouzlo z Fastolfea. A vzápětí, už mnohem přívětivěji, dodal: "Ale možná byste ještě před tím rád navštívil Osobní."

Baley chvíli přemýšlel. Necítil sice žádnou bezprostřední naléhavost, ovšem na druhou stranu ani nevěděl, s čím se může Venku setkat, jak dlouho by tam měl zůstat, jaká zařízení tam mohou či nemohou být. Ale hlavně není v tomto směru obeznámen s aurorskými zvyklostmi, ani si nevzpomíná na nic z mikrofilmů, zapůjčených mu na lodi, kde mohly být potřebné informace obsaženy. Uznal, že nejlépe by bylo se hostitelovu návrhu podvolit.

"Děkuji vám," odpověděl nakonec, "pokládáte-li to za vhodné."

Fastolfe přikývl. "Daneeli, zaveď pana Baleyho na Osobní pro návštěvníky."

Daneel se otočil k Balemu: "Kolego Eliáši, půjdete se mnou?"

Jen co se ocitli ve vedlejší místnosti, ozval se Baley: "Velmi mě mrzí, Daneeli, že ses rovněž neúčastnil debaty mezi mnou a Dr. Fastolfeem."

"To by nebylo vhodné, kolego Eliáši. Kdybyste se mě zeptal přímou otázkou, odpověděl bych vám, ovšem k žádné otevřené výzvě nedošlo."

"Já bych tě, Daneeli, vyzval, jenom jsem se cítil omezen svým postavením hosta. Myslím, že by nebylo nejvhodnější přebírat iniciativu tímto způsobem."

"Rozumím. Tohle je Osobní pro hosty, kolego Eliáši. Nebude-li místnost obsazena, dveře můžete otevřít libovolným dotykem ruky."

Baley zůstal stát. Nějakou dobu zamyšleně vyčkával, pak se pátravě zahleděl na Daneela: "Kdybys byl, Daneeli, k řeči vyzván, je něco, co bys chtěl sdělit? Měl jsi nějakou potřebu něco poznamenat? Moc bych si, můj příteli, tvého názoru vážil."

Daneel odpovídal se svou obvyklou vážností: "Ano, jednu poznámku bych měl. A to k prohlášení Dr. Fastolfea, když mluvil o svém znamenitém motivu pro vyřazení Jandera z provozu. Proč by se totéž nemělo vztahovat i na mne? Nevím, jaký motiv by to měl být. Ale ať už za tento motiv označí cokoli, můžete se zeptat, proč se na základě stejného motivu nerozhodl uvrhnout do mentálního znemožnění i mne? Pokud by někdo věřil, že nějaký důvod k vyřazení Jandera z provozu existuje, proč by neměl být ten samý motiv vhodný i pro mě? Tohle bych se rád dozvěděl."

Baley samovolně zapátral po výrazu Daneelovy tváře, jako by v ní hledal něco, co se v ní objevit nemohlo. Pak se znovu zeptal: "Připadáš si nějak ohrožený, Daneeli? Domníváš se snad, že by pro tebe mohl Dr. Fastolfe představovat nějaké nebezpečí?"

Daneel odvětil: "Podle Třetího zákona jsem povinen svou existenci chránit, ovšem pokud by Dr. Fastolfe, nebo jiná lidská bytost, usoudil, že je konec mé existence nezbytný, neodporoval bych mu. Přesně podle Druhého zákona. Nicméně také vím, že mám velkou cenu, jak již ve smyslu investic materiálu, práce nebo času, tak i ve smyslu vědeckého významu. Proto bych bezpodmínečně vyžadoval pečlivý rozbor důvodů pro mé předpokládané ukončení existence. A Dr. Fastolfe mi nikdy - nikdy, kolego Eliáši - neřekl nic, co by něco takového naznačovalo. Ani nevěřím, že by něco ve smyslu takového ukončení mé existence mohlo být v jeho mysli skryto, podobně jako tam nejspíš nikdy nebylo nic o ukončení Janderovy existence. Příčinou Jan-derova zániku byl náhodný pozitronový posuv kmitočtu, který může postihnout jednoho dne třeba i mne. Prvek náhody je nedílnou součástí Vesmíru."

Baley pokýval hlavou: "Říkáš to ty, říká to Fastolfe a já nemám důvod tomu nevěřit - ovšem potíží je v tom, jak přesvědčit lidi, aby i oni tento náš názor všeobecně přijali." Načež se nabručeně otočil ke dveřím Osobního: "Půjdeš se mnou, Daneeli?"

Daneelův výraz by nejspíš odpovídal pobavení. "Samozřejmě, že ne, kolego Eliáši, tohle je určeno pouze lidem. Já žádnou takovou potřebu nemám."

"Ovšem. Ale nic ti přece nebrání, abys tam jednoduše vstoupil?"

"To by nebylo vůbec vhodné. Není zvykem, aby roboti vstupovali na Osobní. Zařízení této místnosti slouží výhradně lidem. Navíc se jedná o Osobní pouze pro jednu osobu."

"Pro jednu osobu!" Baley se cítil na chvíli zaskočen. Nicméně se vzápětí vzpamatoval. Jiné světy, jiné mravy! Ani tentokrát si nevzpomínal, že by mikrofilmy něco takového popisovaly. "Teď už chápu, proč jsi říkal, že se dveře otevrou pouze nebude-li obsazeno. A co když obsazeno je, jak tomu bude za chvíli?"

"Potom se na dotyk ruky zvenčí samozřejmě neotevrou a vaše soukromí bude uchráněno. Přirozeně, že v tom případě se dveře dají otevřít zevnitř."

"A co když návštěvník, zatímco bude uvnitř, upadne do mdlob, uhoď se nebo bude stížen srdečním infarktem, takže nebude schopen dveře zevnitř otevřít? Znamená to, že mu nikdo jiný nebude schopen pomoci?"

"Existují i způsoby nouzového otevírání dveří, kolego Eliáši," tvrdil rozpačitě Daneel, "bude-li to shledáno příhodným." Vzápětí s mírným rozrušením dodal: "Obáváte se, že by se vám mohlo něco takového přihodit?"

"Ne, to pochopitelně ne. Jenom jsem zvědavý."

"Já budu hned za dveřmi," ujišťoval jej Daneel. "Jestliže uslyším vaše volání, kolego Eliáši, začnu jednat."

"Pochybují, že by to bylo nutné." Baley se zlehka a nedbale dotkl hřbetem ruky dveří, které se ihned otevřely. Chvilí vyčkal zda se nezavřou. Nezavřely. Zavřely se, až když jimi prošel. Dokud byly dveře otevřeny, podobalo se Osobní místnosti, která plně sloužila svému účelu. Potrubí, kabina (nejspíš vybavená sprchovacím systémem), vana, průhledné dveře a za nimi nejspíš sedátko. A několik dalších zařízení, o jejichž účelu neměl ponětí. Jenom předpokládal, že sloužily

k uspokojení osobních potřeb.

Příliš času k tomu, aby je prozkoumal, mu však dopřáno nebylo, neboť v okamžení všechno zmizelo a on byl ponechán napospas pochybám, jestli to, co viděl, tam skutečně bylo nebo jestli to všechno viděl jenom proto, že to tam očekával. Během zavírání dveří se počala místnost, vzhledem k tomu, že v ní nebylo žádné okno, propadat do tmy. Jakmile se však dveře zcela dovřely, byla místnost opět zalita sluncem, ovšem nic z toho, co předtím viděl, se nevrátilo. Byl na denním světle a - Venku. Nebo to tak aspoň vypadalo.

Nahore bylo otevřené nebe, kterým pluly mraky tak pravidelné, až vytvářely pocit neskutečna. Do okolí rozprostřená zeleň se přelévala v rovnoměrných vlnách.

Pocítil známé sevření čelistí, které se dostavovalo pokaždé, když byl Venku - ale tohle Vnějšek nebyl. Vešel přece pouze do místnosti, která neměla okna. Jako vysvětlení zbýval optický klam.

Hleděl upřeně před sebe a nohama se pomalu sunul dopředu. Zvolna. S nataženými rukama. Dočista ztuhlý.

Narazil na hladkou stěnu. Rukama se přesouval na jeden z jejích konců. Dotkl se něčeho, v čem předtím, v okamžiku normálního vidění, poznal potrubí. Za pomoci hmatové kontroly ho spatřil i nyní - proti oslnivému světlu stěží rozeznatelné, nezřetelné.

Nalezl kohoutek, avšak voda z něj netekla. Vracel se zpět po jeho křivce a neobjevil nic, co by se podobalo jemu známé páčce, kterou se dal ovládat proud vody. Nahmatl jenom podélný pruh, který se od okolní stěny odlišoval jemně zdrsňelým povrchem. Jak po něm jeho prsty přejížděly, zkusmo na něj zatlačil a zeleň, která se táhla daleko dozadu a o níž mu jeho prsty řekly, že je stěnou, byla vzápětí předělena pramínkem vody, který se zvysoka, s hlasitým cákáním, rychle spouštěl k jeho nohám.

V neovladatelném zmatení uskočil dozadu, ovšem voda skončila dřív, než jeho nohou dosáhla. Nebyl zastaven přívod, jenom proud vody nedopadal na podlahu. Vztáhl ruku. Nebyla to voda, jen její světelná iluze. Ruka zůstala suchá, nepocítil nic. Jeho oči však i nadále odmítaly věřit důkazům. Ty viděly vodu.

Pustil se pramínkem vzhůru, proti proudu, až narazil na něco, co vodou bylo - tenkým pramínkem stékala z kohoutku. Byla studená.

Prsty vyhledal znovu obdélník a tu a tam jej několikrát zmáčkl. Teplota vody se rychle měnila, dokud nenalezl místo, po jehož stisknutí vytékala voda přiměřeně teplá.

Ani mýdlo nikde neobjevil. S mírným zaváháním si počal, jednu o druhou, třít nenamydlené ruce pod něčím, co vypadalo jako přírodní zřídlo, které ho musí bezpodmínečně celého zmáčet od hlavy až k patě, leč ne-zmáčelo. A jako by mechanismus četl jeho myšlenky nebo k tomu byl spíš přiveden společným třením rukou, ucítil pojednou, že je voda plná mýdla, aby se posléze viditelné-neviditelné zřídlo spokojeně probublalo až do zpěnění.

Stále ještě nejistě se naklonil nad jímku a počal si stejnou vodou omývat i obličej. Přestože věděl, že se mu zařízení místnosti žádným vědomým způsobem nepodařilo změnit v holici proceduru, pocítil jak se mu naježily vousy.

Když skončil, nezbylo mu, než držet ruce dál bezmocně pod vodou. Jak zastavit mýdlo? Ale nebylo třeba se ptát.

Ovládání nejspíš pracovalo na základě mnutí či nemnutí rukou, omývání či neomývání obličeje. Voda pozbyla své mýdlové příměsi a pěna z jeho rukou byla spláchnuta. Nastříkal si rukama vodu proti obličeji - aniž si je mnul - a ten byl opláchnut rovněž. Bez kontroly zraku a s nemotorností člověka ničemu takovému neuvyklému se mu však podařilo zacákat si košili.

Ručníky? Papír?

Se zavřenými očima, s hlavou vepředu, aby se vyhnul dalšímu odkapávání vody na své oblečení, ustoupil zpátky. Ten krok dozadu byl podle všeho klíčem k tomu, aby ho ovanul teplý proud vzduchu. Nejdřív do něj natočil tvář, poté do něj vnořil i ruce.

Když znovu otevřel oči, zjistil, že pramen dál neteče. Užil svoje ruce, aby se ujistil, že opravdu žádnou vodu necítí. Trnutí v čelistech se mezitím změnilo v podráždění. Věděl již, že se Osobní svět od světa liší, ale tahle nesmyslná napodobenina Vnějšku podle něj zašla až příliš daleko.

Na Zemi byly Osobní velkou společnou komorou, určenou pouze jednomu z pohlaví, s mnoha samostatnými kabinkami, od jedné z nich měl klíč. Na Solárii se člověk k Osobnímu dostal úzkou, k jedné straně domu připojenou chodbou, snad jakoby Solariánci doufali, že nebude považováno za součást domu. Na obou těchto světech, třebaže v tolika věcech navzájem se odlišujících, byl však Osobním určen zřejmý a nikterak nezaměnitelný smysl.

Nicméně jen stěží si mohl namlouvat, že na jeho rozmrzení nemá žádný vliv onen vemlouvavý pocit Vnějšku. Vydal se předpokládaným směrem k průhledným dveřím.

Nebyl to správný směr. Ale zjistil to až u další stěny, o jejíž výčnělky se na několika místech uhodil.

Nakonec ale přece jenom stál a močil do něčeho, co mu alespoň vzdáleně připomínalo pisoár, třebaže nic nenasvědčovalo tomu, že by se do něj dalo vůbec něco zachytit. Nicméně uznal, že to, čeho se z obou stran dotýká koleny, ničím jiným ani být nemůže a pokud ano - anebo stoj í-l i třebaš z nesprávné strany, tak to jen stěží může považovat za svou chybu.

Chvilí, zatímco močil, přemýšlel, kde bude hledat vodu pro následné opláchnutí rukou, až to nakonec zavrhl. Prostě už žádný falešný vodopád hledat nebude.

Místo toho se pustil do pátrání po dveřích, kterými sem vstoupil, ale i ty objevil, až když se samy po náhodném dotyku ruky otevřely. Dosavadní světlo pohaslo a bylo vystřídáno přirozeným a nefalšovaným zábleskem okolního dne.

Venku na něj čekal Daneel i s Fastolfem a Giskardem.

"Trvalo vám to téměř dvacet minut," uvítal ho Fastolf. "Již jsme se o vás začínali strachovat."

Baley cítil, jak v něm narůstá vztek. "Taky jsem měl potíže s těmi vašimi bláznivými představami," ponechal svým náladám volný průchod.

Fastolf lehce stáhl ústa a výmluvně zvedl obočí:

"Aha!"

"Hned za dveřmi je vypínač," vysvětloval vzápětí, "kterým se dají iluze ovládat. Bud'to můžete světlo ztlumit, abyste byl schopen přirozeného vnímání - nebo máte možnost tyto iluze vypnout úplně, přejete-li si to."

"Nic takového jsem nenalezl. A to jsou všechny vaše Osobní takové?"

"Ne," odporoval Fastolfe. "Osobní na Auroře sice obvykle iluzorní vlastnosti mají, ovšem způsob iluzorních obměn je ryze individuální. Mně přináší největší potěchu právě iluze přírodní zeleně a tak v jejím programu jen čas od času obměňuji detaily. Víte, on se časem člověk nabaží všeho. Jsou i tací, kteří používají iluze erotické, ale to zrovna můj vkus není."

Samozřejmě, pokud člověk Osobní zná, tak mu iluze žádné potíže nečiní. Místnosti jsou poměrně standardní a člověk ví, kde co je. Není to o nic horší, než když se pohybujete kolem těch neznámějších míst ve tmě. Ale prozradte mi, pane Baley, proč jste nehledal cestu ven a nezeptal jste se, co máte dělat?"

Baley odpověděl: "Protože jsem nechtěl. Přiznávám, že jsem byl představami více než popuzen, ale přijal jsem je."

Nakonec, byl to Daneel, kdo mě na Osobní přivedl a nedal mi přitom žádné pokyny, žádné varování. Určitě by mi však všechno řádně vysvětlil, kdyby mě vedl na svoje vlastní zařízení, kde by nějaké moje případné ublížení předpokládal. Mělo mě tudíž napadnout, že jste mu nijak zvlášť nepřikázal, aby mě varoval, navíc když jsem skutečně neočekával, že byste na mně chtěl zkoušet nějaký svůj žertík. Co jsem ovšem čekat mohl, bylo, že jste k tomu měl vážný důvod."

"Jakže?"

"No, přece jste mě požádal, jestli bych s vámi nešel Ven, a když jsem souhlasil, hned jste se mě zeptal, zda si nepřeji navštívit Osobní. Z toho jsem usoudil, že mě chcete nejdřív uvést do představ Vnějšku, abyste se přesvědčil, zda to zvládnu - nebo v panice uteču. S tím, že pokud bych to zvládl, můžete to risknout naostro. Takže prosím, zvládl jsem to. Jsem sice, díky vám, trochu mokrá, ale to rychle uschne."

"Jste velmi inteligentní muž, pane Baley," kývl uznale hlavou Fastolfe. "Omlouvám se vám za způsob testu i za nepohodlí, které vám přinesl. Ale snažil jsem se jenom předejít daleko většímu nepohodlí. Ještě pořád si se mnou přejete jít Ven?"

"Já si to, Dr. Fastolfe, nejenom přeji. Já na tom trvám."

20.

Prošli chodbou, Daneel a Giskard hned za nimi.

Fastolfe se výřečně obrátil k Baleymu: "Doufám, že nemáte nic proti tomu, že nás roboti doprovázejí. Ovšem, žádný Aurofan by nikdy nikam nešel bez doprovodu alespoň jednoho robota, který by mu byl po ruce, a ve vašem případě zvláště. Také vám musím potvrdit, že Daneel s Giskardem budou po celou dobu s vámi."

Otevřel dveře a Baley se snažil bez emocí čelit slunečnímu svitu a větru, neřkuli oparu cizího a poněkud nepřátelského pachu aurorské země.

Fastolfe se zastavil a Giskard opustil dům jako první. Robot se nějakou dobu napjatě rozhlížel. Vypadalo to, jako by všechny jeho smysly pracovaly naplno. Když pohlédl zpět, připojil se k němu Daneel a udělal totéž.

"Teď je chvíle necháme na pokoji, pane Baley," ozval se znovu Fastolfe, "a oni nám řeknou, až uznají, že můžeme bez obav vyjít. Dovolte, abych se ještě jednou omluvil za ten hanebný trik s Osobním, který jsem na vás narařičil. Ujišťuji vás, že kdyby se vyskytly nějaké problémy, tak že by nám nezůstaly utajeny - všechny vaše zdravotní příznaky jsme totiž nahrávali. Také musím přiznat, že jste mě velmi potěšil, i když se nedá říct, že i překvapil, když jste celý můj plán prokoukl." Usmál se a s téměř nepostřehnutelným zaváháním položil Baleymu ruku na levé rameno, které přátelsky stiskl.

Baley se ani nepohnul. "Podle všeho jste už zapomněl na váš předchozí hanebný trik - na váš nepokrytý útok s kořenkou. Pokud byste mě chtěl ujistit, že odteď už spolu budeme jednat jenom čestně a na rovinu, myslím, že mi nic nebude bránit v tom, abych záměr obou těch akcí plně pochopil."

"Už!"

"Už můžeme vyjít?" vyhlédl Baley ven, kde ve svém průzkumu pokračovali Giskard s Daneelem, jeden nalevo od nich, druhý napravo.

"Nemusíme spěchat. Ještě počkáme, až prohlédnou okolí sídla. Daneel mi říkal, že jste ho zval s sebou na Osobní. To jste myslel vážně?"

"Ano. Bylo mi sice jasné, že žádnou takovou potřebu nemá, ale nevěděl jsem, zda by to nebylo považováno za nezdvořilost, kdybych ho zadržel. Přiznám se, že v tomhle směru, i navzdory všemu, co jsem o aurorských záležitostech četl, si zdejšími zvyky moc jistý nejsem."

"Domnívám se, že právě tohle není jedna z těch věcí, kterou by Au-rošané považovali za tak důležitou, aby se o ní zmiňovali a tudíž by samozřejmě člověk mohl jen stěží očekávat, že se návštěvník ze Země dozví něco o takovýchto tématech z knih -"

"Protože je návštěvníků ze Země tak málo?"

"Přesně. Vysvětlení samozřejmě spočívá v tom, že roboti nikdy Osobní nenavštěvují. To je jediné místo, kde jsou lidé od robotů osvobozeni. Myslím, že je to kvůli pocitu, aby se před nimi člověk mohl v určitou dobu a na určitém místě schovat."

"A navíc," doplňoval Baley, "když byl Daneel při vyšetřování Sartonovy smrti před třemi lety na Zemi, pokoušel jsem se ho udržet mimo společná Osobní právě tvrzením, že žádnou potřebu nemá. Přesto tam vstoupil."

"A dobře udělal. Tenkrát mu bylo přísně nařízeno, aby žádným způsobem nedával najevo, že žádným člověkem není, a to z důvodů, na které si jistě vzpomínáte. Nicméně tady na Auroře - A, tamhle jsou."

Zatímco se k nim roboti vraceli zpátky, Daneel na ně zdálky mával.

Fastolfé nataženou paží přehradil Baleymu cestu: "Pokud se, pane Baley, neurazíte, šel bych první. Vy napočítejte pečlivě do sta a až teprve potom se ke mně připojte."

21.

Baley, jen co napočítal do stovky, odhodlaně zamířil k Fastolfěovi. Tvář měl snad až příliš ztuhlou, čelisti snad až příliš sevřené, záda snad až příliš toporná.

Rozhlédl se. Ani se to tolik nelišilo od toho, s čím se setkal na Osobním. Možná, že Fastolfe využil vlastního pozemku jako vzoru. Všude kolem byla zeleň, kterou jenom v jednom místě přerušovala dolů svahem tekoucí říčka. Mohla být i umělá, ale určitě nebyla představou. Ta voda byla skutečná. Když se k ní Baley přiblížil, bylo ji cítit ve vzduchu.

Všechno bylo jakési ušlechtlejší. Pozemský Vnějšek sice vypadal mnohem divočeji, ale zároveň i mnohem vznešeněji, jak mohl Baley z toho mála, co viděl, posoudit.

Fastolfe se jemně dotkl Baleyho předloktí a rukou naznačil směr: "Pojďme tamhle. Podívejte se tam."

Prostor mezi dvěma stromy odhalil rozlehlost trávníku.

Dokud člověk nedohlédl až k obzoru, vypadalo všechno opuštěně. Zato tam stál dům; rozlehlý, s nízkou střechou a v barvě tak zelené, že téměř s okolní krajinou splýval.

"To je obytný úsek," vysvětloval Fastolfe. "Možná vám to tak nepřijde, když jste navyklý na ty strašlivé pozemské úly, ale jsme v aurorském městě Eos, které je administrativním střediskem planety. Díky tomu, že zde žije dvacet tisíc lidských bytostí, je tohle město nejen největší na Auroře, ale v celých Vnějších světech. V samotném Eosu žije tolik lidí, jako na celé Solárii dohromady," prohlásil Fastolfe s pýchou.

"A kolik robotů, Dr. Fastolfe?"

"V této oblasti? Tak sto tisíc. Na planetě jako takové připadá na jednu lidskou bytost v průměru padesát robotů. Je to tedy výrazně méně, nežli desetitisícový poměr Solarie. Většina robotů je na našich farmách, v našich dolech, v našich továrnách, ve vesmíru. Pokud už vůbec něčím trpíme, tak právě úbytkem robotů. Většina Aurořanů používá dva, tři roboty, někteří jediného. Přesto ani trochu netoužíme jít ve stopách Solarie."

"A kolik lidských bytostí nemá ve své domácnosti ani toho jednoho robota?"

"Není nikdo takový. To by také odporovalo veřejnému zájmu. Pokud už si někteří lidé, ať už z jakéhokoli důvodu, nemohou robota dovolit, je jim jeden poskytnut na veřejné náklady."

"A co nastane, až se rozroste obyvatelstvo? Zvýšíte počet robotů?"

Fastolfe zavrtěl hlavou. "Obyvatelstvo se nerozrůstá. Už po tři století je počet obyvatel ustálen na dvou stovkách milionů. To je optimální. Ale to jste se určitě dočetl ve vámi zkoumaných knihách."

"Ano, četl jsem o tom," připustil Baley. "Jenom pro mě bylo těžké tomu uvěřit."

"Mohu vás ujistit, že je to skutečně pravda. Každému z nás se tak dostává postačujícího množství půdy, postačujícího prostoru, postačujícího soukromí i postačujícího podílu na světových zásobách. Není tady tak moc lidí jako na Zemi, ani tak málo jako na Solárii." Fastolfe natáhl ruku k Baleymu a uchopil ho tak, aby mohli pokračovat v chůzi.

"To, co vidíte," promluvil opět, Je zkrocený svět. Právě ten jsem vám chtěl, pane Baley, ukázat, jak jsem vám slíbil."

"A ten není nebezpečný?"

"Vždycky se najde nějaké nebezpečí. Takové bouře, sesuvy kamení, zemětřesení, vichřice, laviny, sem tam nějaká ta sopka - smrtelné nehody se nám nepodaří odstranit nikdy. Ale i vášně zlostných a závistivých osob, pošetilosti pubertáků či šílenství těch, co tak daleko nedohlédnou. Tohle všechno však není nikterak důležité a na náš zcivilizovaný klid, který jsme si na tomto světě vytvořili, to nemá vůbec žádný vliv."

Fastolfe vypadal, jako by se nad svými slovy na chvíli zamyslel, potom vzdychl a pokračoval. "Já sice mohu stěžít chtít, aby tomu bylo nějak jinak, ale přesto bych jistě výhrady intelektuálního rázu měl. My jsme s sebou sem, na Aururu, přinesli pouze ty rostliny a zvířata, o nichž jsme se domnívali, že budou užitečné nebo okrasné, popřípadě obojí.

Vymýtili jsme všechno, co nám přišlo jako plevel, cizopasnici nebo jenom něco neobvyklého. Vybrali jsme silné, zdravé a přitažlivé lidské bytosti, samozřejmě, že všechno přesně podle našich měřítek. Zkoušeli jsme - Ale vy se usmíváte, pane Baley."

Baley se však neusmíval. Jenom mu zaškubalo v koutečích úst. "Ne, ne," řekl. "Není na tom nic směšného."

"Je, a totiž to, což vím stejně dobře jako vy, že já sám do těchto aurorských měřítek atraktivity nezapadám. Potíž je v tom, že ještě nejsme schopni úplné kontroly oblasti genových kombinací ani antikoncepčních zásahů. Dnes, pochopitelně díky ektogenezi, vypadá všechno mnohem lépe - ačkoli já doufám, že to nikdy nedospěje do takové všeobecnosti, jak je tomu třeba na Solárii - tam bych byl totiž vyřazen už v pozdním zárodečném stadiu."

"V tom případě by ovšem, Dr. Fastolfe, světy přišly o jednoho velkého teoretika robotiky."

"To máte naprostou pravdu," souhlasil Fastolfe bez sebemenších rozpaků, "ale světy by se o tom nikdy nedozvěděly, že? Nic nám však nebrání, abychom neusilovali o nastolení velmi jednoduché a bez obtíží ovladatelné ekologické rovnováhy, stálého podnebí, úrodné půdy a pokud možno co nejúčelnějšího využívání dalších zdrojů. Výsledkem je pak svět, který nám poskytuje všechno, co vyžadujeme, a pokud mohu mluvit za svou osobu, všechno, co je k našim potřebám ohleduplné. Mohu vás seznámit s naším ideálem, o který se usilovně pokoušíme?"

"Prosím, jenom povídejte," vyzval ho Baley.

"Snažíme se planetu, v celkovém pojetí tedy, uspořádat tak, aby plně respektovala Tři zákony robotiky. To samozřejmě v žádném případě neznamená ohrožení lidských bytostí, a to ani přímo, ani nepřímo. Jedná se o plnou podporu našich potřeb, včetně zachování všech lidských práv. Což v praxi představuje sebezáchovný systém, který nám stejnou měrou slouží jako nás ochraňuje, s výjimkou těch případů, kdy bude nutné sebeobětování. Nikde jinde, ani na Zemi, ani na jiném z Vnějších světů, nejsou něčemu podobnému tak blízko, jako jsme my tady na Auroře."

Baley smutně poznamenal: "I Pozemšťané mají obdobný cíl, ovšem něčemu takovému jsme ještě hodně daleko a naše

planeta je, ještě z dob nezájmu o tyto věci, příliš zanedbaná. - Ale co aurorské formy původního života? Přece jste nepřišli na mrtvou planetu."

"Samozřejmě že nepřišli, což víte dost dobře sám, pokud jste studoval knihy zabývající se naší historií. Aurora přirozeně měla, když jsme přiletěli, svůj rostlinný i živočišný život - a také dusíko-kyslíkovou atmosféru. Totéž se, mimochodem, týkalo i zbývajících padesátky Vnějších světů. Ovšem tyto formy života byly, ve všech případech, poměrně slabě zastoupeny a málo rozmanité. Ani si své postavení na planetě nijak zvlášť nebránily. Dá se říci, že jsme zvítězili prakticky bez boje - ukázky původního života jsme zachovali v našich akváriích, v našich zoologických zahradách a v několika pečlivě udržovaných rezervacích.

Doopravdy je nám záhadou, proč ony životaschopné planety, na něž lidé až dosud narazili, nebyly schopny si svůj původní život uhájit, proč jenom Země dokázala, s tak šílenou houževnatostí, zaplavit sebe sama jeho nejrozmanitějšími formami, a to bez rozdílu prostředí, a proč se jediná Země stala útočištěm inteligence."

"Třeba je to jenom shoda okolností," ozval se Baley, "otázka důkladnějšího výzkumu. Vždyť zatím známe jenom pár planet."

"Připouštím," ujal se slova opět Fastolfe, "že by to mohlo být nejpravděpodobnější vysvětlení. Nikde není psáno, že by se ona pozemsky složitá ekologická harmonie nemohla objevit i jinde. Proč by někde nemohl být inteligentní život a třeba i technologická civilizace. Ale zatím se rozšiřuje, v parsekových vzdálenostech se všemi směry rozpíná, pouze pozemský život, pouze pozemská inteligence. Je-li tedy život a inteligence i jinde, proč tak nečiní rovněž - a proč nedošlo dosud k vzájemnému setkání?"

"To se může stát klidně už zítra."

"Může, proč by nemohlo. Avšak není-li takové setkání daleko, je to jen další důvod pro to, abychom jenom nečinně nečekali. My se totiž, pane Baley, rozvíjíme jenom pasivně. Za posledních dvě stě padesát let nebyl osídlen žádný nový Vnější svět. Naše vlastní světy jsou tak zušlechtěné, tak rozkošné, že si je vůbec nepřejeme opustit. Tento svět byl osídlen, jak sám víte, právě proto, že se Země začala tak nešťastně rozrůstat a že ve srovnání s tím se rizika a nebezpečí, spojená s kolonizací nových a prázdných světů, zdála mnohem přijatelnější. Od té doby, co se rozvíjí život na té naší padesátce Vnějších světů - Solária byla tím posledním - chybí potřebný tlak, není žádná potřeba pokračovat někam dál. A Země samotná se uzavřela do svých podzemních ocelových jeskyní. Konec. Finis."

"Což si ovšem ve skutečnosti nemyslíte."

"Pokud zůstaneme tak, jak jsme? Pokud zůstaneme v klidu a pohodlí? Pokud nezačneme usilovat o změny? Má-li lidstvo dál vzkvétat, musí rozšiřovat svoji působnost. A jedinou metodou tohoto je kolonizace vesmíru, neustávající průzkum dalších světů. Nepodaří-li se nám to, potom nás dohání jiná, tímto rozvojem procházející civilizace, jejíž dynamičnosti nebudeme schopni čelit."

"Tedy předpokládáte vesmírnou válku - něco na způsob hypervlnného střelbo-teroru?"

"Ne, pochybuji, že by k tomu muselo dojít. Vesmírem se rozpínající civilizace nejspíš po těch několika našich světech ani toužit nebude, jejich předpokládaná vyšší inteligence nebude cítit žádnou potřebu nadvlády nad námi. Kdybychom se totiž ocitli v obklíčení mnohem živější, mnohem energičtější civilizace, bylo by příčinou našeho zániku spíš uvědomění si našich perspektiv, námi promarněného potenciálu. Samozřejmě bychom se mohli vrhnout i jiným směrem - na rozvíjení vědeckého intelektu nebo kulturních aktivit, například. Já se, nicméně, domnívám, že tento rozvoj nelze provádět odděleně. Neboť je-li oslabena část, dochází zároveň k oslabení celku. A jednotlivými oslabeními procházíme všichni. Žijeme až moc dlouho. Jsme až moc pohodlní."

-83-

Baley se na Fastolfeu pátravě zahleděl. "My ze Země vás vesmířany považujeme za všemohoucí, sebejistotu překypující. Nemohu uvěřit tomu, co jsem právě slyšel od jednoho z vás."

"Také to od jiného vesmířana ani neuslyšíte. Moje názory nejsou zrovna populární. Pro ostatní Aurořany jsou nepříjemné a tak jim je zas tak často nesdělují. Raději. Rozhodl jsem se proto jenom pro kampaň ve prospěch nového osídlování a s žádnými obavami ohledně katastrofického vývoje, když se této kolonizace vzdáme, se pro jistotu nesvěřuji. Alespoň tohle se mi daří. Aurora skutečně - dokonce s nadšením - uvažuje o nové éře průzkumných letů a osídlování."

"Ale neříkáte to," poznamenal Baley, "nějak nadšeně. Stalo se něco?"

"To je právě to, co souvisí s mým motivem pro destrukci Jandera Paneela."

Fastolfe se odmlčel, zakroutil hlavou a pokračoval:

"Přál bych si, pane Baley, abych lépe chápal lidské bytosti. Už šest desetiletí se věnuji složitým zákonitostem pozitronického mozku a ještě tak nejméně patnáct, dvacet let se tomuto problému hodlám věnovat. Momentálně se zabývám problematikou lidského mozku, který je ze všech nejkomplicovanější. Jsou Zákony humanity stejně jako Zákony robotiky? Kolik je vůbec Zákonů humanity a kolik jich lze vyjádřit matematicky? Nevím.

Možná, že se jednoho dne objeví někdo, kdo Zákony humanity vypracuje a kdo bude posléze schopen celý obsáhlý vývoj budoucnosti předpovědět, kdo bude vědět, kam má být budoucnost lidstva směřována, a nebude to jenom, tak jako já, odhadovat, a kdo bude rovněž vědět, jak všemu napomoci, místo aby nad tím jenom hloubal. Občas se mi přihodí, že už se vidím jako zakladatel nové matematické vědy, kterou já sám nazývám 'psychohistorií', ovšem zároveň je mi jasné, že mně se to nikdy podařit nemůže, a začínám se bát, že toho nebude schopen ani nikdo jiný."

Zmlkl a zastavil se.

Baley chvíli vyčkával, pak se tlumeně zeptal: "A ten váš motiv ohledně smrti Jandera Paneela, Dr. Fastolfe?"

Fastolfe jakoby otázku neslyšel. Alespoň neodpověděl. Místo toho řekl: "Tamhle nám Daneel s Giskardem signalizují, že kolem je všechno v pořádku. Povězte mi, pane Baley, chtěl byste se mnou jít dál?"

"Kam?" otázal se Baley opatrně.

"Směřem k sousednímu sídlu. Tudy, přes trávník. Nebude vám otevřený prostor nepříjemný?"

Baley jenom sevřel rty a pohlédl oním směrem, jako by odhadoval důsledky svého rozhodnutí. "Věřím tomu, že to vydržím. Žádné potíže nepředpokládám."

Na doslech vzdálený Giskard, v jehož očích zanikal jas denního světla, se k nim začal přibližovat. Pokud byl jeho hlas prost citového zabarvení obvyklého u člověka, potom musela jeho slova svědčit přinejmenším o jeho starostlivosti.

"Pane, mohl bych vám připomenout, že při cestě na tuto planetu, především ve fázi přistávání, jste trpěl dost vážným nepohodlím?"

Baley se k němu otočil. Obdobné pocity, kterých nabyl na základě poněkud vřelejších dojmů z několika předchozích setkání s Daneelem, díky nimž byl i ochoten nedávat své skutečné nálady vůči robotům najevo, se tentokrát nedostavily. Uvědomil si, že mnohem zaostalejší Giskard ho přímo odpuzuje. Pokusil se potlačit narůstající zlost a oslovil ho: "Na palubě lodi jsem byl, chlapče, příliš zvědavý, a proto i neopatrný. Tam jsem byl nucen čelit pohledu, s nímž jsem až dosud neměl žádnou zkušenost, a taky jsem neměl čas se mu přizpůsobit. To je něco úplně jiného."

"Teď tedy žádné nepohodlí necítíte, pane? Mohu o tom být přesvědčen?"

"Jestli cítím nebo necítím, není důležité," zachovával Baley i nadále klid. Při vědomí toho, že robot je pod vlivem Prvního zákona bezmocný, se k oné hromadě kovu, jejímž hlavním smyslem bylo přece jenom Baleyho blaho, pokoušel zůstat zdvořilý. "Jsem tady, protože musím splnit určitou povinnost, a to se mi nemůže podařit, jestliže budu pořád jenom za plotem."

"Povinnost?" opakoval Giskard, jako by v jeho naprogramování toto slovo chybělo.

Baleyho pohled se stočil k Fastolfeovi, ale ten jen tiše stál na svém místě a vůbec nevypadal na to, že by chtěl být Baleyemu nějak nápomocen. Spíš působil dojmem, jako by celý rozhovor se zájmem zamyšleně sledoval, jako by porovnával robotovy reakce vzhledem k vývoji situace a uváděl je do vzájemných, ať už proměnlivých nebo stálých vztahů, když následného posouzení vyvozených poznatků byl schopen výhradně on sám.

Nebo to tak Baleyemu alespoň připadalo. A pomyšlení, že podobného hodnocení se může dostat i jemu, mu ke klidu příliš nepomohlo. Proto se raději (snad až moc rychle, jak si uvědomil) robota zeptal: "Víš, co slovo 'povinnost' znamená?"

"To, co musí být vykonáno, pane," odpověděl Giskard.

"Tvou povinností je řídit se Zákony robotiky. A lidské bytosti zase mají svoje zákony - jak se tvůj pán, Dr. Fastolfe, před chvílí zmiňoval - které musí dodržovat. A já musím splnit to, k čemu jsem sem byl povolán. To je důležité."

"Ale vydat se do otevřeného prostoru, když nejste -"

"I tak to musím splnit. Jednoho dne se třebaš můj syn rozhodne odejít na úplně jinou planetu, nejspíš mnohem nebezpečnější než je tato, a bude nucen být vystaven Vnějšímu po celý zbytek života. A já, budu-li schopen, půjdu s ním."

"Ale proč?"

"Jak už jsem ti řekl. Pokládám to za svou povinnost."

"Pane, já nemohu porušovat Zákony. Můžete vy porušovat vaše? Proto vám musím opakovat -"

"Já bych sice mohl svoji povinnost odřít, ale neudělám to - mnohdy rozhodují i daleko vlivnější okolnosti, Giskarde." Krátké ticho přerušil Giskard: "Vadilo by vám, kdyby se mi podařilo přesvědčit vás, abyste do otevřeného prostoru nechodil?"

"Kdybych z toho měl mít pocit, že jsem selhal, potom ano."

"Mnohem víc než nepohodlí, které byste mohl pocítit venku?"

"Mnohem víc."

"Děkuji, že jste mi to vysvětlil, pane," uzavřel celou věc Giskard. A Baley se přistihl, jak v jeho převážně nevýrazné tváři hledá výraz zadostiučinění. (Lidská potřeba k zosobňování byla nepotlačitelná.)

Když se Giskard opět vzdálil, promluvil i Fastolfe. "To bylo zajímavé, pane Baley. Giskard si vyžádal instrukce, aby řádně pochopil, jak sladit reakce pozitronových potenciálů s povinnostmi, které vyplývají ze Tří zákonů, nebo ještě lépe, jak dovést tyto potenciály k automatické reakci podle momentálního vývoje situace. Teď už je mu jasné, jak se má přístě zachovat."

Baley se zamyslel: "Ovšem, všiml jsem si, že Daneel se mě na nic takového neptá."

"Daneel vás zná," seznámil ho se svým míněním Fastolfe. "Byl s vámi na Zemi a na Solárii. - Ale mohli bychom vyrazit, ne? Vůbec nemusíme spěchat. Pořádně se rozhlédněte, jestli si třeba nebudete chtít někde odpočinout, někde počkat. A kdybyste třeba pocítil i potřebu se vrátit, budu vám mít za zlé, neřeknete-li mi o tom."

"To vám mohu slíbit, ale co má být smyslem této procházky? Jestliže u mě předpokládáte možnost nepříjemných pocitů, potom k tomu máte určitě nějaký důvod."

"Ano, mám," přikývl Fastolfe. "Myslím, že byste rád viděl Janderovo tělo."

"Pro formu snad. Jinak si ale myslím, že mi to v ničem nejspíš nepomůže."

"Já si to myslím rovněž, ale třeba se vám naskytne možnost mluvit s někým, kdo byl v době oné tragédie Janderovým spoluvlastníkem. Určitě si o této záležitosti promluvíte rád i s jinou osobou, než jenom se mnou."

22.

Záhy po tom, co Fastolfe vykročil, utrl z keře, který míjel, list, nadvakrát ho přehnul a zakousl se do něj.

Baley na něj zvědavě hleděl a sám sebe se ptal, jak je možné, že vesmířané, kteří se tak strašně bojí každé infekce, mohou klidně vložit do úst něco nezpracovaného, tepelně neupraveného, dokonce ani neumytého. Vzpomínal si sice, že se choroboplodných mikroorganismů Aurora zbavila (zbavila se jich bezezbytku?), ale přesto tento čin nepřestal

považovat za odpudivý. Jeho silný odpor nebyl založen na žádném rozumovém podkladě, uvědomoval si omluvně - a vtom se přistihl, že vlastně ani vesmířanům jejich postoj vůči Pozemšťanům nezalívá.

Giskard šel před nimi, vepředu a spíše napravo. Daneel se vlekl za nimi a dost vlevo. Aurorské oranžové slunce (Baley si jen stěží jeho oranžový nádech uvědomoval) se slabě opíralo do jeho zad, přesto měl pocit, jako by ho prudce spalovalo letní pozemské slunce (ale jaké potom bylo současné období a jaké podnebí v této části Aurory?).

Tráva nebo co to bylo - vypadalo to jako tráva - byla mnohem hustší a pružnější než ta pozemská a půda byla tak tvrdá, jako by tu ani nepršelo.

Směřovali nahoru, k domu, který se před nimi rozkládal, k domu, který s největší pravděpodobností náležel Janderovu spoluvlastníku.

Baley mohl slyšet zašeleštění jakéhosi zvířete v trávě napravo, bezprostřední ptačí zacvrlikání někde ve stromu za nimi, lehké chřestění hmyzu všude kolem. Tohle všechno, řekl si v duchu, jsou zvířata, jejichž předchůdci kdysi žili na Zemi. Chybělo jim vědomí toho, že tento kousek půdy, který obývali, není jediným prostorem jejich žití - jednou a provždy napořád. Mnoho stromů i většina trávy měla své předchůdce v kmenech a travinách na Zemi vyrostlých.

Jedině lidským bytostem bylo dopřáno žít tady a vědět, že nejsou původními obyvateli, nýbrž že povstali z Pozemšťanů - ale toužili to vesmířané skutečně vědět, nesnažili se to spíš vypudit ze svých myslí? Přejde snad jednou doba, kdy to opravdu nebudou vědět? Dostanou se až tak daleko, že nenávratně zapomenou, z jakého světa že to přišli, pokud už vůbec z nějakého?

"Dr. Fastolfe," promluvil náhle, snad i proto, aby vyklouzl z onoho řetězce myšlenek, které pro něj začaly být stále tíživější. "Ještě stále jste mi neřekl ten váš motiv, na základě kterého jste měl zničit Jandera."

"Máte pravdu? Neřekl! - Takže, proč si třeba vy, pane Baley, myslíte, že jsem se snažil vypracovat teoretické základy pozitronických mozků pro humanoidní roboty?"

"To nevím."

"Dobře, zkuste tedy přemýšlet. Úkolem je navrhnout mozek robota tak, aby se nejvíce podobal mozku lidskému a k tomu je zapotřebí, mám ten dojem, i určité pochopení poetiky -" zmlkl a jeho mírný úsměv se změnil v jednoznačný škleb. "Víte, některé z mých kolegů pokaždé rozčílilo, když jsem jim říkal, že pokud nejsou jejich závěry konfrontovány i s oblastí poetickou, nemohou se dobrat ani pravdy vědecké. A oni mi řekli, že to nechápou."

"Obávám se, že ani já nevím, co tím myslíte," pokrčil rameny Baley.

"Ale já tomu rozumím. Nedokážu to vysvětlit, jenom cítím, že to není možné přetlumočit tomu, kdo se v této oblasti nedobral k obdobným výsledkům, jako já. Nicméně v mém případě to, vzhledem k úspěchům, vypadá tak, že bych se klidně mohl stát prozaikem. Ono totiž napodobení lidského mozku, když o jeho podstatě nic nevím, vyžaduje určitý posun intuitivního rázu - mně to nejvíc připomíná poezii. A stejný intuitivní posun, jehož pomocí jsem se dopracoval k řešení pozitronického mozku lidské formy, by mi určitě napomohl i při získávání vědomostí ohledně lidského mozku samého. Čehož se týkalo moje přesvědčení, že díky nápodobě lidského faktoru bych se mohl zase alespoň o kousek přiblížit psychohistorii, o které jsem vám už vyprávěl."

"Ano, vzpomínám si."

"Ale i kdyby se mi podařilo vypracovat teoretickou strukturu, která by pozitronický mozek lidské formy umožňovala, stejně bych k němu potřeboval tělo, které by se co nejvíce podobalo lidskému. Jistě chápete, že mozek sám o sobě může existovat jen stěží. No a následné ovlivňování jednoho druhým zapříčiní, že se mozek lidské formy, je-li vložen do těla nikoli člověku podobnému, sám stane nelidským."

"O tom jste přesvědčen?"

"Absolutně. Stačí, když provedete srovnání Daneela s Giskardem."

"Chcete tím naznačit, že Daneel byl sestrojen pouze jako podpůrný experiment pro samotný výzkum lidského mozku?"

"Sám jste to vyslovil. Dvě desetiletí jsme se tím, spolu se Sartonem, zabývali. Samozřejmě za cenu mnoha již zapomenutých nezdarů. Daneel byl prvním velkým úspěchem a já ho, pochopitelně, využíval pro další studium a z -" a nepřírozně se zasmál, jako by připouštěl něco šíleného - "citové náklonnosti. Daneel je přece jenom schopen pochopit pojem jako lidská povinnost, zatímco Giskard, navzdory všem svým přednostem, s tím měl problémy, jak jste sám viděl."

"A Daneelův pobyt na Zemi před třemi roky, kdy byl se mnou, to byl jeho první úkol?"

"Ano, první významnější úkol. Tenkrát, když došlo k Sartonově vraždě, jsme potřebovali něco, co by bylo robotem, to kvůli pozemským infekčním nemocem, a také kvůli lidské podobě, abychom nemuseli čelit antirobotním předsudkům Pozemšťanů."

"Až udivující náhoda, že byl Daneel zrovna v tu chvíli po ruce."

"Cože? Vy věříte na náhody? Byl to můj cit, který mi napověděl, že ve chvíli, kdy byl odstartován revoluční program lidských robotů, je nějaká ta příležitost, v níž by mohl být použit a vyzkoušen, pouze otázkou času. Podobné úkoly se patrně vyskytovaly po všechna ta předchozí léta, kdy Daneel ještě neexistoval - ovšem právě proto, že neexistoval, musela být využívána jiná řešení, jiné nápady."

"A byly ty vaše pokusy úspěšné, Dr. Fastolfe? Rozumíte nyní lidskému mozku lépe než předtím?"

Fastolfeova chůze se stále víc a víc zpomalovala, jak si Baley uvědomoval při srovnání s ostatními. Ještě pořád nebyli dál, než v půli cesty mezi Fastolfeovým a tím druhým sídlem. Baley se právě nacházel v pro něj nejobtížnějším úseku - dostal se k místu, které bylo rovnoměrně vzdáleno od obou případných útočišť. Protože však nechtěl provokovat Giskarda, byl nucen své narůstající znepokojení potlačit. Vůbec si totiž nepřál, aby nějakým pohybem, výkřikem - nebo dokonce výrazem - přivedl Giskarda do stavu, v němž by ho toužil zachraňovat. Nehodlal se, navíc svou vlastní zásluhou, stát vězněm bezpečí.

"Tak otázka vůbec nestojí," nedával Fastolfe žádným způsobem najevo svoji účast s Baleyho obtížemi, "přesto lze říct,

že sbližovací pokusy v oblasti mentologie byly skončeny. Značné množství problémů pochopitelně zůstalo, ale tomu se snad nebudeme schopni vyhnout nikdy, přesto k určitému pokroku došlo. Ovšem -"

"Ovšem?"

"Ovšem. Auroře výlučně teoretické studium lidského mozku prostě nestačí. Takže jsem používání humanoidních robotů neschválil."

"Pro podobné účely jako byl ten na Zemi?"

"Ne, to byl jen krátkodobý experiment, který jsem víceméně jenom schválil, dost možná proto, že mě svým způsobem fascinoval. Dokáže Daneel oklamat Pozemšťany? Dopadlo to tak, že ano, i když, samozřejmě, byly to jen oči Pozemšťanů, které nejsou robotům moc uvyklé. Aurořany by Daneel oklamat nedokázal, třebaže já si troufám prohlásit, že další lidští roboti by mohli být zdokonaleni až do takové míry, že toho schopni budou. Ale co se týče jejich využití, jsou i jiné oblasti, v nichž by mohli obstát."

"Jako třeba?"

Fastolfe zamyšleně upřel pohled do dálky. "Řekl jsem vám, že tenhle svět byl zušlechtěn. Když jsem zahajoval svoji kampaň za nový rozvoj průzkumu a osidlování planet, nenašel se mezi superpohodlnými Aurořany - či vesmířany všeobecně - nikdo, kdo by se chtěl ujmout vůdcovství. Napadlo mě, že by možná bylo lépe dodat nějakým způsobem odvalu Pozemšťanům. Se svým - promiňte mi - hrůzným světem a krátkou délkou života toho mají jen hodně málo, o co by mohli přijít. Spíš si myslím, že by tuto šanci docela rádi uvítali, zvláště kdybychom jim přislíbili technologickou pomoc. Něco v tom smyslu jsem vám řekl už před třemi lety na Zemi. Vzpomínáte?" Pohlédl úkosem na Baleyho. Baley lhostejně odpověděl: "Ano, vzpomínám si dost dobře. Ve skutečnosti jste to byl právě vy, kdo ve mně rozproudil tok myšlenek, jehož důsledkem pak byl vznik onoho malého hnutí, které se na Zemi právě tímto problémem začalo zabývat."

"Opravdu? Ale to zas tak jednoduché nebude, domnívám se. Vy, Pozemšťané, přece trpíte klaustrofobií, odporem k opuštění prostoru uvnitř stěn."

"Avšak proti tomu my bojujeme, Dr. Fastolfe. Naše organizace by ráda odešla do vesmíru. Můj syn je jedním z vůdců tohoto hnutí a já doufám, že přijde den, kdy on, v čele výpravy za novými světy, opustí Zemi. A pokud by se nám skutečně dostalo technologické pomoci, o níž jste mluvil -" Baley místo odpovědi jenom pokýval hlavou.

"Myslíte, kdybychom vám dodali loď?"

"A další zařízení. Ano, Dr. Fastolfe."

"S tím budou potíže. Mnoha Aurořanům se nelíbí, že by měli Pozemšťané letět do vesmíru a osidlovat nové světy. Bojí se rychlého rozšíření pozemské kultury, jejich ocelových jeskyní, jejich chaosu." Neklidně se pohnul a dodal. "To by mě zajímalo, pročpak tady stojíme? Pojďme dál."

Pomalou popošel dopředu a znovu spustil: "Vůbec nechci tvrdit, že by to nešlo. Chtěl bych jenom poznamenat, že osídlenci ze Země nemohou být Pozemšťany klasického stylu. Nebude možné uzavřít se znovu do Měst. Budou-li vstupovat na nové světy, bude to, jako když Otcové Aurory přistávali kdysi tady. Bude nutno zvládnout zavedení ekologické rovnováhy -a díky tomu všemu se spíše nežli v postavení Pozemšťanů ocitnou v postavení Aurořanů."

"A nedojde potom zároveň s tím i k rozvoji oněch slabších míst aurorské kultury, Dr. Fastolfe?"

"Doufám, že ne. Protože se poučí z našich chyb. Ale tohle je jenom akademická rozprava, protože se objevilo něco, co tyto obavy přesouvá do polohy čistě teoretické."

"A to je co?"

"No přece lidský robot. Je mnoho těch, kteří v lidských robotech vidí ideální osídlence. Protože ti jsou schopni vystavět nové světy."

"Ti vaši věční roboti," ozval se Baley. "Myslíte, že je tenhle nápad původní?"

"Samozřejmě že ne, ale nikdy dřív nebyl uskutečnitelný. Běžný, tedy nikoli lidský robot, nebude-li na něj člověk dohlížet, vybuduje svět, který bude vyhovovat jeho vlastním a ne tak lidským potřebám. Nelze čekat, že by krotil a budoval svět, který by se hodil někomu s mnohem jemnějším a přizpůsobivějším rozumem a tělem lidské bytosti."

"Ovšem svět, který vybudují, bude sloužit jen jako přestupní stanice."

"Ovšem, že bude, pane Baley. A právě tohle je průvodním znakem aurorské krize, neboť mezi našimi lidmi převládá pocit, že první kontakt je určený pouze pro přestup. Naproti tomu skupina humanoidních robotů, tělem i rozumem co možná nejvíc podobná člověku, je schopná vytvořit svět, který bude vyhovovat nejen jim samým, ale i Aurořanům. Chápete, co tím chci říct?"

"Napřsto."

"A víte, co to bude obnášet v praxi? To, že když už se Aurořané konečně odhodlají odejít na nový svět, tak jedině v tom případě, že ten pro ně bude muset být nejdříve do posledního detailu připraven. Takže pouze dojde k přestěhování lidských bytostí z Aurory jedné na Auroru druhou. Oni tedy, v podstatě, svůj domov ani neopustí; jenom vymění starší stavení za novější a v něm budou spokojeně pokračovat ve svém úpadku. Chápete, co chci říci tímhle?"

"Myslím, že vím, kam míříte, ale Aurořané nejspíš ne."

"Ani nemohou. Ale snad by se mi je rovněž podařilo přesvědčit. V tom případě si ovšem nemohu dovolit, aby mě opozice kvůli Janderovu zničení politicky vyřídila. Vidíte už, jaký motiv je mi podsouván? Že prý raději své humanoidní roboty zlikviduji, než bych dovolil, aby byli použiti při osidlování nějaké jiné planety. Nebo to o mně moji odpůrci aspoň rozšiřují."

Tentokrát to byl Baley, kdo přerušil chůzi. Zamyšleně pohlédl na Fastolfe a pronesl: "A je vám jasné, Dr. Fastolfe, že je i v zájmu Země, aby byl tento váš názor bez výhrad přijat?"

"Jakož i ve vašem vlastním zájmu, že, pane Baley."

"Stejně jako v mém. Ale i kdybych se nakrásně připojil k jedné ze stran, tak pro náš svět zůstane i nadále životně

důležité, aby se našim lidem dostalo pro průzkum Galaxie povolení, povzbuzení i pomoci; abychom si zachovali co možná nejvíce nám vyhovujících zvyklostí; abychom nemuseli navěky zůstat na Zemi, protože tam nemůžeme dělat víc, než jenom čekat na smrt."

"Možná, že někteří z vás budou na tomto vězení trvat," poznamenal Fastolfe.

"To určitě. Nejspíš skoro všichni. Nicméně alespoň hrstce z nás -natolik početné, jak jen bude možné - se uniknout podaří, dostaneme-li svolení. Proto je mojí povinností, abych vám prostě a jednoduše, nejenom jako představitel zákona velké části lidstva, ale i jako Pozemšťan, pomohl vaše jméno očistit, a to bez ohledu na skutečnost, zda vinen jste či nikoliv. Ovšem já se s plným nasazením na tento úkol budu moci vrhnout teprve až tehdy, když budu skutečně vědět, že obvinění, která jsou proti vám vznesena, se nezakládají na pravdě."

"Tomu samozřejmě rozumím."

"Potom mě tedy, ještě jednou, vzhledem k vám podsouvanému motivu, ujistěte, že jste tu věc opravdu neudělal!"

Fastolfe přikývl. "Pane Baley, já plně chápu, že nemáte v této záležitosti na vybranou. A také jsem si zcela vědom toho, že vám mohu, a to bez jakýchkoli rozpaků, říci, že nevinný jsem a že vám nezbude, než se - z vám přirozených potřeb, jakož i potřeb vašeho světa - spolu se mnou tohoto skutku pokusit zbavit. Ano, protože kdybych tento čin opravdu spáchal, tak bych vám mohl pravdu bez obav, protože v zájmu společné věci, vyjavit a vy byste ji přijal jako důkaz, proti kterému už se dá pro moji - i vaši - záchranu pracovat mnohem účinněji. Ale to já udělat nemohu, protože skutečně nevinný jsem. Na tom, že Janderovo zničení na svědomí nemám, nemůže změnit nic ani sebevětší množství důkazů. Protože mne by nikdy nic takového ani nenapadlo."

"Nikdy?"

Fastolfe se smutně usmál. "No, jednou nebo dvakrát mě napadlo, že by pro Auroru bylo bývalo lepší, kdybych si nikdy s těmi revolučními nápady, které potom pokračovaly výzkumem pozitronického mozku lidské formy, nezačínal - nebo že by bylo lépe, kdyby se ony mozky ukázaly jako nespolehlivé. Vidíte, jak se nám znovu nabízí motiv pro mentální znemožnění. Ale to byla jen otázka momentální nálady. Ne, ani na zlomek sekundy bych si nepomyslel, že by právě kvůli tomu měl být obětován Jander."

"Potom tedy skutečně nezbyvá nic jiného, než ten jimi podsouvaný motiv vyvrátit."

"To rozhodně. Ale jak?"

"Třeba kdyby se nám podařilo dokázat, že to svému účelu prostě sloužit nemůže. Jaký by přineslo Janderovo zničení užitek? Přece mohou být sestrojeni další lidští roboti. Tisíce. Miliony."

"Obávám se, že ne, pane Baley. Že nemůže být sestrojen ani jeden. Já jsem jediný, kdo je toho schopen, a dokud nepadne myšlenka robotí kolonizace, nepovolím, aby byli sestrojeni další. Jander je mimo hru zcela a Daneel dočasně."

"Tajemství odhalí jiní."

Fastolfe zvedl hlavu. "Rád bych takové robotiky viděl. Moji odpůrci nebudovali Institut robotiky kvůli ničemu jinému, než aby na metodách vedoucích k sestrojení humanoidního robota pracovali, nicméně bez úspěchu. Dosud se jim to nepodařilo a mně je jasné, že se jim to ani nepodaří."

Baley se zakabonil. "Jste-li skutečně jediný člověk, který zná tajemství humanoidního robota, a jsou-li z toho vaši odpůrci tak zoufalí, nehrozí, že by se to z vás pokusili vytáhnout?"

"Pochopitelně, že hrozí. Politickým znemožněním počínaje a snahou o komplot, který by měl za následek zákaz činnosti v oboru a tedy i konec mojí profesionální existence, nejspíš konče. Tímhle vším se mě snaží přinutit k tomu, abych jim to své tajemství prozradil. Kvůli tomu jsou schopni si i obstarat legislativní příkaz, na jehož základě bych jim měl buďto všechno říct, anebo že mi zkonfiskují majetek, uvězní mě - a kdoví co ještě? Nicméně, já už jsem v podstatě připraven na cokoli - jen abych jim nepodleh. Ale samozřejmě si nic takového nepřeji, že?"

"A vědí o vašem odhodlání bránit se?"

"Doufám, že ano. Aspoň jsem jim to řekl dost srozumitelně. Možná si myslí, že se jenom snažím je obelhat, že to vůbec vážně nemyslím. Ale to já zase ano."

"A co když vám věří? Nemohou se pokusit o něco mnohem závažnějšího?"

"Co máte konkrétně na mysli?"

"Že vám ukradnou papíry. Unesou vás. Budou mučít."

Fastolfe vypukl v hlasitý smích, zatímco Baley zrudl. Pak se ozval znovu: "Nerad bych, aby to znělo jako z hypervlnného dramatu, ale zvažil jste to dobře?"

"Pane Baley," začal vysvětlovat Fastolfe, "za prvé mě moji roboti dokáží ochránit. To v případě násilné akce vůči mně nebo pokusu o získání výsledků mé práce. Za druhé, i kdyby tady třebas byla možnost nějakého úspěchu, zcela určitě by to nebyl nápad žádného z robotiků, stojících mi v opozici. Ti by totiž jakýkoli násilný čin, jakoukoli krádež, za jejichž pomoci by se ze mě pokusili tajemství pozitronického mozku lidské formy vynutit, museli hned zavrhnout, pokud by se nechtěli vzdát své profesionální či přímo lidské pověsti. Za třetí se něco takového na Auroře dosud nestalo. O první, i bezvýznamný pokus ohrozit mou osobu, by se ihned zajímala vláda - a veřejné mínění jakbysmet - a v tu ránu bych je měl na své straně."

"Určitě?" zamumlal Baley, který začal pozbývat posledních nadějí, že by se mu podařilo něčeho dosáhnout v prostředí, jehož jednotlivosti jednoduše nechápal.

"Ano. Dávám vám na to svoje slovo. Docela bych si přál, aby se k něčemu melodramatickému odhodlali. Přeji si, aby se ukázali tak neuvěřitelně hloupí a udělali to. Pro mne by bylo, pane Baley, nejjednodušší, kdybych vás přemluvil, abyste se vetřel do jejich přízně a přiměl je k útoku na moje sídlo nebo aby si na mne počkali někde na opuštěné cestě - nebo něco takového, o čem si představuji, že je na Zemi zcela běžné."

Baley se ostře ohradil: "Nemyslím, že by to byl můj styl."

"Také to nemám vůbec v úmyslu. A věřte mi, že je pro nás daleko horší, když se vzdáváme těchto pro ně

sebevražedných metod násilí, k nimž bychom je mohli přimět, protože oni budou pokračovat v něčem z jejich hlediska daleko účelnějším. Zničí mě pomluvami."

"Jakými pomluvami?"

"To není jen samotný případ zničeného robota, co mi podsouvají. To je sice věcicka dost nepříjemná, ovšem nepostačující. Takže začali šeptat -zatím pouze šeptat - že ta smrt je jenom další můj experiment. Experiment nebezpečný tím, že byl úspěšný. Našeptávají, že jsem vypracoval systém, jehož pomocí lze rychle a efektně likvidovat mozky lidské formy, takže až prý se jim podaří vytvořit jejich vlastní lidské roboty, tak já, spolu se členy mé skupiny, jim je budu moci všechny zničit a tím zabráním Auroře v osídlování Galaxie a přenechám ji vlastně tak mým pozemským spojencům."

"V čemž určitě nemohou mít pravdu."

"Ovšem, že ne. Vždyť jsem říkal, že jsou to jen pomluvy. A navíc směšné. Žádná takováto destrukční metoda není ani teoreticky možná, natož aby lidé z Institutu robotiky byli schopni nějaké své vlastní lidské roboty sestrojít. A co víc, já se žádné orgie masové destrukce, i kdybych třeba chtěl, prostě oddat nemohu. Jednoduše nemohu."

"A nemohla by se tedy celá ta věc zhroutit už svou vlastní podstatou?"

"Bohužel se domnívám, že nikoli včas. Může se to sice ukázat jako dost pošetilý výmysl, ovšem mezitím bude jeho zásluhou veřejné mínění až do posledního okamžiku, kterým bude hlasování vlády, namířeno proti mně. No a výsledek je nabíledni, že? Potom se všechno, samozřejmě, ukáže jako nesmysl, ale to už bude dost pozdě. A ještě prosím, abyste si všiml, že Země zde plní roli bitého dítěte. Ono obvinění, že se tím pokouším prospět Zemi, má svůj dost velký význam a hodně lidí celé té změti poměrně rádo uvěří, navzdory vlastnímu rozumu, už z podstaty jejich nelibosti k Zemi a Pozemšťanům."

"Chcete mi tedy naznačit, že tím jsou zdejší protipozemské nálady celkem účinně podporovány?"

"Přesně tak, pane Baley," potvrzoval mu Fastolfe. "Situace je pro mne - a pro Zemi - den ode dne svízelnější, tudíž času moc nemáme."

"Copak není nějaký jednoduchý způsob, abychom mohli ten hřebíček trefit přímo na hlavičku?" (Zoufalý Baley se rozhodl, že právě nastala ta nejpříhodnější chvíle, kdy se lze znovu vrátit k Daneelově záležitosti.) "Pokud byste se už skutečně pokoušel vypracovat metodu, pomocí níž by mohl být zničen lidský robot, proč byste patřičný, experimentu vyhovující model hledal jinde, v sousedním sídle? Vždyť ve svém vlastním jste měl Daneela. Takže i kdyby se ty pověsti náhodou zakládaly na pravdě, proč byste raději nepoužil někoho, kdo byl stejně vhodný a navíc kdykoli po ruce?"

"Ne, ne," odporoval Fastolfe. "To by mi nikdo neuvěřil. Daneel byl můj první úspěch, můj triumf. Toho bych nikdy neobětoval. Je zcela přirozené, že bych sáhl po Janderovi. To je každému jasné a já bych vypadal jako blázen, kdybych se snažil někoho přesvědčit, že je pro mne daleko rozumnější použít k tomu Daneela."

Mezitím došli téměř až k místu určení. Baley mlčel, rty sevřeny.

"Jak se cítíte, pane Baley?" zeptal se Fastolfe.

"Máte-li na mysli," potichu pronesl Baley, "můj pobyt Venku, tak ten si v podstatě ani neuvědomuji. Pokud vás ovšem zajímají moje pocity ohledně našeho nesnadného rozhodování, tak vám můžu říct, že jsem tak akorát zralý na to, abych svůj mozek odložil do ultrazvukové komory, v níž by se prostě a jednoduše rozplynul." Potom spustil už mnohem naléhavěji:

"Proč jste mě sem zval, Dr. Fastolfe? Proč jste mě navezl do tohoto problému? Co pro vás vůbec ještě, po tomhle našem rozboru, můžu udělat?"

"Víte, on to v podstatě ani můj nápad nebyl," řekl Fastolfe. "A já na něj přistoupil jen proto, že už jsem nevěděl, jak dál."

"Dobrá, tak koho to, probůh, napadlo?"

"Majitele sídla, k němuž se právě blížíme. Ten na mě naléhal především - a já lepší nápad neměl."

"Majitel tohoto sídla? Proč by on -"

"Ona."

"Dobře, ale proč by tedy ona měla navrhopvat něco takového?"

"Aha! Já jsem vám zřejmě neřekl, že vás zná, že, pane Baley? Ale konec konců, vždyť tamhle je, už vás vyčkává."

Z míry vyvedený Baley vzhlédl.

"U Jehovábela," zašeptal.

GLADIA

23.

"Přesně jsem věděla, Eliáš, při pomýšlení na naše opětovné setkání, jak budou vypadat vaše první slova," pronesla s unaveným úsměvem ona mladá žena, která před nimi pojednou stála.

Baley na ni upřel svůj pohled. Změnila se. Měla kratší vlasy a její tvář teď byla mnohem ztrápenější, nějak mu přišlo, jako by zestárla o více než ty dva roky, co ji neviděl. Ale přesto to nemohl být nikdo jiný než Gladia. Poznával její trojúhelníkovou tvář s vystouplými lícními kostmi a malou bradou. Byla stejně malá, stejně štíhlé postavy, stejně dětská.

Po návratu na Zem se mu o ní často zdávalo, ale většinou tyto sny ani neměly erotické nálady. Spíš se jednalo o sny - příběhy, v nichž ji nikdy nebyl schopen zcela získat. Pokaždé se mu v nich zjevovala příliš vzdálená, řečeno jednoduše. Nikdy, když ji volal, ho zcela neslyšela. Nikdy, když on se přibližoval jí, se nepřiblížila ona jemu.

Nebylo těžké pochopit, proč byly sny takové, jaké byly. Ona se narodila na Solárii a jako takové se jí jen výjimečně poštěstilo ocitnout se i ve fyzické přítomnosti jiných lidí.

Eliáš jí byl zapovězen právě proto, že byl člověkem - a navíc ze Země. A třebaže je nevyhnutelnost při vyšetřování vraždy několikrát k setkání přinutila, nikdy mezi nimi, navzdory fyzické blízkosti, ke skutečnému setkání nedošlo. A přece se ho, při jejich posledním společném setkání, zcela proti přirozenému rozumu dotkla ničím nechráněnou rukou na tváři. I přes hrozící nebezpečí nákazy. Ten dotek se pro něj, právě pro jeho nemyslitelnost, zapříčiněnou jejím způsobem výchovy, stal něčím mnohem významnějším.

Tyto sny časem vybledly.

Baley se poněkud hloupě zeptal: "To jste byla vy, kdo byl majitelem toho -"

Odmíchl se a ona otázku dokončila místo něj. "Robota. A před dvěma lety jsem to byla taky já, komu byl zavražděn manžel. Ať už se dotknu čehokoli, skončí to ve zmaru."

Aniž si Baley uvědomil, co činí, zvedl ruku, aby se dotkl své tváře. Gladia si toho nejspíš nepovšimla.

Místo toho řekla: "Už jednou jste mě přišel zachránit. Odpuště mi, že jsem vás přivolala znovu. Vstupte, Eliáši."

Vstupte, Dr. Fastolfe."

Fastolfe ustoupil, aby dal Baleyemu přednost. Pak jej následoval. A za ním vstoupili Daneel s Giskardem, kteří ihned přešli k prázdným výklenkům ve stěně, kde zůstali čelem do místnosti tiše stát.

Nejprve se zdálo, že je Gladia přijala se stejnou lhostejností, s jakou lidské bytosti roboty obvykle vnímají. Při pohledu na Daneela se však obrátila k Fastolfeovi a zaškrceným hlasem jej požádala:

"Ten. Prosím. Řekněte mu, aby odešel."

Fastolfe se otočil k Daneelovi a ve stejný okamžik mu tvář zkřivil pohled plný bolesti. "Samozřejmě, moje drahá. Musíte mi prominout. Zapomněl jsem. Daneeli, přejdi do vedlejší místnosti a vyčkej tam, dokud neodejdeme."

Daneel beze slova odešel.

Gladia ještě pohlédla na Giskarda. Jako by váhala, jestli se Janderovi nepodobá i on, ale pak se s mírným pokrčením ramen odvrátila.

Nakonec se zeptala: "Nechtěli byste se nejdřív něčím osvěžit? Mám skvělé čerstvé kokosové pití. Studené."

"Ne, Gladie," odmítl Fastolfe. "Jenom jsem přivedl pana Baleyho, jak jsem slíbil. Nezůstanu dlouho."

"Kdybych mohl dostat sklenici vody," ozval se Baley. "Ničím víc bych vás obtěžovat nechtěl."

Gladia zvedla ruku. Nejspíš byla v zorném úhlu, neboť zanedlouho se nehlučně přisunul robot s podnosem, na kterém nesl sklenici vody a malou misku něčeho, co vypadalo jako sušenky, na každé z nichž byla barevná narůžovělá skvrna. Baley se neovládl a jeden kousek si vzal, třebaže neměl žádnou jistotu, o co se skutečně jedná. Nejspíš něco pozemského původu, co si on -nebo kdokoli jiný - vůbec nedokázal představit, že by mohlo kdy ze zdejší domorodé, skromně zastoupené bioty vzniknout. Anebo syntetická záležitost. Nicméně co bránilo, aby kdysi pozemské druhy prošly změnami prostřednictvím času, nového způsobu pěstování nebo vlivem cizího prostředí -a Fastolfe mu přece při obědě řekl, že spousta aurorské stravy má svou charakteristickou příchut'.

Dočkal se příjemného překvapení. Bylo to sice dost ostré a kořeněné, avšak velmi lahodné, a proto si vzápětí nabídl podruhé. Nakonec si s poděkováním vzal od robota (který jako kdyby svým nerozhodným postáváním s tímto jeho činem nesouhlasil) spolu se sklenicí vody i celou misku. Robot odešel.

Západním oknem do místnosti nakukovalo načervenalé, odpolední slunce. Oproti Fastolfeovu připadal Baleyemu tento dům mnohem menší, ovšem - nebýt uprostřed stojící a skličující pocit vyvolávající smutné Gladiiny postavy - zároveň i mnohem útulnější.

Což mohla mít na svědomí pouze Baleyho obrazotvornost. Zvenku se mu, nicméně, zdála nálada každé dům připomínající stavby, která lidem sloužila jako útolek, přímo nesnesitelná. Jediná stěna, pomyslel si, viděná z druhé strany, není schopna sálat teplem lidského žití. Člověk v žádném případě nemohl považovat stavení za prostory pospolitosti a soudržnosti. Při pohledu z venku, ze všech stran, shora i zespoda, postrádalo všechno sebemenší známku života. Chlad!

Jenom chlad!

A když si Baley znovu představil situaci, v níž se ocitl, chlad zaplavil i jeho osobu. Jen na pár chvil si dovolil, díky překvapivému setkání s Gladií, pustit tuto představu z hlavy.

"Pojďte. Sedněte si, Eliáši," vybídla ho Gladia. "Musíte mi, prominout, že nejsem tak zcela ve své kůži. Jenomže, už podruhé jsem středem vzrušení celé planety - a věřte, že už napoprvé toho bylo víc než dost."

"Chápu, Gladie. A prosím, neomlouvejte se," vypravil ze sebe Baley.

"A co se týče vás, Dr. Fastolfe, byla bych ráda, kdybyste na svůj brzký odchod změnil názor."

"Dobrá," pohlédl Fastolfe na nástěnný časový pruh. "Ještě chvíli vydržím, ale potom, moje drahá, mě čeká práce, kterou musím stihnout, i kdyby nebe padalo. Tím spíš, že jsem nucen hledět do možná nikoli vzdálené budoucnosti, v níž bych mohl být právě pracovně až dost nepříjemně omezen."

Gladia rychle přivřela oči, jako by chtěla zadržet slzy. "Já vím, Dr. Fastolfe. Máte hrozné potíže, protože - kvůli tomu, co se tady stalo. A vidíte, mně to ani nedojde, protože mi připadá, že není nic, než jenom moje vlastní - trápení."

"Ne, Gladie, to je můj osobní problém," uklidňoval ji Fastolfe, "za který vy nejste ničím zodpovědná a tedy se nemáte vůbec proč trápit. Ale možná, že nám oběma bude schopen pomoci právě tady pan Baley."

Baley při těch slovech pouze stiskl rty, načež skličene řekl: "Vůbec jsem nevěděl, Gladie, že i vy jste nějak zapletena do této aféry."

"A kdo jiný by měl být?" povzdechla si.

"Vy jste byla - vlastníkem Jandera Paneela?"

"Skutečným vlastníkem nikoli. Jenom jsem ho měla od Dr. Fastolfea vypůjčeného."

"Byla jste s ním, když on -" Baley zvažoval, jak to nejlépe označit.

"Zemřel? Snad bychom se ani nemuseli bát říkat, že zemřel, nemyslíte? Ne, nebyla. A ještě dřív, než se mě zeptáte, jestli

tady třebas v tu dobu nebyl někdo jiný, tak nebyl. Byla jsem sama. Většinou bývám sama. Vlastně skoro pořád. To víte, solariánská výchova. Samozřejmě, že to neplatí všeobecně. Teď jste tady vy dva a tak si nemusím dělat starosti - tak docela."

"A byla jste určitě v době Janderovy smrti sama? Jste o tom přesvědčena?"

"Už jsem to říkala," vyhrkla Gladia podrážděně. "Toho si, prosím, nevšímejte, Eliáši. Já vím, že to všechno potřebujete slyšet znovu a znovu. Byla jsem sama. Opravdu."

"Třeba u toho byli roboti."

"Jistě, ti ano. Když jsem řekla ‚sama‘, myslela jsem tím, že tady nebyla žádná lidská bytost."

"Kolik robotů máte, Gladie? Kromě Jandera."

Gladia se odmlčela, jako by v duchu počítala. "Dvacet," promluvila konečně. "Pět v domě a patnáct na pozemcích. Naši roboti se rovněž volně pohybují mezi mým domem a sídlem Dr. Fastolfea, takže kolikrát ani není dost dobře možné rozhodnout, patří-li robot, kterého je vidět střídavě v jednom i druhém sídle, sem nebo tam."

"Aha," zamyslel se Baley, "a pokud jich má Dr. Fastolfe ve svém sídle dalších padesát sedm, tak dáme-li je dohromady, je to hnedle sedmasedmdesát dostupných robotů. A mohli by se smíchat tito roboti ještě s nějakými z jiných sídel?"

"Prakticky ne. Další sídla jsou už příliš daleko. Jinak ovšem míchání robotů zas tak obvyklé není. Gladia a já jsme zvláštní případ, neboť ona není z Aurory a já jsem si nad ní vzal tak trochu - dohled."

"Přesto nám zbývá sedmdesát sedm robotů," zakýval hlavou Baley.

"To ano," potvrdil Fastolfe, "ale co to s tím má co dělat?"

"No," spustil Baley, "to znamená, že se tady všude kolem pohybuje sedmdesát sedm objektů téměř lidského vzhledu, které vy kontrolujete jen tak po očku a kterým zas až tolik pozornosti nevěnujete. Není proto, Gladie, možné, že kdyby se k domu pokusila proniknout skutečná lidská bytost, ať už s jakýmkoli záměrem, že byste o tom třeba ani nemusela vědět? Že to prostě jenom bude další pohybující se objekt neurčité lidské podoby, kterému vy nebudete věnovat pozornost?"

Dr. Fastolfe se jen lehce pousmál a Gladia, bez úsměvu, zatřásla hlavou.

"Eliáši," ozvala se, "na vás hned člověk pozná, že jste Pozemšťan. Dovedete si představit, že by se někdo, nějaká lidská bytost, včetně tady Dr. Fastolfea, mohla přiblížit k mému domu, aniž by mě o této skutečnosti informovali moji roboti? Připouštím, že já si oněch pohyblivých postav opravdu moc nevšímám, protože je prostě za roboty považuji. A kdyby to třeba náhodou robot nebyl, asi bych si to neuvědomila. Třeba když jste se blížili vy, tak jsem vás mohla jít přivítat právě proto, že mě o tom informovali roboti. Ne, ne, žádná lidská bytost v domě, když Jander zemřela nebyla."

"Kromě vás."

"Kromě mne. Právě tak jako nebyl v domě nikdo kromě mne, když byl zabit můj manžel."

"To je něco úplně jiného," vložil se do toho vlídně Fastolfe. "Váš manžel byl, Gladie, zabit tupým předmětem. Tenkrát byla fyzická přítomnost vraha podmínkou, a pokud jste jedinou přítomnou osobou byla vy, bylo to mnohem vážnější. V tomto případě byl však Jander vyřazen z provozu za pomoci šikovně vypracovaného programu. Tady fyzická přítomnost podmínkou nebyla. Vaše přítomnost v tomto případě sama o sobě neznamena vůbec nic, zvláště nemáte-li žádnou představu o způsobech blokace mysli u humanoidního robota."

Oba stočili pohled směrem k Baleymu, Fastolfe se šibalským výrazem, Gladia se smutkem. Nebylo k zlosti, že se Fastolfe, jehož budoucnost byla stejně tak neradostná jako ta Baleyho, oddává veselí? Co všechno jen by se na Zemi muselo přihodit, aby se člověk začal smát jako idiot? Baley zasmušile přemýšlel.

"Nevědomost," spustil Baley pomalu, "ještě nic nedokazuje. Někdy se člověk může dostat do určeného místa třebas i za cenu náhodného bloudivění. Stejně jako se mohl někdo s Janderem jen tak bavit a aniž by cokoli tušil, zmáčkli knoflík mentálního znemožnění."

"A pravděpodobnost něčeho takového?" optal se Fastolfe.

"V tomto směru jste odborníkem vy, Dr. Fastolfe, a já předpokládám, že mi potvrdíte, že je jen velmi malá."

"Neuvěřitelně malá. Jakou šanci má osoba, která neví, jak se dostat na místo určení, a jedinou její pomůckou je několik pevných smyček, natažených do různých směrů, za které náhodně tahá?"

Gladia ruka se chvěla v přemíře rozrušení. Sevřela pěsti, snad ve snaze udržet je v klidu, a spustila je dolů na kolena.

"Náhoda nenáhoda, já jsem to neudělala. Nebyla jsem s ním, když se to stalo. Nebyla. Mluvila jsem s ním ráno. To byl v pořádku, naprosto v pořádku. A když jsem ho volala o hodinu později, už nepřišel. Šla jsem ho hledat a našla jsem ho na svém obvyklém místě. Vypadal skoro normálně. Akorát že neodpovídal. Prostě nereagoval. A od té doby už nikdy."

"Mohla jste mu třeba říct něco jen tak mimochodem," trval na svém Baley. "Třeba jeho mysl vypověděla službu až po vašem odchodu - až za hodinu."

Fastolfe mu rychle skočil do řeči: "To je absolutně nemožné, pane Baley. Pokud se jedná o mentální znemožnění, k tomu dochází bezprostředně. Proto, prosím, Gladii už tímto způsobem netrapte. Ona prostě není schopná navodit stav mentálního znemožnění, a to ani náhodně."

"Proč by k onomu pozitronovému posunu knitočtu, ke kterému podle vás došlo, nemohlo dojít samovolně?"

"Protože je to naprosto nepředstavitelné."

"Aha, takže obě možnosti jsou zcela nepravděpodobné, nicméně jedna z nich je ještě navíc nepředstavitelná. Jaký je v tom rozdíl?"

"Velký. Kdybych to měl odhadnout, tak pravděpodobnost, že k mentálnímu znemožnění došlo prostřednictvím pozitronového posuvu knitočtu je i na 1012, zatímco pro náhodné spuštění procesu je poměr i na 10100. Jedná se pouze o odhad, ovšem přiměřený. Ten rozdíl je například mnohem větší, než srovnání jednoduchého elektronu s celým Vesmírem - a to ve prospěch pozitronového posuvu knitočtu."

Na chvíli zavládlo ticho.

Po chvíli ho přerušil Baley. "Dr. Fastolfe, vy jste předtím říkal, že se nezdržíte dlouho."

"Ano, a zatím jsem se už zdržel až příliš."

"A nechystáte se tedy k odchodu?"

Fastolfe se počal zvedat, aby se vzápětí zeptal:

"Proč?"

"Protože potřebuji s Gladii mluvit o samotě."

"Abyste ji mohl trápit?"

"Abych se jí mohl ptát, aniž byste nám do toho zasahoval. Obávám se, že naše situace je natolik vážná, že nám příliš místa pro ušlechtilost stejně nezbyvá."

"Drahý doktore," ozvala se Gladia, "já se pana Baleyho nebojím." A pak zadumaně dodala: "Pokud by náhodou jeho nezdrvořilost překročila meze krajnosti, myslím, že mě ochrání moji roboti."

Fastolfe se usmál. "Tak dobře, Gladie." Zvedl se a napřáhl k ní ruku. Krátce ji stiskla.

Pak řekl: "Rád bych zde ponechal jako hlavního ochránce Giskarda - a Daneel zůstane i nadále vedle, nemáte-li nic proti. Nemohla byste mi potom půjčit jednoho z vašich robotů, který by mě doprovodil nazpět do mého sídla?"

"Jistě," souhlasila Gladia a zvedla obě ruce. "Pandiona znáte, předpokládám."

"Samozřejmě! To je dost solidní a spolehlivý doprovod." Odešel, následován robotem.

Baley zůstal zticha a pohledem si měřil Gladii. Ta tam seděla s očima upřenými do klína, v němž sklesle svírala ruce.

Baley byl přesvědčen, že je schopná říct mu mnohem víc. Tím si byl naprosto jistý, jenom ještě neznal způsob, jak ji k tomu přimět. Ovšem kdyby tam zůstal Fastolfe, nikdy by mu celou pravdu neřekla.

24.

Gladia konečně vzhledla, ve tváři výraz děvčátka. Přiškrknutým hlasem se zeptala: "Jak je vám, Eliáš? Jak se cítíte?"

"Docela příjemně, Gladie."

"Dr. Fastolfe mi říkal," navázala na to Gladia, "že vás sem přivede přes otevřený prostor a domníval se, že vám z toho nebude nějakou chvíli nejlépe."

"Ale? A proč se k tomu rozhodl? Měl to být vtip?"

"To ne, Eliáš. Ale vyprávěla jsem mu, jak jste na otevřený prostor reagoval kdysi. Vzpomínáte, jak jste tenkrát omdlel a spadl do vody?"

Baley prudce zatřásl hlavou. Nesnažil se sice nikdy tuto událost popírat, ovšem ani se o ní sám nikdy nezmiňoval.

Nakonec se rozmrzele ohradil: "Už nejsem takový. V tomto směru jsem na tom mnohem lépe."

"Dr. Fastolfe se rozhodl, že si vás otestuje. Dopadlo to dobře?"

"Dost dobře. Neomdlel jsem." Vtom si znovu vzpomněl na výjev z paluby lodi těsně před tím, než přistáli na Auroře, a zaskřípal zuby. To však bylo něco jiného a naštěstí to nikdo nechtěl rozebírat.

Usoudil, že je načase změnit téma a zeptal se:

"Jak vás můžu oslovovat?"

"Říkal jste mi Gladia."

"To by asi nebylo nejvhodnější. Říkal bych vám paní Delmarrová, ale vy jste třeba -"

Prudce vydechla a rychle ho přerušila. "To jméno jsem od doby, co jsem tady, neužila. Prosím, nevyslovujte ho ani vy."

"A jak vás tedy Aurořané oslovují?"

"Říkají mi Gladia Solária, ale to jenom aby naznačili, že jsem zde cizincem - a po tom rovněž netoužím. Jsem prostě Gladia. Stačí jedno jméno. Nepochází z Aurory a já pochybuji, že ho na této planetě ještě někdo užívá, takže by to mělo stačit. A já vám budu říkat i nadále Eliáš, nemáte-li nic proti."

"Ne, nemám."

"Ráda bych vám nabídla čaj." Bylo to oznámení a Baley přikývl.

"Nevěděl jsem, že vesmířané pijí čaj," podivil se.

"Nejedná se o skutečný pozemský čaj. Je to jenom příjemný a navíc neškodný rostlinný extrakt, kterému my čaj říkáme."

Zvedla ruku a Baley si všiml, že k rukávu, který končil těsně za zápěstím, byla připojena tenká rukavice tělové barvy. Ještě stále se snažila v jeho přítomnosti vystavit co nejméně z povrchu svého těla. I nadále se pokoušela snižovat možnost infekce.

Její paže zůstala nějakou dobu viset ve vzduchu a brzy se objevil robot s tácem. Přestože byl očividně mnohem zaostalejší než Giskard, nabízel čajové šálky, malé sendviče i poměrně velké kousky cukroví, velmi zdvořile. Čaj dokonce naléval s jistým půvabem.

Baley se zvědavě zeptal: "Jak to děláte, Gladie?"

"Co máte na mysli, Eliáš?"

"Že kdykoli něco potřebujete, zvednete jenom ruku a robot hned pozná, o co se vám zrovna jedná. Jak třeba věděl tehle, že chcete servírovat čaj?"

"To není nic složitého. Pokaždé, když zvednu ruku, tak dojde k zakřivení elektromagnetického pole, které je nataženo napříč celým pokojem. Záleží pak jakým způsobem ruku zvednu, jak nastavím prsty, protože při každé změně dochází zároveň k rozdílnému zakřivení pole. No a právě tato zakřivení vnímají moji roboti jako příkazy. Samozřejmě, že tohoto způsobu využívám jenom k jednodušším pokynům, jako: 'Pojď sem! Přines čaj!' a podobně."

"Nevšiml jsem si, že by stejného systému používal ve svém sídle i Dr. Fastolfe."

"Tohle nemá s Aurorou nic společného. To je čistě náš, solariánský systém, který jsem si přivezla s sebou. A navíc v tuhle dobu mívám čaj každý den. Takže to Borgraf už očekává."

"To je Borgraf?" pohlédl Baley na robota s mnohem větším zájmem a zároveň si uvědomil, že předtím mu věnoval jenom letmou pozornost. Pocit samozřejmě s sebou přinášel i lhostejnost. Ještě jeden den a už si robota nevšimne vůbec. Nevidění budou pobíhat všude kolem a svoje běžné povinnosti si budou plnit jaksi sami.

On si jich přece všiml nepotřeboval. Vlastně chtěl, aby tam ani nebyli. Obrátil se ke Gladii. "Chtěl bych s vámi být o samotě. Bez robotů. Giskarde, připoj se k Daneelovi. Můžeš mě chránit odtamtud."

"Ano, pane," řekl oslovením náhle probuzený Giskard.

Gladia vypadala dost pobaveně. "Vy Pozemšťané jste tak zvláštní. Vím, že máte roboty i na Zemi, ale zdá se mi, že s nimi neumíte zacházet. Vy své příkazy vyštěknete, jako by byli hluší."

Obrátila se na Borgrafa a potichu k němu promluvila: "Borgrafe, nikdo z vás sem nevstoupí, dokud vás nezavolám. Až na výjimku naléhavých a zcela evidentně mimořádných případů nás nevyrušujte."

Borgraf odvětil: "Ano, madam." Ustoupil zpátky, pohledem přelétl stůl, snad ve snaze přikontrolovat, zda něco neopominul, otočil se a odešel pryč.

Tentokrát se ve skrytu duše zase bavil Baley. Gladia vydávala své příkazy sice potichu, ale tón jejího hlasu byl tak rázný, že by se za něj nemusel stydět ani seržant, jednající se skupinou nováčků. Ale koneckonců, proč by tím měl být překvapen? Už dlouho věděl, že je vždycky jednodušší vidět pošetilosti jiného než svoje vlastní.

"Jsme sami, Eliáš," poznamenala Gladia. "Roboti odešli."

Baley se na ni zahleděl: "Vy se nebojíte zůstat se mnou samotná?"

Pomalou zavržela hlavou. "Myslíte, že bych měla? Zvednutá ruka, gesto, podeřšený výkřik - a okamžitě tady bude několik robotů. Nikdo na žádném z Vnějších světů nemá důvod ke strachu z jiného člověka. Tohle není Země. Ale proč se mě na to vůbec ptáte?"

"Protože ublížit se dá i jinak, než jenom na těle. K žádnému fyzickému násilí či nevhodnému chování fyzického rázu bych se v žádném případě nesnížil. Ale to nemáte strach ani z mých otázek a toho, co na vás vaše odpovědi mohou prozradit? Nezapomínejte, že tohle není Solária. Tam jsem s vámi soucítit a byl jsem odhodlán prokázat vaši nevinu."

"A tentokrát se mnou nesoucítíte?" zeptala se tichým hlasem.

"Tentokrát tím mrtvým není váš manžel. A vy nejste podezřelá z vraždy. Byl to jenom robot, kdo byl zničen, pokud vím, a vás nepodezírá nikdo z ničeho. Do potíží se tentokrát dostal Dr. Fastolfe. A mým hlavním zájmem bude - z důvodů, které ani nemusím dodávat - prokázat jeho nevinu. A otočí-li se třeba vývoj proti vám, nebudu schopen vám pomoci. Ani nemám v úmyslu vás před případnými nepříjemnostmi nějak chránit. Nicméně považuji za zdvořilé vám o tom říct." Gladia zvedla hlavu a nebojácně mu pohlédla do očí. "Proč by mi mělo hrozit nějaké nebezpečí?"

"Třeba na to časem přijdeme," řekl chladně Baley, "když nás teď už nebude Dr. Fastolfe přerušovat." Malou vidličkou (neboť se bál, že kdyby použil svoje prsty, znehodnotil by celou mísu pro Gladii) vytáhl jeden malý sendvič a přesunul jej na svůj talíř, vsunul si jej do úst a posléze si usrkl čaje.

Ona s ním držela krok sendvič za sendvičem, lok za lokem. Kdyby on přestal, nejspíš by přestala i ona.

"Gladie," ozval se znovu Baley, "pro mě je důležité, že je mi jasný váš vztah s Dr. Fastolfeem. Bydlíte vedle sebe a tvoříte spolu něco jako jednotnou robotickou domácnost. Očividně se o vás stará. Když jsme tady rozmlouvali, vůbec se nesnažil, pokud nebudeme brát v potaz jeho jednoduché tvrzení, že je nevinný, chránit svou vlastní pověst. Naopak v okamžiku, kdy tlak mých otázek zesílil, začal ze všech sil obhajovat vás."

Gladia se lehce usmála: "Z čeho nás to podezíráte, Eliáš?"

Baley na ni ostře pohlédl. "Proč si se mnou chcete hrát? Já vás přece nechci z ničeho podezírat. Já potřebuju vědět."

"Zmínil se vám Dr. Fastolfe o Fanye?"

"Ano, říkal mi o ní."

"A ptal jste se ho, jestli je Fanya spíš jeho ženou, nebo jenom společnící? A jestli má děti?"

Baley zrozpačitěl. Pochopitelně se na takovéto věci ptát měl. Ovšem na Zemi, v jejích uzavřených, přeplněných čtvrtích, se naučil vážit si soukromí, protože už tam téměř žádné nezbylo. Na Zemi ve skutečnosti nebylo možné, aby se člověk sebemenším poznatkům o rodinném uspořádání jiných vyhnul, a proto se tam na ně nikdo neptal, spíš předstíral nezájem. Tedy jeden ze všeobecně udržovaných klamů.

Tady, na Auroře, však žádné pozemské zvyky neplatí, nebyl proto důvod se jich dál držet. Další hloupost!

"Nezeptal jsem se," uzavřel přemítání nakonec. "Můžete mi to říct vy?"

Gladia přikývla. "Fanya je jeho žena. Vzal si ji už několikrát, v jednom sledu samozřejmě, třebaže simultánní manželství, ať už pro jednoho nebo i pro oba, není na Auroře ničím neznámým." A pak, tak trochu na svou ochranu, s lehkým příděchem nesouhlasu dodala: "Což je na Solarii neslýchané."

Nicméně toto poslední manželství Dr. Fastolfea bude již brzy pravděpodobně rozvedeno. Oba pak budou moci zcela svobodně navázat nové vztahy, třebaže kolikrát buďto jedna, nebo i obě strany na rozvod ani nečekají. Nemohu říct, Eliáš, že bych těmto nevázaným způsobům nějak zvlášť rozuměla, je to přece jenom spíš aurorská záležitost. Pokud vím, tak je Dr. Fastolfe v tomto ohledu dost puritánský. On byl vždycky jenom pro jeden svazek a až potom pro další, nikdy nehledal nic mimo. A to je dnes na Auroře považováno za staromódní a pošetilé."

Baley přikývl: "O tomhle jsem se cosi dočetl. Chápu to tak, že manželství se uzavírají kvůli potomkům."

"Teoreticky ano, ale již jsem vám řekla, že to dnes už stěží někdo bere vážně. Dr. Fastolfe již dvě děti má a další tedy mít ani nemůže, přesto je i nadále ženatý a požádal potřeť. Byl však odmítnut. Někteří lidé se dokonce ani žádosti neobtěžují."

"Proč se potom trápí manželstvími?"

"Kvůli společenským výhodám. Je to dost komplikované a já si nejsem jistá, že jako člověk, který z Aurory není, tomu vůbec rozumím."

"No, ono je to nakonec jedno. Řekněte mi něco o dětech Dr. Fastolfea."

"Má dvě dcery od dvou různých matek. Ani jednu z nich nebyla Fanya, pochopitelně. Syny nemá žádné. Obě dcery byly inkubovány v matčině lůnu, jak je tady na Auroře zvykem. Obě jsou již dospělé a mají svá vlastní sídla."

"A stýkají se se svým otcem?"

"Nevím. Nikdy o nich nemluvil. Jedna z nich je robotička a já se domnívám, že s její prací se setkávat musí. Myslím, že druhá kandiduje na jakýsi politický úřad v radě nějakého města, nebo už tam snad dokonce i pracuje. Doopravdy nevím."

"A nevíte, jestli mezi nimi nepanuje určité napětí?"

"Nevím o žádném, které by zašlo někam dál, Eliáš. Pokud vím, tak se všemi bývalými manželkami vychází dle společenských požadavků. Ani jeden rozvod nedoprovázely žádné vášně. Dr. Fastolfe není zrovna vhodný pro něco takového. Nedovedu si představit, že by na něco, s čím se kdy v životě potká, reagoval jinak než dobrosrdečným povzdechem rezignace. Ten bude samý žert i na svém smrtelném loži."

Což nakonec znělo věrohodně, pomyslel si Baley. Posléze řekl: "A vztah Dr. Fastolfe k vám? Ale pravdu, prosím. Nejsme na tom tak, abychom se kvůli nějakým rozpakům mohli vyhýbat pravdě."

Vzhlédla a chladně se mu podívala do očí. "Žádných rozpaků se bát nemusíme. Dr. Han Fastolfe je můj přítel, velmi dobrý přítel."

"Jak dobrý, Gladie?"

"Jak už jsem řekla - velmi dobrý."

"Chystáte se být, až se rozvede, jeho další ženou?"

"Ne," pronesla velmi sebejistě.

"Jste tedy milenci?"

"Ne."

"A byli jste?"

"Ne. Překvapuje vás to?"

"Jde mi jenom o informace," ohradil se Baley.

"Potom mě nechte, Eliáš, abych vám odpověděla na všechny vaše otázky vcelku a neštěkejte je na mě tak, abych se musela domnívat, že se mě snažíte nachytat při něčem, co bych před vámi chtěla jinak zatajit." Pronesla to bez jakékoli známky zloby. Spíš jako by ji to pobavilo.

Lehce zardělý Baley jí už skoro řekl, že to samozřejmě jeho záměrem nebylo, ovšem sám věděl nejlépe, že by lhal a že by tím beztak nic nezískal. Takže jenom zabručel: "Dobrá, poslužte si."

Na stole mezi nimi byl rozlitý zbytek čaje. Baley se ptal sám sebe, zda Gladia jako za normálních okolností nezvedne ruku a neprotně tak zakřivení - a jestli potom tiše nevstoupí Borgraf a stůl neuklidí.

Pravdou bylo, že čaj rozlila Gladia - že by důsledek ztráty sebeovládání svých reakcí? Pokud ano, nebylo by lépe, aby v tomto stavu ještě nějakou chvíli vydržela? Což se Baley mu moc nezdálo, protože si u ní žádných jiných známek rozrušení nepovšiml a nespíš si nic takového neuvědomovala ani ona sama.

Gladia znovu svésila hlavu a její tvář poněkud zhrubla, jako by se propadala do minulosti, do níž by se raději nevracela.

"Na Solarii jste měl možnost zběžně do mého života nahlédnout," rozhovořila se konečně. "Nebyl nejšťastnější, ale nepoznala jsem nic jiného. Dokud jsem nepocítila onen dotyk štěstí, spolu s kterým náhle přišlo i poznání, nakolik až - a jak intenzivně - byl můj dřívější život nešťastný. A byla to vaše zásluha, Eliáš."

"Moje?" vydechl Baley překvapením.

"Ano, Eliáš. Při tom našem posledním setkání na Solarii - doufám, že si na ně, Eliáš, vzpomínáte - se něco stalo. Dotkla jsem se vás! Sundala jsem rukavici, podobnou jako mám dnes, a dotkla jsem se vaší tváře. Jenom krátce. Nevím, co ten dotyk přinesl vám - ne, neříkejte nic, to není důležité - ale pro mě znamenal hrozně moc."

Zvedla zrak a vzdorovitě na něj pohlédla. "Byl pro mě vším. Změnil můj život. Nezapomínejte, Eliáš, že až do oné chvíle, po několika letech dětství, jsem se nikdy muže - nebo jiné lidské bytosti vůbec - nedotkla. S výjimkou mého manžela samozřejmě. A i toho jsem se dotýkala velmi zřídka. Měla jsem, pochopitelně, možnost vidávat muže trojrozměrně a díky tomu jsem byla plně obeznámena s každým detailem mužského těla, s každou jeho částí. Ale neznamenalo to pro mě zhora nic.

Neměla jsem žádný důvod se domnívat, že by se od sebe mohli muži nějak lišit. Zнала jsem kůži mého manžela, znala jsem jeho ruce, když se mě dotýkal, znala jsem - všechno. Neměla jsem žádný důvod domnívat se, že s jiným mužem bych cítila něco jiného. Styk s mým manželem mi nepřinášel žádnou potěchu, a proč by také měl? Přinášá mi snad nějakou zvláštní potěchu, když se prsty dotknu stolu? Jedině že mohu vnímat jeho přirozeně ladné tvary.

Styk s mým manželem byla jenom součást příležitostného rituálu, kterého se dopouštěl jenom proto, že se to od něj jako od správného Solari-ánce očekávalo. A tak to prováděl - ve správný den, ve správnou hodinu, přesně dlouho a přesně tak, jak tomu byl naučen. Navíc tady byl, kromě oné správné výchovy, ještě další důvod, proč se mému manželovi zdál náš pravidelný styk nezajímavý - jeho výsledkem nemělo být dítě. I mne výchova ovlivnila do té míry, že jsem se vzdala jakékoli vlastní iniciativy, neboť se to ode mne neočekávalo.

Když se na to podívám s odstupem, vidím, že moje sexuální zkušenost byla jen povrchní a strojená. Nikdy jsem nezažila orgasmus. Ani jednou. Že něco takového vůbec existuje, jsem se dozvěděla až z knížek, ale spíš jsem z toho byla ještě víc zmatená. A protože se jednalo o knihy dovezené - když ty solariánské se o sexu nezmiňovaly vůbec - ani jsem jim moc nedůvěřovala. Spíš jsem to brala jenom jako exotickou metaforu.

Ani jsem nezkoušela - myslím tedy s úspěchem - autoerotismus. Běžnější slovo je, tuším, masturbace. Alespoň jsem se s ním několikrát setkala na Auroře. Na Solarii se o ničem, co by souviselo se sexem, nemluvalo, tudíž tamní kulturní společnost ani žádný termín pro něco takového nemá. Ostatně tam ani žádná kulturní společnost není.

Z různých narážek v knihách jsem si udělala představu, na čem je asi masturbování založeno a několikrát jsem se o ně

nesměle pokusila. Ale nikdy jsem je nedokončila. Zapovězené dotýkání těla mi přišlo jako něco zakázaného a v důsledku toho i nepřijemného. Dřív jsem se občas otřela rukou o boky, stiskla stehna k sobě, ale pokaždé se jednalo jen o náhodné, rychle zapomenuté doteky. Když jsem se začala dráždit úmyslně, bylo to něco jiného. Každá moje žilka byla proti, protože jsem byla proti já sama, a žádná rozkoš se nedostavovala.

A žádné jinak vnímané, vzrušující doteky jsem nikdy, ani jedinkrát, nepoznala. Taky proč? A jak?

Dokud jsem se tenkrát nedotkla vás. Nevím, proč jsem to udělala. Prokázal jste, že jsem nevražдила a já k vám pocítla nával náklonnosti. A mimoto jste mi nepřišel tak zcela zakázaný. Vy jste nežil na Solárii. Vy jste nebyl - odpusťte - celý muž. Byl jste stvoření ze Země. Byl jste pro mě člověk jen co se vzhledu týkalo, jinak jste byl krátkověký a infekční, prostě v nejlepším případě něco jako poločlověk.

No a protože jste mě zachránil a nebyl skutečným mužem, mohla jsem se vás dotknout. A co víc, nedíval jste se na mne se stejným nepřátelstvím a odporem, jako můj manžel - případně s pečlivě naučenou lhostejností někoho trojrozměrného. Vy jste byl skutečný, hmatatelný a ve vašich očích jsem viděla teplo a účast. A když jsem se dotkla vaší tváře, zachvěl jste se. Viděla jsem to.

Proč, to nevím. Ten dotyk byl tak prchavý, v podstatě nebylo nic, čím by se měl, po stránce fyzického vnímání, lišit od doteků třeba mého manžela nebo jiného muže - případně i nějaké ženy. Ale vy jste tam stál a nic jste nenamítal, naopak jste na sobě dal najevo to, co já považovala za -citové rozpoložení. A když už k tomu dotyku mé ruky a vaší tváře došlo, bylo mi, jako bych sáhla do ohně, který mi v okamžiku projel dlaní a paží, až mě plameny zachvátily celou. Nevím, jak dlouho to trvalo - jedno či dvě mrknutí - protože pro mě se čas zastavil. Zažila jsem něco, co se mi nikdy předtím nepříhodovalo a když se teď k těm pocitům vracím, uvědomuji si, vzhledem k tomu, co jsem se již stačila dozvědět, že jsem byla blízko orgasmu. Bála jsem se to dát najevo -

Baley, aniž by se na ni odvážil pohlédnout, zatřásl hlavou.

"No, a tak jsem to najevo nedala. Řekla jsem: 'Děkuji vám, Eliáš.' Řekla jsem to, protože jste mě zbavil podezření z vraždy manžela. Ale mnohem víc jsem vám byla vděčná za to, že jste vnesl světlo do mého žití, za to, že jste mi ukázal, aniž byste to sám tušil, co je život; co je za otevřenými dveřmi; kudy vede cesta; kde se rozkládá obzor. Samotný fyzický akt neznamenal nic. Samotný dotyk nebyl ničím. Přesto byl začátkem všeho."

Její hlas se rozplynul a zatímco Gladia upadla do vzpomínek, rozhostilo se v místnosti ticho.

"Ne. Neříkejte nic." Zvedla pojednou jeden z prstů. "Ještě jsem neskončila."

Předtím jsem měla o těchto záležitostech jen velmi přibližné, nejasné představy. Muž a žena dělají to, co jsme dělávali s manželem i my, jenomže jinak - nevěděla jsem nic o rozličných způsobech - a zakoušejí při tom něco jiného, něco, co jsem si nikdy, byť jsem se snažila sebevíc, nedokázala představit. Samozřejmě, že jsem mohla strávit celý svůj život představami o nepředstavitelném a zemřít nakonec tak, jak často solariánské ženy - i muži - umírají; po třech čtyřech stoletích s tím, že nikdy nic nepoznají. Nikdy nic. Mají sice děti, ovšem nepoznají nikdy nic.

A vidíte, Eliáš, stačilo se jednou dotknout vaší tváře a já to poznala. Není to úžasné? Díky vám jsem poznala to, co jsem si dřív mohla jenom představovat. Nic mechanického, žádné neochotné sblížení bezcílných těl, ale něco, o čem jsem nikdy ani netušila, že s tím má co společného. Pohled do tváře, jiskra v oku, cit - laskavost - vlídnost - něco, co ani nedokážu popsat - přijetí - zdolání oné hrozné bariéry mezi jednotlivci. Láska je, tuším, to nejpříhodnější slovo, kterým lze vyjádřit tohle všechno a možná ještě víc.

Zamilovala jsem se do vás, Eliáš, protože jsem se domnívala, že vy byste mohl milovat mne. Nemohla jsem po vás chtít, abyste mě miloval, ale připadlo mi, že vám v tom nic nebrání. Nikdy jsem neměla ponětí, o čem to je, a třebaže se o tom mluvím i ve starodávné literatuře, nikdy jsem nevěděla, co se za tím skrývá, podobně jako když se v těch samých knihách mluvilo o 'cti', kvůli které se lidé navzájem zabíjeli. Přijala jsem to slovo, avšak nikdy jsem nezjistila jeho význam. A nevím ho dodnes. A stejně tak to bylo s láskou, dokud jsem se vás nedotkla.

Najednou jsem si to představit dovedla - a s tím jsem přišla na Auroru. Vzpomínala jsem na vás, myslila jsem na vás, v duchu jsem s vámi vedla nekonečné hovory a byla jsem přesvědčena, že na Auroře budu potkávat Eliášů miliony."

Zmlkla, ztracena na chvíli ve vlastní mysl, aby se vzápětí znovu rozhovořila.

"Nepotkávala. Aurora na tom byla, v tomto směru, stejně špatně, jako Solária. Na Solárii byl sex špatný. Byl nenáviděn a všichni jsme od něj prchali. Pro zášť, kterou v nás sex vyvolával, jsme nedokázali milovat."

Na Auroře je sex nudný. Lze se ho účastnit snadno a lehce - stejně snadno jako dýchání. Pocítí-li člověk nutkání, stačí, aby sáhl po někom, kdo se mu zdá vhodný a není-li ona dotyčná osoba zrovna zaměstnána něčím neodkladným, může sex v co možná nejpříhodnějším způsobu následovat. Jako dýchání. Ale dosáhnete extáze při dýchání? Snad byste mohl pocit obrovského požitku a úlevy zažít poté, co by vám někdo, dusícímu se, ranou do zad dech navrátil. Ale kdybyste se nedusil?

A kdyby se člověk nedokázal, třebaš proti své vůli, sexu nikdy vzdát? Kdyby se mladí všechno naučili za pomoci čtení a plánování? Kdyby děti přicházely na svět jako prostředek pro další kariéru a kdyby starší děti měly pomáhat?

Sex na Auroře - svobodný a bez zábran - nemá nic společného s láskou, právě tak jako nemá s láskou nic společného sex na Solárii - zakazovaný a zostuzovaný. Nicméně děti není třeba tolik, a tak musí postačovat jenom formální ponaučení. A poté, co je povolení uděleno, nastává jakési sexuální období, určené výhradně plození dětí, které je víceméně nemastné-neslané, nezajímavé. A když náhodou, po nějaké době, se efekt pořád ne-dostavuje, dojde k radikálnímu řešení za pomoci umělého oplodnění.

Časem dojde k tomu, přinejmenším na Solárii, kdy se ektogeneze stane normální záležitostí, takže k oplodnění i vývoji plodu bude docházet v genotáriu a sex bude ponechán svému osudu. Stane se jenom určitou formou společenského styku, samoučelnou hrou, která bude mít k lásce stejně daleko jako třeba vesmírné pólo.

Ani aurorský způsob mi, Eliáš, nevyhovuje. Chybí mi ta správná výchova. S obavou jsem dala najevo svůj zájem o sex a nikdo neodmítl - a nikdo v tom neviděl nic závažného. Když jsem se nabídla, byly oči všech mužů prázdné a prázdné

zůstaly i poté, co byla nabídka přijata. Jiní říkali, co z toho? Měli sice dobrou vůli, ale nic víc.

Dotyk pro ně neznamenal nic. I můj manžel se mě dotýkal. Vyrovnala jsem se s tím, podřídila se jejich způsobu, přijímala jejich rady - ale to není o ničem. Dokonce jsem se i pokoušela o svůj styl. A časem jsem přestala doufat, že byste se někdy vrátil.

A po celou tu dobu byl Dr. Fastolfe mým přítelem. On jediný z celé Aurory věděl o všem, co se stalo na Solárii.

Alespoň se domnívám. Vy víte, že ten příběh nebyl nikdy zveřejněn v detailech, ty se určitě neobjevily ani v tom příšerném hypervlnném programu, o kterém mi vyprávěli - já sama jsem to sledovat odmítla.

Dr. Fastolfe se za mě postavil a chránil mě před nepochopením a opovržením, které Aurořané vůči Solariáncům mají. A když jsem se čas od času utápěla v zoufalství, pomáhal mi opět.

Ne, nebyli jsme milenci. Sice jsem se mu chtěla sama nabídnout, ale přišlo to do doby, kdy už jsem přestávala věřit, že by se pocit, kterým jste mě, Eliáši, naplnil, mohl kdy vrátit. Začala jsem si myslet, že to třeba všechno bylo jinak, než si pamatuji, a vzdala jsem to. Nenabídla jsem se mu. Ani on se mi nenabídl. Proč to neudělal on, nevím. Možná, že si uvědomil, že moje upadání do beznaděje souvisí s mými nezdařenými pokusy o nalézání něčeho užitečného v sexu a nejspíš toto zoufalství nechtěl zatěžovat dalším případným selháním. Vlastně by to plně odpovídalo způsobu jeho péče o moji maličkost - proto jsme se nestali milenci. Byl mým přítelem v době, kdy mi šlo o mnohem víc.

O vás, Eliáši. To je celá odpověď na vaše otázky. Chtěl jste znát můj vztah k Dr. Fastolfeovi a řekl jste, že vám jde o informace. Tak jsem vám je poskytla. Jste spokojen?"

Baley na sobě nechtěl nechat znát svoje utrpení. "Je mi líto, Gladie, jak se k vám život zachoval. Řekla jste mi všechno, o co jsem vás žádal. Řekla jste mi mnohem víc, než se domníváte."

Gladia se zamračila. "V jakém smyslu?"

"Gladie, jsem rád, že pro vás vzpomínky na mou osobu tolik znamenaly," začal Baley oklikou. "Po celou dobu, co jsem byl na Solárii, mě vůbec nenapadlo, že bych na vás mohl až takhle zapůsobit, ale ani kdybych to věděl, nepokoušel bych se - však víte."

"Vím, Eliáši," pronesla tlumeně. "Ani by vám to nebylo nic platné. Nemohla bych."

"Což je mi jasné. A nepokusím se o to ani teď, po tom všem, co jste mi řekla. Jeden dotyk, jeden okamžik tělesného porozumění, třeba to nebylo nic víc. Nejspíš to ani nelze zopakovat a nemá smysl kazit to, co už bylo, nějakými pokusy o vzkříšení. To je důvod, proč se nesnažím ani v tuto chvíli - nabídnout se. Moje selhání byste si nemohla vysvětlovat jinak, než jako další z prázdných konců. Kromě toho -"

"Ano."

"Vy jste mi řekla, jak jsem se vám již zmínil, mnohem víc, než si vůbec uvědomujete. Řekla jste mi, že pro vás ten příběh nekončí beznadějí."

"Proč si to myslíte?"

"Mluvila jste o pocitu, který se dostavil spolu s dotykem mé tváře, a řekla jste něco v tom smyslu, že když se ohlížíte zpět, uvědomujete si, vzhledem k tomu, co již víte, že jste zažila téměř orgasmus. A pak jste pokračovala tím, že ani sex na Auroře vás nikdy neuspokojil, a tedy bych předpokládal, že jste orgasmus vůbec nepoznala. Jenomže, Gladie, vy jste ho poznat musela, když jste věděla, čemu že se vaše tehdejší vzrušení na Solárii podobalo. Nemohla byste se ohlížet zpět a zjistit, že tomu tak bylo, kdybyste úspěšné milování nikdy nepoznala. Jinými slovy, vy jste musela mít milence a musela jste poznat lásku. Pokud mám věřit, že Dr. Fastolfe nebyl a není vaším milencem, potom jím musí být - nebo byl - někdo jiný."

"A kdyby? Je to pro vás důležité, Eliáši?"

"Nevím, Gladie, jestli to důležité je nebo není. Řekněte mi, o koho se jedná a ukáže-li se to nepodstatné, potom se tím zabývat přestaneme."

Gladia mlčela.

"Jestliže mi to, Gladie, říct nechcete, nezbude, než abych to řekl já vám," promluvil znovu Baley. "Už jsem vám řekl, že nejsem v situaci, kdy bych mohl brát ohledy na vaše city."

Gladia seděla mlčky dál, koutky úst vybělené stiskem rtů.

"Někdo to být, Gladie, musí, a váš obrovský zármutek nad ztrátou Jandera skrýt nedokážete. Daneela jste poslala pryč jenom proto, že nejste schopná snést pohled na někoho, kdo nosí Jandеровu tvář. Pokud se mýlím a Jander Paneel nebyl -" chvíli byl zticha a pak nelítostně dopověděl: "Nebyl-li Jander Paneel vaším milencem, potom mi to řekněte."

"Můj robot Jander Paneel mým milencem nebyl," zašeptala Gladia. Vzápětí zřetelně a pomalu dodala:

"Protože byl mým manželem!"

25.

Nebylo pochyb, v jakém že to zvolání se Baleyho oněmělé rty pohnuly.

"Ano, u Jehovábeli," vyřkla Gladia namísto něj. "Děsí vás to? Proč? Vy to odsuzujete?"

Baley svou odpověď vyslovil bezbarvým hlasem. "Nejsem tady kvůli tomu, abych to odsuzoval či schvaloval."

"Což značí, že to odsuzujete?"

"Což značí, že mi jde výhradně o informace. Jaký je na Auroře rozdíl mezi milencem a manželem?"

"Jestliže spolu žijí dva lidé delší dobu ve stejném sídle, jsou pro sebe spíše 'mužem a ženou' nežli 'milenci'."

"Jak dlouhá je ta doba?"

"To se liší region od regionu, myslím, podle místních podmínek. Ve městě Eos je to například tři měsíce."

"A je rovněž vyžadováno, aby se člověk po tuto dobu zdržel sexuálních styků s jinými?"

Gladia tázvavě zvedla obočí. "Proč?"

"Jenom se ptám."

"Vylučnost na Auroře je nemyslitelná. Tady se žádný rozdíl mezi manželem a milencem nedělá. Člověk si užívá sexu dle vlastních přání."

"A když jste byla s Janderem, přišlo vám to vhodné?"

"To sice ne, ale vybrala jsem si to sama."

"Nabízeli se vám i jiní?"

"Občas."

"Odmítala jste?"

"Každý může odmítnout. Záleží jen na něm. To je právě ta nevylučnost."

"A vy jste odmítala?"

"Ano."

"A věděli ti, které jste odmítla, proč?"

"Co tím myslíte?"

"Jestli věděli, že máte robotího manžela?"

"Měla jsem manžela. Žádného robotího manžela. Nic takového neexistuje."

"Věděli to?"

Odmítl se. "Nevím, jestli to věděli."

"Řekla jste jim to?"

"Z jakého důvodu bych jim to měla říkat?"

"Proč odpovídáte na mé otázky otázkami? Řekla jste jim to?"

"Ne."

"Jak jste se tomu vyhýbala? Nebála jste se, že vaše důvody pro odmítání mohou znít nepřírozeň?"

"Nikomu jsem nic zdůvodňovat nemusela. Odmítnutí je prostě odmítnutí a jako takové musí být přijímáno. Nevím, o co vám jde."

Baley přestal spřádat své otázky. Gladia a on spolu nebyli v rozporu; kráčeli souběžnými cestami.

Začal znovu. "Mít za manžela robota na Solárii, bylo by to přirozené?"

"Na. Solárii by to bylo nemyslitelné a nic takového by mě tam nikdy nenapadlo. Na Solárii bylo nemyslitelné všechno. A co na Zemi, Eliáš? Vzala by si tam vaše žena za manžela robota?"

"To sem nepatří, Gladie."

"Snad, ale přesto byla, díky vašemu výrazu, odpověď dostatečná. Ani vy, ani já se Aurořany stát nemůžeme, přesto tady jsme. A protože já zde žiju už dva roky, přijala jsem jejich způsoby."

"Domníváte se, že sexuální styky mezi lidmi a roboty jsou na Auroře běžné?"

"To nevím, já jenom vím, že jsou přijatelné, protože všechno, co se týká sexu, je pro Auroru přijatelné - všechno, co je dobrovolné, všechno, co přináší vzájemné uspokojení, všechno, co nikomu neublíží. Jak byste chtěl v tomto směru rozlišovat různé individuální potřeby nebo kombinace jednotlivých potřeb? Myslíte, že někoho zajímá to, co jsem kdy přečetla, co jím, v kolik chodím spát, v kolik vstávám, jestli se mi líbí kočky nebo jestli nemám ráda růže? A stejně tak je každému - na Auroře - lhostejný i sex."

"Na Auroře," opakoval Baley. "Ale vy jste se na Auroře nenarodila ani jste ve zdejších podmínkách nevyrostla. Je to jenom chvílka, co jste mi řkala, že nejste schopná se takovýmto výrazným sexuálním odlišnostem, které jste právě vychvíla, přizpůsobit. Ještě dřív jste, kvůli pohodlné pro-miskuitě, odmítla kolektivní manželství. A pokud jste neřkala těm, které jste odmítala, proč je odmítáte, mohlo tomu být proto, že jste se, ve svém podvědomí, styděla za to, že je vaším manželem Jander. Možná jste věděla -nebo snad jenom očekávala nebo ještě lépe jenom předpokládala - že se tím lišíte - a to dokonce i na Auroře - a styděla jste se za to."

"Ne, Eliáš, neříkejte mi, že jsem se styděla. Pokud bylo to, že jsem měla za manžela robota, neobvyklé, tak jenom proto, že Jander byl neobvyklý robot. Roboti, které máme na Solárii nebo na Zemi - nebo, s výjimkou Jandera a Daneela, i na Auroře - nejsou upraveni tak, aby byli schopni poskytnout alespoň základní sexuální uspokojení. Mohou být snad využiti jako masturbační zařízení, jako mechanické vibrátory, ovšem nic víc. Jakmile však bude vzrůstat počet humanoidních robotů, bude mít stoupající tendenci i výskyt sexuálních styků mezi lidskými bytostmi a roboty."

"Jak jste se vlastně dostala k Janderovi, Gladie?" zeptal se Baley. "Byli přece jenom dva - a oba v držení Dr. Fastolfea. To vám jednoduše jednoho z nich - polovinu celkového počtu - dal?"

"Ano."

"Proč?"

"Z laskavosti, nejspíš. Byla jsem osamocená, rozčarovaná, nešťastná, cizinkou v cizině. Dal mi Jandera, aby mi dělal společnost a já mu za to nikdy nebudu moc dostatečně poděkovat. Trvalo to jen půl roku, ale klidně to mohl být ten nejhorší půlrok celého mého života."

"Věděl Dr. Fastolfe, že Jander je vaším manželem?"

"Nikdy se o tom nezmiňoval, takže nevím."

"Zmínila jste se o tom vy?"

"Ne."

"Proč ne?"

"Neměla jsem žádnou potřebu. Ne, nebylo to kvůli tomu, že bych cítila stud."

"Jak k tomu došlo?"

"Že jsem neměla žádnou potřebu?"

"Ne. Že se Jander stal vaším manželem."

Gladia ztuhla. Potom se ozvala v nepřátelském tónu. "Proč bych vám to měla vysvětlovat?"

Baley se na ni podíval. "Gladie, teď už je na to pozdě. Nesnažte se se mnou bojovat o každou píď. Trápíte se kvůli tomu, že je Jander - mrtvý?"

"Musíte se ptát?"

"Chcete zjistit, co se tady stalo?"

"Ještě jednou. Musíte se ptát?"

"Proč mi nechcete pomoci? Potřebuji se dostat ke všem dostupným informacím, když už jsem v tomhle patrně neřešitelném problému k něčemu - opravdu jenom něčemu - dospěl. Jak se stal Jander vaším manželem?"

Gladia se v křesle zaklonila a její oči se zalily slzami. Odsunula táč s drobkami, které tu zbyly z cukroví, a vymáčkla ze sebe:

"Roboti obvykle šaty nenosí, nicméně jsou navrženi tak, aby budili dojem, jako že šaty na sobě mají. Vyznám se v robotech poměrně dobře, jsem přece ze Solarie, a vzhledem k tomu, že mám určitý talent k umění -"

"Ještě pořád si na vaše světelné formy pamatuji," pronesl Baley smířlivě.

Gladia lehce přikývla. "Vytvořila jsem několik návrhů pro nové modely, které si na Auroře, dle mého názoru, získají, oproti těm dosavadním, mnohem větší oblibu a pozornost. Některé z mých kreseb, vycházejících z těch návrhů, visí zde na stěně. Další mám po různu v jiných částech sídla."

Baley zalétl pohledem ke kresbám. Neviděl je poprvé. Ano, dříve je zahlédl na robotech. Nejednalo se o nic přirozeného, šlo spíš o zúžení a nezvyklá zakřivení. Až teď si všiml, že ony deformace sloužily, dost šikovně, ke zvyšování napětí a jejich části, viděné nyní z nového pohledu, připomínaly oděv. V tu chvíli si vzpomněl na obrázky z jedné knihy, věnované viktoriánskému období středověké Anglie, kde byly zachyceny kostýmy služebnictva. Věděla něco Gladia o těchto věcech, nebo se jenom jednalo o podobnost podivuhodně náhodnou? Momentálně se sice jednalo o otázku v podstatě bezvýznamnou, Baley však doufal, že na ni (snad) nezapomene.

Když si jich všiml poprvé, usoudil, že se jedná o jakýsi Gladiin pokus obklopit se alespoň takto nápodobou solariánského života. Nenávidí ten život, jak tvrdí, ale to může být jen výplod její mysli. Solária jí byla jediným domovem, který skutečně znala, a závislosti na něm se bude zřejmě zbavovat jen těžko - pokud se jí to vůbec podaří. A určitý vliv zůstal nejspíš i v jejím malování, dokonce získala díky tomuto svému novému povolání mnohem příjemnější motiv.

"Měla jsem úspěch," pokračovala Gladia. "Pár firem mi za návrhy slušně zaplatilo a tak dnes po světě chodí spousta robotů, jejichž povrch mám na svědomí. Svým způsobem to pro mne bylo alespoň částečným odškodněním za mou citovou prázdnotu."

Když jsem potom dostala od Dr. Fastolfea Jandera, měla jsem najednou robota, který nosil šaty normálně. A drahý doktor byl ještě natolik laskavý, že mi k Janderovi přidal navíc spoustu převleků.

Ale žádný z nich nebyl podle mého gusta, a tak jsem se začala těšit, že mu koupím něco, co by se k němu přece jenom víc hodilo. A protože to mělo být podle mých návrhů, které jsem chtěla nechat udělat na objednávku, znamenalo to, že potřebuji jeho přesné míry - znamenalo to, že se musel svléknout.

Když to udělal - když byl úplně nahý, uvědomila jsem si najednou, jak moc se člověku podobá. Nechybělo vůbec nic a ty části, které měly být erektivní, skutečně erektivní byly. Navíc byly, alespoň u člověka by se tomu tak řeklo, pod vědomou kontrolou. Jander dokázal svoje ztopoření i zvadnutí bez problémů regulovat. Řekl mi to, když jsem se ho ptala, jestli je jeho penis funkční ve všech směrech. Zajímalo mě to a on mi to předvedl.

Chápejte, že přestože se Jander od normálního muže vůbec nelišil, mně bylo jasné, že je to jenom robot. Pokaždé, když se dotýkám muže, zažívám při tom jisté rozpaky - rozumíte mi - a nepochybuji, že i to mělo svůj podíl na tom, aby mě sex s Aurořany neuspokojoval. Jenomže tohle muž nebyl a vedle robotů jsem vlastně celý život. Dotknout se Jandera proto nebyl žádný problém.

Netrvalo dlouho a já si uvědomila, že mi ty dotyky přinášejí potěšení. Netrvalo dlouho a Jander si uvědomil, že zažívám příjemné pocity. Koneckonců byl přece naprogramován, aby se řídil Třemi zákony. Kdyby mě nedokázal naplnit příjemnými pocity, mohl by mě tím vlastně zklamat. A ve zklamání by pak viděl bolest a on přece nesmí ublížit lidské bytosti. Tedy se mě pečlivě snažil těšit a já, když jsem viděla, jak moc mu o to mé potěšení jde, na rozdíl od aurorských mužů, bylo mi to opravdu příjemné a já dosáhla, aspoň si to myslím, orgasmu."

"Takže jste prožívala naprosté štěstí?" zeptal se Baley.

"S Janderem? Samozřejmě. Naprostě."

"Nikdy jste se s ním nehádala?"

"S Janderem? Jak bych mohla? Vždyť jeho jediným smyslem, jediným důvodem jeho existence, bylo moje štěstí."

"Nevadilo vám to? On vám přece přinášel potěchu jenom proto, že musel."

"Myslíte, že by někdo vůbec něco dělal, kdyby, ať už z jakéhokoli důvodu, nemusel?"

"A vás nikdy nenapadlo zkoušet to doopravdy - zkoušet to s Aurořany - poté, co už jste zažila orgasmus?"

"To by byla jen nedokonalá náhrada. Nechtěla jsem nikoho jiného, než Jandera. Teď už tedy chápete, o co jsem přišla?"

Baleyho přirozeně vážný výraz zněl poněkud obřadně. "Chápu, Gladie. Jestliže jsem vám předtím ublížil, odpusťte mi to, prosím, protože jsem to skutečně pochopil až mnohem později."

Gladia se však rozplakala a on, zcela neschopen vypravit ze sebe cokoli dalšího, neschopen vymyslet něco, čím by ji utěšil, jenom mlčky čekal.

Až sama ustala, kývla hlavou a hřbetem ruky si otřela oči. Pak zašeptala: "Ještě chcete něco vědět?"

Baley ji zčásti odpověděl, zčásti se omlouval: "Ještě pár otázek ohledně dalších věcí a už vás přestanu trápit. Prozatím," dodal opatrně.

"Tak do toho." Vypadala velmi unaveně.

"Víte o tom, že někteří lidé se domnívají, že Janderovu smrt způsobil Dr. Fastolfe?"

"Ano."

"Víte, že Dr. Fastolfe sám připouští, že on jediný by toho byl, po odborné stránce, schopen?"

"Ano. Sám drahý doktor mi to řekl."

"A myslíte si vy, Gladie, že Jandera skutečně zabil?"

Náhle a ostře k němu vzhledla a rozzlobeně vyhrkla: "Samozřejmě, že ne. Proč by to dělal? Jander byl přece jeho robotem od samého začátku a pečlivě si ho hýčkal. Vy, Eliáš, neznáte Dr. Fastolfea tak jako já. On je velice jemný a nikdy by nikomu neublížil, ani robotovi. Domnívat se, že by mohl jednoho z nich zabít, znamená totéž, jako se domnívat, že skála bude padat nahoru."

"Nemám už jiné otázky, Gladie. Jediné, oč bych vás chtěl ještě požádat, je, jestli bych mohl vidět Jandera - to, co z Jandera zbylo - nebudete-li proti."

Zareagovala opět podezřívavě, nepřátelsky. "Proč? Proč?"

"Gladie! Prosím! Nemyslím si sice, že by mi to k něčemu pomohlo, ale musím ho vidět a vědět, že mi to k ničemu nepomůže. Nemám v úmyslu dělat nic, co by se mohlo dotknout vaší lítosti."

Gladia vstala. Její šaty, tak jednoduché, že nebyly ničím víc, než těsně padnoucím pláštěm, nebyly černé Qak by tomu bylo nejspíš na Zemi),

nýbrž matové a zaoběšly se bez jakéhokoli lesku. Přestože Baley nebyl žádným znalcem přes oblékání, uvědomil si, jak příhodně vyjadřují smutek. "Pojďte se mnou," zašeptala.

26.

Baley následoval Gladii několika pokoji, jejichž stěny oplývaly jednotvárností. Jednou nebo dvakrát zachytil náznak pohybu, za nímž usoudil, že se skrývá snaha některého z robotů rychle se jim vyhnout, protože jim všem bylo nařizeno, aby nerušili.

Chodbou a přes krátké schodiště nahoru došli do malé místnosti, jejíž jedna ze stěn byla ozářena ostrým světlem.

V místnosti bylo skládací lůžko a židle - nic víc.

"To byl jeho pokoj," pokynula rukou Gladia. A potom, jako by Baley-mu odpovídala na otázky, jimiž se v duchu zaobíral, pokračovala. "To je všechno, co potřeboval. Nechávala jsem ho samotného, jak jen jsem mohla - třeba celý den. Vůbec jsem nechtěla, aby se třeba jen trochu unavil." Potřásla hlavou. "Teď bych si přála, abych se od něj ani na vteřinu nevzdalovala. Netušila jsem, že náš čas bude tak krátký. -Tady je."

Baley v rozpacích hleděl na lůžko, na kterém spočíval Jander. Robot byl zakrytý něčím hladkým a lesklým. Světlem ozářená stěna odrážela svůj jas na Janderovu hladkou, až téměř nelidskou, hlavu. Oči měl doširoka otevřené, byly však matné a slepé. Byl hodně podobný Daneelovi, a tak Baley snadno chápal příčinu Gladii znepokojení, byl-li Daneel na blízku. Nad pokrývkou bylo vidět ještě krk a nahá ramena.

Baley se zeptal: "Prohlížel ho Dr. Fastolfe?"

"Ano, důkladně. Přišla jsem k němu zoufalá a kdybyste viděl, jak sem spěchal, jaký strach z něj vyzařoval, jeho starost, bolest a - paniku, nikdy byste se nedomníval, že by mohl nést nějakou odpovědnost. Ale nemohl dělat už nic."

"On je neoblečený?"

"Ano. Před vyšetřením ho Dr. Fastolfe svlékl. A pak už nemělo žádný smysl oblékat ho."

"Dovolíte mi, Gladie, abych ho odkryl?"

"Je to nutné?"

"Nerad bych si vyčítal, že jsem něco ve svém vyšetřování opominul."

"Chcete snad nalézt něco, co nenalezl ani Dr. Fastolfe?"

"Ne, Gladie, ale musím vědět, že už nic nalézt nemohu. Pomozte mi, prosím."

"Tak dobře, když myslíte, ale prosím vás, až skončíte, dejte příkryvku přesně tak, jak je nyní."

Otočila se k nim zády, levou rukou se opřela o stěnu a zůstala tak. Navzdory tomu, že byla úplně potichu - a zcela nehybná - věděl Baley, že opět pláče.

Tělo nebylo, snad, bezesbytku lidské. Svaly byly výrazně zjednodušené, v podstatě jenom naznačené, ale jinak nescházelo nic: bradavky, pupek, penis, varlata, ochlupení a podobně. Dokonce i jemné, světlé chloupky na hrudi. Kolik dní uplynulo od jeho smrti? Baley si uvědomil, že neví, ale muselo to být ještě než odcestoval na Auroru. Tedy nejméně týden, přesto tělo nejevilo žádné stopy rozkladu, nic nebylo vidět ani cítit. Na rozdíl od těla lidského.

Baley nejprve zaváhal a potom vsunul jednu ruku pod Janderovo rameno, druhou pod jeho boky, a převrátil ho.

Předem vyloučil, že by mohl požádat Gladii o pomoc - to prostě nepřicházelo v úvahu. Zabral a s určitými potížemi se mu povedlo Jandera přetočit, aniž by ho z lůžka shodil.

Lehátko zaskřípalo. Gladii muselo být naprosto jasné, co dělá, ale neotočila se. Neodhodlala se mu nabídnout pomoc, ovšem ani neprotestovala.

Baley ho vzal za ruce. Na dotek byl Jander teplý. Pohonná jednotka nejspíš pokračovala ve své jednoduché činnosti, jakou bylo udržování tělesné teploty, i když mozek již nefungoval. Tělo si rovněž uchovalo svou pevnost a pružnost.

Nic, co by připomínalo rigor mortis, nejspíš v tomto případě nehrozilo.

Jedna paže mu nyní visela dolů z lůžka, úplně jako kdyby se jednalo o paži lidské bytosti. Baley do ní jemně strčil. Ruka se několikrát zhoupla tam a zpátky a znehybněla. Ohnul mu jednu nohu v koleni a prozkoumal ji, potom druhou. Hýždě měly přesný tvar a nechyběl ani řitní otvor.

Baley se stále ještě nedokázal zbavit nepříjemného pocitu, který ho provázel. Představa, že se vetřel do soukromí lidské bytosti, stále přetrvávala. Kdyby se totiž jednalo o mrtvého člověka, zbavily by ho lidskosti právě chlad a strnulost.

Znepokojeně si pomyslel: "Mrtvý robot je mnohem lidštější než mrtvý člověk."

Znovu vnořil ruce pod Jandera, zvedl ho a převrátil.

Uhladil plachtu, jak nejlépe jen dokázal, přehodil přes ni příkrývku a urovnal ji. Poodstoupil, usoudil, že všechno je tak, jak bylo předtím - nebo alespoň tak, jak to byl schopen do původní podoby upravit.

"Gladie, já jsem skončil," promluvil.

Otočila se a skrz slzy v očích pohlédla na Jandera. "Takže můžeme jít?"

"Ano, samozřejmě, ale Gladie -"

"Co ještě?"

"Vy ho chcete takhle zachovat? Předpokládám, že rozklad v jeho případě nehrozí."

"Záleží na tom?"

"Svým způsobem ano. Měla byste se chopit příležitosti a najít z toho nějaké východisko. Nemůžete přece strávit tři století truchlením. Čeho je moc, toho je příliš." (I jemu samému zněla tato rádobý duchaplná slova prázdně. Jak si je potom musela vysvětlovat ona?)

Gladia na něj pohlédla. "Vím, že to myslíte dobře, Eliáši. Požádali mě, abych Jandera udržovala, dokud neskončí vyšetřování. Potom bude na moji žádost spálen."

"Spálen?"

"Pomocí plasmových hořáků bude znovu rozložen na základní prvky, podobně jako u člověka. Budu mít jeho hologram - a vzpomínky. Už jste klidnější?"

"Ano. Ale teď už se musím vrátit zpátky k Dr. Fastolfeovi."

"Nalezl jste něco na Janderově těle?"

"Ani jsem to, Gladie, nepředpokládal."

Upřeně se na něj zahleděla. "Eliáši, chci, abyste zjistil, kdo a proč to udělal. Musím to vědět."

"Ale, Gladie -"

Jako by se chtěla schovat před vším, co nebyla ochotná poslouchat, zatřásla prudce hlavou. "Vím, že to dokážete."

ZNOVU FASTOLFE

27.

Když Baley opouštěl Gladiino sídlo, slunce již zapadalo. Obrátil se západním směrem, jak byl alespoň přesvědčen, a zahleděl se do temně šarlatového aurorského slunce, které se tyčilo nad tenkými, po jablečno-zelené obloze plujícími proužky načervenalých mraků.

"U Jehovábela," zamumlal. Bylo však zřejmé, že aurorské slunce, oproti pozemskému studenější a oranžovější, se musí při svém západu, když jeho světlo bylo navíc nuceno pronikat daleko hustší atmosférou, v mnohém lišit.

Daneela měl za sebou; Giskard byl, podobně jako předtím, dost vepředu.

"Jste v pořádku, kolego Eliáši?" dolehl k jeho uším posléze Daneelův hlas.

"Myslím, že ano," odpověděl Baley. Sám tím byl potěšen. "Zdá se, že jsem se s Vnějškem poměrně slušně vypořádal, Daneeli. Dokonce si mohu dovolit obdivovat západ slunce. To je vždycky takovýhle?"

Daneel nevzrušeně pohlédl na zapadající slunce a řekl: "Ano. Ale pojďme rychleji, ať jsme u sídla Dr. Fastolfea dřív. V tuto roční dobu se příliš dlouho nestmívá, kolego Eliáši, a byl bych raději, kdybyste se těmto pohledům oddával až tam."

"To není problém. Pojďme." Baley se zamyslel, zda by nebylo vhodnější počkat, až se setmí. Možná, že kdyby neviděl, cítil by se lépe, protože by si připadal jako uvnitř - ale sám nebyl přesvědčen, jak dlouho by mu ono nadšení, s nímž právě západ slunce sledoval (přece jen byl tento západ slunce Venku), vydržel. Ale otevřeně se k takovýmto zbabělým pochybnostem přiznat nechtěl.

Mezitím se k nim neslyšně připojil i Giskard a zeptal se: "Nechtěl byste raději počkat tady, pane? Nešlo by se vám lépe za tmy? Nám by tím žádné problémy nevznikly."

Baley si uvědomil, že nedaleko nich z obou stran jsou ještě další roboti. Poslal jim je naproti Fastolfe, nebo to byl špalír Gladiiných polních robotů?

V každém případě nabyl dojmu, že je o něj dost dobře pečováno a že nemá žádnou potřebu se ke své slabosti přiznávat. "Ne, půjdeme hned," potvrdil své rozhodnutí a ostrou chůzí vyrazil k Fastolfeovu sídlu, které se mohlo objevit hned za vzdáleným stromovím.

Ať si mě roboti následují nebo ne, jak jim je libo, pomyslel si troufale. Věděl, že když o tom začne přemýšlet, neubrání se obavám o sebe samého, neubrání se strachu z nechráněného povrchu planety, kde se kromě vzduchu a prázdna nachází jenom on. Ne, nebude na to myslet.

Že by roztřesení brady a cvakání zubů měla na svědomí jeho rozjařená nálada? Nebo to byl chladný večerní vítr? A za co vděčí náhle se objevivší husí kůži na rukou?

Nebyl žádný Vnějšek.

Nebyl.

"Znal jsi Jandera dobře, Daneeli?" pokoušel se uvolnit sevřeně čelisti.

"Nějakou dobu jsme spolu byli. Od chvíle, kdy byl sestrojen, až do chvíle, kdy odešel do sídla slečny Gladie, jsme byli spolu pořád."

"Bylo ti, Daneeli, nepříjemné, že ti byl Jander tolik podobný?"

"Ne, pane. My dva, on a já, jsme se navzájem rozeznávat nemuseli, a Dr. Fastolfe si nás nepletl nikdy. Tudiž jsme byli dvěma individualitami."

"A ty, Giskarde, bys je dokázal také rozeznat?" Teď už mu byl blíže, nejspíš proto, že jiní roboti převzali jeho povinnost prověřovat bezpečnost z větších vzdáleností.

"Neměl jsem žádnou příležitost," ozval se Giskard, "pokud si vzpomínám, při níž bych to považoval za nutné."

"A kdyby nějaká byla, Giskarde?"

"Potom bych to dokázal."

"Jaký je tvůj názor na Jandera, Daneeli?"

"Můj názor, kolego Eliáš?" řekl Daneel. "Mohli byste upřesnit oblast vašeho zájmu?"

"Například jestli dělal svou práci dobře?"

"Jistě."

"Splňoval dané podmínky ve všech směrech?"

"Pokud je mi známo, tak ano."

"A co ty, Giskarde? Jaký je tvůj názor?"

"Nikdy jsem nebyl přítelem Janderovi tak blízko, jako přítel Daneel," vysvětloval Giskard, "takže můj názor nebude natolik směřodatný. Mohu jen říci, že dle mých vědomostí byl Dr. Fastolfe s přítelem Janderem spokojen. Stejnou měrou jako byl spokojený s přítelem Daneelem. Nicméně se domnívám, že moje naprogramování není na takové úrovni, abych vám v této záležitosti mohl poskytnout dostatečné informace."

"A co období po Janderově odchodu ke slečně Gladii?" pokračoval v tázání Baley. "Vidal jsi ho i potom, Daneeli?"

"Ne, kolego Eliáš. Slečna Gladia ho držela ve svém sídle. A pokud navštívila Dr. Fastolfea, on s ní nikdy, pokud si uvědomuji, nebyl. Neviděl jsem ho ani v sídle slečny Gladie, když jsem tam doprovázel Dr. Fastolfea při jeho návštěvách."

Baleyho to poněkud překvapilo. Obrátil se ke Giskardovi, aby se ho zeptal na totéž, neřekl však nic, jenom pokrčil rameny. Určitě neměl víc příležitostí než Daneel a také, jak Dr. Fastolfe naznačoval, křížový výsledek robota není k ničemu. Nebyli schopni říct něco, čím by ublížili lidské bytosti, ani nemohli být obalamuceni, podplaceni nebo k čemukoli přinuceni. Nemohli sice otevřeně lhát, ale mohli vzdorovat - pochopitelně zdvořile - za pomoci nicneříkajících odpovědí.

A - snad - to ani nebude tak důležité.

Ale to mezitím došli až k prahu Fastolfeových dveří, kde si Baley uvědomil svůj zrychlený dech. Taky se mu třásl ruce a dolní ret, teď však měl již naprostou jistotu, že je to jenom kvůli mrazivému větru.

Slunce právě zacházelo; na obloze, zatahující se zelenavým nachem (tím pádem jakoby plné pohmožděnin), blikalo pár prvních hvězd a on prošel dveřmi do hájemství teplem sálajících stěn.

Byl v bezpečí.

"Vrátil jste se právě včas, pane Baley," přivítal ho Fastolfe. "Přineslo vaše setkání s Gladii nějaké plody?"

"Nějaké určitě, Dr. Fastolfe," pronesl Baley. "Dokonce je možné, že v ruce držím klíč k celé záhadě."

28.

Fastolfe se pouze společensky usmál, nedal tedy najevo ani překvapení, ani radost, ani nedůvěru. Zavedl jej pak do místnosti, která byla nejspíš jídelnou, jenomže menší a mnohem přívětivější než byla ta, v níž obědvali.

"Zvu vás, můj drahý pane Baley," zdál se být Fastolfe potěšen, "na neformální večeři, při níž můžeme být sami. Jen my dva. Budete-li si přát, i bez robotů. Ale nezačneme s naší záležitostí dřív, než budete skutečně chtít."

Baley při pohledu na stěny v úžasu oněměl. Odspodu až nahoru po nich totiž líně stoupalo mihotavé, z několika různých odstínů a záblesků složené zelenavé světélkování. Napříč po ní přebíhaly vějířovité skvrny tmavě zeleného, přízračně jiskřivého chvění. Celé to působilo, jako by se místnost proměnila ve světlem zalitou, někde ve spodní části mořské zátoky položenou jeskyni. Baleyho počaly přepadat závratě.

Fastolfe nemusel dlouho pátrat v Baleyho výrazu. "Připouštím, že se jedná o poněkud osobitý vkus, pane Baley. Ztlum tu nástěnnou iluminaci, Giskarde. Děkuji ti."

Baley úlevou vydechl. "A já děkuji vám, Dr. Fastolfe. Mohu jít na Osobní, pane?"

"Ale ovšem."

Baley zaváhal. "Mohli byste -"

"Naleznete je zcela v pořádku, pane Baley," potlačoval Fastolfe smích. "Nemusíte se obávat žádných komplikací."

Baley sklopil zrak. Mockrát vám děkuji."

Osobní bez nesnesitelných výmyslů - předpokládal, že bude stejné, jakého dnes již použil - bylo tím nejpohodlnějším a nejvládnějším, jaké kdy viděl. Neuvěřitelným způsobem se lišilo od těch, která znal ze Země, kde šlo jen o do nekonečna se táhnoucí řadu pořád stejných kabin, z nichž každá byla určena pouze pro jednu osobu - výlučně pro jednu - v době pro ni vymezené.

Čistotou se jenom blyštělo. Po každém použití mohla být poslední molekulární vrstva sloupnuta a nová zase nanесena. Do Baleyho mysli se nezetelně vkradl pocit, že pokud by na Auroře pobyl příhodně dlouho, že by se jen složitě znovu přizpůsoboval pozemským davům, jimž byla čistota a hygiena - jakožto znak povýšeneckých způsobů - jenom do pozadí zatlačovaný ideál.

Baley tam stál obklopený příslušenstvím ze zlata a slonoviny (nejspíš se o skutečné zlato ani skutečnou slonovinu nejednalo), blyštivým i matným, a náhle si uvědomil, že je stravován hrůzou z pozemského rozšiřování bakterií a nepřeberných možností infekční nákazy. Nejedná se o pocity, které zakoušejí vesmířané? Mohl jim to dávat za vinu? V zamyšlení si umýval ruce, přičemž si lehkými dotyky, tu a tam prováděnými podél ovládacího proužku, upravoval teplotu vody. A přece, proč se tito Aurořané tak zbytečně obklopují nestřídmostnou vnitřní výzdobou, když stejně naléhavě předstírají, že žijí v přirozených podmínkách? Není to proto, že i zdejší příroda je jen jejich zotročenou a zmrzačenou obětí? Nebo je Fastolfeův případ výjimkou?

Koneckonců Gladiino sídlo bylo nesrovnatelně jednodušší. Ona ovšem přišla ze Solarie.

Následná večeře byla neskonalým požítkem. A stejně jako při obědě, i teď jako by byla příroda mnohem blíží. Jídla bylo habaděj - porce sice malé, zato spousta druhů v několika chodech - a to buďto živočišného, nebo rostlinného původu. To, čeho se Baley zpočátku bál - občas drobná kůstka, kousek chrupavky, tužší kořen, tedy věci, které ho dříve odpuzovaly - se změnilo v malá dobrodružství.

Prvním chodem byla malá ryba - malá ryba, která se jedla celá, se všemi vnitřnostmi, co v ní byly - a na něj to v prvním okamžiku působilo jako další ze šílených způsobů, jak se nacpat do zadku Přírodě s velkým P. Když tuto rybu, stejným způsobem jako Fastolfe, zhltl, dostalo se mu příležitosti svůj názor změnit. Nikdy nic tak lahodného nepoznal. Bylo to, jako kdyby teprve až nyní zjistil, že nějaké chuťové buňky vůbec má.

Přichutě se měnily jídlo od jídla. Mnohé byly dost zvláštní, nejenom tedy příjemné, ale v žádném případě mu žádné potíže nečinily. Vzrušení, způsobené výraznou chutí jídla, rozmanitostí chutí (podpořenou navíc Fastolfeovou radou, aby jednotlivá sousta zapíjel douškem vody), ho plně ovládlo - nezůstalo tedy jenom u chuťových ústrojí.

Snažil se nehltnout, nesoustředit se jen a jen na jídlo, odolat pokušení vylízt i talíř. I nadále zoufale pozoroval a napodoboval Fastolfeovy způsoby a přehlížel jeho laskavé, nicméně obveselené pohledy.

"Doufám," poznamenal Fastolfe, "že už jste tomu přišel na chuť."

"Je to dobré," zajíknul se Baley.

"Prosím, nenuťte se do nadbytečných zdvořilostí. Nejezte nic, co by vám nechutnalo nebo co by se vám zdálo zvláštní. Klidně si místo toho můžete přidat cokoli z toho, co vám chutná."

"Není třeba, Dr. Fastolfe. Všechno je to dobré."

"V pořádku."

Navzdory Fastolfeově návrhu, že budou večeřet bez robotů, je jeden z nich obsluhoval. (Fastolfe to považoval za samozřejmé a nejspíš si to ani neuvědomoval - a Baley ho na to nechtěl upozorňovat.)

Podle očekávání robot ticho nerušil a jeho pohyby byly dokonalé. Jeho slušivá livrej se podobala té, kterou Baley viděl v jedné hypervlnné historické hře. Pouze při pohledu zblízka dokázal člověk rozeznat, jakou část kostýmu tvoří světelná iluze a kolik z robotího povrchu si zachovalo původní úpravu matného kovu - jinak to bylo nemožné.

"Číšníkova úprava je prací Gladie?" zeptal se Baley.

"Ano," přikývl očividně potěšený Fastolfe. "Myslím, že kdyby slyšela, že jste poznal její ruku, byla by tím velmi poctěna. Je skvělá, že? Její práce se stávají stále oblíbenější a ona se zařadila na poměrně platné místo aurorské společnosti."

Rozhovor, který spolu vedli po celou dobu jídla, byl příjemný, avšak bezvýznamný. Baley neměl žádnou potřebu mluvit pracovně, ve skutečnosti se snažil z větší části mlčet a těšit se z jídla. Nechtěl, totiž vlastně nevěděl, jak začít s vysvětlováním toho, co se mu nyní zdálo být středobodem Janderovy záležitosti, neboť dával přednost stavu, v němž nebyl nucen přemýšlet.

Tím, že Fastolfe promluvil, si ovšem případ jejich pozornost znovu získal. "Mohu se zeptat, pane Baley, čím se Gladie zapříčinila o vaši přeměnu? Když jste do jejího sídla odcházel, přímo jste se utápěl v zoufalství, zatímco když jste se vracel, dá se říci, že jste téměř hýřil optimismem a tvrdil jste, že klíč od celé aféry máte zřejmě již skoro na dosah.

Dozvěděl jste se snad od Gladie něco nového, případně i neočekávaného?"

"Právě že ano," odvětil Baley nepřítomně - neboť byl zrovna okouzlen moučníkem, o jehož složení sice neměl ani potuchy, ale kterého si dopřával už druhou porci (toto přání mu obsluhující robot zřejmě vyčetl z toužebně rozzářených očí). A přitom byl dávno sytý. Nikdy dřív z jídla takovou radost neměl a poprvé pocítil odpor ke svým fyziologickým limitům, kvůli kterým se musel vzdát představy, že by dokázal jíst pořád. Až se pro tyto své pocity zastyděl.

"A čeho se zjištění onoho nového a neočekávaného týkalo?" zopakoval shovívavě otázku Fastolfe. "Nejspíš něčeho, o čem jsem sám nevěděl?"

"Možná. Gladia mi řekla, že jste jí dal Jandera před půl rokem."

Fastolfe přikývl. "Ano, dal. Ale to vím."

"Proč?" ozval se Baley bleskově.

Přívětivost Fastolfeovy tváře vzala za své. "Proč ne?"

"Nevím, Dr. Fastolfe, proč ne?" pokrčil rameny Baley. "O to se nestarám. Moje otázka zní: Proč ano?"

Fastolfe zlehka zavrtěl hlavou, neřekl však nic.

"Dr. Fastolfe," nadechl se Baley: Jsem tady proto, abych zde urovnal něco ne zrovna moc šťastného. Vy jste neudělal nic - nic - co by mi mohlo situaci zjednodušit. Spíš se mi zdá, že vám neustálé připomínání složitosti tohoto případu činí jistě potěšení a že se každou moji úvahu, která by mi třeba mohla i dopomoci k případnému řešení, snažíte utlouct hned v zárodku. Momentálně nechci víc, než dostat odpovědi na mé otázky. Nemám na tomto světě žádné oficiální postavení, které by mě ke kladení otázek opravňovalo, stejně jako nemám žádnou pravomoc odpovědi vyžadovat. S vámi se to má ovšem jinak. Já jsem zde právě na vaši žádost, pokouším se zachránit vaši stejně jako moji kariéru a navíc se, podle vašich širších úvah, snažím zachránit stejnou měrou jak Auroru, tak Zemi. Takže očekávám, že byste mi měl na moje otázky odpovídat pravdivě a bez výhrad. Proto vás prosím, nesnažte se mě dovést do slepé uličky takovou taktikou, jakou jsou například protiotázky typu: proč ne, když já se vás jednoduše ptám: proč. Tedy ještě jednou - a naposledy: Proč?"

Fastolfe sešpulil rty a zatvářil se pochmurně. "Omlouvám se, pane Baley. Jestliže váhám s odpovědí, je to proto, že jsem nucen ohlížet se zpátky k tomu, co mi předtím zas až tolik důležité nepřišlo. Gladia Delmarrová - ne, ona si vlastně nepřeje, aby bylo její příjmení užíváno - Gladia je na této planetě cizinkou; jak víte, traumatické zkušenosti si přivezla už ze svého původního světa a jak možná víte, na tomto světě už prošla další -"

"Vím. Prosím, buďte přímočařejší."

"Prosím. Bylo mi jí líto. Byla sama a Jander, jak jsem se domníval, byl schopen jí v tomto stavu pomoci."

"Lito? Jenom to? Jste milenci? Nebo jste byli?"

"Ne, nikdy. Nenabídl jsem jí to. Ani ona. - Proč? Řekla vám snad, že jsme milenci byli?"

"Ne, neřekla, já ovšem tak jako tak nezávislé potvrzení potřebuji. Rád bych vám řekl, kde cítím protimluv; že to odmítáte. Jak je možné, že na jedné straně jsou vaše sympatie, stejně tak její - jak vím od Gladie, která se vám v mnohém cítí zavázána - a na straně druhé zjištění, ani jeden z vás se tomu druhému nenabídl? A přitom jsem zjistil, že tady na Auroře si nabízíte sexuální styk stejně často, jako třeba spolu hovoříte o počasí."

Fastolf se zamračil. "Pane Baley, vždyť vy o tom nic nevíte. Nesudte nás proto podle měřítek vašeho světa. Sex pro nás sice není záležitost nijak zvlášť důležitá, nicméně věřte, že jsme o to víc pečliví při tom, jak s ním zacházíme. Možná vám to tak nepřipadá, ale pro nikoho z nás není nabídka na sex ničím jednoduchým. Gladia, neznalá našich způsobů a zároveň sexuálně frustrovaná už ze Solarie, se snad nabízela lehce - nebo zoufale, to by snad mohlo být výstižnější slovo - a proto ani nemůže být překvapením, že ji výsledky nepotěšily."

"Nepokusil jste se tento vývoj zvrátit?"

"Že bych se nabídl sám? Já nejsem tím, koho by ona potřebovala, a když už jsme u toho, ani ona není tím, co bych potřeboval já. Litoval jsem ji. Mám ji rád. Jsem obdivovatelem jejího uměleckého talentu. A chci, aby byla šťastná. Koneckonců, pane Baley, vy se mnou určitě budete souhlasit, že sympatie jedné lidské bytosti ke druhé nemusí být výhradně záležitostí sexuální touhy, ale že k tomu mohou sloužit i mravnější lidské pocity. Neoblíbil jste si nikdy nikoho? Nikdy jste nechtěl někomu pomoci jenom tak, bez zvláštního důvodu, jenom pro dobrý pocit, že jste jinému ulevil v jeho trápení? Z jaké že to planety přicházíte?"

"To, co jste právě říkal, Dr. Fastolfe, vás ospravedlňuje," pronesl Baley. "Nepochybuji o tom, že vy mravný člověk jste. Přesto vás prosím o trpělivost. Ale proč jste mi tohle neřekl už když jsem se ptal poprvé - a stejně upřímné? Vaší první odezvou bylo sklonit hlavu, váhání, hra na čas tázáním se: proč ne."

Připust' mě, že je to skutečně tak, jak jste mi řekl, ale proč vás vlastně potom ta otázka přivedla do rozpaků? Co to bylo - co jste nechtěl připustit - co vás napadlo ještě předtím, než jste mi odpověděl to, co jste mi odpovědět chtěl? Promiňte, že znovu naléhám, ovšem já to musím vědět - a to nikoli ze zvědavosti, věřte mi. Pokud mi řeknete něco, co nebude pro tento politováníhodný úkol použitelné, potom to berte, jako byste to vhodil do černé díry."

Fastolf se na okamžik zamyslel. "Při vši upřímnosti, nevím, proč jsem váš dotaz odmítl. Třeba jste mě překvapil něčím, co si sám nechci přiznat. Nechtě mě přemýšlet, pane Baley."

Oba tam tiše seděli. Obsluhující robot sklídl stůl a opustil místnost. Daneel a Giskard zůstali jinde (pravděpodobně hlídali dům). Baley a Fastolf se nakonec přece jenom ocitli v robotuprázdné místnosti.

Až se Fastolf znovu ozval: "Nevím, co bych vám mohl říct, přesto dovolu, abych se vrátil o několik desítek let zpátky. Mám dvě dcery. To možná víte. Každá je od jiné matky -"

"Nechtěl jste mít raději syny, Dr. Fastolfe?"

Fastolf se zhlédl nepokrytě překvapen. "Ne. Vůbec ne. Věřím, že matka mé druhé dcery chtěla syna, ale k tomu bych nikdy souhlas nedal. Nikdy bych nesvolil, aby bylo moje dítě počato prostřednictvím umělého oplodnění vybranými - nebo i mými vlastními - spermii, pokaždé bych se rozhodl pro náhodný hod genetickou kostkou. Předtím jste se mě ptal, proč jsem vyznavačem určitého vlivu náhody v životě, a nejspíš ze stejného důvodu jsem chtěl mít i dceru."

Nechtěl jsem se prostě vzdát možnosti mít dceru přirozenou cestou, vlastně náhodou, i když stejně samozřejmě bych přijal i syna. Ale dcery mi nějak vyhovují víc. A zřejmě byl ten můj druhý pokus o dceru i jedním z důvodů, proč matka zrušila sňatek záhy po narození. Na druhé straně se stejně značné procento sňatků ruší po narození dítěte, takže jsem snad ani žádné speciální důvody nepotřeboval."

"Dítě si vzala, předpokládám, k sobě."

Fastolf se zmateně pohlédl na Baleyho. "Proč by to dělala? Aha, já zapomněl. Vy jste ze Země. Ne, pochopitelně že ne. Výchova, do níž vhodným způsobem může ovšem vstupovat i matka, je zajištěna v jeslích. Kam ale ona -" skřel nos jakoby v náhlých rozpacích nad vlastními vzpomínkami - "svěřena nebyla. Rozhodl jsem se, že ji vychovám sám. Což je sice právně možné, nicméně neobvyklé. Byl jsem hodně mladý, ještě jsem nedospěl k první stovce a už jsem v robotice dosáhl svého cíle."

"Podařilo se vám to?"

"Myslíte, jestli byla její výchova úspěšná? Ale ano. Zamiloval jsem si ji. Dal jsem jí jméno Vasilie. To bylo jméno mojí matky." Zahleděn do minulosti se pousmál. "To víte, sklony k sentimentu - podobně jako můj vztah k robotům. S matkou jsem se, pochopitelně, nikdy nesetkal, ale její jméno jsem si zjistil ze záznamů. Dosud žije, pokud vím, takže bych ji vidět mohl - ale myslím, že setkání s někým, v jehož lůně jste kdysi pobýval, by bylo záležitostí poněkud choulostivou. Kde jsem to přestal?"

"Že jste dal dceři jméno Vasilie."

"Ano - tedy jsem ji vychoval a i ona si mě oblíbila. Velmi oblíbila. Já jsem samozřejmě věděl, co to obnáší, ale přece jen to bylo dost neobvyklé pro moje přátele a tak jsem ji, když jsem se měl s některým z nich setkat, ať už společensky nebo pracovně, posílal jinam. Vzpomínám si, že jednou -" Zmlkl.

"Ano?"

"Několik desetiletí jsem se k tomu ani v myšlenkách nevracel. To se mnou byl tenkrát Dr. Sarton a rozebírali jsme spolu zrovna jeden z mých nejstarších návrhů na programování humanoidních robotů. Ona přiběhla a kvůli něčemu plakala, vrhla se mi do náruče. Bylo jí tenkrát asi sedm a já ji zvedl a líbal, práce šla v tu chvíli stranou a to bylo něco nemyslitelného. Kašlající a dusící se Sarton odešel - téměř pobouřeně. Trvalo potom celý týden, než jsme se znovu setkali a mohli pokračovat. Není žádný důvod, aby děti na lidi takovýmhle dojmem působily, ale nejspíš to bylo proto, že dětí je málo a setkání s nimi je opravdu hodně výjimečné."

"A vaši dceru - Vasilii - měl jste ji rád?"

"Ale ovšem - přinejmenším, dokud... Zbožňoval jsem ji. Sledoval jsem její vývoj a zajistil jsem jí maximální možnosti vzdělání."

"Právě jste řekl, že jste ji měl rád, dokud - něco. Větu jste nedokončil. Musela tedy nastat doba, kdy jste ji mít rád přestal. Kdy k tomu došlo?"

"Chtěla jednou, až dosáhne přiměřeného věku, žít ve svém vlastním sídle. Což bylo dost přirozené."

"A vy jste nechtěl?"

"Proč myslíte, že jsem nechtěl? Samozřejmě, že jsem chtěl. To mě považujete za zrůdu, pane Baley?"

"Raději bych připustil, že to jenom vidím jinak. Ona jednou dosáhne věku, kdy bude chtít odejít, aby žila po svém, tím pádem se ovšem její náklonnost k vám poněkud změní ve srovnání s tím, co k vám cítila, když byla vaší skutečnou dcerou, která žila v jednom sídle spolu s vámi jako váš rodinný příslušník."

"Ono to není zas tak jednoduché. Ve skutečnosti to bylo dost komplikované. Víte -" Fastolfe jako by zrozpačitel.

"Odmítl jsem ji, když se mi nabídla."

"Nabídla se vám?" zděsil se Baley.

"To nebylo nic neobvyklého," pronesl Fastolfe lhostejně. "Mě znala nejlépe. Mluvil jsem s ní o sexu, dodával sebedůvěru jejím experimentům, vzal jsem ji na Erótovy hry, dělal jsem pro ni, co jsem jen mohl. Prostě se to dalo očekávat a já byl blázen, že jsem to nečekal a nechal se překvapit."

"Ale přece incest?"

Fastolfe zaváhal: "Incest? Ach ano, v pozemském smyslu. Nic takového na Auroře nemáme, pane Baley. Jen málo Aurořanů zná své nejbližší rodinné příslušníky. Přirozeně, pokud jsou předmětem sňatku dětí, musí existovat i genealogické vyšetření, ale co to má co společného se společenským sexem? Ne, ne, tou nepřirozenou věcí je, že jsem odmítl svou vlastní dceru." Zrudl - nejvíc jeho velké uši.

"Doufám, že máte pravdu," zamumlal Baley.

"Neměl jsem k tomu žádný vážný důvod, ani - vůbec nic, abych to dokázal Vasilii vysvětlit. Jenom vím, že ode mne bylo trestuhodné, když jsem tuto záležitost nepředpokládal a nepřipravil si podklady, abych mohl tak mladého a nezkušeného člověka racionálně odmítnout, pokud bych už byl nucen, aniž bych ji musel ranit a působit takové pokoření. Skutečně jsem se kvůli tomu, že jsem ji vystavil tak nepříjemné zkušenosti, jenom proto, že jsem se rozhodl vzít na sebe tu neobvyklou zodpovědnost za výchovu dítěte, nesnesitelně stydl. Usoudil jsem, že dál už náš vztah jako soužití otce a dcery - tedy vztah dvou přátel - fungovat nemůže, ovšem ona se nevzdala. Takže potom každé další odmítnutí, věřte mi, že jsem nikdy nic nedělal ohleduplněji, celou situaci jenom zhoršovalo."

"Až konečně -"

"Až se konečně rozhodla pro vlastní sídlo. Zprvu jsem ji odporoval, ne proto, že bych ji chtěl mít třeba sám pro sebe, ale kvůli tomu, abych mohl obnovit náš vztah do dřívější podoby ještě před tím, než odejde. Ani tím jsem si moc nepomohl. To bylo snad nejtěžší období mého života. Ona nicméně jednoznačně - a dost vášnivě - na odchodu trvala, a tak jsem ji už nezdržoval. Stala se z ní pak profesionální robotička - jsem rád, že se profese ze zášti ke mně nevzdala - a svoje sídlo si byla schopná založit již bez mé pomoci. A od té doby je spojení mezi námi skutečně jen minimální."

"Třeba robotiku neopustila právě proto, že si zas tak zcela odcizená nepřipadá," poznamenal Baley.

"Je to věc, kterou ovládá nejlépe a která je pro ni nejzajímavější. V tom žádná souvislost se mnou není. Zpočátku mě napadlo totéž, a tak jsem učinil několik přátelských nabídek, ale byly odmítnuty."

"Chybí vám, Dr. Fastolfe?"

"Pochopitelně, že mi, pane Baley, chybí. Jeden z varovných příkladů při výchově dítěte. Dáte se strhnout iracionální pohnutkou - atavistickou touhou - a podaří se vám dítě inspirovat k těm nejsilnějším projevům lásky. No a potom to všechno zničíte, když se vám ještě jako dítě poprvé nabídne, tím, že ji odmítnete. Odpovědnost prvního zásahu do jejího emocionálního vnímání spočívá tedy na vás. A navíc k tomu přidáte první zkušenost iracionálního pocitu absence lítosti. S ničím podobným jsem se nikdy před tím ani nikdy potom už nesetkal. Utrpení nás obou bylo zcela zbytečné a vina padá pouze na moji hlavu."

Fastolfe se pohroužil sám do sebe, takže Baleyho otázka byla vyslovena jen velmi mírně: "A jak to všechno souvisí s Gladii?"

Fastolfe sebou trhl. "Aha! Já zapomněl. To už není nic složitého. Všechno, co jsem vám o Gladii řekl, je pravda. Měl jsem ji rád. Byla mi sympatická. Obdivoval jsem její talent. Ovšem kromě toho mi připomíná Vasilii. Poprvé jsem ji viděl v hypervlnném zpravodajství, které hovořilo o jejím přistání na Auroře, a hned mě její podoba zaujala. Hrozně mě to překvapilo a já se začal zajímat." Vzdychl. "Když mi došlo, že je, stejně jako Vasilie, poznamenána negativními sexuálními zkušenostmi, bylo to více, než jsem dokázal snést. Zařídil jsem jí sídlo v mém sousedství. Stal jsem se jí přítelem a snažil jsem se, jak nejlépe jsem jen dokázal, aby její problémy s přizpůsobením se cizímu světu byly co nejmenší."

"Tedy náhradní dcera."

"V jistém smyslu by se to dalo, pane Baley, nazvat i takto. Ani netušíte, jak mě potěšilo, že ji nikdy ani nenapadlo nabídnout se mi. Kdybych ji odmítl, vlastně bych si tím jen připomenul dřívější situaci s Vasilii. Kdybych ji přijal, protože bych se bál znovu odmítnout, okořenil bych svůj život o jednu pěkně hořkou příchut', protože bych při tom cítil, že to, co dělám pro tu cizí -náhradní dceru, jak jste řekl, není nic jiného než to, co jsem odmítl udělat pro svou vlastní dceru. - Takže proto jsem váhal s odpovědí. Musel jsem se kvůli tomu nejdřív vrátit k jednomu z tragických případů mého života."

"A druhá dcera?"

"Lumen?" vyslovil lhostejně její jméno Fastolfe. "Nikdy jsem se s ní nesetkal, i když čas od času o ní slýchám."

"Pokud vím, tak kandiduje na politický úřad."

"Lokální. Na kandidátce globalistů."

"To je co?"

"Globalisti? Usilují o Auroru privilegovanou - nic kromě naší planety, chápete? Chtějí, aby Aurořané převzali kontrolu nad osídlováním Galaxie. A ostatním v tom hodlají, za každou cenu, zabránit. Především pak Pozemšťanům. 'Osvícené vlastní zájmy' tomu říkají."

"S čímž se vy, samozřejmě, neztotožňujete."

"Ovšem že ne. Já vedu stranu humanistů, která je přesvědčena, že právo sdílet Galaxii mají všechny lidské bytosti. Pokud se zmiňují o 'svých nepřítelích', mám na mysli právě globalisty."

"Lumen tedy patří mezi vaše nepřátele."

"I Vasilia. Ta je však i členem Aurorského institutu robotiky - AIR -který byl před pár lety založen a dodnes je veden robotiky, kteří ve mně vidí démona, jehož musí stůj co stůj zdolat. Nicméně pokud vím, tak moje exmanželky jsou apolitické, nebo snad dokonce humanistky." Ironicky se usmál a řekl: "Takže, pane Baley, už jste se mě zeptal na všechno, na co jste se zeptat chtěl?"

Baleyho ruce bezcílně zapátraly v kapsách jeho hladkých, volných aurorských kalhot - což pravidelně prováděl od doby, kdy je na lodi dostal - a nenalezly nic. Vyřešil to tedy celé tím, jako už po několikáté, že přeložil ruce na prsou. Pak spustil: "Víte, Dr. Fastolfe, vůbec si nejsem jistý, jestli jste mi už odpověděl na moji první otázku. Připadá mi, že prostě nejste schopen vynechat jedinou příležitost, kdy se můžete z otázky vykroutit. Proč jste dal Jandera Gladii? Pojdme se to pokusit dostat na volné prostranství, kde by bylo více světla, protože tady se již začíná stmívat."

29.

Fastolfe znovu zrudl. Tentokrát to mohlo být i zlostí, přesto i nadále mluvil klidně.

"Netýrejte mě, pane Baley. Už jsem vám odpověděl. Bylo mi Gladie líto a myslel jsem si, že jí Jander bude dělat společnost. Skutečně jsem vám řekl víc, než kdy komukoli jinému - zčásti kvůli situaci, v níž jsem se ocitl, a zčásti proto, že nejste Aurořan. A za to bych se rád dočkal přiměřených ohledů."

Baley se kousl do spodního rtu. Nebyl na Zemi.

Nestála za ním žádná úřední autorita a nemohl vsadit víc než svou profesionální hrdost.

Nakonec promluvil: "Omlouvám se vám, Dr. Fastolfe, jestli jsem ranil vaše city. Nerad bych, abyste se domníval, že vám naznačuji, že nemluvíte pravdu nebo že nespolutracujete. Ovšem bez úplné pravdy nejsem schopen ničeho. Dovolte, abych vám jednu z možných odpovědí předložil a vy mi pak jen řekněte, jestli je správná, téměř správná nebo zcela špatná. Nemohl jste nabídnout Jandera Gladii proto, aby se stal jejím sexuálním objektem a vy tak dosáhl toho, že by Gladia neměla žádnou příležitost nabídnout se vám? Možná jste k tomu neměl ani žádný vědomý důvod, když o tom teď tak přemýšlím. Není tedy možné, že i tento váš pocit přispěl k onomu rozhodnutí?"

Fastolfe vzal do ruky lehkou a průsvitnou ozdobu, která před ním ležela na jídelním stole. Převrátil ji, a znovu, a znovu, a znovu. Jinak zůstal Fastolfe bez pohybu. Konečně se ozval: "Možné to je, pane Baley. Ano, po tom, co jsem jí půjčil Jandera - jen tak mimochodem, on to totiž tak úplně dar nikdy nebyl - jsem se již tím, že by se mi chtěla nabídnout, tolik neznepokojoval."

"Nevíte, jestli Gladia používala Jandera i pro sexuální účely?"

"Vy jste se jí na to ptal, pane Baley?"

"To s mojí otázkou vůbec nesouvisí. Víte to vy? Mohl byste dosvědčit, že mezi nimi k nějaké zjevné sexuální činnosti došlo? Neinformoval vás o tom třeba některý z robotů? Neřekla vám to sama?"

"Odpověď na všechny vaše otázky, pane Baley, zní ne. Kdybych o tom chvíli přemýšlel, není využívání robotů pro sexuální účely ničím zvlášť neobvyklým. Kterýmkoli mužem, kteroukoli ženou. Běžní roboti sice pro nic takového speciálně uzpůsobeni nejsou, ovšem lidské bytosti jsou v tomto ohledu nadmíru vynalézavé. Co se týče Jandera, ten tomu uzpůsoben byl, protože jinak bychom lidské podoby nikdy -"

"Takže byl sexuálních úkonů schopen."

"Ne, to nikdy náš úmysl nebyl. Jednalo se jen o abstraktní řešení problému, jak sestrojít robota s dokonalou lidskou podobou, kterého jsme se zesnulým Dr. Sartonek nakonec využili."

"Humanoidní roboti však sexuálním účelům ideálně vyhovují, ne?"

"Předpokládám, že ano. A když o tom sám přemýšlím - připouštím, že to mohlo být v mé mysli skryto už od počátku - nebyl by žádný problém, aby Gladia Jandera takto používala. A pokud tomu tak bylo, doufám, že jí to přineslo útěchu. Potom bych mohl Janderovo zapůjčení považovat za skutečně dobrý skutek."

"A nemohlo to být ještě víc, než ten vámi zmíněný dobrý skutek?"

"V jakém smyslu?"

"Co byste mi odpověděl, kdybych vám oznámil, že Gladia a Jander si byli ženou a mužem?"

Fastolfeova ruka se na chvíli křečovitě sevřela kolem ozdoby, která v ní dosud byla schovaná, a pak ji nechal vypadnout. "Cože? To je absurdní. Legálně nemožné. Otázka dětí je v tomto případě zcela bezpředmětná, takže žádost o takto koncipovaný sňatek je nemyslitelná. Něco takto bezdůvodného nemůže nikdy obstát."

"Tady nejde o právní platnost, Dr. Fastolfe. Nezapomínejte, že Gladia je ze Solarie, takže nemá aurorské názory. To je věc citu. Gladia mi o tom, že považovala Jandera za svého manžela, řekla sama. Ona se teď nejspíš považuje za jeho vdovu a zažívá další sexuální trauma - a dost těžké. Pokud jste k tomu nějak vědomě přispěl -"

"Při všech hvězdách!" zvolal nezvykle rozrušený Fastolfe. "To ne. Že by Gladia mohla snít o sňatku s robotem, jakkoliv humanoidním, by mě nikdy nenapadlo. To by nenapadlo žádného Aurořana."

Baley přikývl a zvedl ruku. "Já vám věřím. Nemyslím si, že jste tak dobrý herec, abyste mě oklamal předstíranou upřímností. Ale já jsem to měl vědět. To přece bylo jediné, možné -"

"Ne, nebylo. Že bych tuhle situaci předvídal? Že bych měl úmyslně zapříčinit tohle odporné vdovství? Nikdy. To je nemyslitelné, že bych to předpokládal. Pane Baley, za vším, proč jsem chtěl, aby šel Jander do jejího sídla, bylo jenom dobro. Tohle jsem nechtěl. Já vím, že tvrzení o tom, že jsem chtěl jenom dobro, je velmi ubohou obhajobou, ale je to všechno, co vám mohu nabídnout."

"Dr. Fastolfe, nepřipisujme tomu nic navíc," snažil se ho uklidnit Baley. "Teď bych chtěl já nabídnout možné řešení této záhady."

Fastolfe se zhluboka nadechl a posadil se zpět na židli. "Vy jste už něco naznačoval, když jste se vrátil od Gladie." Podíval se na Baleyho očima, v nichž se skrývala tvrdost. "Nemohl byste prozradit, co je tím klíčem, kterým se dá otevírat? To jsme museli projít tímhle - vším?"

"Je mi to líto, Dr. Fastolfe. Ten klíč by bez toho všeho nedával žádný smysl."

"No, dobře. Tak ven s tím."

"Už začínám. Jander se dostal do pozice, kterou jste ani vy, největší teoretik robotiky ze všech světů, nepředpokládal, jak jste sám přiznal. Poskytoval Gladii takové potěšení, že ta se do něj natolik zamilovala, že jej považovala za svého manžela. A co když to mělo i druhou stranu, že on v ní při tom, když ji těšil, zároveň budil odpor."

"Nejsem si vaším názorem tak jistý."

"Dobře, tak se na to podívejte jinak, Dr. Fastolfe. Ona byla v tomto směru dost uzavřená. Přitom já jsem zjistil, že sexuální oblast není na Auroře ničím, co by člověk za každou cenu musel skrývat."

"No, nevysíláme to zrovna hypervlnou," prohlásil Fastolfe suše, "ale ani s tím neděláme o moc větší tajnosti než s jinými čistě osobními záležitostmi. Především vzájemně víme, kdo byl čím posledním partnerem a pokud člověk jedná zrovna s přáteli, často získá představu o tom, kdo je jak dobrý nebo nadšený nebo kolikrát zklamal toho či onoho partnera - nebo oba. To je věc příležitostně rozmluvy."

"Ano, přesto jste nevěděl nic o Gladiině vztahu s Janderem."

"Já předpokládal -"

"Nic podobného. Neřekla vám nic. Nic jste neviděl. Ani žádný robot vám nemohl nic hlásit. Ona to tajila i před vámi, před svým nejlepším auror-ským přítelem. Její roboti měli samozřejmě jakékoli jednání s Janderem zapovězeno a Jander sám musel být vybaven pečlivými příkazy, aby sám nic neprozrazoval."

"Myslím, že váš úsudek je správný."

"Proč to tedy dělala, Dr. Fastolfe?"

"Ze solariánského smyslu pro soukromí v oblastech sexu?"

"Není to totéž, jako kdybychom řekli, že se za to styděla?"

"Ale k tomu neměla důvod, i když možná - pokud považovala Jandera za svého manžela - klidně by se mohla stát terčem posměchu."

"Tomuhle se mohla vyhnout docela snadno i bez jakéhokoli zatajování. Připusťme, že se, jako Solariánka, styděla."

"Dobrá, no a?"

"Žádná bytost, která je potěšená, se nestydí - přesto z toho mohla, jak lidé někdy dost bezdůvodně dělají, když někomu připisují vinu za něco, co je zcela zřejmě jejich vlastní chybou, Jandera vinit."

"Ano?"

"Mohly nastat chvíle, kdy Gladia, která má prchlivou povahu, řekneme - propukala v pláč a začínala Jandera obviňovat za to, že je příčinou jejího studu a jejího trápení. To nikdy nemuselo trvat dlouho a ona zase přecházela k omluvám a lichotkám. Nemohlo však Jandera napadnout, že on je skutečně zdrojem jejího studu a jejího trápení?"

"Snad."

"Nemohlo to potom znamenat, že Jander, pokud by ve vztahu pokračoval, by jí začal ubližovat? Čímž by se dostal do rozporu s Prvním zákonem, a protože byl neschopen v tom pokračovat, mohl pro něj být východiskem jenom fakt, že by přestal fungovat vůbec - a proto se přivedl do stavu mentálního znemožnění. Vzpomínáte si na příběh, který jste mi dnes vyprávěl, o legendárním robotovi, který dokázal číst myšlenky a kterého z provozu vyřadila ona robotická průkopnice?"

"Susan Calvinová, ano. Správně! Vaše obdoba na variantu staré legendy. Velice duchaplné, pane Baley, jenom to není možné."

"Proč ne? Když jste tvrdil, že vy jediný můžete přivést Jandera do stavu mentálního znemožnění, neměl jste ani potuchy o tom, jak moc je Jander zapleten do vlastní neočekávané situace. Je to úplně stejné jako případ Susan Calvinové."

"Dobře, připusťme tedy, že příběh o Susan Calvinové a robotovi čtoucí myšlenky je něčím víc, než jenom smyšlenou legendou. Zkusme tomu uvěřit. Přesto se k žádnému ztotožnění obou případů nedostaneme. U Susan Calvinové šlo jen o neuvěřitelně primitivního robota, který by dnes stěží dosahoval statutu hračky. Byl schopen pracovat na úrovni otázek: A přináší utrpení - B rovněž přináší utrpení; následuje mentální znemožnění."

"A Jander?" zeptal se Baley.

"Každý moderní robot - každý robot tohoto století - je schopen vyhodnotit, zda větší utrpení přináší situace A nebo situace B. Robot dospěje k rychlému řešení tím, že se rozhodne pro to menší. Šance, že by vyhodnotil obě navzájem se vylučující alternativy jako zcela vyvážené, je minimální. A dokonce i pro tento případ je moderní robot zabezpečen - faktorem náhody. Pokud by usoudil, že obě příhodná řešení jsou naprosto rovnocenná, potom se absolutně nepředvídatelným způsobem rozhodne pro jedno či druhé a jedná pak již jen podle něj. Mentální znemožnění je proto vyloučeno."

"Vy tvrdíte, že je vyloučeno, aby se Jander dostal do stavu mentálního znemožnění. A zároveň tvrdíte, že vy byste jej do tohoto stavu dostat dokázal. Jakto?"

"V případě pozitronického mozku humanoidní formy lze faktor náhody, který je na samotném principu vytvořeného mozku zcela závislý, odklonit. Ovšem jedná se o velice dlouhý a obtížný proces, a to i v případě, kdy základní teorii znáte, než robota vůbec běžnými způsoby, které představuje jenné předivo otázek a příkazů, dokážete do stavu mentálního znemožnění přivést. Je nemyslitelné, že by k tomu došlo jenom působením zřejmého rozporu souběžného vnímání pocitů lásky a studu, který by nebyl podpořen co nejpečlivěji volenými příkazy, nutně vycházejícími z těch nejneobvyklejších předpokladů. Což nám skutečně nedovoluje, jak stále tvrdím, tuto všemu odporující možnost přijmout jako jeden z nejpravděpodobnějších způsobů."

"V tom případě je nejpravděpodobnější to, že vaši nepřátelé budou trvat na tom, že viníkem jste vy. Nemohli bychom tedy my, v našem zájmu, trvat zase na tom, že se Jander v mentálním znemožnění ocitl kvůli rozporu Gladiiny lásky a studu? Neznělo by to věrohodněji? Nepřiklonilo by se pak veřejné mínění opět na vaši stranu?"

Fastolfe se zamračil. "Pane Baley, myslím, že jste až příliš horlivý. Zamyslete se nad tím. Co bychom získali, kdybychom se pokusili zbavit našeho problému právě tímto poněkud nečestným způsobem? Tedy kromě hanby a utrpení, kterých by se dostalo Gladii. Ta bude nadále sužována nejenom samotnou ztrátou Jandera, ale i pocitem, že je za ni sama zodpovědná, pokud skutečně někdy stud pocítila a dala ho najevo. Nechci, ovšem zkusme se tímto směrem vydat. Nezačnou moji nepřátelé říkat, že jsem ji Jandera půjčil právě kvůli tomu, k čemu došlo? Budou tvrdit, že jsem to udělal proto, abych dokázal, že i u humanoidních robotů lze navodit stav mentálního znemožnění a že jsem ještě přitom zůstal mimo jakoukoli odpovědnost. Nebudeme na tom pak ještě hůř než teď? Nepřipojí k současnému obviňování z podvodných intrik ještě to, jak hrozně jsem se, navzdory projevům přátelství - které jsem samozřejmě jenom předstíral, neboť ty jsem přece již dávno obětoval - zachoval k důvěřivé ženě?"

Baley byl zdrcen. Cítil, jak mu poklesla dolní čelist a slyšel, jak se jeho mluva mění v koktání. "Určitě nebudou -"

"Ale budou. Vždyť je to jen pár minut, co jste sám byl podobnému smýšlení přinejmenším nakloněn."

"Jenom hodně zdrženlivě -"

"Problém je v tom, že moji odpůrci to za hodně zdrženlivé pokládat nebudou, a o tom, že by to jenom hodně zdrženlivě rozšiřovali, taky dost pochybují."

Baley zrudl. Rozčileně si uvědomil, že není schopen pohlédnout Dr. Fastolfeovi do tváře. Odkášlal si: "Máte pravdu. Skočil jsem po tom jako smyslů zbavený a teď mi nezbyvá, než vás požádat o prominutí. Moc se stydím. Myslím, že jinudy než přes pravdu se z toho nedostaneme - pokud se k ní vůbec dostaneme."

Fastolfe řekl: "Nezoufejte. Už takhle jste o Janderovi zjistil věci, které by mě nikdy ani nenapadly. Myslím, že jste schopen odhalit mnohem víc. A hlavně se mi zdá, že ta záhada přestává být neproniknutelná. Co se chystáte dělat teď?"

Baley, který se ještě stále styděl za svou prohru, nebyl schopen přemýšlet. "To opravdu nevím," prohlásil otráveně.

"No, to ode mne nebyla nejsprávnější otázka. Máte za sebou dlouhý den a rozhodně ne jednoduchý. Není divu, že váš mozek začíná být tak

trochu otupělý. Co kdybyste si odpočinul, podíval se na film nebo šel spát? Ráno bude lépe."

Baley přikývl a zamumlal: "Asi máte pravdu."

V tu chvíli si však vůbec nemyslel, že by na tom ráno mohlo něco změnit.

30.

V ložnici byla stejná zima jako všude kolem. Baley se mírně zachvěl. Nízká teplota, s níž se v místnosti setkal, mu připomenula nepříjemný pocit z Vnějšku. Stěny měly mdlou šedobílou barvu a nebyly nijak zdobené, což byla ve Fastolfeově sídle výjimka. Na první pohled se zdálo, že podlahu tvoří hladká slonovina, bosá chodidla však šlapala po koberci. Postel zářila bělobou a sametová přikrývka byla na dotek chladná.

Posadil se na okraj postele, která se mu lehce poddala.

"Zneklidňuje tě," oslovil Daneela, který do ložnice vstoupil spolu s ním, "když lidé lžou?"

"Uvědomuji si, kolego Eliáš, že lidské bytosti občas lžou. Lež může být někdy užitečná nebo dokonce povinná. Můj dojem ze lži závisí na lháři, okolnostech a důvodu."

"Dokážeš poznat, kdy lidské bytosti lžou?"

"Ne, kolego Eliáš."

"Nezdá se ti, že Dr. Fastolfe lhal?"

"Nikdy se mi nezdálo, že by Dr. Fastolfe lhal."

"Ani v souvislosti s Janderovou smrtí?"

"Pokud mohu říci, mluví pravdu za všech okolností."

"Možná, že ti nařídil, abys mi takto odpovídal - pro případ, že bych se tě ptal."

"Ne, kolego Eliáš."

"Ale dost možná, že ti také přikázal -"

Zmlkl. Znovu - k čemu křížový výslech robota? Navíc v tomto ojedinělém případě, kdy on vybízel k nekonečným ústupkům.

Pojednou si uvědomil, že matrace pod ním zvolna povoluje, že mu poznenáhlu svírá boky. Ihned vstal a obrátil se k Daneelovi: "Dá se tahle místnost nějak vytopit?"

"Mnohem tepleji vám bude, kolego Eliáš, až se přikryjete a zhasnete."

"Aha." Pátravě se rozhlédl. "Můžeš zhasnout, Daneeli, a zůstat v pokoji, pokud už to nemáš přikázáno."

Světlo zhaslo téměř vzápětí a Baley si uvědomil, že jeho předpoklad, který si vytvořil o strohosti této místnosti, je veskrze mylný. V okamžiku, kdy ho měla obklopit tma, nabyl dojmu, že je Venku. Slyšel vítr ve stromech a slabé, ospalé mručení nějakých živých tvorů. Na stropě se objevily hvězdy, mezi nimiž proplouval stěží postřehnutelný mrak.

"Tak zase rozsvít', Daneeli!"

Pokoj se zaplnil světlem.

"Daneeli," nadechl se Baley, "nechci nic takového. Nechci žádné hvězdy, žádné mraky, žádné zvuky, žádné stromy, žádný vítr - ani žádné vůně. Chci tmu, normální tmou. Můžeš to zařídit?"

"Jistě, kolego Eliáš." "

"Tak to udělej. A ukaž mi, jak můžu, když se uložím, zhasnout sám."

"Jsem zde, abych vás chránil, kolego Eliáš."

"To zvládneš i z druhé strany dveří, jsem o tom přesvědčen. Za oknem, jestli tedy nějaká okna za záclonami jsou, beztak stojí Giskard."

"Jsou. - Když překročíte práh, kolego Eliáš, naleznete tam Osobní, které je určeno jen vám. Ona část stěny v podstatě neexistuje a vy ji můžete snadno procházet. Světlo se rozsvítí, když vstoupíte a zhasne, když odejdete - a je bez dekorací. Můžete se tam osprchovat, budete-li si přát, nebo dělat, co jste před spánkem nebo po probuzení zvyklí." Baley se otočil naznačovaným směrem. Neviděl žádný otvor ve stěně, jenom na podlaze, ve vyztuženém místě, jakousi lištu - nejspíš práh.

"Jak uvidím, když bude tma, Daneeli?" zeptal se.

"Ta část stěny - která stěnou není - bude slabě svítit. A pokud místnost již osvětlena je, naleznete v záhlaví vaší postele prohlubeň, které když se dotknete prstem, tak se v místnosti, jestliže svítí, zhasne - nebo rozsvítí, jestliže je tma."

"Děkuji. Teď můžeš jít."

Za půl hodiny opustil Osobní a schoulil se pod pokrývkou, beze světla, obklopen teplou příjemnou temnotou.

Byl to dlouhý den, jak už Fastolfe stačil říci. Ani nechtěl věřit, že na Aurore přiletěl vlastně teprve ráno. Zjistil toho hodně a nějak zvlášť nadšený z toho zatím nebyl.

Kolem něj byla tma a on se zdrženlivě probíral řadou událostí dnešního dne v naději, že snad objeví něco, co mu předtím mohlo uniknout - ale nic takového se nestalo.

Takže takhle, ty klidně oddychující, dojmy naplněný, hlubokomyslný Eliáš Baley, hrdino hypervlnného dramatu.

Matrace ho znovu napůl pohltily a ukryly ho v příjemném teple. Když se pohnul, matrace se nejdříve jakoby narovnala, potom se pomalu opět vytvarovala podle jeho nové polohy.

Nemělo žádný smysl pokoušet se znovu probírat svou vyčerpanou, o spánek usilující mysl, celým dnem, ale nemohl si pomoci, a tak se do toho pustil podruhé. Znovu se vydal po vlastních stopách do prvního dne stráveného na Auroře - z kosmodromu do Fastolfeova sídla, ke Gladii, zpátky k Fastolfeovi.

Gladia - mnohem krásnější než kdy předtím, ale přesto - cosi nepronikatelného kolem ní - snad jenom ochranný krunýř - ubohá žena. Probíral se znovu jejími dojmy z okanzíku, kdy se rukou dotkla jeho tváře - kdyby s ní jen zůstal, mohl by ji naučit - hloupou Aurořanku - rozeznávat neznámé podoby sexu - všechno - ve skutečnosti vlastně nic - hloupost - k Fastolfeovi, ke Gladii, zpátky k Fastolfeovi - zpátky k Fastolfeovi.

Mírně se pohnul a matrace se posléze znovu přetvařovala. Zpátky k Fastolfeovi. Co se stalo při cestě zpátky k Fastolfeovi? Něco řekl? Něco neřekl? A předtím na lodi, než přistál na Auroře - něco, co zapadalo -

Napůl spící Baley se dostal do světa, kde lišky dávají dobrou noc, když se jeho mysl konečně odpoutala a vydala se po svém. Od přitažlivosti osvobozené tělo plulo, vznášelo se vzduchem.

Z vlastního popudu se mysl pustila případem - drobnými postřehy, jichž si nevšiml - vzájemným srovnáváním - jednu myšlenku přiřadila k druhé - každou na své místo - pravidelné sítě - konstrukce -

A náhle něco zaslechl, aspoň si myslel, a zpozorněl. Naslouchal, neslyšel však nic a tak ještě jednou upadl do polospanku, aby našel nit myšlenek, k čemuž nedošlo.

Bylo to stejné, jako se pokoušet neutonout v močálu. Ještě pořád viděl obrysy, kupy barev. Postupně bledly, ale on věděl, že tam pořád jsou. A čím zoufaleji se snažil neztratit je, tím víc mu unikaly, až už neměl nic. Vůbec nic.

Napadlo ho skutečně něco, nebo si jen paměť pohrávala s nesmyslnými představami pronikajícími sem spolu se spánkem? Ano, on již skutečně spal.

Když se v noci na chvíli vzbudil, pomyslel si: Mám nápad. Důležitý nápad.

Ale neuvědomoval si nic, s výjimkou jistoty, že to tam bylo.

Na okamžik zůstal vzhůru, upíral zrak do tmy. Pokud tam něco doopravdy bylo - vrátí se to, až bude třeba.

Anebo taky ne! U Jehovábela!

Znovu usnul.

FASTOLFE A VASILIA

31.

Baley sebou trhl a probral se. Nanejvýš podezřele do sebe nasál něco vzduchu. Ucítit lehký a neznámý závan, který se při dalším nádechu rozplynul.

Daneel stál z boku postele. Vážně pronesl: "Pevně doufám, kolego Eliáš, že jste spal dobře."

Baley se rozhlédl. Přestože byly záclony stále zataženy, v místnosti vládlo jasné denní světlo. Giskard mu připravoval oblečení, zcela jiné, od bot až po plášť, než jaké nosil včera.

Odpověděl: "Docela dobře, Daneeli. Co mě to vzbudilo?"

"Dávka antisminu ve ventilaci pokoje, kolego Eliáš. Po ní je zaktivován probouzečský systém. Protože jsme si nebyli jisti vaší reakcí, užili jsme menší dávku, než je obvyklé. Snad by nižší dávky stačily i pro příště."

"Cítím se jako ryba ve vodě. Kolik je hodin?" zeptal se Baley.

"Je 07:05 aurorského času. Pro vaši fyziologii - snídaně bude připravena do půl hodiny." I když tón Daneelova hlasu nebyl žertovný, přesto se zdálo, jako by se usmál.

Odměřeněji a o poznání hůře intonačně, na rozdíl od Daneela, se ozval i Giskard: "Pane, přítel Daneel a já nesmíme vstupovat na Osobní. Pokud nám řeknete, jestli tam něco chybí, hned vám to tam dodáme."

"Ano, samozřejmě." Baley se zvedl, otočil se a vylezl z postele.

Giskard okamžitě začal lůžko svlékat. "Mohu dostat vaše pyžamo, pane?"

Baley se dlouho nerozhodoval. Ten, kdo se ptal, byl robot, nic víc. Svlékl se a prádlo podal Giskardovi, který je přijal s mírným, vážným pokývnutím hlavy.

Baley na sebe s odpořem pohlédl. Znovu si uvědomil své tělo, tělo muže středních let, tělo, které je pravděpodobně v mnohem horším stavu než téměř třikrát starší tělo Fastolfeovo.

Začal ze zvyku hledat přezůvky a žádné nenalezl. Nejspíš žádné nepotřebuje. Podlaha pod jeho chodidly byla teplá a měkká.

Vešel na Osobní a požádal o několik rad. Z druhé části iluzorní stěny mu Giskard vysvětloval, jak pracuje sprcha, co se zubní pastou v automatické nádobce, jak změnit splachování na automatické, jak nastavit teplotu sprchy.

Všechno bylo mnohem a mnohem komplikovanější, než cokoli z toho, co nabízela Země, kde nikdy nikdo nestál na druhé straně, aby tam naslouchal pohybům a bezděčným zvukům někoho jiného, aby tam někdo dělal něco, co by odporovalo všem zásadám soukromí.

Objevil svou slabou stránku, pomyslel si zachmuřeně Baley, zatímco procházel tímto rozkoš přinášejícím obřadem, ovšem jedná se o slabou stránku, na niž (o čemž byl přesvědčen) si začíná zvykat. Kdyby tady, na Auroře, zůstal o něco déle, určitě by po návratu na Zemi zažil nepříjemně silný kulturní šok, zejména v souvislosti s Osobními. Jenom doufal, že se nebude přizpůsobovat nějak moc dlouho, a doufal rovněž, že se najde i pár Pozemšťanů, kteří jednou osídlí nové světy, co se nebudou cítit vázání na pojem Společná osobní.

Baley se zamyslel - mohl by si vysvětlovat 'slabou stránku' jako to, čemu člověk snadno přivyká?

Když se všim skončil, Osobní opustil, bradu čerstvě zastřiženou, zuby naleštěné, tělo osprchované a osušené. "Kde najdu dezodorant?" obrátil se na Giskarda.

Giskard se napřímil: "Nerozumím, pane."

"Kolego Eliáš, ozval se rychle Daneel, "mýdlo, které jste si pustil z dávkovače, má i dezodorační účinky. Chtěl bych omluvit mého přítele Giskarda, že vás nepochopil. Na rozdíl ode mne, on na Zemi nikdy nepobýval."

Baley pochybovačně zvedl obočí a začal se s Giskardovou pomocí oblékat.

"Vidím, že ty a Giskard," pronesl po chvíli, "mne doprovázíte na každém kroku. Naznačuje snad něco tomu, že bych měl být nějak odstraněn?"

"Zatím nic, kolego Eliáš, odpověděl Daneel. "Nicméně považuji za rozumné, abychom s vámi, přítel Giskard a já, byli po celou dobu vašeho pobytu, má-li být všechno zvládnuto."

"Proč si to, Daneeli, myslíš?"

"Ze dvou důvodů, kolego Eliáš. Prvním je, že vám můžeme pomoci se všemi oblastmi aurorské kultury a zvyklostí, s nimiž nejste obeznámeni. Za druhé, přítel Giskard je navíc schopen zaznamenávat a reprodukovat každé slovo každého vašeho rozhovoru. To by se vám mohlo hodit. Musíte si však uvědomit, že při rozhovorech jak s Dr. Fastolfeem, tak se slečnou Gladii, byly i chvíle, kdy jsme byli, přítel Giskard a já, mimo doslech nebo v jiné místnosti -"

"Takže tyto rozhovory Giskard nenahrál?"

"Ve skutečnosti, kolego Eliáš, nahrál, ale jen velmi nepřesně - takže tam mohou být části, které nebudou tak zřetelné, jak bychom chtěli. Proto by ve vhodných případech bylo lépe, kdybychom vám zůstávali na blízku."

"Daneeli," řekl Baley, "ty se domníváš, že budu daleko bezstarostnější, když vás budu pokládat za průvodce a nahrávací zařízení, než kdybych vás bral dál jako ochránce? Copak není zřejmé, že vy dva jako ochránci jste úplně zbyteční? Dosud se nikdo o nic nepokusil, nevyplývá z toho, že už ani k ničemu podobnému nedojde?"

"Ne, kolego Eliáš, to by bylo neopatrné. Dr. Fastolfe si myslí, že jeho nepřátelé vás stále dost pozorně sledují. Když Dr. Fastolfe žádal o souhlas, aby vás sem mohl povolát, snažili se Předsedu přesvědčit o opaku a stejně tak se budou nyní snažit dosáhnout toho, aby Předseda zase co nejdříve vydal příkaz k vašemu návratu na Zemi."

"Způsoby takto mírumilovné opozice žádnou ochranu nevyžadují."

"Ne, pane, ale pokud se opozice začne obávat toho, že byste mohl Dr. Fastolfea očistit, nelze vyloučit, že sáhnou i k extrémům. A vy, jako ne-Aurořan, jste přece jenom vůči zákonům tohoto světa mnohem zranitelnější."

"Ovšem skutečnost," nepolevoval Baley ve své zarputilosti, "že jsem zde strávil celý den a nestalo se nic, čím bych je potěšil, přece značně snižuje hrozbu i tohoto nebezpečí."

"Mohlo by tomu tak skutečně být," nedával Daneel najevo, že by si všiml Baleyho ironického podtónu.

"Na druhou stranu," pokračoval Baley, Jestliže bych s případem nějakým způsobem hnul, ono nebezpečí opět bezodkladně vzroste."

Daneel chvíli uvažoval a potom přikývl: "Ano, to se zdá být logické."

"Takže pokud budu i nadále neúspěšný, není nutné, abyste se mnou ty a Giskard chodili všude, kam se hnu."

Daneel se před tím, než odpověděl, opět odmlčel. "Váš způsob uvažování mě, kolego Eliáš, sice uvádí do rozpaků, ale zdá se, že je správný."

"V tom případě," zakončil debatu Baley, jsem připraven sníst, třebaže chuť mi bere zjištění, že pokud nechci být zavražděn, nesmím uspět."

32.

"Vyspal jste se dobře, pane Baley?" s úsměvem ho přes jídelní stůl přivítal Fastolfe.

Baley se s okouzlením zahleděl na plátek šunky. Byl uříznutý nožem. Táhlo se přes něj žilkování. Z jedné strany byl rozdělený dolů ubíhajícím proužkem špeku. Zkrátka nebyl upravený. Výsledkem bylo, že chutnal mnohem šunkovitěji, dalo-li se to tak říci.

Vedle ležela smažená vajíčka. Uprostřed zploštělý, pŕlkulatý žloutek, lemovaný bílkem - úplně jako sedmikráska, kterou spolu s Benem viděli kdysi na poli. Bylo mu známo, že vajíčko vypadá takhle nějak ještě před tím, než je zpracováno, věděl, že se skládá ze dvou částí - žloutku a bílku, ale takhle připravené, každé zvlášť, je dosud neviděl. Dokonce i na lodi, kterou sem přiletěl, stejně jako na Solárii, viděl vajíčka vždycky jenom umíchaná.

Rychle vzhlédl k Fastolfeovi. "Prosim?"

Fastolfe shovívavě opakoval: "Spal jste dobře?"

"Ano. Poměrně dobře. A nebýt antisonninu, nejspíš bych ještě spal."

"Aha. Uznávám, že to k hostu není zrovna nejzdvořilejší, ale domníval jsem se, že možná budete chtít brzy začít."

"Máte naprostou pravdu. Navíc zas až takový host ani nejsem."

Fastolfe chvíli mlčky jedl. Pak si usrl ze svého horkého pití a zeptal se: "Neosvítlo vás něco přes noc? Neprobudil jste se s novým nápadem, novou myšlenkou?"

Baley na Fastolfea pohlédl s podezřením, žádnou jízlivost v jeho tváři však neviděl. Než Baley zvedl svůj šálek ke rtům, řekl: "Obávám se, že ne. Jsem stejně k ničemu, jako jsem byl včera v noci." Usrl a bezděčně zkrivil obličej.

"Nechutná vám? To je mi líto," omlouval se Fastolfe.

Baley jenom zamručel a opatrně se napil znovu.

"To je káva, víte," vysvětloval Fastolfe. "Bezkofeinová."

Baley se zamračil. "Káva chutná jinak a - Odpusťte mi, Dr. Fastolfe, že opět budu mluvit jako pomatenec, ale zrovna jsme s Daneelem tak napůl žertovali o mém případném napadení - napůl žertovně samozřejmě z mého hlediska, nikoli Daneelova - a tak mě napadlo, že jedním ze způsobů, jak by se mě mohli pokusit -"

Jeho hlas se rozplynul.

Fastolfe nadzvedl obočí. S omluvou sáhl po Baleyho kávě a přičichl k ní. Nabral z ní lžičkou a ochutnal. "Úplně normální, pane Baley. Otrávit se vás nikdo nepokusil."

"Omlouvám se vám, že se chovám tak bláhově, vím přece, že snídani připravovali vaši roboti - ale jste si jistý?"

Fastolfe se usmál. "Až dosud byli roboti podplaceni. Ale tentokrát se o žádné podplácení nejedná. Potíž je v tom, že s kávou, i když je oblíbená na mnoha světech, se setkáváme v různých úpravách. Je všeobecně známo, že každá lidská bytost má nejraději kávu ze svého vlastního světa. Omlouvám se vám, pane Baley, ale bohužel vám nemohu nabídnout žádný pozemský druh. Nebo máte raději mléko? To je na všech světech poměrně stejné. Nebo džus? Aurorská hroznová šťáva je na všech světech považována za vůbec nejlepší. Jsou i taci, kteří potají naznačují, že toho dosahujeme fermentací, ale to samozřejmě pravda není. Nebo vodu?"

"Zkusil bych tu vaši hroznovou šťávu." Baley vyslal nerozhodný pohled směrem ke kávě. "Myslím, že bych si na ni dokázal zvyknout."

"Ne, to ne," namítl Fastolfe. "Proč vyhledávat nepříjemné, když to není nutné? Takže," - jeho úsměv, vyvolaný předchozí poznámkou, působil teď trochu násilným dojmem - "noc a spánek vám žádnou užitečnou reflexi nepřinesl?"

"Je mi líto," povzdechl si Baley. Náhle si vzpomněl na onu nezřetelnou myšlenku a zamračil se. "Ačkoli -"

"Ano?"

"Mám dojem, že těsně před tím, než jsem usnul, v té rozostřené prázdnotě mezi bděním a spánkem, myslím, že jsem na něco přišel."

"Opravdu? Na co?"

"Nevím. Uvědomuji si, že se mi ta myšlenka promítla i do bdění, ale neudržel jsem ji tam. Vyrušil mě nějaký jiný zvuk, něco jiného, než co jsem slyšel v oněch představách. Nevzpomínám si. Chňapl jsem po té myšlence, ovšem nechytíl jsem ji. Utekla mi. Myslím, že se nejedná o nic mimořádného."

Fastolfe zamyšleně vzhlédl. "Jste o tom přesvědčen?"

"Tak docela ne. Ta myšlenka se objevila tak náhle, tak nečekaně, že si ani nejsem jistý, jestli se vůbec objevila. Ale i kdybych si ji zapamatoval, pořád by to byla jen záležitost napůl spánku, napůl bdění. Možná, že za bílého dne by pozbyla jakéhokoli smyslu."

"No, ať už to bylo cokoli a jakkoli prchavé, věřím, že se to ještě vrátí. Jsem o tom přesvědčen."

"Taky tomu věřím, Dr. Fastolfe. Pokud bude chtít přijít, přijde. Jsem si tím jistý."

"Takže budeme čekat?"

"Můžeme dělat něco jiného?"

"Třeba psychickou sondu."

Baley se znovu usadil na židli a upřeně na Fastolfea hleděl. Posléze se ozval: "Slyšel jsem už o tom, ale na Zemi to nepoužíváme ani pro policejní účely."

"Nejsme na Zemi, pane Baley," prohlásil Fastolfe klidně.

"Může při tom dojít k poškození mozku, že? Nemám pravdu?"

"Určitě ne v příhodných rukách."

"Nelze to vyloučit, ani pečují-li o to příhodné ruce," zakroutil hlavou Baley. "Myslím, že ani na Auroře se nesmí užívat, pokud nejsou splněny přísně stanovené podmínky. Za ty můžeme považovat závažnější zločin nebo -"

"Ano, pane Baley, ovšem to se vztahuje pouze na Aurořany. A vy Aurořan nejste."

"Myslíte, že když nejsem Aurořan, že nejsem ani člověk?"

Fastolfe se zasmál a rozpráhl ruce: "No tak, pane Baley. To byl jen takový nápad. Minulou noc jste se zoufale snažil vyřešit naše dilema tím, že jste chtěl Gladii postavit do hrozně tragické situace. Jenom jsem si říkal, zda jste skutečně

tak zoufalý, že byste byl ochoten riskovat i svou osobu?"

Baley si promnul oči a na delší chvíli se odmlčel. Potom promluvil pozměněným hlasem: "Včera v noci jsem udělal chybu. Uznávám. Když se na to dívám dnes, musím přiznat, že nemám žádnou jistotu, jestli to, co mě v polospánku napadlo, má vůbec nějakou souvislost s naší věcí. Mohlo se jednat jen o čirou fantazii - nelogický nesmysl. Nebo mě prostě nenapadlo nic. Nic. Byl byste ochoten riskovat poškození mého mozku kvůli tak málo pravděpodobnému zisku, když právě na něm, jak sám říkáte, závisí zdárné vyřešení případu?"

Fastolfe přikývl. "Nemám, čím bych vaši argumentaci mohl vyvrátit - opravdu jsem to nemyslel vážně."

"Děkuji vám, Dr. Fastolfe."

"Kam půjdeme teď?"

"Nejdříve bych chtěl znovu mluvit s Gladii. Vyskytlo se pár bodů, které si potřebuji ujasnit."

"Ty, kterým jste se začal věnovat již minulou noc?"

"Sice jsem s nimi začal, ovšem zbývají další, ke kterým jsem se nedostal a taky mi jich pár uteklo. Jsem jenom vyšetřovatel, nikoli neomylný počítač."

"Neměl jsem v úmyslu vás z něčeho vinit," ohradil se Fastolfe. "Prostě se mi moc nelíbí, když je Gladia zbytečně vyrušována. A jestliže je jí tak, jak jste mi naznačil minulou noc, předpokládám, že se nachází ve stavu dost hlubokého vyčerpání."

"Nepochybně. Ale stejně tak nesmírně dychtí po tom, aby se dozvěděla pravdu - kdo, pokud vůbec někdo, zabil někoho, koho ona pokládala za svého manžela. Což je rovněž pochopitelné. A jsem si jistý, že mi pomoc neodmítne. A pak bych si přál mluvit ještě s někým."

"S kým?"

"S vaší dcerou Vasilií."

"Vasilií? Proč? K čemu to bude dobré?"

"Je robotička. A já bych si rád promluvil i s někým jiným z tohoto oboru."

"Já si to nepřeji, pane Baley."

Dojedli. Baley vstal. "Dr. Fastolfe, ještě jednou jsem nucen vám připomenout, že jsem tady na vaši žádost. Nemám žádné pověření, že zde mohu vést vyšetřování. Nejsem ve spojení s aurorskými úřady. Jediná šance, která mi může dopomoci dostat se až k jádru toho zatraceného problému, je doufat v to, že se mnou budou různí lidé dobrovolně spolupracovat a odpovídat na moje otázky."

Pokud se mě budete snažit zastavovat, je zcela zřejmé, že se nemohu dostat dál, než právě jsem, tedy nikam. Což ani vám moc nepomůže - tedy ani Zemi - proto vás naléhavě žádám, prosím, nestůjte mi v cestě. Umožníte-li mi, abych mohl vyzpovídat někoho, koho si vyzpovídat přeji - nebo se mi to třeba jen umožnit pokusíte tím, že se za mě přimluvíte - je pravděpodobné, že v tom lidé z Aurory budou vidět vědomý znak vaší neviny. Na druhé straně, budete-li moje vyšetřování omezovat, dojdou nejspíš k závěru, že jste vinný a že máte strach z odhalení."

"Tomu rozumím, pane Baley," řekl Fastolfe s chabě potlačovanou mrzutostí. "Ale proč Vasilia? Jsou i jiní robotici."

"Vasilia je vaše dcera. Zná vás. Zřejmě bude i dost silně zaujatá ohledně příčiny zániku vašeho robota. Pokud je členkou Institutu robotiků a stojí na straně vašich odpůrců, bude každé nám vyhovující svědectví, které mi bude moci poskytnout, dost přesvědčivé."

"A když bude svědčit proti mně?"

"Stane-li se tak, budeme tomu čelit. Spojíte se s ní a zeptáte se, jestli mě přijme?"

"Vyhovím vám," řekl Fastolfe odevzdaně, "ale jste na omylu, pokud se domníváte, že se mi ji k tomu, aby vás chtěla vidět, podaří nějak snadno přesvědčit. Nemusí mít čas - nebo se na to vymluví. Může být mimo Auroru. Nebo si prostě nebude přát, aby do toho byla zapletena. Minulou noc jsem se vám pokoušel vysvětlit, že má důvod - myslí si, že má důvod - být vůči mně zaujatá. Může se stát, že tu žádost odmítne jen jako projev nelibosti vůči mně."

"Zkusíte to, Dr. Fastolfe?"

Fastolfe vzdychl. "Pokusím se o to, zatímco vy budete u Gladie. Předpokládám, že si budete přát vidět ji přímo. Chci tím jenom naznačit, že je možná i trojrozměrná návštěva. Představa je natolik kvalitní, že to od osobní přítomnosti ani nerozeznáte."

"Vím o tom, Dr. Fastolfe, ale i Gladia jako Solariánka má z trojrozměrného vidění nepříjemné pocity. V každém případě jsem toho mínění, že nepřímé spojení má za následek jistou odměřenost. A pro mne je příliš obtížné, abych si v našem současném stavu, který je dost choulostivý, mohl odměřenost dovolit."

"Dobrá, upozorním ještě Gladii. Otočil se, zaváhal a otočil se zpátky. "Ale, pane Baley -"

"Ano, Dr. Fastolfe?"

"Minulou noc jste hovořil o tom, že situace je pro vás natolik vážná, že nemůžete přihlížet k nějakým potížím, do kterých se může Gladie dostat. A jak jste uvedl, byly v sázce poměrně velké věci."

"Jde-li o tohle, potom se na mě můžete spolehnout, že pokud to bude v mých silách, nehodlám ji znovu zneklidňovat."

"Tentokrát nemám na mysli Gladii. Jenom vám chci říct, abyste stejný náhled rozšířil i na mou osobu. Nechci po vás totiž, abyste se v případě, že budete s Vasilií skutečně mluvit, trápil otázkou mých výhod nebo mé hrdosti. Ne že bych si od toho něco sliboval, ale pokud se s ní už setkáte, jsem připraven snášet všechny následky. Proto na mě nemusíte brát žádné ohledy. Rozumíte?"

"Mám-li být zcela upřímný, Dr. Fastolfe, tak to ani nikdy můj záměr nebyl. Pokud bych měl porovnávat vaše nesnáze nebo vaši ostudu s významem vašeho plánu nebo prospěchem mého světa, potom nebudu váhat ani okamžik."

"Výborně! A pane Baley, tento postoj musíme stejně tak zaujmout i k vám samému. V cestě vám nesmí stát ani vaše výhody."

"Ty zůstaly na Zemi, už když jste se rozhodl, že mě sem pozvete, aniž byste se mnou cokoli projednával."

"Mám na mysli něco jiného. Jestliže uplyne přiměřená doba - ne dlouhá doba, ale přiměřená - a vy se k řešení nepřiblížíte, zvážíme, přece jenom, znovu možnosti psychické sondy. Naše poslední šance může spočívat v tom, že objevíme, co skrývá vaše mysl, která neví, co ví."

"Taky nemusí vědět nic, Dr. Fastolfe."

Fastolfe vyslal k Baleymu smutný pohled. "Souhlasím. Ovšem jak jste řekl vy, když jste zvažoval možnost Vasiliina svědectví proti mně - stane-li se tak, budeme tomu čelit."

Opět se otočil a vyšel z místnosti.

Baley za ním zamyšleně hleděl. Teď to tedy vypadá tak, že když se mu bude dařit, bude se muset vypořádat s tělesnou újmou zatím sice neznámého, nejspíš však nebezpečného rázu. A pokud se mu dařit nebude, bude se muset vypořádat s psychickou sondou, která bude jen stěží o něco příjemnější. "U Jehovábela!" ulevil si smířlivě.

33.

Výlet ke Gladii se zdál být oproti tomu včerejšímu kratší. Den byl slunečný a opět příjemný, i když na pohled se tomu včerejšímu moc nepodobal. Sluneční svit dopadal pochopitelně z druhé strany a jeho barva byla taky mírně odlišná. Mohlo za tím vězet, že třeba rostlinný život vypadal jinak ráno, jinak večer - nebo byl jinak cítit. Baleyho při té příležitosti napadlo, že pozemské rostlinstvo je na tom vlastně podobně.

Daneel s Giskardem se k němu opět připojili, ale tentokrát od něj nebyli tak daleko a zdálo se, že i jejich ostražitost polevila.

Baley se bez nějakého úmyslu zeptal: "Slunce tady svítí po celou dobu?"

"Ne, nesvítí, kolego Eliáší," ozval se Daneel. "Kdyby tomu tak bylo, mělo by to pro rostliny, a tím i pro lidstvo, katastrofické následky. Ve skutečnosti je předpovězeno, že obloha bude po celý den zatažená."

"Co to bylo?" vylekal se Baley. V trávě se krčilo malé, šedohnědé zvíře. Když je spatřilo, nenuceně vyskočilo.

"Králík, pane," odpověděl Giskard.

Baley si oddychl. Ty znal i z pozemských polí.

Gladia na ně tentokrát u dveří nečekala, přestože o nich nejspíš věděla. Když je robot uvedl dovnitř, zůstala sedět a tónem posazeným někam mezi podráždění a únavu se obrátila k Baleymu: "Dr. Fastolfe mi volal, že mě chcete znovu vidět. Kvůli čemu tentokrát?"

Měla na sobě oblečení, které ji celou těsně obepínalo a bylo zřejmé, že pod ním nemá už nic. Neupravené vlasy měla staženy dozadu a její tvář byla bledá. Oproti včerejšímu dni však byla daleko přitažlivější a to nejspíš proto, že musela alespoň trochu spát.

Daneel, který měl na paměti, k čemu došlo včera, do místnosti nevstupoval. Nicméně vstoupil Giskard, který se rozhlédl ostře kolem a ustoupil do výklenku. Jeden z Gladiiňých robotů stál hned vedle.

"Je mi hrozně líto, Gladie," oslovil ji Baley, "že vás znovu obtěžuji."

Gladia řekla: "Včera v noci jsem vám zapomněla říct, že až bude Jander spálen, pochopitelně bude v továrně na roboty znovu recyklován. Bude docela zábavné, myslím si, vědět, že vždycky, když uvidím nějakého nově sestaveného robota, tak si budu moct uvědomit, kolik Janderových atomů obíhá v jeho těle."

"I my, když zemřeme," promluvil opět Baley, "jsme recyklováni - a kdo ví, čí atomy jsou právě teď obsaženy ve vás nebo ve mně, nebo v kom ty naše jednoho dne budou."

"Máte zcela pravdu, Eliáší. Připomenul jste mi, jak je snadné filozofovat nad smutkem jiných."

"V tom máte pravdu zase vy, Gladie, ale já tu nejsem kvůli filozofování."

"Tedy se pusťte do toho, kvůli čemu jste sem přišel."

"Musím vám položit otázku."

"Nebylo jich včera dost? To jste včera trávil zbývající čas vymýšlením nových?"

"Částečně ano, Gladie. Včera jste mi řekla, že potom, co jste byla s Janderem - jako žena s mužem - se vám nabízeli muži a že vy jste je odmítala. Právě na tohle se vás musím zeptat."

"Proč?"

Baley jakoby tu otázku přeslechl. "Prozradte mi, kolik mužů se vám nabízelo během té doby, kdy jste byla sezdána s Janderem?"

"Nezapisuji si to. Tři nebo čtyři."

"Byl některý z nich neodbytný? Nenabízel se některý z nich víc než jednou?"

Gladia, která se až dosud vyhýbala jeho očím, na něj nyní zpříma pohlédla a zeptala se: "Vy jste o tom s někým mluvil?" Baley zavrtěl hlavou. "S nikým kromě vás jsem o tom nemluvil. Nicméně podle vaší otázky mám důvod se domnívat, že musel být alespoň jeden, který neodbytný byl."

"Jeden, Santirix Gremionis." Povzdechla si. "Aurořané mají taková zvláštní jména a on byl zvláštní i na Aurořana. Nikdy jsem nepotkala nikoho, kdo by byl tak vytrvalý jako on. Pokaždé byl zdvořilý, pokaždé přijímal má odmítnutí s lehkým úsměvem a vznešenou úklonou a potom, nejspíš, to příští týden zkoušel znovu nebo taky hned následujícího dne. Jediné opakování už bylo pokládáno za drobnou nezdvořilost. Každý decentní Aurořan by odmítnutí přijal jednou provždy."

"Řekněte mi ještě jednou: věděl někdo z těch, co se vám nabízeli, o vašem vztahu k Janderovi?"

"To nebylo nic, o čem bych se zmiňovala při normální konverzaci."

"Dobře tedy, mám na mysli přímo Gremionise. Věděl on, že byl Jander vaším manželem?"

"To jsem mu nikdy neřekla."

"Neutíkejme od toho takhle, Gladie. Třeba to vůbec řečeno být nemuselo. Na rozdíl od ostatních se on nabízel opakovaně. Jen tak mimochodem, nemohla byste mi říct kolikrát? Třikrát? Čtyřikrát? Jak často?"

"Nepočítala jsem to," vyjádřila se unaveně Gladia. "Mohlo to být tucetkrát nebo i víckrát. Kdyby nebyl, z jiného hlediska, natolik příjemný, nařídila bych svým robotům, aby mu v přístupu do sídla zabránili."

"Aha, ovšem neudělala jste to. A tak četné nabídky neustávaly. Chodil, aby vás viděl. Aby se s vámi setkal. Možná měl čas povšimnout si Janderovy přítomnosti a vašeho chování k němu. Nemohl z toho váš vztah vycítit?" Gladia zakroutila hlavou. "Určitě ne. Když jsem byla s nějakým člověkem, tak nás Jander nikdy nerušil."

"Podle vašeho příkazu? Předpokládám, že ano."

"Ano. A to, co jste předtím považoval za můj stud ohledně toho vztahu, to byla jen snaha vyhnout se případným komplikacím. Pro oblast sexu jsem si zachovala určitý instinkt soukromí, který Aurořané nemají."

"Zamyslete se znovu. Nemohl to vycítit? Přijde zamilovaný muž -"

"Zamilovaný!" Zvuk, který ze sebe vypustila, se velmi podobal odfrknutí. "Co vědí Aurořané o lásce?"

"Tedy muž, který se za zamilovaného považuje. Buďte přístupnější. Nemohl to třeba s citlivostí a podezřením zklamaného milence vycítit? Rozvažte to! Nedělal někdy, i jen nepřímě, poznámky na Jandera? Něco, z čeho byste pojala i jen sebemenší podezření -"

"Ne! Ne! Pro každého Aurořana jsou jakkoli zaujaté poznámky ohledně sexuálních předností nebo zvyků něco neslýchaného."

"Nemusí být nutně zaujaté. Třeba jenom legrační poznámka. Někaký náznak, z kterého by váš vztah vytušil."

"Ne! Kdyby se mladý Gremionis o něčem v tom smyslu třeba zmínil i jen jediným slovem, víckrát už by se do mého sídla nedostal a postarala bych se, aby se už nikdy nepřiblížil ani ke mně samé. Ale on nic takového neudělal. Byl zosobněním zdvořilé dychtivosti."

"Vy říkáte 'mladý'. Jak je Gremionis starý?"

"Asi jako já. Pětatřicet. Možná o rok, o dva mladší."

"Dítě," pronesl sklíčeně Baley. "Je dokonce mladší než já. Ovšem v tom věku - Zkuste si představit, že váš vztah s Janderem vycítil a nic nefekl vůbec nic. Nemohl, dejme tomu, žárlit?"

"Žárlit?"

Baleyho napadlo, že tohle slovo může mít na Auroře nebo Solárii odlišný význam. "Být rozzloben, protože dáváte přednost jinému."

Gladia odsekla: "Vím, co slovo 'žárlit' znamená. Opakovala jsem to jen proto, abych dala najevo své překvapení nad tím, že si o Aurořanech myslíte, že by dokázali žárlit. Kvůli sexu na Auroře nikdo žárlivý není. Kvůli něčemu jinému určitě, ale nikdy ne kvůli sexu." Její tvář dávala najevo pohrdání. "A i kdyby žárlil, znamenalo by to něco? Co by mohl dělat?"

"Nemohlo se stát, že by řekl Janderovi, že vztah s robotem ohrožuje vaše postavení na Auroře -"

"Ale to by nebyla pravda!"

"Proč by tomu nemohl uvěřit, kdyby mu to řekl - uvěřit tomu, že vás uvádí v nebezpečí, že vám ubližuje. Nebyla by to příčina pro mentální znemožnění?"

"Jander by tomu nikdy neuvěřil. Byla jsem s ním šťastná každý den, kdy mi byl manželem, a já jsem mu to říkala."

Baley mlčel. V tomhle bodu nemá pravdu, snad kdyby jí to vysvětlil. "Nepochybuji o tom, že vám věřil, ale co když se cítil povinen věřit i někomu jinému, kdo mu třeba říkal pravý opak. Potom by se ocítl v nesnesitelném rozporu Prvního zákona -"

Gladia tvář se zkroutila a ona vykřikla: "To je šílené! Vy mi tady vyprávíte starý příběh o Susan Calvinové a jejím jasnovidním robotovi. Nikdo, komu je víc než deset, tomu nemůže věřit."

"Není možné, že -"

"Ne, není. Já jsem ze Solarie a o robotech toho vím dost na to, abych věděla, že to není možné. To by musel být geniální odborník, který zná všechny klíčky Prvního zákona. Snad by to dokázal Dr. Fastolfe, ale určitě ne Santirix Gremionis. Gremionis je stylist. Ten pracuje na lidech. Stíhá je a navrhuje oblečení. Dělá totéž, co já, jenomže ne na robotech. Gremionis se nikdy robota nedotkl. Nic o nich neví, nanejvýš jim dokáže nařídít, aby zavřeli okno nebo něco takového. Pokoušíte se mi naznačit, že to byl poměr mezi Janderem a mnou - mnou" - vztyčeným prstem prudce narazila do své hrudní kosti, až se jí vzedmula její, pod šaty se nezřetelně rysující, ňadra - "který byl příčinou Janderovy smrti?"

"Ale to nebylo nic, co byste nevěděla," snažil se Baley, avšak neúspěšně, potlačit svoji touhu dojít až k jádru věci. "Co když se Gremionis od Dr. Fastolfea naučil, jak -"

"Gremionis Dr. Fastolfea neznal a stejně by nepochopil nic z toho, co by mu Dr. Fastolfe mohl říct."

"Vy přece nemůžete jistojistě vědět, jestli Gremionis mohl nebo nemohl něco pochopit a že neznal Dr. Fastolfea - Gremionis se přece často musel dostat do jeho sídla, když vás tolik pronásledoval a -"

"Ale Dr. Fastolfe zatím v mém sídle skoro nikdy nebyl. Když s vámi přišel včera, tak to bylo teprve podruhé, co překročil práh mého domu. Báł se, že kdyby se ke mně dostal moc blízko, tak že by mě odehnal. Jednou to přiznal. Ztratil takhle totiž svou dceru a napadlo ho - něco stejně bláznivého. - Vidíte, Eliáš, kdybyste se dožil několika století, měl byste spoustu času k tomu, abyste dokázal ztratit tisíce věcí. Buďte v-vděčný za svůj krátký život, Eliáš." Nekontrolované se rozplakala.

Baley vypadal (a stejně tak se i cítil) bezmocně. "Omlouvám se, Gladie. Už se nechci na nic ptát. Mám přivolat robota? Nepotřebujete pomoc?"

Potřásla hlavou a mávla k němu rukou. "Jděte už - jděte," zachroptěla. "Jděte."

Baley zaváhal a nakonec dlouhým krokem zamířil z místnosti ven. Mezi dveřmi se za ní ještě naposledy a nejistě ohlédl. Giskard šel hned za ním a Daneel se k nim připojil, když opouštěli dům. Stěží si jich povšiml. Uvědomil si, že už si na jejich přítomnost začíná zvykat podobně jako na svůj stín nebo oblečení a že už se nachází blízko tomu, že si bez nich bude připadat nahý.

Vracel se rychle k Fastolfeovu sídlu, v hlavě zmátek. Přál si vidět Vasilii, což pro něj ještě před chvílí bylo jen jakýmsi

východiskem z beznaděje, zpeřtřením, ovšem teď se situace změnila. Rázem tady byla příležitost, že narazí na něco podstatného.

34.

Když se Baley vrátil, Fastolfeova laskavá tvář byla plná chmur.

"Nic nového?" zeptal se.

"Vyloučil jsem část předpokladu. Snad."

"Část předpokladu? Jak vyloučíte zbytek? Nebo ještě lépe, jak vytváříte předpoklad?"

"Když objevím nemožné," vysvětloval Baley, "vylučuji z toho možné a ze zbytku tvořím."

"A když zjistíte, že je nemožné vyloučit další část předpokladu, o kterém jste se tak tajuplně zmínil?"

Baley pokrčil rameny. "Ještě než začneme marnit náš čas úvahami, musím vidět vaši dceru."

"No, pane Baley," Fastolfe vypadal sklíčeně, "udělal jsem, o co jste mě požádal, a pokusil se s ní spojit. Bylo nutné, aby ji vzbudili."

"Chcete říct, že je na té části planety, kde je noc? O tom jsem nevěděl." Baley pocítil, jak v něm narůstá vztek. "Já, blázen, zapomněl, že tady nejsem na Zemi. Že tady nejsou podzemní Města, kde noc a den ztrácí svůj význam a čas je pokud možno jednotný."

"Tak zlé to není. Eos je robotické centrum Aurory a skutečně jenom pár robotiků žije mimo něj. Jednoduše spala a to, že ji vzbudili, ji zřejmě moc nepotěšilo. Nebude se mnou mluvit."

"Zavolejte jí znovu," nechtěl ustoupit Baley.

"Mluvil jsem s jejím tajemníkem, samozřejmě robotem, a pak jsme si trapně předávali vzkazy. Dost otevřeně mi dala najevo, že se mnou mluvit nechce za žádných okolností. Ve vašem případě byla přece jenom poddajnější. Robot mi ohlásil, že vám vyhradí pět minut na jejím osobním návštěvním kanálu, jestliže jí zavoláte" - Fastolfe se podíval na časové pásmo na stěně - "do půl hodiny. Osobně se s vámi sejít nechce za žádných podmínek."

"Tyto podmínky jsou nedostatečné a stejné je to s časem. Musím ji vidět osobně a to tak dlouho, jak budu potřebovat. Vysvětlil jste jí, jak je celá věc závažná, Dr. Fastolfe?"

"Pokoušel jsem se. Nemá zájem."

"Jste její otec. Určitě -"

"Mnohem víc, než mně, by byla bývala nakloněna nějakému náhodně zvolenému cizinci. Kdybych to věděl, nechal bych to na Giskardovi."

"Giskardovi?"

"Ale ovšem. Jejím velkým oblíbencí. Když studovala robotiku na univerzitě, měla příležitost upravovat různé drobnější aspekty jeho programování - a nic jiného vás s robotem tolik nesblíží, jako právě tohle - až na Gladiinu metodu, samozřejmě. Jako by jí Giskard byl Andrewem Martinem."

"Kdo je Andrew Martin?"

"Byl, není," řekl Fastolfe. "Vy jste o něm nikdy neslyšel?"

"Nikdy."

"To je zvláštní. Všechny tyto naše starověké legendy pocházejí ze Země a na Zemi přitom známy nejsou. - Andrew Martin byl robot, u nějž se předpokládalo, že se krok za krokem stane humanoidním robotem. Buďte si jistý, že už před Daneelem byli humanoidní roboti, ale jednalo se spíš o jednoduché hračky, o něco víc než automaty. Nicméně o schopnostech Andrew Martina kolují samé úžasné příběhy - nakonec tak jako u všech legend. Součástí legendy je i jistá žena, která proslula jako Slečinka. Na to, abych vám ho mohl nyní vyličit, je jejich vzájemný vztah příliš složitý, ale pro nás z něj vyplývá, že každá malá holčička na Auroře sní o tom, že bude Slečinkou a že jako robota bude mít svého Andrewa Martina. Stejně tak Vasilie - a její Andrew Martin byl Giskard."

"Nuže?"

"Požádal jsem jejího robota, aby jí řekl, že vás bude doprovázet Giskard. Léta ho neviděla a tak jsem se domníval, že by ji to mohlo přimět k souhlasu s vaší návštěvou."

"Předpokládám, že nepřimělo."

"Ne."

"Takže musíme vymyslet něco jiného. Někaký způsob, jak ji k tomu přimět, přece být musí."

"Snad na něco přijdete sám," povzdechl si Fastolfe. "Za pár minut ji uvidíte trojrozměrně a pak budete mít pět minut na to, abyste ji k osobní návštěvě přiměl."

"Pět minut! Co můžu stihnout za pět minut?"

"Nevím. Ale koneckonců je to pořád lepší, než nic."

35.

O patnáct minut později byl Baley na setkání s Vasilíí Fastolfeovou připraven a stál před trojrozměrnou návštěvní stěnou.

Zatrpkle se usmívající Dr. Fastolfe odešel s tím, že svojí přítomností by přesvědčování jeho dcery moc nepomohl. Nezůstal tam ani Daneel. Jediný, kdo zůstal v Baleyho společnosti, byl Giskard.

"Trojrozměrný vysílací kanál Dr. Vasilie je schopen přijímat," ozval se Giskard. "Jste připraven, pane?"

"Jak nejlépe jen mohu," přikývl Baley neradostně. Odmítl si sednout, byl přesvědčen, že vstoje by mohl zaimponovat mnohem víc. (Nakolik je Pozemšťan schopen imponovat?)

Když se stěna rozjasnila, místnost potměněla a objevila se žena -nejdřív poněkud rozostřeně. Dívala se na něj, pravou ruku položenou na laboratorním stole, který byl obtížen stohy diagramů. (Nebylo pochyb o tom, že zaimponovat chtěla

i ona.)

V okamžiku, kdy se zaostření zlepšilo, se okraje stěny jakoby rozpustily a Vasilin obraz (byla-li to ona) získal na hloubce a stal se trojrozměrný. Stála tam a všechno nasvědčovalo tomu, že je skutečná, kromě toho, že výzdoba místnosti, v níž byla ona, se neshodovala s tou, ve které stál Baley, a toho, že změna byla příliš náhlá. Měla na sobě tmavě hnědou sukni, která byla rozdělena do dvou volných, poloprůhledných kalhotových nohavic, takže její nohy byly až do půl stehů jen stěží rozeznatelné. Halenka s hlubokým výstřihem byla přiléhavá a neměla rukávy, takže její paže byly obnaženy až k ramenům. Její zcela blond vlasy splývaly dolů v drobných kudrlinkách. Neměla v sobě nic z otcových ošklivostí, natož jeho velké uši. Baley se mohl jenom domýšlet, že měla krásnou matku a že při rozdělování genů stálo štěstí na její straně.

Byla drobná a Baley viděl, že v obličejových rysech opravdu Gladii až pozoruhodně podobná. I navzdory tomu, že její výraz nebyl tak přívětivý a bylo možno v něm nalézt rysy nadřazenosti.

Ostře se zeptala: "Vy jste ten Pozemšťan, který má vyřešit otcův problém?"

"Ano, Dr. Fastolfeová," odpověděl podobným způsobem.

"Můžete mě oslovovat Dr. Vasilie. Nechci být mylně pokládána za svého otce."

"Dr. Vasilie, musíte mi umožnit, abych s vámi mohl jednat dostatečně dlouho a tváří v tvář."

"Nepochybně váš názor. Jste samozřejmě Pozemšťan a tím i možný zdroj infekce."

"Byl jsem lékařsky ošetřen a nikomu žádné zvláštní nebezpečí nehrozí. Váš otec se mnou byl celý den."

"Můj otec si nárokuje být idealistou a pokud nechce vypadnout z role, musí se občas dopouštět i bláznivých věcí. Já ho napodobovat nemíním."

"Domnívám se, že mu nechcete ublížit. Jestliže se odmítnete se mnou setkat, ublížíte mu."

"Jenom plýtváte časem. Já vás vidět, kromě tohoto způsobu, nechci a přišel jste zbytečně o polovinu doby, kterou jsem vám přidělila. Pokud vám to nevyhovuje, můžeme hned skončit, stačí říct."

"Dr. Vasilie, je tu se mnou Giskard a ten by rád mou žádost podpořil."

Giskard vstoupil do přenosového pole. "Dobré ráno, Slečinko," pronesl hlubokým hlasem.

Vasilie na okamžik zrozačitelá a když potom promluvila, bylo to už mírnějším tónem. "Jsem ráda, Giskarde, že tě vidím, a ráda tě uvidím pokaždé, kdy si to budeš přát, určitě však nechci vidět toho Pozemšťana, a to ani na tvé naléhání."

"V tom případě," vložil se do toho Baley za pomoci veškerého zoufalství, které v něm přebývalo, "musím předložit případ Santirixe Gremionise veřejnosti, aniž bych jej mohl s vámi předem projednat."

Vasilieiny oči se rozšířily, její ruka, která spočívala až dosud na stole, se vznesla a byla zařata v pěst:

"Co je s Gremionisem?"

"Jenom to, že je to docela pohledný mladý muž, který vás dobře zná. Zabývám se touto záležitostí a přitom nevím, co byste mi k ní mohla říct."

"Řeknu vám hned, že -"

"Ne," přerušil ji Baley. "Neřeknete mi nic, dokud s vámi nebudu mluvit osobně."

V ústech jí zacukalo. "Tak dobrá, ale nebudu s vámi ani o chvíli déle, než jak sama usoudím. Varuji vás. A přiveďte Giskarda."

Trojrozměrné spojení se s cvaknutím přerušilo a Baleyho při náhlé změně pozadí přepadla závrať.

Došel ke křeslu a posadil se.

Aby se dostal bezpečně až ke křeslu, přidržoval ho Giskard pro jistotu za loket. "Mohu vám nějak pomoci, pane?" zeptal se ho.

"Jsem v pořádku," podíval se na něj Baley, "jenom si potřebuji oddechnout."

Dr. Fastolfe stál hned za ním. "Omlouvám se, za zanedbání své hostitelské povinnosti. Ale poslouchal jsem vás na pobočce a slyšel jsem, že vás neodmítla a že jste se smluvili na návštěvě. Jenom jsem chtěl vidět svou dceru a to i přesto, že ona neviděla mě."

"Chápu," řekl o něco silněji oddychující Baley. "Vyžadují-li vaše společenské způsoby omluvu za to, co jste udělal, potom byla přijata."

"Ale co je se Santirixem Gremionisem? To jméno neznám."

Baley vzhledl k Fastolfeovi. "Dr. Fastolfe, slyšel jsem to jméno dnes ráno od Gladie. Vím o něm jen málo, ale zkusil jsem vaší dceři říct to, co jsem jí řekl."

Moc vyhlídek jsem sice neměl, nicméně výsledky jsou takové, jaké jsem chtěl mít. Jak vidíte, daří se mi úspěšně usuzovat i z hodně mála informací, udělal byste proto lépe, kdybyste mě nechal v klidu takhle pokračovat i nadále. Spolupracujte, prosím, s plným nasazením a nemluvte už o psychické sondě."

Fastolfe mlčel a Baley se dočkal pocitu neochvějněho zadostiučinění, že silou své vůle vyvrátil nejdříve na dceři, pak i na otci.

Ovšem jak dlouho mu to vydrží, nevěděl.

VASILIA

36.

Baley se zastavil u dveří vznášedla a přísně pronesl: "Giskarde, nepřeji si, aby okna byla neprůhledná. Nepřeji si sedět vzadu. Chci sedět na předním sedadle a pozorovat Vnějšíšek. Budu-li sedět mezi tebou a Daneelem, myslím, že s výjimkou případu, kdy by bylo zničeno celé auto, budu v bezpečí až dost. Ale potom by stejně bylo jedno, jestli jsem seděl vzadu nebo vepředu, protože by nás to postihlo všechny."

Giskard odpověděl na Baleyho prohlášení zdvořilejším jednáním. "Pane, pokud se budete cítit zle -"

"Tak vůz zastavíte a já si přelezu na zadní sedadlo a vy budete moci zakrýt okna. Nebo ani nemusíte zastavovat. Klidně se můžu dozadu dostat, zatímco se budeme pohybovat. Pro mě je hlavní, Giskarde, abych poznal Auroru co nejlépe, a proto je důležité, abych si bezpodmínečně zvykal na Vnějšek. Ber to jako příkaz, Giskarde."

"Žádost kolegy Eliáše je oprávněná, příteli Giskarde," ozval se klidně Daneel. "Je to dost bezpečné."

Giskard nejspíš neochotně ustoupil - jinak si Baley výraz v jeho ne zcela lidské tváři vyložit nedokázal - a usadil se za řízením. Baley ho následoval a bez pocitu jistoty, která se předtím objevila v jeho hlase, vyhlédl ven přes průzračné čelní sklo. Nicméně tlak robotů, který cítil z obou stran, ho uklidňoval.

Auto se zvedlo na trysky stlačeného vzduchu a jakoby hledalo svou ztracenou oporu, několikrát se zhouplo. Baley ucítil určitý tlak v okolí žaludku a pokoušel se nezalitovat svého statečného chování z předchozích chvil. Nemělo žádný význam, aby si začal namlouvat, že ani Daneel, ani Giskard žádné známky strachu najevo nedali. Byli roboti a jako takoví strach vůbec neznali.

Náhle byl Baley tvrdě zatlačen dozadu, to když se vůz konečně pohnul. V minutě se pohybovali téměř stejnou rychlostí, na jakou byl zvyklý z expresních drah ve Městě. Před nimi se táhla široká, písečná cesta.

Ve skutečnosti musela být rychlost větší, ovšem jen stěží to mohl posoudit, když se vůbec nepohybovali kolem jemu známých světél či různých staveb. Kolem se rozléhaly spíš široké jícny zeleně a útvary nepravidelných tvarů.

Baley o zachování svého pravidelného dechu bojoval tím, že se rozhodl zavést řeč na některé z neutrálních témat.

"Neřekl bych, Daneeli, že to, co je kolem nás, by mi připomínalo zemědělskou půdu. Spíš mi to přijde, jako bychom projížděli zanedbanými pozemky."

"To jsou městská teritoria, kolego Eliáši," oznámil mu Daneel. "Statky a sadové plochy, které jsou v osobním vlastnictví."

"Město?" Baley mu se to slovo zdálo nepříjemné. Město přece znal.

"Eos je největší a nejdůležitější město celé Aurory. Bylo osídleno jako první. Sídli zde i Aurorská světová vláda. Za chvíli budeme projíždět statky, které patří Předsedovi vlády."

Nejenom tedy město, ale ještě největší na Auroře. Baley pohlédl na druhou stranu. "Měl jsem dojem, že Fastolfeovo a Gladiino sídlo je na okraji Eosu. Takže teď někdy bychom se měli dostávat do městských prostor."

"Vůbec ne, kolego Eliáši. Projíždíme centrem. Hranice jsou sedm kilometrů odtud a cíl naší cesty je ještě asi o čtyřicet kilometrů dál."

"Centrum? Kde jsou nějaké budovy?"

"Není záměrem, aby byly viditelné z cesty, ale přesto tamhle, mezi stromy, můžete jednu vidět. Je to sídlo Fuada Laborda, nejproslulejšího spisovatele."

"Znáš všechna sídla?"

"Jsou v mé paměťové bance," pronesl Daneel předpisově.

"Na cestě nejsou žádné semaforey. Proč?"

"K překonání dlouhých vzdáleností slouží aerovozy nebo magnetická podzemní dráha. Trojrozměrné spojení -"

"Na Solarii tomu říkají vidění," přerušil ho Baley. "I zde v neformální konverzaci, oficiálněji pak TVS. Prostřednictvím tohoto dochází k mnoha spojením. A konečně Aurořané mají rádi chůzi, a proto je obvyklé, že na různé přátelské návštěvy nebo i na pracovní schůzky, kdy nezáleží na čase, chodí i několik kilometrů pěšky."

"A když se potřebujeme dostat někam, kam je to na chůzi příliš daleko, na aerovůz příliš blízko a trojrozměrné vidění není vhodné - potom můžeme použít normální vůz."

"Přesněji vznášedlo, kolego Eliáši, ale snad to může být označení i pro normální vůz."

"Za jak dlouho se dostaneme k Vasiliinu sídlu?"

"Za chvíli, kolego Eliáši. Je to při Institutu robotiky, jak, předpokládám, víte."

Na chvíli zavládlo ticho, které posléze přerušil Baley: "Tamhle na obzoru jako by se mračilo."

Giskard zdolal zátáčku snižovanou rychlostí, takže se vznášedlo dostalo do sklonu nějakých třiceti stupňů. Baley potlačil výkřik a byl těsně natlačen na Daneela. Ten ho levou paží objal kolem ramen a silným sevřením rukou na obou ramenech ho přidržel. Když se vznášedlo vrátilo do původní polohy, Baley dlouze vydechl.

"Ano," řekl Daneel, "podle předpovědi budou tyto mraky na sklonku dne příčinou srážek."

Baley se zamračil. Na Zemi už ho jednou - jednou - při polních pracích na Vnějšku déšť zastihl. Bylo to, jako by stál pod sprchou, jenomže oblečený. Když si uvědomil, že nikde není žádný ovladač, kterým by to všechno vypnul, na okamžik se ho zmocnila panika. Voda padala dolů pořád! - Potom se všichni rozeběhli a on běžel s nimi do suchého a kontrolovaného Města.

Ale tady na Auroře vůbec nevěděl, co by mohl člověk, kdyby začalo pršet, dělat, když není žádné Město, kde by se mohl ukrýt. Běžet do nejbližšího sídla? Budou tam uprchlíci normálně přijati?

Ještě jednou mírně odbočili a Giskard prohlásil:

"Pane, jsme na parkovacím pozemku Institutu robotiky. Nyní vstoupíme na pozemky Institutu a navštívíme sídlo Dr. Vasilie."

Baley přikývl. Cesta trvala nějakých patnáct, dvacet minut (pozemského času, v kterém byl schopen odhadovat) a byl docela rád, že už ji mají za sebou. "Ještě než se s dcerou Dr. Fastolfea setkám, chci o ní něco vědět," začal s napětím v hlase. "Ale tyji asi neznáš, Daneeli, že?"

"V době, kdy jsem začal existovat, žili už Dr. Fastolfe a jeho dcera delší dobu odděleně. Nikdy jsem ji nepotkal."

"Ovšem co se týče Giskarda, ten ji znal dost dobře. Není to tak?"

"Je to tak, pane," odpověděl Giskard netečně.

"A měli jste se navzájem rádi?"

"Věřím, pane," řekl Giskard, "že moje přítomnost přinášela dceři Dr. Fastolfea potěšení."

"Tobě její přítomnost potěšení přinášela?"

Giskard jakoby svoje slova vybíral. "Přinášelo mi to pocit, o kterém si myslím, že je tím, čemu lidské bytosti říkájí 'potěšení', když jsou s jinou lidskou bytostí."

"Ale hlavně s Vasilíí, vid'š? Mám pravdu?"

"Její potěšení, když byla se mnou, pane," vysvětloval Giskard, "ve mně simulovalo pozitronické potenciály, produkující činnost srovnatelnou s činností, která způsobuje potěšení u lidských bytostí. Tak mi to alespoň říkal Dr. Fastolfe."

Vtom se Baley zeptal: "Proč opustila Vasilíu svého otce?"

Giskard zůstal potichu.

Baley ho s nečekanou přísností, jakou Pozemšťané oslovují robota, pobídl: "Na něco jsem se tě ptal, chlapče."

Giskard otočil hlavu k Baleymu a upřel na něj pohled, v němž na chvíli jakoby zahořel žár odporu k onomu potupnému oslovení.

Jeho hlas však byl přívětivý a když promluvil, rázem v jeho očích nic takového nebylo. "Rád bych vám odpověděl, pane, ale slečna Vasilíu mi přikázala, abych o žádné ze záležitostí, která se týkala jejich rozdělení, nemluvil."

"Ale já jsem ti přikázal odpovědět a věř, že ti to mohu přikázat ještě důkladněji, budu-li si to přát."

"Lituji," pronesl omluvně Giskard. "Slečna Vasilíu byla již v té době kvalifikovaná robotička a příkazy, které mi vydala, byly natolik silné, aby nemohly být ničím překonány, pane."

Baley se zamyslel. "Musela být robotičkou už vzhledem k tomu, jak mi Dr. Fastolfe říkal, že tě občas přeprogramovala."

"To nebylo nebezpečné, pane. Dr. Fastolfe byl pokaždé schopen případné chyby napravit."

"Udělal to?"

"Neudělal, pane."

"Co bylo podstatou přeprogramování?"

"Bezvýznamné záležitosti, pane."

"Nejspíš, ale odpověz mi. Zkrátka co s tebou dělala?"

Giskard zaváhal a Baley okamžitě poznal, co to znamená. "Obávám se," promluvil konečně robot, "že žádnou z otázek, které se týkají přeprogramování, vám nemohu zodpovědět."

"Zapomněl jsi?"

"Ne, pane, ale přeprogramování má za následek automatické vymazání předchozího. Pokud jsem byl v nějaké jednotlivosti změněn, je to pro mě, jako bych byl takový vždycky, protože v mé paměti není nic z toho, co bylo před tím, než jsem byl změněn."

"Jak tedy potom víš, že přeprogramování bylo bezvýznamné?"

"Protože Dr. Fastolfe nikdy nic z toho, co slečna Vasilíu přeprogramovala, nemusel opravovat - alespoň mi to tak Dr. Fastolfe říkal. Proto předpokládám, že změny byly bezvýznamné. Můžete se na to zeptat slečny Vasilíe, pane."

"Zeptám," přikývl Baley.

"Já se, nicméně, obávám, pane, že vám neodpoví."

Baleymu se zatajil dech. Až dosud se vyptával Dr. Fastolfe, Gladie a těchto dvou robotů a ti všichni měli svoje důvody, aby s ním spolupracovali. Teď poprvé bude čelit jedinci, který mu není nakloněn.

37.

Baley vystoupil ze vznášedla, které zastavilo na travnaté plošce, a s potěšením pod sebou ucítil pevnou půdu. Překvapeně se rozhlédl po nezvykle hustě rozmístěných budovách. Po jeho pravé ruce byla jedna obzvlášť velká, stroze postavená, která připomínala velký pravoúhlý kvádr ze železa a skla.

"To je Institut robotiky?" otázal se.

Slova se ujal Daneel: "Celý tento komplex je Institut, kolego Eliáš. Vy vidíte jenom jeho část a ta je oproti aurorským zvyklostem hustěji zastavěna, protože se jedná o samostatnou politickou entitu. Obsahuje obytná stavení, laboratoře, knihovny, veřejné gymnázium a podobně. Ta velká budova je administrativní středisko."

"Je to, se všemi těmi budovami, tak neaurorské - přinejmenším ve srovnání s tím, co jsem zatím na Eosu viděl - až se domnívám, že to muselo vyvolat značnou nelibost."

"Věřím tomu, že ano, kolego Eliáš, ale řídící Institutu je blízkým přítelem Předsedy, který je samozřejmě neobyčejně vlivný, takže se Institutu dostalo i zvláštní správy, zřejmě z důvodů nezbytnosti." Daneel se pozorně rozhlédl. "Je to skutečně kompaktnější, než jsem předpokládal."

"Tys předpokládal? Tys tady nikdy předtím nebyl?"

"Ne, kolego Eliáš."

"A ty, Giskarde?"

"Ne, pane."

Baley se podívil: "Přitom cestu sem jste našli bez potíží - a připadá mi, že tohle místo znáte."

"Byli jsme přiměřeně informováni, kolego Eliáš," vysvětloval Daneel, "což bylo samozřejmé, když jsme sem měli jet s vámi."

Baley zamyšleně přikývl: "Proč s námi nejel Dr. Fastolfe?" A znovu si uvědomil, že pokoušet se zaskočit robota je dost pošetilé. Zeptej se rychle - nebo neočekávaně - a oni jednoduše počkají, až otázku vyhodnotí a až potom na ni odpoví. Nikdy nemohli být zaskočeni.

Daneel odpověděl: "Jak Dr. Fastolfe sám řekl, není členem Institutu a domnívá se, že by nebylo vhodné přijít nepozván."

"No a proč není členem?"

"Na to jsem se ho nikdy neptal, kolego Eliáš."

Baleyho oči se stočily ke Giskardovi, který hned dodal: "Ani já ne, pane."

Nevěděli? Nebo jim bylo řečeno, aby nevěděli? Baley pokrčil rameny. Na tom nezáleží. Lidé mohou lhát a roboti mohou být naprogramováni.

Člověk ovšem může být zastrašen nebo ze lži vyveden, jestliže je tazatel dostatečně šikovný nebo dostatečně krutý - a robot může být vyveden z příkazu, jestliže je tazatel dostatečně šikovný nebo bezohledný - ale obě šikovnosti se od sebe dost lišily a pokud jde o roboty, tak tam na tom byl Baley hodně špatně.

Pak se znovu ozval: "Kde bychom nejspíš našli Dr. Vasilii Fastolfeovou?"

"Její sídlo je před námi," ukázal Daneel.

"Vy jste byli informováni i o rozmístění?"

"Bylo to zaznamenáno do naší paměťové banky, kolego Eliáš." "

"Dobře, vědte mě tedy."

Oranžové slunce se nacházelo právě uprostřed oblohy, a tak poledne nemohlo být daleko. Jakmile došli do stínu továrny, kolem které kráčeli směrem k Vasiliině sídlu, Baley sebou škubnul, jak ho překvapil náhlý pokles teploty. Při pomýšlení, na obsazování a osídlování světů, na nichž nejsou Města s kontrolovanou teplotou, jež je proto předmětem nepředvídatelných a hloupých změn, mu v čelistech zatrnulo. Se znepokojením si všiml, že linie mraků se mezitím o něco posunula. Déšť, voda hrnoucí se dolů, mohl spustit každou chvíli.

Země! Zatoužil po Městech.

Giskard vstoupil do sídla, zatímco Daneel v tom Baleyemu zabránil rozpažením.

Pochopitelně! Průzkumník Giskard.

Stejně tak Daneel, když na to přišlo. Jeho oči křížovaly krajinu se zaujetím, jakého nebyla žádná lidská bytost schopná. Baley byl přesvědčen, že těmito robotím očím nemůže uniknout nic. (Docela by ho zajímalo, proč nebyli roboti vybaveni hned čtyřma očima, které by byly stejnoměrně osazeny kolem celého obvodu hlavy - nebo přímo optickým proužkem, který by hlavu obepínal. Samozřejmě, že u Daneela to v úvahu nepřicházelo, neboť ten se musel podobat člověku, ale proč ne Giskard? Nebo by to vidění bylo tak složité, že by ho pozitronové obvody nezvládly? Na chvíli a hodně zdálky nakoukl Baley do spletitostí, kterými si své životy zatěžovali robotici.)

Giskard se vrátil zpátky ke vchodu a kývl. Daneelova paže do něj zdvořile zatlačila a Baley se pohnul dopředu. Dveře zůstaly pootevřené.

Na dveřích Vasiliina sídla nebyl zámek a - jak si náhle vzpomněl - neviděl ho vlastně ani u Dr. Fastolfea a Gladie.

Soukromí zde v podstatě napomáhalo řídké osídlení a poměrně velké vzdálenosti, jakož i zvyk nevměšování. Nehledě ke skutečnosti, že všudypřítomní roboti - ochránci byli v tomto směru daleko neúčinnější.

Tlak Daneelovy ruky na horní části Baleyho paže ho po chvíli přiměl k zastavení. I nadále předsunutý Giskard rozprávěl hlubokým hlasem se dvěma jemu podobnými roboty.

Náhle Baleyho zamrazilo. Co kdyby se jim povedlo nějak šikovně zaměnit Giskarda za jiného robota? Poznal by to?

Kdyby stáli dva takoví roboti vedle sebe, rozeznal by je? Nemohl odejít s robotem, který, co se jeho ochrany týče, by nebyl podřízen žádným zvláštním nařízením? Nemohl by ho potom ten druhý robot nevínoouče zatáhnout do nebezpečí a tam, v případě ohrožení, postupovat nedostatečně pohotově?

"Jak jen jsou si ti roboti podobní," přitočil se tiše k Daneelovi. "Dokázal bys je od sebe rozeznat, Daneeli?"

"Jistě, kolego Eliáš. Liší se od sebe už navrženým povrchem a stejně tak svým číselným kódem."

"Já žádný rozdíl nevidím."

"Nejste zvyklý všimát si takovýchto detailů."

Baley se na ně znovu zahleděl. "Jaký číselný kód?"

"Pokud byste věděl, kam se dívat, a pokud by byly vaše oči citlivější na infračervené záření, což oči lidských bytostí nejsou, viděl byste jej, kolego Eliáš, zcela zřetelně."

"Takže kdybych musel zjišťovat totožnost sám, dostanu se rázem do potíží, že?"

"Vůbec ne, kolego Eliáš. Jednoduše se robota na jeho plné jméno a číslo série zeptáte. A on vám to řekne."

"I kdyby měl příkázáno říct falešně?"

"Z jakého důvodu by měl být nějaký robot takto nainstruován?"

Baley se to rozhodl nevysvětlovat.

Navzdory všemu se Giskard vrátil. "Pane, jste očekáván. Pojdte tudy, prosím."

Oba zdejší roboti je vedli. Za nimi šel Baley s Daneelem, ještě stále spojeni Daneelovým ochranným stiskem.

Až za nimi šel Giskard.

Ti dva roboti zastavili před dvoukřídlymi dveřmi, které se otevřely, zřejmě automaticky, na obě strany. Místnost byla zalita tlumeným, šedavým světlem - denním světlem, rozptýleným těžkými závěsy.

Baley v pokoji zahlédl, dost nezřetelně, malou lidskou postavu, jak zpola sedí na vysoké stoličce, jedno koleno opřené o stůl táhnoucí se podél stěny.

Baley s Daneelem vstoupili, Giskard je následoval. Dveře se zavřely a místnost ještě více potemněla.

"Nechodte blíž! Zůstaňte, kde jste!" zarazil je ostrý ženský hlas.

Místnost vybuchla plným denním světlem.

38.

Baley přivřel oči a vzhledl. Skleněným stropem sem pronikalo slunce. Natolik ztlumené, že se do něj vydržel dívat. Natolik jasné, že místnost byla řádně osvětlena. Pravděpodobně sklo (nebo nějaká průsvitná hmota), které světlo rozptylovalo, avšak nepohlcovalo.

Sjel pohledem k ženě, která dosud v nezměněné póze seděla na stoličce a oslovil ji: "Dr. Vasilii Fastolfeová?"

"Dr. Vasilii Alienaová, chcete-li užívat plného jména. Nepůjději si jména od jiných. Můžete mi říkat Dr. Vasilii. Pod

tímto jménem jsem v Institutu všeobecně známá." Její hrubý hlas zjhl: "Jak se máš, Giskarde, můj starý příteli?"

Giskard řekl tónem, který se od jeho obvyklého poněkud lišil: "Zdravím vás -" Odmlčel se a potom svá slova doplnil.

"Zdravím vás, Slečinko."

Vasilie se usmála. "A tohle je, předpokládám, lidský robot, o kterém jsem slyšela - Daneel Olivaw?"

"Ano, Dr. Vasilie," potvrdil rázně Daneel.

"A konečně tady máme - Pozemšťana."

"Eliáš Baley, doktorko," doplnil ji Baley chladně.

"Ano, jsem si vědoma, že Pozemšťané mají jména a že Eliáš Baley je to vaše," pronesla odměřeně. "Nevypadáte jako ta křičící věc, jako ten herec, který vás zpodobňoval v té hypervlnné show."

"Jsem si toho vědom, doktorko."

"Člověk, který hrál Daneela, mu byl víc podobný, ovšem já předpokládám, že tady nejsme, abychom rozebírali tu show."

"Nejsme."

"Soudím, že tady jsme, Pozemšťane, abychom hovořili o něčem, co mi hodláte světit o Santirixu Gremionisovi, abychom to měli z krku. Správně?"

"Ne tak úplně," opravil ji Baley. "To zrovna není hlavní důvod mého příjezdu, i když si myslím, že i k tomu se dostaneme."

"Vskutku? Máte ten dojem, že se tady budeme zabývat dlouhou a komplikovanou diskusí na vaše libovolné téma?"

"Domnívám se, Dr. Vasilie, že budete natolik rozumná, abyste připustila, že tento rozhovor povedu já, podle mého uvážení."

"To má být vyhrožování?"

"Ne."

"Dobrá, ještě nikdy jsem se nesetkala s Pozemšťanem a může být dost zajímavé sledovat, nakolik se podobáte herci, který hrál vaši roli - mám na mysli jiné způsoby, nikoli vzhled. Jste skutečně tak despotická osoba, jak jste se zdál v té show?"

"V té show," dal najevo Baley svůj zřetelný odpor, "byla moje osobnost ve všech ohledech přehrávána a zveličena.

Byl bych raději, kdybyste mě přijala takového, jaký jsem, a sama mě podle toho pak posoudila."

Vasilie se zasmála. "Přinejmenším nevypadáte, že by se mi podařilo vás zastrašit. Bod ve váš prospěch. Nebo jste si ten Gremionisův problém vymyslel, abyste mě teď mohl komandovat?"

"Nejsem tady kvůli ničemu jinému, než abych odhalil pravdu ve věci mrtvého humanoidního robota Jandera Paneela."

"Mrtvého? On byl tedy živý?"

"Dávám přednost raději tomuto slůvku nežli takovému spojení, jako je „postižen neoperativností I. Mate vás to, když říkám „mrtvý I“?"

Vasilie poznamenala: "Ohradit se umíte. - Debrette, přines Pozemšťanovi židli. Stáním by se unavil, pokud by se naše konverzace protáhla. Potom se vrať do svého výklenku. I ty si můžeš jeden vybrat, Daneeli. - Giskarde, ty si pojď stoupnout vedle mne."

Baley se posadil. "Děkuji ti, Debrette. - Dr. Vasilie, nemám žádné pověření, abych se vás mohl na cokoli vyptávat, nemám žádné zákonné prostředky, kterými bych vás mohl donutit, abyste na moje otázky odpovídala. Nicméně smrt Jandera Paneela postavila vašeho otce do situace -"

"Koho že to v situaci zasáhla?"

"Vašeho otce."

"Pozemšťane, občas sice jistého jedince jako mého otce označuji, ale kromě mne nikdo jiný. Mohl byste, prosím, užít jeho vlastního jména?"

"Dr. Han Fastolfe. Je to snad váš otec? Podle záznamů alespoň, ne?"

Vasilie pronesla: "Aha, vy mluvíte v biologických termínech. V charakteristickém smyslu toho, co je na Zemi považováno za otcovsko-dceřinou příbuznost, se s ním o geny dělím. Na Auroře je to však, snad s výjimkou záležitostí medicínského a genetického rázu, vysloveně nepodstatné. V podstatě si mohu z rozličných metabolických stavů, v nichž se budu zabývat fyziologií a biochemií v závislosti na tom, s kým se dělím o geny - rodiče, sourozenci, děti a tak dál, učinit představu o vlastních nemocech. V oblastech kulturní aurorské společnosti se ovšem těchto vztahů obecně neužívá. Vysvětluji vám to jenom kvůli tomu, že jste Pozemšťan."

"Pokud jsem se nějak provinil proti zvyklostem," rozhodil ruce Baley, je to z neznalosti a omlouvám se za to. Mohu tedy toho gentlemana v našem rozhovoru označovat jménem?"

"Jistě."

"V tom případě smrt Jandera Paneela přinesla Dr. Hanu Fastolfeovi jisté potíže a já předpokládám, že vy byste mohla mít zájem mu pomoci."

"Vy to předpokládáte? Proč?"

"Je to váš - vychoval vás. Staral se o vás. Jeden v druhém jste našli hluboké zalíbení. On se těchto pocitů dosud nevzdal."

"To vám řekl?"

"Bylo to dost zřejmé z různých podrobností našich rozhovorů - dokonce i z toho, že převzal dohled nad solariánskou ženou Gladii Delmarro-vou jenom proto, že je vám podobná."

"Tohle vám řekl?"

"Ano, ale i kdyby ne, tak podoba je očividná."

"Přes to všechno, Pozemšťane, já nedlužím Dr. Fastolfeovi nic. Vaše předpoklady můžete pustit zase z hlavy."

Baley si odkašlal. "Bez ohledu na osobní pocity, které mít můžete, ale nemusíte, je zde ještě v sázce budoucnost Galaxie. Dr. Fastolfe si přeje, aby nové světy byly obsazeny a osídleny lidskými bytostmi. Pokud politické důsledky, vyplývající z Janderovy smrti, povedou k obsazování a osídlování nových světů roboty, Dr. Fastolfe má ten názor, že se to stane osudné jak pro Auroru, tak pro lidstvo. Vy byste se určitě této katastrofy účastnit nechtěla."

Vasilie jej důkladně pozorovala, její slova však zněla lhostejně. "Určitě ne, pokud bych s Dr. Fastolfeem souhlasila. A to já nesouhlasím. Nevidím žádnou tragédii v tom, když tuto práci vykonají humanoidní roboti. V podstatě jsem zde na Institutu, abych tomu napomohla. Jsem globalistka. A je-li Dr. Fastolfe humanista, pak je to můj politický nepřítel."

Její odpovědi byly výstižné a přesné, nikoli delší, než být měly. Ve chvílích naprostého ticha už jakoby se zájmem čekala na další otázky. Baley měl pocit, že je na něj zvědavá, bavící se, sázející se sama se sebou, jaká že ta další otázka bude, rozhodnuta poskytnout mu jenom tolik informací, kolik jich je nezbytně nutných k vyřešení další otázky.

Zeptal se: "Jste dlouho členkou Institutu?"

"Od jeho založení."

"A Institut má hodně členů?"

"Domnívám se, že členy Institutu je asi třetina robotiků z Aurory, i když na pozemcích Institutu jich skutečně žije a pracuje jenom polovina z nich."

"Ostatní členové Institutu podporují rovněž váš náhled na robotické obsazení dalších světů? Oponují Dr. Fastolfeovi a jeho názorům všichni do jednoho?"

"Předpokládám, že většina z nich jsou globalisté, ale nepamatuji se, že bychom kdy o něčem takovém hlasovali nebo že bychom o tom dokonce vydávali oficiální prohlášení. Možná, že by bylo lépe, kdybyste se každého zeptal osobně."

"Je Dr. Fastolfe členem Institutu?"

"Ne." Baley chvíli vyčkal, zda se po tomto záporu ještě něčeho nedočká, avšak zbytečně. Musel se tedy zeptat sám.

"Není to překvapivé? Právě od něj, jediného ze všech, bych očekával, že členem bude."

"Nějak to přišlo, že ho nechceme. Že on nechce nás, již tak důležité snad ani není."

"Není to tím spíš překvapivé?"

"Nemyslím." A potom, rozčileně nejspíš proto, zeje nucena říkat něco navíc, dodala: "Žije ve městě Eos. Předpokládám, že znáte význam toho jména, Pozemšťane?"

Baley přikývl. "Eos je starověká řecká bohyně úsvitu, podobně jako je Aurora starověká římská bohyně úsvitu."

"Přesně. Dr. Han Fastolfe žije ve Městě úsvitu, které je na Světě úsvitu, přesto on sám v Úsvit nevěří. On nechce pochopit nezbytnost metody rozvoje Galaxie, přes níž vesmíranský Úsvit dospěje až k jasnému galaktickému Dni. Jediným uskutečnitelným způsobem, pomocí kterého lze úkol provést, je robotický průzkum Galaxie, a to - nebo nás - on nepřijme."

Baley ji zvolna opáčil: "Proč by se mělo jednat o jediný uskutečnitelný způsob? Aurora i další Vnější světy nebyly přece objeveny a obsazeny roboty, ale lidmi."

"Oprava. Pozemšťany. Tenkrát se ovšem jednalo o marnotratný a neproduktivní proces, ke kterému nám dnes navíc schází i vhodní Pozemšťané pro roli kolonistů. Stali jsme se vesmířany, dlouhověkými a zdravými, a máme roboty, kteří jsou mnohem všestrannější a přizpůsobivější nežli ty lidské bytosti, které naše světy původně osídlily. Doba i okolnosti se změnily - a proto je dnes jedinou rozumnou činností právě robotický rozvoj."

"Předpokládáme, že máte pravdu a Dr. Fastolfe nikoli. I tak logika stojí na jeho straně. Proč se nedokážete dohodnout, on a Institut? Jenom proto, že s vámi v tomhle bodě nesouhlasí?"

"Ne, tahle neshoda není tím nejpodstatnějším. Existuje mnohem závažnější rozpor."

Baley se znovu odmlčel a ona znovu ke své poznámce nic nepřidala. Odhadl, že není nejbezpečnější vystavovat ji podráždění, a proto se tiše, téměř váhavě, zeptal: "Jaký je ten mnohem závažnější rozpor?"

Pobavení ve Vasilině hlasu vystoupilo téměř až ke svému vrcholu. Tím se zjemnily i rysy její tváře a její podobnost s Gladií byla rázem mnohem zřetelnější. "To byste zřejmě, pokud vám to nebude vysvětleno, nepochopil."

"Právě proto se ptám, Dr. Vasilie."

"Dobře tedy, Pozemšťane, bylo mi řečeno, že vy, Pozemšťané, jste krátkověcí. Nemám snad mylné informace?"

Baley pokrčil rameny. "Některí z nás se dožívají sta let pozemského času." Na okamžik se zamyslel. "To je takových sto třicet metrických let."

"A vám je?"

"Pětačtyřicet normálního, šedesát metrického."

"Mně je šedesát šest metrického. Předpokládám, že tady budu ještě alespoň tři století - pokud budu pečlivá."

Baley zešířila rozpažil. "Blahopřeji."

"Má to i své nevýhody."

"Ráno mi bylo řečeno, že ve třech, ve čtyřech stoletích toho člověk může moc a moc ztratit."

"Obávám se, že ano," potvrdila Vasilie. "Ale stejně tak moc a moc získat. Tím se to celé srovnává."

"Tedy jaké nevýhody?"

"Vy, samozřejmě, nejste vědec?"

"Jsem detektiv - policista, chcete-li."

"Ovšem, znáte snad nějaké vědce na vašem světě?"

"Pár jsem jich potkal," odpověděl Baley opatrně.

"Víte, jakým způsobem pracují? Nám tady bylo řečeno, že vědci na Zemi jsou nuceni spolupracovat. Svému úkolu mohou ze svého krátkého života obětovat téměř půl století. Tedy méně než sedm metrických dekad. Za tu dobu toho moc stihnout nemohou."

"Mnozí z našich vědců dosáhli poměrně slušných výsledků i za mnohem kratší dobu."

"Protože využili vynálezů jiných, kteří je udělali už před nimi, a zároveň těží z objevů současných. Není to tak?"

"Samozřejmě. Máme vědeckou společnost, do níž všichni, bez rozdílu místa a doby, přispívají."

"Přesně. A nemohou pracovat jinak. Každý vědec, protože si je vědom nepravděpodobnosti splnění úkolu pouze vlastními silami, je do společnosti vtlačen, není schopen pracovat bez podpory jisté základny. Tudiž dochází k mnohem rychlejšímu vývoji, než kdyby nic takového neexistovalo."

"Není to snad i případ Aurory a dalších Vnějších světů?" zahleděl se na ni Baley.

"Teoreticky ano; prakticky už tolik ne. Tlaky v dlouhodobé společnosti jsou menší. Vědci zde na svůj problém mají tři nebo tři a půl století, takže myšlenka může být za tuto dobu dostatečně rozvinuta i samostatným pracovníkem. To umožňuje výskyt i určitého intelektuálního sobectví - chtít dosáhnout něčeho jenom sám, osobovat si právo na jednotlivé aspekty vývoje, být ochoten vidět hlavní výhodu ve zpomalení - spíš tohle, než podstoupit jiným to, co považuje výhradně za své."

"Předpokládám, že byste to neříkala, kdybych nechápal, že Dr. Han Faatolfe se podobným způsobem chová."

"Samozřejmě, že to dělá. Jenom jeho teoretická analýza pozitronického mozku umožnila vznik robota lidské formy. Na základě toho - s pomocí zemřelého Dr. Sartona - sestrojil vašeho přítele Daneela, ovšem důležité detaily této teorie nikdy nezveřejnil ani je nedal k dispozici nikomu jinému. V tomto smyslu on - on sám - zadržuje výrobu humanoidních robotů."

Baley svažil čelo. "A Institut robotiky spoluprací vědců umožňuje?"

"Přesně. Tento Institut tvoří více než stovka prvotřídních robotiků různého věku, postavení a zkušeností a my doufáme, že i na jiných světech dojde k založení obdobných zařízení a že potom vytvoříme mezihvězdnou asociaci. Všem z nás jsou naše jednotlivé objevy nebo úvahy ke společnému fondu k dispozici - všichni to, co vy, Pozemšťané, děláte z nutnosti kvůli vašemu krátkému životu, dělají dobrovolně v zájmu společného prospěchu."

Právě tohle Dr. Han Fastolfe nedělá. Jsem si jistá, že vy Dr. Hana Fastolfea považujete za šlechtetného idealistického aurorského patriota, ale on své intelektuální vlastnictví - za což je pokládá - do společného fondu nevloží a tím se dopouští něčeho, co my nechceme. A protože za svoje osobní vlastnictví pokládá především vědecké objevy, my ho nechceme. Myslím, že dál už po tajemství našeho vzájemného odporu pátrat nemusíte."

Baley kývl hlavou a řekl: "Vy se domníváte, že to bude funkční - takovéhle dobrovolné se zřeknutí osobní slávy?"

"Musí," pronesla neochvějně Vasilie.

"A dosáhl Institut, vzhledem ke společnému úsilí, stejných výsledků jako samotný Dr. Fastolfe, podařilo se mu znovu objevit teorii humanoidního pozitronického mozku?"

"Budeme ji mít včas. To je nevyhnutelné."

"A vy jste se nepokusili zkrátit tuto lhůtu tím, že byste Dr. Fastolfea přesvědčili, aby vám ono tajemství podstoupil?"

"Domnívám se, že právě na cestě tohoto přesvědčování jsme."

"Rozvířením - Janderova skandálu?"

"Nemyslím, že jste se chtěl ptát právě na tuto otázku. - Tedy řekla jsem vám už, co jste chtěl slyšet, Pozemšťane?"

"Prozradila jste mi pár věcí, o nichž jsem předtím nevěděl," přisvědčil Baley.

"Takže nastal čas, abyste mi vy prozradil něco o Gremionisovi. Proč jste se zmínil o tomto holiči v souvislosti se mnou?"

"Holiči?"

"Pokládá se za módního návrháře v oboru kadeřnictví, mimo jiné, ale je to prostě a jednoduše holič. Řeknete mi o něm něco - nebo budeme pokládat tenhle rozhovor za skončený?"

Baley pocítil únavu. Nebylo pochyb, že se Vasilie již nabažila svého obratného uhýbání. Jeho chuť byla dostatečně povzbuzena a od této chvíle už bude muset za každou další informaci zaplatit tou svou. Ale on žádné neměl.

Přinejlepším tak dohady. A ukáže-li se jediný z nich jako chybný, osudově chybný, skončil.

Pokusil se tudíž obejít sám sebe: "Chápete snad, Dr. Vasilie, že se vám nemůže podařit vyklouznout z toho všeho jenom tvrzením, že spojení mezi Gremionisem a vámi je jenom fraška?"

"Proč ne, když to fraška je."

"Ale ne. Kdyby to fraška byla, vysmála byste se mi do tváře a trojrozměrné spojení přerušila. Pouhá skutečnost, že jste se musela vzdát svého dřívějšího stanoviska a musela přijmout mé - pouhá skutečnost, že jste se mnou tak obšírně mluvila a poskytla mi tolik informací - svědčí o tom, že cítíte, jakou mám možnost přiložit vám kdykoli nůž na to nejzranitelnější místo."

Vasiliiny lícní svaly ztuhly a ona ze sebe vyrazila hrubým a rozzlobeným hlasem: "Podívejte se, Pozemšťánku, moje pozice napadnutelná je a vy to pravděpodobně víte. Jsem dcera Dr. Fastolfea a tady v Institutu je pár takových, kteří jsou dost velcí blázni - nebo dost velcí darebáci - aby mě podezřívali. Nevím, jaký příběh jste slyšel - nebo si vymyslel - ale že to více či méně fraška je, to je zřejmé. Nicméně ani taková fraška nemůže být proti mně s úspěchem zneužita. Tedy jsem nucena obchodovat. Něco jsem vám už řekla a můžu vám říct i víc, jenomže pravdu mi budete muset říct i vy."

Takže teď spusťte.

Pokud si se mnou chcete jenom hrát, nedostanu se do horší situace než jsem teď, když vás vyhodím - přinejmenším mě to potěší. A pak použiji svůj vliv, který na Předsedu mám, aby zrušil své rozhodnutí, kterým vám sem umožnil příchod, a aby vás poslal hned zase zpátky na Zemi. Už teď je na něj v tomto směru vyvíjen značný tlak. Pak už ode mne žádný přídavek chtít nebudete. Takže spusťte! Hned!"

39.

Baley svým způsobem vycítil, že jeho tlak dosáhl kritického bodu, že to, co předpokládal, by mohla být pravda. Teď bude muset zariskovat. Začne, a až ona uvidí, kam směřuje - není přece blázen - ho zastaví. Věděl, že je něčemu na

stopě a nechtěl to pokazit. To, co mu řekla o svém příbuzenství se svým otcem, by mohlo být její zranitelné místo, ale kvůli tomu by se tolik nevystrašila. Ta fraška zas tak úplně fraškou nebyla.

Musí se vydat s něčím, tedy s něčím důležitým, co by mu nad ní zajistilo, a to ihned, určitou převahu. Takže - musí riskovat.

"Santirix Gremionis," spustil, "se vám nabízel." A ještě než mohla Vasilie stačit odpovědět, zvýšil vklad tím, že s mírným předechem tvrdosti dodal: "A nejednou, ale mnohokrát."

Vasilie objala rukama koleno, potom se vztyčila a znovu posadila na stoličku, jako by si chtěla udělat větší pohodlí. Podívala se na Giskarda, který stál nehnutě a bez výrazu vedle ní.

Nakonec opětovala Baleyho pohled. "Ten trouba se nabízel každému, koho viděl, bez ohledu na věk a pohlaví. Musela bych být něco zvláštního, kdyby zrovna mne vynechal."

Baley mávl jednou rukou tak, jako by někoho odháněl. Neusmála se. Nechtěla ten rozhovor končit. Dokonce ani nezačala předstírat vztek. Byla zvědavá, co chce na tomto základě vystavět, musel to tedy něčím zakončit.

Zkusil to tedy: "Proč ale navzdory vašemu odmítání v nabídkách pokračoval, třebaže aurorské zvyklosti jsou zcela jiné?"

Vasilie řekla: "Jsem ráda, že si uvědomujete, že jsem ho odmítla. Jsou tací, kteří každé nabídnutí se - nebo téměř každé nabídnutí se - považují za laskavost, která bude přijata, ale já si to nemyslím. Nevím, proč bych se musela podrobovat nějaké nezajímavé činnosti, když bych tím jenom ztrácela čas. Shledáváte v tom něco závadného, Pozemšťane?"

"Nemyslím si nic - ani kladného, ani záporného - ohledně aurorských zvyků." Ona pořád čekala, naslouchala mu. Na co čekala? Na to, co se říct chystal, ale v čem si ještě pořád nebyl jistý, k čemu se zatím neodvážil?

"Můžete vůbec něco nabídnout," snažila se, aby její slova zněla přirozeně, "nebo jsme už skončili?"

"Neskončili," odvětil Baley, rozhodnutý znovu riskovat. "Když jste si tuto Gremionisovu neaurorskou vytrvalost uvědomila, došlo vám, že byste toho mohla využít."

"Opravdu? Není to šilené? Jakým způsobem bych to dokázala využít?"

"Pokud jste pro něj byla zjevně natolik přitažlivá vy, určitě by nebylo obtížné zařídit, aby ho začal přitahovat i někdo, kdo se vám hodně podobal. Přiměla jste ho k tomu pod příslibem, že pokud ho ta druhá odmítne, vy ho přijmete."

"Kdo je ta ubohá žena, která se mi tak moc podobá?"

"Nevíte? Ale jděte, vždyť je to tak prosté, Dr. Vasilie. Mluví o ženě ze Solarie, Gladii, o které jsem vám říkal, že nad ní drží ochrannou ruku Dr. Fastolfe právě proto, že se vám podobá. Když jsem se o tom zmínil na začátku našeho povídání, vůbec jste se nad tím nepozastavila. Teď už je pozdě na to, abyste předstírala, že ji neznáte."

Vasilie po něm sekla pohledem. "A z toho, že se zajímá o ni, jste usoudil, že musel přijít nejdřív za mnou? Kvůli takovéto neuváženosti jste se tedy na mě obrátil?"

"Nebylo to tak docela neuvážené. Jsou tu ještě i jiné odůvodněné okolnosti. Chcete to všechno popřít?"

Opatrně se prosmýkla kolem dlouhého stolu a Baleyho napadlo, že by rád věděl, co všechno je na dlouhých arších papíru, které ležely na stole. Z dálky dokázal rozlišit pouze složité vzorce, z nichž určitě nemohl nic vyčíst, i kdyby je měl možnost důkladně prozkoumat - nerozuměl by jim.

"Začínám být unavená," ozvala se Vasilie. "Řekl jste mi, že se Gremionis nejprve zajímal o mne a potom mně velice podobné Solariánce. A teď chcete, abych to popřela. Proč bych se trápila tím, abych to popírala? K čemu je to vůbec důležité? I kdyby to byla pravda, jak by to mohlo být použito proti mně? Tvrdíte, že mě znepokojovala jeho pozornost, která mi byla nepříjemná, a proto jsem ji chytře nasměrovala jinam. Takhle to myslíte?"

"Nejde ani tak o to, co jste udělala, ale proč," prohlásil Baley. "Věděla jste, že Gremionis je takový typ člověka, který se nedá jen tak lehce odradit. Vám se nabízel znovu a znovu, a proto jste věděla, že i Gladii se bude nabízet stejně vytrvale."

"Pokud ho bude odmítat."

"Ona byla Solariánka, která měla potíže se sexem a odmítala každého, což jste nejspíš dobře věděla, protože já se domnívám, že přes veškeré vaše odcizení od vašeho otce - od Dr. Fastolfe jste v sobě zachovala dostatek roztrpčení k tomu, abyste dávala pozor na to, kdo vás nahrazuje."

"Dobrá tedy, že jí blahopřeji. Kdyby Gremionise odmítla, aspoň by prokázala dobrý vkus."

"Vy víte, že tam žádné 'kdyby' být nemohlo. A víte, že ani nebude."

"Přesto - co z toho?"

"Opakované nabídky přinesou to, že Gremionis bude dost často v Gladiině sídle, protože bude chtít uspět."

"Naposledy. No a?"

"A v Gladiině sídle byl jeden velmi neobvyklý předmět, jeden ze dvou humanoidních robotů, Jander Paneel."

Vasilie zaváhala. Potom - "Kam tím míříte?"

"Možná vás upoutala příležitost. Kdyby se totiž povedlo humanoidního robota zabít tak, aby do toho byl zároveň zapleten Dr. Fastolfe, mohlo by to být použito jako zbraň, jejíž pomocí by se vám z něj podařilo vynutit tajemství lidského pozitronického mozku. A Gremionis, trápený Gladiiným vytrvalým odmítáním a navíc tak často přítomný v Gladiině sídle, by zabitím robota získal úžasnou příležitost k pomstě."

Vasilie několikrát rychle zamrkala. "Ten ubohý holič by mohl mít dvacet takových motivů a dvacet takových příležitostí a přesto by to nemělo žádný význam. Protože on ani nevěděl, jak robotovi přikázat, aby zatřásl rukama. Myslíte, že by se mu potom tak během světelného roku podařilo přijít na to, jak robota přivést do stavu mentálního znemožnění?"

"No, a tím se konečně," řekl Baley klidně, "dostáváme k bodu, který jste už nejspíš předvíдалa a který vám zabránil v tom, abyste mě jednoduše vyhodila, protože jste se chtěla ujistit, jestli mi o ten bod skutečně jde nebo ne. Tím chci říct, že Gremionis to udělal s pomocí Institutu robotiků, který jste zastupovala vy."

ZNOVU VASILIA

40.

Bylo to, jako kdyby se hypervlnné drama zastavilo uprostřed holografického obrázku.

Nehýbal se pochopitelně žádný z robotů, ani Baley, ani Dr. Vasilie Alienaová. Uběhly dlouhé - neskutečně dlouhé - vteřiny, než vydechla a velice pomalu se zvedla.

Tvář měla staženou do smrtelně vážného úsměvu a hlas zněl velmi hluboce. "Vy tvrdíte, Pozemšťane, že jsem spoluvíníkem zničení humanoidního robota?"

Baley prohlásil: "Něco v tom smyslu mě napadlo, doktorko."

"Jsem vám za tu myšlenku vděčná. Rozhovor skončil a vy můžete jít." Ukázala ke dveřím.

"Obávám se, že si to nepřeji," ozval se Baley.

"Nehodlám diskutovat o vašich přáních, Pozemšťane."

"Musíte, protože jak chcete dokázat, abych odešel proti své vůli?"

"Mám roboty, kteří vás na můj příkaz vyhodí zdvořile a spolehlivě a navíc aniž by vám, s výjimkou vaší hrdosti - máte-li nějakou, uškodili."

"Ale vy zde máte jenom jednoho robota. Já zde mám dva roboty, kteří nedovolí, aby k tomu došlo."

"Na jediné zavolání jich v okanzíku přijde dalších dvacet."

"Dr. Vasilie, prosím, chápejte! Vy sama jste byla při pohledu na Daneela překvapena. Nevěřím tomu, a to i když pracujete v Institutu robotiky, kde jsou humanoidní roboti úkolem prvořadým, že jste jediného z nich doopravdy viděla. Ani vaši roboti ho tudíž neviděli. A teď se prosím na Daneela podívejte. Nevypadá jako člověk? Žádný jiný robot, který kdy existoval, s výjimkou Jandera, se člověku nikdy víc nepodobal. Vaším robotům rozhodně lidský připadat bude. A pro něj nebude žádný problém vyjádřit příkaz takovým způsobem, aby ho roboti uposlechli a možná raději, než vás."

Vasilie odpovídala. "Bude-li to nutné, mohu zavolat několik lidských bytostí z Institutu, kteří vás, možná s malým poškozením, vyhodí a vaši roboti, včetně Daneela, nebudou schopni vůbec ničeho."

"A jak je asi zavoláte, když vám moji roboti nedovolí, abyste se vůbec pohnula? Mají mimořádně rychlý postřeh."

Vasilie předvedla své zuby v něčem, čemu se dalo říkat úsměv. "Nemohu mluvit za Daneela, ale s Giskardem jsem se stýkala po většinu mého života. Nemyslím, že by podnikl cokoli, aby mi zabránil v přivolání pomoci a dokonce si myslím, že by od čehokoli podobného zdržel i Daneela."

Baley se snažil, aby se jeho hlas při pomýšlení, že bruslí na stále tenčím ledě, nezachvěl. "Možná byste se měla ještě před tím, než začnete něco dělat, zkusit Giskarda zeptat, jak se zachová v případě, kdy od nás dostane navzájem si odporující příkazy."

"Giskarde?" oslovila ho Vasilie se vši rozhodností.

Giskardovy oči se stočily k Vasilii a pak, s podivným zabarvením v hlase, řekl: "Slečinko, mojí povinností je chránit pana Baleyho. On má přednost."

"Skutečně? Na čí příkaz? Tohoto Pozemšťana? Tohoto cizince?"

Giskard odpověděl: "Na příkaz Dr. Hana Fastolfea."

Ve Vasiliných očích se zablesklo a ona se posléze znovu posadila na stoličku. Její ruce složené v klíně se chvěly a její rty se naopak stěží pohnuly, když přes ně pronesla: "Ale stejně by odstranil tebe."

"Pokud vám to nestačí, Dr. Vasilie," ozval se pojednou sám od sebe Daneel, "pro mne je také prospěch kolegy Eliáše nadřazen vašemu."

Vasilie na Daneela pohlédla s rozhořčenou zvědavostí: "Kolega Eliáš? Tak mu říkáš?"

"Ano, Dr. Vasilie. Moje rozhodnutí v této záležitosti - upřednostnění Pozemšťanových zájmů před vašimi - potvrzují nejenom příkazy Dr. Fastolfea, ale i to, že Pozemšťan a já jsme v tomto vyšetřování partnery a že -" Daneel ztichl, jako by byl uveden do rozpaků tím, co chce vyslovit, ale pak přesto dodal, "-jsme přátelé."

Vasilie se usklíbila: "Přátelé? Pozemšťan a humanoidní robot? No, to je partie. Ani jeden opravdový člověk."

Baley ostře odsekl: "Přesto zavázání přátelstvím. Nezkoušejte, ve vašem vlastním zájmu, sílu naší -" Teď to zase byl on, kdo zmlkl a snad k svému vlastnímu překvapení dokončil tvrzení nemožného, "-lásky."

Vasilie se obrátila k Baleymu. "Co chcete?"

"Informace. Byl jsem povolán na Auroru - tento Svět úsvitu - abych dal do pořádku událost, jejíž řešení se nezdá být zrovna nejjednodušší a v níž je Dr. Fastolfe křivě obviněn, takže vše může dospět až k hrozivým následkům pro váš i můj svět. Daneel s Giskardem tuto situaci dobře chápou a vědí, že nic kromě Prvního zákona ve všech jeho důsledcích nemůže být upřednostňováno před mou snahou po vyřešení této záhady. Od chvíle, kdy uslyšeli, co jsem řekl a vědí tudíž, že vy můžete být možným spolupachatelem onoho skutku, je jim jasné, že nesmí připustit, aby tento rozhovor skončil. Proto vás znovu žádám, nepokoušejte se je ničím přimět k zákrokům, které by byli nuceni provést, pokud byste odmítala odpovídat na moje otázky. Obvinil jsem vás ze spoluviny na vraždě Jandera Paneela. Můžete toto obvinění popřít nebo ne? Odpovědět musíte."

Vasilie nevlídně prohlásila: "Budu odpovídat. Jen žádný strach! Vražda? Robot je vyřazen z provozu a to má být vražda? Dobře, já to mohu popřít, tu vraždu nebo co to je! Popírám to s veškerou rozhodností. Nedala jsem Gremionisovi žádné informace z oboru robotiky, které by mu umožnily skoncovat s Janderem. Já dost dobře žádné neznám a předpokládám, že je dost dobře nezná ani nikdo z Institutu."

Baley řekl: "Nejsem schopen posoudit, zda znáte dost na to, abyste mohla být nápomocna při spáchání zločinu nebo jestli je to známo někomu jinému z Institutu. Nicméně můžeme spolu probrat motiv. Za prvé, lze vyloučit, že byste nemohla pociťovat ke Gremionisovi určitou náklonnost? Sebevíc můžete odmítat jeho nabídky - můžete jej pokládat za

sebevíc opovržením hodného milence - přesto je to tak neobvyklé, že se můžete cítit být jeho neodbytností natolik polichocena, že jste ochotna být mu nápomocna, když se na vás zbožně obrátí o radu a navíc bez jakýchkoli sexuálních požadavků, kterými vás předtím tolik sužoval."

"Myslíte tím, že za mnou přišel a řekl: 'Vasilie, drahá, chci vyřadit robota mimo provoz. Prosím, řekněte mi jak se to dělá a já vám za to budu hodně vděčný.' A já mu na to povím: 'Proč, jistěže, drahý, bych ti jenom z lásky nepomohla spáchat zločin.' - Absurdní! Nikdo, s výjimkou Pozemšťana, který neví nic o aurorských způsobech, by nikdy neuvěřil, že by se něco takového mohlo stát. Tomu by uvěřil zase jenom obzvlášť hloupý Pozemšťan."

"Možná, ovšem zvaženy musejí být všechny možnosti. Například i druhá možnost - nemohla byste vy sama žárlit kvůli tomu, že Gremionis zaměnil svoji citovou náklonnost, takže byste mu nemusela pomáhat jenom z nějaké abstraktní něhy, ale přímo z velice konkrétní touhy získat ho zpět?"

"Žárlit? To je pozemský cit. Pokud si nepřejí Gremionise pro sebe, proč bych se starala, zda se nenabízí jiné ženě a zda ho přijímá nebo, když na to přijde, zda se jiná žena nabízí jemu a on přijme?"

"Dozvěděl jsem se už dřív, že žárlivost se na Auroře nevyskytuje a já to samozřejmě jako teoretickou pravdu přijal, ovšem takovéto teorie pak jen zřídka platí i ve skutečnosti. Určitě se najdou výjimky. A co víc, žárlivost je vlastnost naprosto iracionální, a proto se pouhou logikou neřídí. Přesto, pojďme chvíli jinam. Třetí možností je, že vy na Gladii žárlíte a přejete si jí ublížit, i když v tomto případě ani v nejmenším o Gremionise samotného nejde."

"Žárlit na Gladii? Kromě té hypervlny, když přicestovala na Auroru, jsem ji nikdy neviděla. Skutečnost, že lidé čas od času mluvili o tom, že jsme si navzájem podobné, mě vůbec netrápila."

"Možná vás trápí to, že je chráněnkyní Dr. Fastolfea, že je jeho oblíbenkyní, téměř jeho dcerou, již jste byla kdysi vy. Že vás nahradila."

"Nic jí v tom nebrání. Je mi to úplně jedno."

"Dokonce i kdyby byli milenci?"

Vasilie pohlédla na Baleyho se vzrůstající zlobou a v místě, kde jí končily vlasy, se zaleskla krůpěj potu.

"O tom se nemusíme bavit," vyjádřila se záhy. "Ptal jste se mě, zda popírám obvinění ze spoluúčasti na tom, čemu vy říkáte vražda, a já jsem to popřela. Řekla jsem, že mi k tomu chybí schopnosti a postrádám i motiv. Je možné, že předložíte celý případ aurorské veřejnosti. Že předložíte i tyto vaše bláznivé nápady, které mi podsunete jako motivy. Můžete trvat na názoru, budete-li si přát, že mám schopnosti k tomu, abych ten čin mohla spáchat. Ale nedostanete se nikam. Vůbec nikam."

Přestože se třásla zlostí, Baley mu připadlo, že v jejím hlase slyší přesvědčení.

Nebála se obvinění.

Neodmítla jeho návštěvu, i když byl na stopě něčemu, čeho se ona bála - a možná se bála hodně.

Ale nebála se tohoto.

Kde potom udělal chybu?

41.

Baley ve snaze nějak se z toho dostat ven, řekl:

"Připusťme, že tato vaše tvrzení přijmu, Dr. Vasilie. Připusťme, že uznávám, že moje podezření ohledně vaší spolupráce při tomto - umrtvení - nebylo oprávněné. Ovšem ani to by neměnilo nic na tom, že byste mi mohla pomoci."

"Proč bych vám měla pomáhat?"

"Z lidské slušnosti. Dr. Han Fastolfe nás ujišťuje, že to neudělal, že není robotí vrah, že on toho speciálního robota Jandera mimo provoz nevyřadil. Dalo by se předpokládat, že vy Dr. Fastolfea znáte lépe, než kdokoli jiný. Strávila jste s ním roky v důvěrném vztahu jako milované dítě a dorůstající dcera. Viděla jste ho ve chvílích a za takových podmínek, jak ho nikdo jiný vidět nemohl. Ať už je váš současný vztah k němu jakýkoli, minulost se tím nijak nemění. Jestliže ho tak znáte, musíte být schopná podat svědectví o jeho povaze, zda je takový, že by skutečně nebyl schopen poškodit robota, určitě tedy ne alespoň robota, který patří k jeho prvotřídním úspěchům. Byla byste ochotná vyjádřit se v tomto směru veřejně? Všem světům? To by bylo moc důležité."

Vasiliina tvář byla netečná. "Pochopte mě," kladla důraz na výslovnost, "nechci se zaplést."

"Vy se musíte zaplést."

"Proč?"

"Vy snad svému otci nic nedlužíte? Je vaším otcem. Ať už to slovo pro vás něco znamená či nikoli, nemůžete opominout biologické spojení. A kromě toho - i kdyby otcem nebyl - roky o vás pečoval, vychovával vás, pěstoval vás. Něco v tomto smyslu mu dlužíte."

Vasilie se chvěla. Zcela zřetelně a drkotaly jí při tom zuby. Pokusila se promluvit, bez úspěchu, zhluboka se nadechla, ještě jednou, potom to zkusila opět. Vyklozlo z ní: "Giskarde, slyšíš to všechno?"

Giskard sklonil hlavu. "Ano, Slečinko."

"A ty, lidská podoba - Daneeli?"

"Ano, Dr. Vasilie."

"Slyšíš to všechno také?"

"Ano, Dr. Vasilie."

"Vy oba chápete, co po mně ten Pozemšťan chce, že mám podat svědectví o charakteru Dr. Fastolfea?"

Oba přikývli.

"Potom mluvit budu - proti své vůli a ve vzteku. Právě proto, že vděčím mému otci minimálně za to, že to je můj genonosič a za to, že mi byl jakýms takýms vychovatelem, jsem nikdy žádné svědectví podávat nechtěla. Ale teď budu. Pozemšťane, poslouchejte mě. Dr. Han Fastolfe, jehož některé z genů s ním sdílím, nepečoval o mne - mne - mne - ale o

jedinice, vzácnou lidskou bytost. Nebyla jsem mu ničím víc než experimentem, výzkumným fenoménem."

Baley potřásl hlavou: "Ale na tohle jsem se vás neptal."

"Naléhal jste na mne, abych mluvila," vyjela po něm divoce, "a já mluvit budu - budu vám odpovídat. Jenom jediná věc zajímá Dr. Fastolfe. Jediná věc. Jedna jediná. Jak pracuje lidský mozek. Přeje si ho přenést, spoutat diagramy, projít bludištěm, a podle toho i objevit matematickou vědu lidského chování, která mu dovolí předvídat lidskou budoucnost. Nazývá tu vědu 'psychohistorii'. Nevěřím, že pokud jste mluvili déle než hodinu, aby se o ní nezmínil. Je to monománie, která ho řídí."

Vasilie zapátrala v Baleyho obličeji a vykřikla v divokém potěšení: "To já poznám! Říkal vám o tom. Potom vám taky musel říct, že se zabývá roboty jenom proto, aby se dostal k lidskému mozku. Zabývá se humanoidními roboty jenom proto, že ho mohou posunout o kousek blíž lidskému mozku. Ano, tohle vám říkal také."

Základní teorie, které vděčí za svůj vznik humanoidní roboti, a tím jsem si jistá, je jenom jedním z pokusů, jejichž výsledkem má být lidský mozek, a on tuto teorii drží v sobě a nedovolí nikomu jinému, aby do ní pronikl, protože on chce vyřešit problém lidského mozku úplně sám za dvě století, nebo dokud neodejde. A tomu je podřízeno všechno. Zcela určitě jsem v tom zahrnuta i já."

Baley se pokusil vstoupit do cesty zuřivému proudu - potichu se zeptal: "V jakém smyslu v něm jste zahrnuta, Dr. Vasilie?"

"Když jsem se narodila, světili by mě, spolu s dalšími mně podobnými, profesionálům, kteří věděli, jak pečovat o kojence. Nebyla bych držena osamoceně pod dohledem amatéra - otec neotec, vědec nevědec. Dr. Fastolfe by nikdy do takového prostředí dítě nedostal - kdyby to nebyl právě Han Fastolfe. Aby toho dosáhl, využil celého svého věhlasu, vyžádal si všechno, co mu dlužili, přesvědčil všechny klíčové osoby, které mohl, jen aby nade mnou získal kontrolu."

"Miloval vás," zamumlal Baley.

"Miloval mě? Jakékoli jiné dítě by miloval stejně, jenomže žádné jiné k dispozici nebylo. Všechno, co on potřeboval, byla přítomnost rostoucího dítěte, vyvíjející se mozek. Šlo mu o to, aby mohl zaznamenat pečlivou studii metody jeho vývoje, způsob jeho růstu. Potřeboval lidský mozek v jeho základní formě, rozvíjející se komplex, který by mohl detailně studovat. Pro tyto účely mě vystavoval abnormálnímu prostředí a obratnému experimentování a vůbec přitom nebral v potaz, že jsem také lidská bytost."

"Nemohu tomu uvěřit. Dokonce i kdybyste ho zajímala jenom jako předmět experimentování, i nadále se o vás mohl starat jako o člověka."

"Ne. Mluvíte jako Pozemšťan. Možná na Zemi, kde na to pohlížíte z hlediska biologického spojení. Tady žádné není. Byla jsem mu předmětem experimentování. Tečka."

"I kdyby to všechno takhle začalo, Dr. Fastolfe si nedokázal pomoci a naučil se vás milovat - stal se bezmocný vůči člověku, který mu byl svěřen do péče. I kdyby nebylo vůbec žádné biologické spojení, i kdybyste byla jenom, řekněme, zvíře, naučil by se vás milovat."

"Aha, a učí se až dosud?" poznamenala trpce. "Nikdy jste nepoznal takovou sílu lhostejnosti, kterou oplývá Dr.

Fastolfe. Kdyby věděl, že když mě zlikviduje, dostane se zase o stupínek výš ke svému cíli, bez váhání by to udělal."

"To je směšné, Dr. Vasilie. Zacházel přece s vámi takovým způsobem a tak ohleduplně, že si tím vysloužil i vaši lásku. Vím to. Vy - vy jste se mu nabídla."

"To vám řekl, že? Ano, řekl. Až dosud, ani dnes, se nepozastavil nad tím, zda mě takovéto odhalení třeba nepřivádí do rozpaků. - Ano, nabídla jsem se mu a proč by ne? Byl jediným člověkem, kterého jsem skutečně znala. Na povrchu ke mně byl jemný a já nechápala jeho pravé úmysly. Stal se mi tedy přirozeným terčem. A navíc on také věděl, že jsem byla do stavu sexuálního podráždění uvedena záměrně, až když byly připraveny všechny kontrolní podmínky - vše bylo pod jeho kontrolou. Koneckonců bylo nevyhnutelné, abych se na něj obrátila. Udělala jsem to, protože nebyl nikdo jiný - a on odmítl."

"A vy jste ho pro to nenáviděla."

"Ne. Ne hned. Dlouhé roky ne. I přestože byl můj sexuální vývoj pozdržen a zdeformován do té míry, že následky se projevují dodnes, nic jsem mu nevyčítala. Věděla jsem málo. Omlouvala jsem ho. Měl moc práce. Měl jiné. Chtěl starší ženy. Byl byste překvapen vynalézavostí, s kterou jsem hledala všechny důvody pro to, že mě odmítl. Až mnohem, mnohem později jsem si uvědomila, že něco nebylo v pořádku a chtěla jsem, abychom si to vysvětlili tváří v tvář. 'Proč jsi mě odmítl?' zeptala jsem se ho, 'Kdybys mi vyhověl, byla bych na správné koleji, všechno by se vyřešilo.'"

Zmlkla, několikrát polkla a na okamžik si zakryla oči. Baley rozpačitě čekal. Roboti stáli bez jakéhokoli výrazu (pochopitelně, jak si Baley uvědomoval, nebyli schopni prožívat žádné výchylky v rovnováze či nerovnováze pozitronových obvodů, které by mohly být příčinou takového vzrušení, jež by bylo srovnatelné s lidskými rozpaky).

"Vyhýbal se mé otázce, jak jen mohl," pokračovala už klidněji, "a já jsem ji před něj stavěla pořád a pořád. 'Proč jsi mě odmítl?' 'Proč jsi mě odmítl?' Se sexem neměl žádné potíže. Mohla jsem si to několikrát potvrdit. - Vzpomínám si, že jsem se třeba ptala, jestli nemá raději muže. Když to není kvůli dětem, nehrají osobní záliby žádnou roli a mnozí muži mohou mít k ženám odpor anebo, když na to přijde, i naopak. Ovšem nic takového se tohoto muže, kterého nazýváte mým otcem, netýkalo. Těšil se s ženami - mnohdy mladými ženami - stejně tak mladými, jako jsem byla já, když jsem se mu nabídla. 'Proč jsi mě odmítl?' Až mi konečně odpověděl - a pro vás nebude těžké odhadnout, jaká ta odpověď nejspíš byla."

Zatrpkle se odmlčela.

Baley se znepokojeně pohnul a váhavě se zeptal:

"Nechtěl se milovat se svou dcerou?"

"Ale, nebudte blázen. Copak je v tom nějaký rozdíl? Vzhledem k tomu, že jen málokterý muž z Aurory ví, kdo je jeho

dcerou, může být otcem každé o několik dekád mladší ženy, s kterou se miluje. Ale o to tady nejde, to je zcela evidentní. Jeho odpověď - jakže to tenkrát řekl - jeho odpověď zněla: 'Copak jsi blázen? Kdybych se s tebou takhle zapletl, jak bych si potom udržel svou objektivitu - jak bych na tobě mohl pokračovat se svým výzkumem?'

A vidíte, od té doby vím, jak moc se mu o lidský mozek jedná. Dokonce jsem se vydala v jeho stopách a stala se rovněž robotičkou. Pracovala jsem v tomto směru na Giskardovi a experimentovala s jeho programováním. A dělala jsem to také dobře, vid', Giskarde?"

Giskard odpověděl: "Ano, Slečinko."

"Takže jsem prohlédla, že ten muž, kterého nazýváte mým otcem, ve mně člověka vůbec nevidí. Než by riskoval svoji objektivitu, raději mi zničil život. Jeho bádání pro něj znamená mnohem víc, než můj přirozený vývoj. Tenkrát mi došlo, čím jsem já a čím je on - a opustila jsem ho."

Ticho těžce viselo ve vzduchu.

Baleymu třesla hlava. Chtěl se zeptat: nemohla byste vzít v potaz sobectví velkého vědce? Důležitost velkého úkolu? Nechtěla byste slevit ze svých slov, která jste vyřkla nejspíš v rozrušení nad tím, že jste byla nucena mluvit o něčem, o čem jste vůbec nechtěla? Nedívala se Vasilie na svůj přirozený vývoj (ať už tím mínila cokoli) příliš zahleděně, vzhledem k daleko důležitějším problémům, které má lidstvo před sebou - umělému lidskému mozku a osídlování Galaxie - nebylo to snad stejně tak sobecké, jenom méně omluvitelné?

Ale nezeptal se ani na jedinou z těch otázek. Nevěděl, jak je položit, aby je tahle žena správně pochopila. A neměl ani žádnou jistotu, zda by její odpovědi pochopil on.

Co si počít na tomto světě? Nerozuměl jejich zvykům, ničemu, co mu vysvětlovali. A oni nerozuměli jemu.

Unaveně promluvil: "Mrzí mě to, Dr. Vasilie. Chápu, že jste rozzlobena, ale oprostíte-li se na chvíli od svého hněvu a zamyslete-li se, místo toho, nad záležitostmi Dr. Fastolfea a zavražděním robota, nezdá se vám, že mluvíme o dvou docela jiných věcech? Dr. Fastolfe vás mohl chtít zkoumat nezaujatě a co neobjektivněji, dokonce i za cenu vaší újm, ale to je přece světelné roky vzdáleno touze zničit vyvinutého humanoidního robota."

Vasilie zrudla. Poté vyřkla: "Vy jste nepochopil nic z toho, co jsem vám říkala, Pozemšťane? Vy si myslíte, že jsem vám to všechno říkala jenom proto, že si myslím, že by vás - nebo kohokoli jiného - mohl zajímat smutný příběh mého života? Pokud na to přijde, vy si myslíte, že mi to všechno dělalo dobře?"

Říkám vám to jenom proto, abych vám ukázala, že Dr. Fastolfe - můj biologický otec, jak stále neúnavně poznamenáváte - zničil Jandera. Samozřejmě, že to udělal. Až dosud jsem to nikomu říkat nemusela, protože nikdo - až na vás - nebyl takový blázen, aby se mě na to ptal, protože ve mně ještě pořád jistě zbytky ohledů pro toho muže přežívají. Ale teď, když jste se mě na to zeptal, tak jsem to řekla a budu to, po celé Auroře, říkat dál - komukoli a všem. I veřejně, bude-li třeba.

Dr. Han Fastolfe zničil Jandera Paneela. Jsem o tom přesvědčena. Uspokojuje vás to?"

42.

Chvěla se rozrušením a Baley na ni v hrůze hleděl.

Zadrhl a začal ještě jednou: "Vůbec ničemu nerozumím, Dr. Vasilie. Prosím, uklidněte se a uvažujte. Proč by Dr. Fastolfe ničil robota? Co to má společného s tím, jak zacházel s vámi? Je to pro vás určitý druh pomsty?"

Vasilie prudce oddychovala (Baley si náhle a mimoděk povšiml, že ačkoli byla Vasilie stejně tak drobná jako Gladia, měla mnohem větší prsa) a zdálo se, že se s námahou snaží udržet svůj hlas pod kontrolou.

Rozhlédla se. "Neřekla jsem vám, Pozemšťane, že Hana Fastolfea zajímal lidský mozek? A pokud mu šlo o výsledky, nezastavil se před ničím. Preferoval mozky, které byly něčím mimořádné - například dětské - u nichž sledoval jejich vývoj. Jakýkoli jiný mozek, s výjimkou těch normálních."

"Ale co to má společného -"

"Zeptejte se sám sebe, proč jeho zájem vzbudila ta cizinka."

"Gladia? Zeptal jsem se jeho a on mi to řekl. Hodně mu vás připomíná a ta podoba je skutečně zřetelná."

"Když jste mi to říkal předtím, pobavilo mě to a ptala jsem se vás, jestli jste mu to uvěřil? Ptám se znovu. Věříte mu?"

"Proč bych mu nevěřil?"

"Protože to není pravda. I podoba sice mohla upoutat jeho pozornost, ovšem skutečným klíčem jeho zájmu je, že ta cizinka je - cizí. Přišla ze Solarie, kde vládou podmínky a společenské axiomy, které se od těch aurorských liší. Měl tedy najednou možnost sledovat mozek, který je formován jinak než ty naše a on se mohl dostat k dalšímu zajímavému pohledu. Nechápete to? A když o tom mluvíme, proč si myslíte, že se zajímá o vás, Pozemšťane? Je snad natolik šílený, aby předpokládal, že se vám podaří vyřešit aurorský problém, když nevíte vůbec nic o Auroře?"

Náhle je přerušil Daneel a Baley byl změnou jeho hlasu až poděšen: "Dr. Vasilie, kolega Eliáš vyřešil problém na Solarii, třebaže o Solarii nic nevěděl."

"Ano," přikývla Vasilie rozmrzele, "jak si na hypervlnném programu povšimly všechny světy. I blesk může uhodit, ale já předpokládám, že ani Han Fastolfe nevěří, že by udeřil na jedno místo dvakrát za sebou. Ne, Pozemšťane, v první řadě se o vás zajímá proto, že jste Pozemšťan. Jste majitelem dalšího odlišného mozku, kterým může manipulovat a studovat jej."

"Určitě nevěříte tomu, Dr. Vasilie, že by se rozhodl riskovat v záležitosti tak životně důležité pro Auroru a povolal by sem někoho, o kom ví, že mu bude k ničemu, jenom proto, aby se mohl zabývat jeho zvláštním mozkiem?"

"Ovšem, že věřím. Není to snad celý smysl toho, co jsem vám říkala? V této jedinečné chvíli neexistují žádné krize, kterým by Aurora musela čelit, jak on věří, jež by se svou důležitostí vyrovnaly problematice mozku. Mohla bych vám přesně říct, co by odpověděl, kdybyste se ho na to zeptal. Aurora může stoupat nebo klesat, vzkvétat nebo upadat a jeho to ve srovnání s problémem mozku ani nevzruší. Protože kdyby lidé skutečně porozuměli mozku, tak všechno, co

by bylo ztraceno v průběhu tisíciletí buďto zanedbáním, nebo chybným rozhodnutím, lze znovu získat během dekády, v níž by byl vývoj lidstva podřízen moudrému řízení, které by usměřovala jeho vysněná „psychohistorie“. A stejně tak bude argumentovat, aby ospravedlnil cokoli - krutost, lži, cokoli - stačí, když jednoduše prohlásí, že to všechno je v zájmu zkoumání funkcí mozku."

"Nedokážu si představit, že by Dr. Fastolfe byl tak krutý. Je to jeden z nejmírumilovnějších lidí vůbec."

"Je? Jak dlouho jste s ním byl?"

"Pár hodin před třemi lety na Zemi," prohlásil Baley. "A den teď, tady na Auroře."

"Den. Celý den. Já jsem s ním byla téměř nepřetržitě třicet let a celou dobu potom jsem jeho kariéru sledovala s nemenší pozorností alespoň na dálku. A vy jste s ním byl celý den, Pozemšťane? No a v tom jediném dni neudělal nic, co by vás polekalo nebo ponížilo?"

Baley zůstal zticha. Přemýšlel o náhlém útoku kořenkou, při kterém ho chránil Daneel; o Osobním, které ho zaskočilo jenom proto, že jeho jednoduchost byla zamaskována; o protahované procházce Vnějškem, při níž byla prověřována jeho přizpůsobivost otevřenému prostoru.

Vasilie pokývala hlavou. "Vidím, že udělal. Vaše tvář, Pozemšťane, vám zas až takovou maskou není, jak se domníváte. Vyhrožoval vám psychickou sondou?"

"Už o tom byla řeč," potvrdil Baley.

"Jeden den - a už o tom byla řeč. Předpokládám, že vás to poněkud znepokojilo?"

"To ano."

"A přitom k tomu žádný důvod neměl?"

"Ale ano, měl," vyhrkl hned Baley. "Zmínil jsem se o tom, že mě na chvíli něco napadlo a pak se to zase vytratilo. A je celkem logické, že pomocí psychické sondy by ta myšlenka mohla být opět přivolána."

Vasilie zavrtěla hlavou. "Ne, nemohla. Psychosonda musí být ovládána obzvlášť citlivě, protože při jejím použití může dojít k trvalému poškození mozku."

"Určitě ne, když s ní zacházel skutečný odborník - Dr. Fastolfe například."

"Ten? Ten nerozezná jeden konec sondy od druhého. On je teoretik, ne technik."

"Tedy někým jiným. Tohle ve skutečnosti nerozváděl."

"Ne, Pozemšťane. Nikým. Myslete! Myslete! Kdyby mohl psychickou sondu bez sebemenšího rizika pro člověka používat kdokoli a kdyby ta jinak-tivace robota Dr. Fastolfea skutečně natolik znepokojovala, proč by potom sám nenavrhl, aby byla psychosonda použita na něm?"

"Na něm?"

"Netvrďte mi, že vás to nenapadlo? Každý uvažující člověk musí dojít k tomu, že Dr. Fastolfe je vinen. Jediné, co jeho vinu vyvrací, je jeho vlastní tvrzení. V pořádku, proč potom ale nenabídne, že by mohl svoji nevinu prokázat pomocí psychické sondáže, když je tak přesvědčen, že v hloubi jeho mozku se nic, co by dokazovalo jeho vinu, nenachází? Naznačil vám něco takového, Pozemšťane?"

"Ne, nenaznačil. Alespoň ne mně."

"Protože moc dobře ví, jak je to smrtelně nebezpečné. Zcela určitě by však neváhal navrhnout to ve vašem případě, jenom aby mohl zjistit, jak váš mozek funguje pod tlakem, co způsobuje váš strach. Nebo mu snad nedošlo, že ať už je sonda jakkoli nebezpečná pro vás, může jemu přinést spoustu zajímavých údajů o vašem mozku formovaném Zemí? Řekněte teď sám, není to kruté?"

Baley na to mávl lehkým gestem pravé paže. "Jak to zapadá do našeho případu - umrtven?"

"Ta Solariánka Gladia padla mému bývalému otci do oka. Měla zajímavý mozek - pro jeho účely. Dá jí tedy robota, Jandera, aby viděl, co se stane, když bude žena, která nevyrůstala na Auroře, čelit robotovi, který je v každé své jednotlivosti bez výhrad lidský. Určitě mu došlo, že aurorská žena by robota pravděpodobně začala ihned používat pro sexuální účely, aniž by s tím měla jakékoli potíže. Já sama bych s tím, uznávám, jistě potíže měla, protože jsem nevyrůstala normálně, nicméně žádná normální Aurořanka by s tím problémy neměla. Na druhé straně žena ze Solarie se zřejmě dostane do obrovských potíží, protože byla vychována v extrémně robotizovaném světě a její mentální poměr k robotům je neobvykle nekompromisní. Ten rozdíl, jak víte, by mohl být pro mého otce nadmíru poučný, neboť by se mu hodil do jeho teorií o fungování mozku. Han Fastolfe čekal půl roku, než se Solariánka dostala k tomu, aby mohla začít s prvními experimentálními snahami o sblížení -"

Baley ji přerušil. "Váš otec o vztahu Gladie a Jandera vůbec nevěděl."

"Kdo vám to řekl, Pozemšťane? Můj otec? Gladia? Jestli ten první, tak přirozeně lhal; jestli ta druhá, tak to jednoduše, nejspíš, nevěděla. Můžete si být jistý, že Dr. Fastolfe velice přesně věděl, co bude následovat; musel, protože se o tom zmiňuje v části své studie o fungování mozku člověka, který je přizpůsoben solariánským podmínkám."

A potom si řekl - jsem si tím natolik jistá, jako kdybych četla jeho myšlenky - a co se stane teď, v bodu, kdy žena začíná být na Jandera odkázána, jestliže ho náhle a bez důvodu ztratí. On ví, co by udělala aurorská žena. Ta by pocítila jisté zklamání a záhy by vyhledala nějakou náhradu, ale co udělá Solariánka? A tak postavil Jandera mimo provoz -"

"Zničit tak mimořádně vzácného robota jen k uspokojení nicotné zvědavosti?"

"Příšerné, že? Ale přesně tohle Han Fastolfe udělal. Takže se k němu, Pozemšťane, vydejte zpátky a řekněte mu, že jeho hříčka skončila. A pokud planeta všeobecně nevěří v jeho vinu teď, tak po tom, co pronesu svou řeč, určitě uvěří."

43.

Dlouho tam Baley jenom ohromeně seděl, zatímco Vasilie se na něj dívala s jakousi odpudivou rozkoší a nelítostným výrazem ve tváři. Ani trochu se nepodobala Gladii.

Dá se ještě vůbec něco dělat -

Baley se postavil a připadal si strašně starý - mnohem starší, než si na svých pětáctyřicet standardních let (dětského věku pro Aurořany) mohl připadat. Všechno, co až dosud udělal, nebylo k ničemu. Spíš k horšímu, než k ničemu, každý z jeho pohybů jenom ještě těsněji stáhl smyčku kolem Fastolfea.

Vzhledl nahoru k průhlednému stropu. Slunce, ještě pořád dost vysoko, ale nejspíš už za vrcholem, ztrácelo na jas. Halila je nesouvislá vrstva řídkých mraků.

Vasilie si podle všeho začala uvědomovat, kam směřuje jeho pohled. Rukou sáhla k té části dlouhého stolu, blízko níž seděla, a strop rázem přestal být průhledný. Ve stejnou chvíli se místnost zalila jasným světlem, které si zachovalo sluneční - slabě oranžový - odstín.

"Myslím, že rozhovor je u konce," oznámila mu. "Nemám důvod, Pozemšťane, vás ještě někdy vidět - ani vy mne. Snad se vám bude lépe odlétat z Aurory. Způsobil jste," - vážně se usmála a téměř jedovatě dodala - "mému otci spoustu škody, i když stěží tolik, kolik by zasluhoval."

Baley vykročil ke dveřím a oba roboti za ním. Giskard se tiše zeptal: "Jste v pořádku, pane?"

Baley pokrčil rameny. Co mu měl odpovédět?

Vasilie zvolala: "Giskarde! Kdyby Dr. Fastolfe zjistil, že tě už víc nepotřebuje, připojíš se k mému štábu?"

Giskard na ni bezvýrazně pohlédl. "Pokud to Dr. Fastolfe připustí, udělám tak, Slečinko."

Laskavě se na něj usmála. "Prosím, Giskarde, udělej to. Nikdy mi nepřestaneš chybět."

"Často na vás myslím, Slečinko."

Baley se u dveří otočil. "Dr. Vasilie, mohl bych použít nějaké Osobní?"

Vasiliiny oči se rozšířily. "Přirozeně, že ne. Pozemšťane. Nedaleko Institutu jsou veřejná Osobní. Vaši roboti vás tam zavedou."

Upřeně na ni pohlédl a zatřásl hlavou. Nebylo na tom nic divného, že nechtěla, aby jí nějaký Pozemšťan infikoval místnost, přesto ho to rozhněvalo.

A tak spíš ze vzteku než po nějaké rozumné úvaze řekl: "Dr. Vasilie, na vašem místě bych o vině Dr. Fastolfea nemluvil."

"Co mi v tom zabrání?"

"Nebezpečí veřejného odhalení vašeho jednání s Gremionisem. Nebezpečí pro vaši osobu."

"Nebudte směšný. Sám jste připustil, že mezi mnou a Gremionisem k žádné konspiraci nedošlo."

"Vážně? Připustil jsem to, že mezi vámi a Gremionisem nedošlo v souvislosti se zničením Jandera k žádné přímé dohodě. Zůstává však možnost nepřímého spiknutí."

"Vy jste šilený. Co je to vaše nepřímé spiknutí?"

"Nejsem ochoten mluvit o tom před roboty Dr. Fastolfea - jediné kdybyste naléhala. A proč byste to dělala? Vy přece víte moc dobře, co tím myslím." Baley se neměl proč domnívat, že ona tuto smyšlenku přijme. Spíš to mohlo celou situaci ještě zhoršit.

Ale nezhoršilo! Vasilie se zamračila a jako by se stáhla sama do sebe.

Baley si pomyslel: Tedy je nepřímé spiknutí, ať už spočívá v čemkoli, a toho se musím držet, dokud ona tu moji smyšlenku neprohlédne.

Vzhledem k tomu, že se mu nálada mírně spravila, ozval se ještě jednou. "Opakuji, neříkejte nic o Dr. Fastolfeovi." Nevěděl samozřejmě, kolik času si koupil - možná hodně málo.

GREMIONIS

AA.

Znovu seděli ve vznášedle - všichni tři vedle sebe s Baleyem uprostřed, takže z obou stran cítil tlak robotických těl. Baley jim byl vděčný za péči, kterou ho věrně zahrnovali, třebaže se jednalo jenom o stroje, neschopné nebyť poslušný příkazům.

Potom zauvažoval: proč jsem je odbyl slovem - 'stroje'? Oni jsou dobrými stroji ve Vesmíru občas špatných lidí. Nemám žádné právo srovnávat stroje s lidmi, ale pouze je rozlišovat na dobré a zlé. A o Daneelovi konečkonců ani jako o stroji přemýšlet nemohu.

Giskard se k němu otočil: "Musím se znovu zeptat, pane. Cítíte se dobře?"

Baley přikývl. "Docela dobře, Giskarde. Jsem rád, že jsem tady, Venku, s vámi dvěma."

Obloha byla z větší části bílá - vlastně spíš šedobílá. Vál mírný vítr a než nastoupili do vozu, zřetelně pocítil chlad.

Daneel řekl: "Kolego Eliáš, pečlivě jsem sledoval konverzaci mezi vámi a Dr. Vasilií. Nechci nepříznivě komentovat, co řekla Dr. Vasilie, ale musím vám říct, že podle mého pozorování je Dr. Fastolfe laskavá a zdvořilá lidská bytost. On nikdy, pokud vím, nebyl záměrně krutý, ani, pokud mohu posoudit, neobětoval nezbytný prospěch nějaké lidské bytosti potřebám vlastní zvědavosti."

Baley pohlédl Daneelovi do tváře, která působila dojmem soustředěné upřímnosti. Dotázal se ho: "Mohl bys říct něco v neprospěch Dr. Fastolfea i v tom případě, kdyby byl ve skutečnosti krutý a bezohledný?"

"Mohl bych zůstat potichu."

"A budeš?"

"Kdybych lhal, poškodil bych neoprávněným pochybováním pravdomluvnou Dr. Vasilií, a kdybych zůstal potichu, poškodil bych Dr. Fastolfea tím, že bych pravdivým obviněním jeho osoby dodal zdání přesvědčivosti, a kdyby tato dvě poškození byla, podle mého posouzení, přibližně stejné intenzity, potom bych byl nucen zůstat potichu. Poškození prostřednictvím aktivního činu je všeobecně větší než poškození prostřednictvím pasivity - jestliže jsou všechny věci poměrně stejné úrovně."

Baley zaváhal: "Když tedy První zákon říká: 'Robot nesmí ublížit lidské bytosti nebo připustit, aby jeho nečinností lidská bytost utrpěla škodu', nejsou tyto dvě poloviny stejné? Spáchaná chyba je, jak říkáš, větší, nežli ta z opomenutí?"

"Ta slova v zákoně jsou pravděpodobně přibližným označením ustálených variací pozitivní činnosti v obvodech robotického mozku, kolego Eliáš. Nejsem schopen popsat tuto záležitost matematicky, ale vím, jaké tendence mám."

"Takže má-li být škoda obou stran na poměrně stejné úrovni, je pokaždé lepší upřednostnit nečinnost před činem?"

"Obecně. A vždy dávat přednost pravdě před nepravdou, pokud poškození z obou směrů dosahuje stejné úrovně. Obecně to tak je."

"Takže když ty dokážeš, že Dr. Vasilia neměla pravdu, čímž jí ublížíš, můžeš to tak udělat, protože První zákon je dostatečně zmírněn tím, že mluvíš pravdu?"

"Je to tak, kolego Eliáš."

"Ovšem skutečnost je možné zajistit i tak, že ty bys třeba řekl to, co řekl a vydával to za pravdu, zatímco by to byla lež, protože Dr. Fastolfe by ti dostatečně silně přikázal, abys tuto lež říkal, bude-li to nezbytně nutné a zároveň abys nepřiznával, že to je v podstatě jenom příkaz."

Následovala chvíle ticha a do ní potom Daneel prohlásil: "Je to tak, kolego Eliáš."

"To je dost složité, Daneeli - přesto, ty stále věříš, že Dr. Fastolfe nezavraždil Jandera Paneela?"

"Podle mých zkušeností, kolego Eliáš, je pravdomluvný a přítele Jandera nepoškodil."

"A přece. Dr. Fastolfe si sám pro spáchání tohoto činu určil silný motiv a Dr. Vasilia popsala úplně jiný motiv, který je stejně tak silný, a navíc ještě mnohem hanebnější, než ten první." Baley chvíli přemítal. "Kdyby se veřejnost dozvěděla třeba jen o jednom z těchto motivů, přesvědčení o vině Dr. Fastolfe by se rázem stalo všeobecné."

Baley se pojednou otočil ke Giskardovi. "A co ty, Giskarde? Ty znáš Dr. Fastolfeu déle než Daneel. Souhlasíš s tím, že by Dr. Fastolfe podle toho, jak znáš jeho povahu, nemohl Jandera zničit?"

"Ano, pane."

Baley se pozorně na robota zahleděl. Byl mnohem méně vyspělejší než Daneel. Do jaké míry se dá důvěřovat jeho svědectvím? Není nucen následovat Daneela každým směrem, kterým se Daneel rozhodne jít?

"A znáš také Dr. Vasiliu, že?"

"Znám ji velice dobře," potvrdil Giskard.

"A máš ji rád, domnívám se?"

"Dohlížel jsem na ni mnoho let a ten úkol mi nečinil v žádném případě potíže."

"I když si hrála s tvým programováním?"

"Byla na to dost zkušená."

"Lhala by o svém otci - o Dr. Fastolfeovi?"

Giskard zaváhal. "Ne, pane. Nelhala by."

"Takže ty tvrdíš, že to, co ona říkala, je pravda?"

"Ne tak docela, pane. Já tvrdím, že ona sama věří, že to, co říkala, je pravda."

"Ale proč by měla považovat takové nepříjemnosti o svém otci za pravdu, když on je ve skutečnosti, jak mi Daneel právě řekl, tak laskavou osobou?"

Giskard zvolna promluvil: "Ona byla ve svém mládí roztrpčena různými událostmi, za které činí odpovědného Dr. Fastolfe a za které on nevědomě odpovědný být skutečně může - v určitém rozsahu. Domnívám se, že nebylo v jeho úmyslu, aby ty dotyčné události měly za následek to, co měly. Nicméně lidské bytosti nejsou ovládány přímočarými zákony robotiky. Proto je pro většinu předpokladů obtížné posuzovat složitost jejich stimulů."

"To je dost pravda," zabručel Baley.

Giskard se zeptal: "Domníváte se, že prokazování nevin Dr. Fastolfeho je beznadějně?"

Baleyho obočí se k sobě přibližovalo, dokud nesplynula v zamračení. "Může být. Já žádné východisko nevidím - a pokud Dr. Vasilia tvrdí, co je schopná udělat -"

"Ale vy jste jí přikázal, aby nemluvila. Vy jste jí vysvětlil, že to pro ni bude nebezpečné, jestliže to udělá."

Baley zakroutil hlavou. "To jsem jenom zkoušel. Nevěděl jsem, co jí mám říct."

"Tedy to chcete vzdát?"

Baley ze sebe vyrazil: "Ne! Kdyby to bylo jen kvůli Fastolfeovi, mohl bych. Koneckonců, jakou tělesnou újmu by utrpěl? Umrtní zřejmě není ani zločin, nanejvýš společenský přestupek. Při nejhorším ztratí svůj politický vliv a možná bude nucen na nějaký čas přerušit svou vědeckou práci. Bude mě to mrzet, dojde-li k tomu, ale jestliže nebude nic, co bych proti tomu mohl udělat, potom to vzdám."

A kdyby mělo jít jenom o mne, mohu to klidně vzdát také. Poškodí to sice moji pověst, ale může někdo postavit zděný dům bez cihel? Vrátil bych se zpět na Zemi poněkud bez lesku, tam bych vedl mizerný a do žádné třídy nespádající život, ale to je něco, co se může stát kdykoli každému Pozemšťanovi. I mnohem lepší muže, než jsem já, to postihlo a navíc nespravedlivě."

Ovšem je do toho zatažena Země. Kdybych selhal já, tak budou, zároveň s bolestnými ztrátami Dr. Fastolfe a mne, postiženi i Pozemšťané tím, že ztratí jakoukoli naději na to, že by mohli kdy Zemi opustit a dostat se do Galaxie. Takže z tohoto důvodu já nesmím selhat a musím v každém případě pokračovat, dokud mě z tohoto světa nevyženou."

Dokončil to téměř šeptem, rychle vzhledl a nepřívětivě se zeptal: "Proč tady sedíme na parkovišti, Giskarde? To jsi spustil motor jen pro svoje vlastní potěšení?"

"Pokud se jedná o tuto záležitost, pane," ohradil se Giskard, "neřekl jste mi, kam se chcete dostat."

"Opravdu? - Promiň, Giskarde. Takže, nejdřív na nejbližší veřejná Osobní, o nichž se Dr. Vasilia zmínila. Vy dva jste možná proti takovýmto věcem odolní, ovšem já mám měchýř, který se musí vyprazdňovat. Potom najdi něco vedle, kde

bych dostal něco k jídlu. Mám břicho, které se musí plnit. A potom -"

"Ano, kolego Eliáš?" zajímal se Daneel.

"Abych ti řekl pravdu, Daneeli, nevím. Ale až se postaráme o mé tělesné potřeby, tak něco vymyslím."

A Baley si přál, aby tomu sám uvěřil.

45.

Vznášedlo neklouzalo nad zemí dlouho. Zastavilo, lehce se zhouplo a Baley ucítil, jako obvykle, nepříjemné stažení v okolí žaludku. To malé zachvění mu naznačilo, že on je ve voze a hned byl zahrán onen prozatímní pocit bezpečí, že je obklopen stěnami a roboty. Čelním sklem a bočními okýnkami z obou stran (a vzadu, když otočil hlavu) viděl bělobu nebe a zeleň listoví a všechno to dosahovalo až k Vnějšímu - to jest k ničemu. Což znepokojeně vstřebal.

Zastavili u malé budovy.

Baley k ní zamířil pohledem. "To jsou společná Osobní?"

Daneel prohlásil: "Jsou nejbližší z těch, co jsou na pozemcích Institutu, kolego Eliáš."

"Nalezli jste to dost rychle. To jsou i tyto budovy v mapě, kterou máte napumpovanou do paměti?"

"Je to tak, kolego Eliáš."

"A tohle se dá teď použít?"

"Dá, kolego Eliáš, ovšem jenom tři nebo čtyři mohou být používána zároveň."

"Je tam i místnost pro mne?"

"S velkou pravděpodobností, kolego Eliáš."

"Dobře, takže mě pusťte. Půjdu tam a podívám se-"

Roboti se nepohnuli. Giskard promluvil: "Pane, my tam nemůžeme vstoupit s vámi."

"Ano, já o tom vím, Giskarde."

"Nebudeme vás schopni řádně ochránit, pane."

Baley se zamračil. Nižší robot má přirozeně mnohem méně přístupnější mysl a Baley si musel přiznat, že by pro něj bylo nebezpečné, kdyby se dostal z jejich dohledu a že tudíž na Osobní nemůže. Obrátil svoji pozornost na Daneela, od něhož mohl očekávat víc porozumění pro své lidské potřeby, a vložil do svého hlasu tón naléhavosti. "Nemohu si pomoci, Giskarde. Daneeli, nemám v této záležitosti na výběr. Pusť mě z vozu."

Giskard na Baleyho hleděl bez jediného pohybu a Baley si v jednu hroznou chvíli pomyslel, že mu robot navrhne, ať si ulehčí na nejbližším poli - venku, jako zvíře.

Chvilka pominula. Daneel řekl: "Domnívám se, že budeme muset kolegovi Eliášovi jeho cestu umožnit."

Hned poté se ozval i Giskard: "Jestliže můžete, pane, malou chvíli počkat, já bych se nejprve k budově přiblížil."

Baley se zašklebil. Giskard se pomalu vydal směrem k budově a potom ji obezřetně obešel. Baley už tušil, že hned jak Giskard zmizí, zvýší se i jeho vlastní pocit naléhavosti.

Pokusil se oklamat svá nervová vyústění důkladným porozhlédnutím se po okolí. Po čase si nahoře všiml tenkých drátů natažených sem a tam - jemných, tmavých vlásků proti bílému nebi. Nutno předeslat, že je neviděl hned. Nejdříve uviděl jenom pod mraky se vznášející oválný předmět. Poté si uvědomil, že je to vozidlo a že se nevznášá, nýbrž je zavěšené na dlouhém, podél obzoru se rýsujícím drátu. Přejížděl po tom drátu očima dopředu a zase zpátky - a nic. A pak uviděl v dálce další vozidlo - a kousek dál ještě jedno. Poslední z těch tří bylo jen nevýraznou tečkou, jejíž podstatu pochopil jenom díky tomu, že viděl ty bližší.

Nepochybně to byly kabelové vozy, sloužící vnitřní přepravě z jedné části Institutu robotiky do druhé.

Jak rozložitý jen byl, přemítal Baley. Jak zbytečně Institut plýtvá prostorem.

A přece, i když tomu tak bylo, povrch nebyl nijak poničen. Budovy od sebe byly rozprostřeny tak, že zeleň se zdála nedotčena a život rostlin i zvířat v přírodě pokračoval, jak si Baley představoval, ve své přirozenosti.

Solária, jak Baley vzpomínal, byla pustá. Bez pochyby byly pusté všechny Vnější světy, protože i Aurora, nejlidnatější ze všech, byla pustá, dokonce i zde, na nejvíce zastavěné části planety. Co se toho týče, i Země -mimo Měst - byla pustá.

Ale tam byla Města a Baley ucítil, jak se v něm pohnul ostrý osten stesku po domově, který se mu podařilo utopit.

Daneel kývl hlavou: "Tam, přítel Giskard už dokončil svůj průzkum."

Giskard se vrátil a Baley si k němu neodpustil jízlivou poznámku: "V pořádku? Budeš tak laskav a udělíš mi povolení -" Zmlkl. Proč plýtvat uštěpačností na necitelnou kůži robotů?

Giskard oznámil: "Je zcela nepochybné, že Osobní je neobsazeno."

"Skvělé. Takže mi ustup z cesty." Baley prudce otevřel dveře vznášedla a vystoupil na šterkem pokrytou úzkou cestičku. Vyrazil rychlým a dlouhým krokem, následován Daneelem.

Když došel až ke dveřím budovy, Daneel posunkem naznačil, jak je otevřít. Daneel sám se ovládnutí dotknout neodvážil.

Nejspíš, pomyslel si Baley, nejsou třeba žádné zvláštní příkazy, které by předznamenávaly úmysl vstoupit.

Baley stiskl ovládnutí a vstoupil, zanechávaje dva roboty za sebou.

Až uvnitř ho napadlo, že Giskard nemohl vstoupit dovnitř, aby poznal, že Osobní je neobsazeno, a musel tedy tuto otázku posoudit pouze pohledem zvenku - ne zrovna nejšťastnější, přinejmenším.

Baley si uvědomil, s jistým zaváháním, že je poprvé sám, poprvé bez jakékoli ochrany - a že jeho ochránci, kteří jsou na druhé straně dveří, mu nemohou, pokud by se dostal do potíží, tak snadno přispěchat na pomoc. Co kdyby tady nebyl sám? Co kdyby Vasilie, která věděla, že bude hledat Osobní, vyburcovala nějakého nepřítele, a co kdyby se ten nepřítel skrýval zrovna teď tady, v budově?

Baley se náhle napřiml a znepokojeně si uvědomil, že není - což by se na Zemi přihodit nemohlo - ozbrojen.

46.

Byl si jistý, že budova není největší. Byly tam, jedna vedle druhé, malé mušle, půltucet; jedno vedle druhého malá umyvadla, rovněž půltucet. Žádné ručníky, žádné osvěžovače, žádná holicí zařízení.

Byl tam půltucet přepážkami oddělených kabin a každá z nich měla svoje malé dveře. Nemohl někdo za jedněmi z nich číhat -

Dveře nedosahovaly až k podlaze. Tiše se sehnul a pod každé z nich nahlédl, zda za nimi neobjeví nohy. Potom přistupoval k jednotlivým dveřím, pokoušel se je s napjatým očekáváním otevřít, připraven je zase ihned, při seběmenší známce něčeho neobvyklého, zabouchnout a vrhnout se ke dveřím, vedoucím ven.

Všechny kabiny byly prázdné.

Rozhlédl se, aby se ujistil, zda tam není ještě nějaká další skrýš.

Žádnou nenalezl.

Přešel ke dveřím vedoucím ven a zjistil, že se nedají žádným způsobem zamknout. Došlo mu, že tam ani žádné zamykání být nemůže. Osobní jsou nepochybně dostupná hned několika mužům najednou. Kdokoli sem tedy může vstoupit, kdy se mu zachce.

Ale copak mohl tak jednoduše odejít a zkoušet to jinde? Určitým způsobem bude nebezpečí hrozit i tam - a kromě toho již nešlo čekat déle.

Nějakou dobu nevěděl, pro kterou z řady mušlí se rozhodnout. Mohl si vybrat a použít libovolnou z nich. Tak jako kdokoli jiný.

Pro jednu z nich se přinutil a vědom si okolní přístupnosti, nedokázal se zbavit studu. To bylo navzdory neodkladnosti příčinou, že nebyl schopen svůj záměr uskutečnit. Nezbylo než vyčkat, až ho obava z případného vstupu další osoby opustí.

Teď se již neobával jenom vstupu nepřátel, ale v podstatě kohokoli.

A pak ho napadlo, že roboti přece každou takovou osobu zadrží.

Takto uklidněn si konečně ulevil -

Již byl téměř u konce, nádherně uvolněný, a otáčel se právě k umyvadlu, když uslyšel pronikavý, mírně zneklidněný hlas. "Vy jste Eliáš Baley?"

Baley zůstal jako při mrazení. Vždyť si právě pro své obavy a veškerou svoji opatrnost neuvědomoval, že by někdo vstoupil. Nakonec, vždyť právě dokončil něco tak prostého, jako je vyprazdňování měchýře, něco, čemu nebylo třeba věnovat ani ten nejmenší zlomek jeho pozornosti. Nebo snad stárnul?

Po pravdě řečeno nic nenasvědčovalo tomu, že by se měl obávat nějakého hlasu, který zaslechl. O žádné skutečné ohrožení přece nejde. Baley se prostě cítil bezpečný - byl o tom vnitřně přesvědčen - protože přinejmenším Daneel, když už ne i Giskard, by nikomu vstoupit nedovolil.

Jediné, co Baleyho trápilo, bylo, že někdo vstoupí. Za celý jeho život se k němu na Osobním nikdo nepřiblížil - neoslovil ho. Na Zemi se jednalo o největší tabu a na Solarii (a až dosud i na Auroře) používal výhradně jednomístná Osobní.

Hlas se ozval znovu. Netrpělivě. "No tak! Vy musíte být Eliáš Baley."

Baley se pomalu otočil. Stál tam středně vysoký muž, který na sobě měl vybrané a slušivé oblečení v různých odstínech modré. Měl světlou kůži, světlé vlasy a malý knír, který byl o poznání tmavší než vlasy na hlavě. Baley jako u vytržení zíral na malý proužek chlupů nad horním rtem. Poprvé viděl vesmířana s knírem.

Baley ze sebe vypravil (naplněn studem, že mluví na Osobním): "Jsem Eliáš Baley." Hlas mu i v jeho vlastních uších zněl jako skřípavý a nepřesvědčivý šepot.

Ani vesmířana to rozhodně nemohlo přesvědčit. Přivřel oči a upřeně se na Baleyho podíval: "Roboti venku mi řekli, že je tady Eliáš Baley, ale vy vůbec nevypadáte jako na hypervlně. Ani trochu."

Ta pitomá dramtizace! pomyslel si Baley s odpořem. Už zřejmě nepotká nikoho, kdo by nebyl už předem otráven tím nemožným vypočtením. Hned od začátku v něm nikdo nechce vidět člověka, omylného člověka - a kdyby tu omylnost náhodou objevili, budou ho považovat, těžce zklamání, za hlupáka.

Nasupeně se otočil k umyvadlu a pustil vodu, potom neurčitě zatřepal rukama ve vzduchu, zatímco se rozhlížel po úkrytu horkovzdušné trysky. Vesmířan se dotkl ovladače a odněkud z výšky utrhl malý kousek svého chomáčku.

"Děkuji vám," vzal si ho Baley. "V té hypervlnné inscenaci jsem to nebyl já. To byl herec."

"Já vím, ale stejně by mohli vybrat někoho, kdo by vám byl víc podobný, ne?" Jako by ho to rozhořčilo. "Chci s vámi mluvit."

"Jak jste se dostal přes moje roboty?"

I tohle ho očividně rozčílilo. "Skoro jsem se nedostal," rozhodil ruce vesmířan. "Pokusili se mě zastavit a já jsem s sebou měl jen jednoho robota. Tak jsem musel předstírat, že jde o naléhavý případ a oni mě nakonec zachránili. Oni mě normálně prohledali, aby věděli, že sem nenesu něco nebezpečného. Hnal bych vás k soudu za ty vaše svěřence, kdybyste nebyl Pozemšťan. Nemůžete přece robotům dávat takové příkazy, které by lidským bytostem vadily."

"Je mi to líto," poznamenal k tomu Baley chladně, "ovšem já jsem robotům příkazy nedával. Co pro vás mohu udělat?"

"Chci s vámi mluvit."

"Mluvíte se mnou. - Kdo jste?"

Ten druhý trochu zaváhal, pak se představil:

"Gremionis."

"Santirix Gremionis?"

"Právě ten."

"Proč se mnou chcete mluvit?"

Gremionis se s rozpaky zahleděl na Baleyho. Po chvíli zamumlal: "No, když už jsem tady - nemáte-li nic proti - mohl bych taky -" a přešel k řadě mužů.

Baley si v posledním záchvěvu hrůzou naplněné úzkostlivosti uvědomil, co má vlastně Gremionis v úmyslu. Chvatně se otočil a oznámil mu: "Počkám venku."

"Ne, ne, nechodte," vylétlo naléhavě z Gremionise téměř v podobě zapištění. "Nebude to trvat ani vteřinu. Prosím!"

Baley právě tak zoufale netoužil po ničem jiném, než si promluvit s Gremionisem, ale nechtěl, aby se ten druhý cítil nějak poníženo nebo aby s ním rozmlouval proti své vůli; jinak by proti této žádosti vůbec nic nenamítal.

Stál k němu otočen zády a svíral k sobě děsem naplněné oči. Ale jenom do chvíle, než se vedle něj objevil Gremionis, mnoucí v rukou chuchvalec ručníku. Poté se Baley opět jakž takž uvolnil.

"Proč se mnou chcete mluvit?" zeptal se znovu.

"Gladia - žena ze Solarie -" Gremionis na něj váhavě pohlédl a zastavil se.

"Gladii znám," přikývl klidně Baley.

"Gladia se se mnou spojila - trojrozměrně, víte - a řekla mi, že jste se po mně ptal. A ptala se mě, jestli jsem se nějak špatně nezachoval k robotu, kterého vlastnila - k robotu, který se podobal člověku, stejně jako jeden z těch, co jsou venku -"

"No a zachoval, pane Gremionisi?"

"Ne! Vůbec jsem nevěděl, že by takového robota vlastnila, dokud - vy jste jí řekl, že jsem to udělal?"

"Já jsem se pouze ptal, pane Gremionisi."

Gremionis složil pravou ruku v pěst a nervózně ji mnul v levé. Rozčileně vyhrkl: "Nechci být z ničeho falešně obviňován - a už vůbec ne, pokud by takové obvinění mělo poškodit můj vztah s Gladii."

Baley se zeptal: "Jak jste mě nalezl?"

"Ona se mě ptala na toho robota a zároveň mi řekla, že jste se ptal po mně. Víím o tom, že jste byl na Auroru povolán Dr. Fastolfeem, abyste vyřešil tu - záhadu - kolem robota. To bylo v hypervlnném zpravodajství. A -" slova uvázla, jako kdyby jim něco začalo bránit v cestě ven.

"Pokračujte," povzbudil ho Baley.

"Jak jsem vám řekl a vysvětlil, s robotem jsem nic nedělal. Nic! Gladia nevěděla, kde jste a tak jsem si myslel, že to nejspíš bude vědět Dr. Fastolfe."

"Tak jste mu zavola?"

"Ale ne, já - nemyslím, že bych se k tomu odhodlal. On je takový důležitý vědec. Ale Gladia mu kvůli mně zavolala. Ona je - tak hodná. A on jí řekl, že jste šel navštívit jeho dceru, Dr. Vasilii Alienaovou. A to bylo dobré, protože tu znám."

"Ano, o tom vím," přikývl Baley.

Gremionis zneklidněl. "Jak - vy jste se jí na mne ptal také?" Jeho neklid jakoby se změnil v utrpení. "Nakonec jsem zavola Dr. Vasilii a ta mi řekla, že jste právě odešel a že vás nejspíš najdu na některém z veřejných Osobních - a tenhle je nejbližší jejímu sídlu. Byl jsem si jistý, že se určitě nebudete chtít zdržovat tím, že byste hledal nějaké jiné. Myslím si, proč taky?"

"Uvažujete docela správně, ale jak jste se sem dostal tak rychle?"

"Já pracuji v Institutu robotiky a na pozemcích Institutu mám i sídlo. Na skútru jsem tady byl za pár minut."

"Přijel jste sám?"

"Ano! Jenom s jedním robotem. Skútr je dvousedadlový, jak uvidíte."

"A váš robot čeká venku?"

"Ano."

"Řekněte mi ještě jednou, proč jste mě chtěl vidět?"

"Chtěl jsem mít jistotu, že si nemyslíte, že jsem s tím robotem něco dělal. Ani jsem o něm neslyšel, dokud se to celé nevysílalo ve zpravodajství. Takže můžu s vámi teď mluvit?"

"Ano, ale ne tady," pronesl Baley neústupně. "Půjdeme ven."

Zvláštní, pomyslel si Baley, že se tak těší, až se dostane mimo stěny a na Vnějšek. Na tomhle Osobním bylo něco daleko zvláštnějšího než cokoli, s čím se zatím kdy mohl setkat jak na Auroře, tak na Solarii. Dokonce mnohem víc znepokojující nežli strach, že kromě po celé planetě rozšířeného běžného užívání slouží i k jiným věcem.

Z mikrofilmu, který viděl, se o tom nic nedozvěděl. Texty zřejmě, jak Fastolfe poznamenal, nebyly psány pro Pozemšťany, nýbrž pro Aurořany a v menší míře pro případné turisty z dalších devětačtyřiceti Vnějších světů.

Pozemšťané se přece jenom hned tak na Vnější světy nedostali a už vůbec ne na Auroru. Nebyli tam vítáni. Proč by jim tedy mikrofilmy měly být určeny?

A proč by mikrofilmy rozváděly něco, co každý zná? Měly by snad v nich být takové samozřejmosti, jako že Aurora je kulatá nebo že voda je mokrá nebo že jeden člověk může druhého klidně oslovit na Osobním?

Copak to nebylo směšné vzhledem k samotnému názvu budovy? Baley si nemohl nevzpomenout na ženská Osobní na Zemi, kde - jak mu Jessie často vyprávěla - ženy spolu klábosí bez ustání a vůbec se tím necítí znepokojeny. Proč ženy ano, zato muži ne?

Baley o tom nikdy dřív takhle vážně neuvažoval, bral to jenom jako zvyk - nepřekonatelný zvyk - ale pokud ženy ano, proč muži ne?

To nebylo podstatné. Myšlenka sice pronikla k jeho rozumu, ale přetrvával v něm pocit nepřekonatelného odporu.

Zopakoval: "Půjdeme ven."

Gremionis nesouhlasil: "Ale tam jsou vaši roboti."

"Ano, jsou. A co má být?"

"Ale já bych s vámi chtěl mluvit o samotě, jako chlap s chlapem - s chlapem." Překlekl se při té frázi.

"Předpokládám, že myslíte jako vesmíran s Pozemšťanem."
"Jestli si přejete."
"Roboti musí být se mnou. Vyšetřování provádíme spolu."
"Ale to, co vám chci říct, to nemá s vyšetřováním nic společného."
"Posoudím to," zůstal Baley neoblomný a vyšel ven.
Gremionis zaváhal a nakonec jej následoval.

47.

Daneel s Giskardem čekali - trpělivě, bez hnutí, bez výrazu. Na Daneelově tváři jakoby se zračila účast, ovšem na druhé straně tento cit dokázal vyčíst jenom z jeho nelidsky lidských rysů. Na Giskardovi, který se člověku podobal mnohem méně, nebylo samozřejmě patrné nic, kromě téměř až zosobněné poslušnosti.

Stál tam i třetí robot - pravděpodobně Gremionisův. Vzhledově byl ještě jednodušší než Giskard a vypadal opotřebovaně. Bylo patrné, že Gremionis velmi zámožný nebude.

"Jsem potěšen, že jste v pořádku, kolego Eliáš," přivítal je Daneel a Baley tato jeho slova přijal s radostnou úlevou.

"Naprostu v pořádku. Zajímá mě však jedna věc. Kdybych zevnitř zavolal o pomoc, přišli byste tam?"

"Ihned, pane," odpověděl Giskard.

"Přestože jste naprogramováni, abyste na Osobní nevstupovali?"

"Potřeba chránit lidskou bytost - a vás především - je prvořadá, pane."

"Je to tak, kolego Eliáš," potvrdil Daneel.

"To rád slyším," vyjádřil své uspokojení Baley. "Tato osoba je Santirix Gremionis. Pane Gremionisi, toto je Daneel a tohle je Giskard."

Oba roboti předpisově pokývli hlavou. Gremionis na ně jenom pohlédl a netečně pozvedl ruku. Vlastního robota se nepokusil představit už vůbec.

Baley se rozhlédl kolem. Výrazně se zešeřilo, vítr byl daleko rezavější, vzduch chladnější, slunce bylo ukryto v mracích. Ale ani toto okolní přítmí nezmenšilo Baleyho potěšení z toho, že se mu podařilo uniknout z Osobního. Zvedlo mu to náladu až natolik, že měl z pobytu na Vnějšku skutečnou radost. Sám věděl, že jde o cosi zvláštního, cosi, co se mu stalo poprvé, ale nedokázal si pomoci, považoval to za veliký úspěch.

Baley se již znovu chystal pokračovat v rozhovoru s Gremionisem, když jeho oči zachytily jakýsi pohyb. Přes trávník se k nim blížila jakási žena v doprovodu robota. Kráčela přímo k nim, ale nic nenasevďčovalo tomu, že by je jakkoli vnímala. Nebylo pochyb, že má namířeno na Osobní.

Baley natáhl paži jejím směrem, jako by ji chtěl zastavit, přestože jej od ní dělilo dobrých třicet metrů, a zabručel: "Vi, že je to Osobní pro muže?"

"Cože?" zeptal se Gremionis. Do naprostého zmatku uvedený Baley sledoval, jak se k nim žena blíží. Až nakonec její robot ustoupil stranou a ona vstoupila do budovy.

Baley bezmocně zašeptal: "Dovnitř přece jít nemůže."

Gremionis se podívil: "Proč ne? Vždyť jsou veřejná."

"Ale jenom pro muže."

"Pro lidi," řekl zmateně se tvářící Gremionis.

"Pro obě pohlaví? To nemyslíte vážně."

"Pro kteroukoli lidskou bytost. Samozřejmě, že to myslím vážně! A jak byste to chtěl mít? Já nechápu."

Baley se otočil. Uběhlo jen pár minut od chvíle, co za největší neslušnost, věc, která se nedělá, považoval rozhovor na Osobním.

Nikdy by ho nenapadlo, že jsou i mnohem horší věci, jako třeba, že by tam mohl potkat ženu. Společenská pravidla na Zemi od něj vyžadovala, aby si na veřejných Osobních nevšímal přítomnosti ostatních, ale ani všechny předpisy, které kdy byly vymyšleny, by mu nezabránily, aby se nezajímal, jestli osoba, která ho míjí, je muž nebo žena.

Co kdyby tam žena vešla - náhodou, z nepozornosti - a on to zrovna dělal? Nebo ještě hůř, co kdyby tam vstoupil on a žena by tam již byla?

Nevěděl, co by dělal. Nikdy nepředpokládal, že by se mohl s něčím takovým setkat, nicméně mu ta myšlenka připadla naprostu nesnesitelná.

A mikrofilmy mlčely i o tomhle.

Sledoval ty filmy proto, aby pak během vyšetřování věděl o auror-ském způsobu života alespoň něco - a zatím se z toho, co pro něj bylo důležité, nedozvěděl vůbec nic.

Jak se tedy potom mohl vypořádat s třikrát tak zamotanou záhadou Janderovy smrti, když každý jeho krok se po chvíli ztrácí v naprosté nevědomosti?

Před pár okamžiky se cítil jako malý vítěz, když se dokázal vypořádat s hrůzami Vnějšku, ale teď už bylo všechno vystřídáno pocitem naprostého nezájmu o cokoli, nezájmu dokonce i o svůj nezájem.

Ale teď, co ten vzdušný prostor, kde se ještě před chvílí zabýval jen sám sebou, navštívila ona žena, počala se ho opět zmocňovat neúprosná beznaděj.

48.

Giskard se znovu zeptal (způsobem, z kterého bylo možné vyčíst starost - když už to nebylo možné zjistit ze zabarvení jeho hlasu): "Necítíte se zle, pane? Nepotřebujete pomoc?"

Baley zahuhlal: "Ne, ne. Jsem v pořádku. Ale přesuňme se někam dál. Stojíme v cestě lidem, kteří chtějí použít této budovy."

Kvapně přešel ke vznášedlu, které zůstalo na otevřené ploše za šterkovou cestou. Vedle něj stálo malé dvoukolové vozidlo se dvěma za sebe umístěnými sedadly. Baley usoudil, že je to Gremionisův skútr.

Baley si uvědomil, že jeho pocit sklíčenosti a ztrápenosti byl zvýrazněn i tou skutečností, že cítil hlad. Doba oběda nejspíš pominula a on dosud nejedl.

Otočil se ke Gremionisovi. "Pusťte se do naší záležitosti - nejlépe však nad obědem, nebudete-li nic namítat. Tedy pokud jste již nejedl - a pokud byste neměl nic proti tomu, že byste jedl se mnou."

"Kde chcete jíst?"

"Nevím. Kde se může najíst člověk z Institutu?"

Gremionis zavrtěl hlavou: "Ve veřejné jídelně ne. Tam nemůžeme mluvit."

"Je ještě nějaká jiná možnost?"

"Pojďme do mého sídla," vyšlo z něj náhle. "Není to sice žádné z tady z těch přepychových, ale - víte, nepatřím zrovna mezi ty nejvýše postavené. Přesto pár použitelných robotů dohromady dám a mohl by se nám podařit docela slušný stůl. - A víte co, já s Brundijem - to je můj robot - sedneme na můj skútr a vy pojedete za námi. Budete sice muset jet zvolna, ale ono je to jenom něco přes kilometr. Déle než dvě tři minuty to trvat nebude."

Jeho horlivý odchod působil dost legračně. Baley ho sledoval a přemítal o věku tohoto vytáhlého mladíka. Alespoň mladě vypadal, i když u Vesmířanů to s jejich věkem nebylo jednoduché nikdy. Leckterý Pozemšťan by v něm viděl teprve dospívajícího mládence - i Baley, přestože nevěděl proč - zatímco Gremionisovi mohlo být klidně padesát.

Otočil se tedy k Daneelovi. "Znáš, Gremionise, Daneeli?"

"Dosud jsem se s ním nepotkal, kolego Eliáš."

"A ty, Giskarde?"

"Jednou jsem ho viděl, pane, ale to jsme se jen minuli."

"Víš o něm něco, Giskarde?"

"Nic, kromě toho, jak vypadá, pane."

"Jeho věk? Čím se zabývá?"

"Ne, pane."

Gremionis vykřikl: "Jste připraveni?" Jeho skútr poměrně těžce zabzučel. Tedy žádný tryskový pohon. Kola zůstanou na Zemi. Brundij seděl za Gremionisem.

Giskard, Daneel a Baley znovu rychle nasedli do svého vznášedla.

Gremionis se rozjel velkým obloukem. Ve větru za ním vlály vlasy a Baleyho při tom napadlo, jak se asi takovýto člověk cítí ve větru a na takto otevřeném vozidle. Byl vděčný za to, že může sedět v uzavřeném vznášedle - že může mít dojem daleko civilizovanějšího způsobu cestování.

Gremionis mával rukou, aby jej následovali. Za ním sedící robot udržoval rovnováhu s přirozenou nenuceností a vůbec neměl potřebu, jako by měl člověk, o čemž byl Baley přesvědčen, přidržovat se Gremionisova pasu.

Vznášedlo se rovněž pohnulo. Třebaže se rychlost skútru zdála dost vysoká, mohly za tento mylný dojem pravděpodobně pouze jeho malé rozměry. Vznášedlo mělo značné potíže, aby se jeho rychlosti přizpůsobilo a vyhnulo se předjetí.

"Přes to všechno," pravil Baley v zamyšlení, "jedno mě na tom mate."

"Co to je, kolego Eliáš?" zeptal se Daneel.

"Vasilie Gremionise pohrdavě označila za 'holiče'. Je jasné, že se zabývá vším kolem vlasů, šatů a dalšího krášení člověka. Ale proč tedy má sídlo na pozemcích Institutu robotiky?"

ZNOVU GREMIONIS

49.

Za pár minut se již Baley nacházel ve čtvrtém sídle, které od svého příchodu před půldruhým dnem na planetě navštívil - Fastolfeovo, Gladiino, Vasiliovo a teď Gremionisovo.

Gremionisovo sídlo se, na rozdíl od těch ostatních, zdálo být mnohem menší a jednotvárnější, i když neslo, jak mohl Baley svým okem nezkušeným pro aurorské záležitosti posoudit, jisté znaky moderní budovy. Onen příznačný znak aurorského sídla - výklenky pro roboty - byl samozřejmě i tady. Jen co vešli dovnitř, Giskard a Daneel okamžitě do dvou volných přešli a zůstali v nich, obrácení čelem do místnosti, nehybně a tiše stát. Gremionisův robot Brundij se ukryl do třetího výklenku stejně tak rychle.

Roboti si své výklenky vybírali bez jakéhokoli zaváhání a Baley si dosud nevšiml jediného případu, kdy by se cílem dvou robotů, a to ani na sebekratší okamžik, stal stejný výklenek. Baley by rád věděl, jak se roboti takovýmto střetům vyhýbají a jediné, co ho k tomu napadlo, bylo, že mezi nimi musí docházet ke spojení, které pracuje na principu lidského podvědomí. Tohle ještě musí - za předpokladu, že si na to vzpomene - projednat s Daneelem.

Baley si všiml, že výklenky zkoumá i Gremionis.

Gremionis na okamžik zajel rukou k hornímu rtu a ukazovákem si uhladil drobný knír. Jeho slova zněla poněkud nejistě:

"Váš robot, ten podobný člověku, jako by do výklenku ani nepatřil. To je Daneel Olivaw, že? Robot Dr. Fastolfea?"

"Ano," potvrdil Baley. "Byl také v hypervlnné inscenaci. Nebo alespoň tam byl herec - takový, že se pro tu roli hodil lépe."

"Ano, vzpomínám si."

Baley mu došlo, že si od něj Gremionis - stejně jako Vasilie a dokonce i Gladia a Fastolfe - drží určitý odstup. Kolem Baleyho muselo být něco jako odpudivé pole - neviděné, necítěné, nijak nepochopené - které těmto vesmířanům brání, aby se k němu víc přiblížili, takže třeba když jej míjeli, vyhýbali se mu mírným obloučkem.

Baleyho by docela zajímalo, zda si to Gremionis uvědomuje nebo jestli to dělá zcela automaticky. Copak asi dělali s křesly ve svých sídlech, v nichž seděl, s nádobím, z kterého jedl, s ručníky, do nichž se utíral? Stačí jednoduché otření? Nebo na to měli zvláštní sterilizační postupy? Odloží to všechno a přestěhují? Vykouří svá sídla až najednou po jeho odletu z planety - nebo to dělají každou noc? A co veřejné Osobní, které navštívil? Zboří ho a postaví nové? A co ta žena, která tam nevědomky vstoupila, hned jak odešel? A nebyla právě ona tím vykuřovačem?

Uvědomoval si, že začíná blbnout.

Do vesmíru s tím. Co si Aurořané počnou a jak řeší svoje potíže, to jsou jejich záležitosti a nemá cenu, aby si jimi lámali hlavu on. U Jehovábela! Má přece svoje vlastní problémy a právě teď je střípkem jednoho z nich Gremionis - do toho se pustí po obědě.

Oběd byl jednoduchý, převážně vegetariánský, a Baley s ním měl poprvé jisté starosti. Každá samostatná jednotlivost měla až příliš výraznou příchuť. Mrkev chutnala úplně jako mrkev a hrách jako hrách, dalo by se říci.

Jedl poměrně zdráhavě a snažil se nedat najevo, že se obsah jeho žaludku zaplňuje jen pomalu.

Po chvíli si uvědomil, že si začíná zvykat - jako by se jeho chuť zahltla a dokázala tu přemíru zvládnout mnohem snáze. Vtom Baleymu došlo, a nebylo mu z toho nejveselejší, že bude-li to s aurorským jídlem pokračovat takhle i nadále, tak ještě než se vrátí na Zemi, přestane tyto přirozené a pro něj zvláštní chutě a vůně vnímat a začne se bát jednotné chuti pozemského jídla.

Dokonce i pronikavé zvuky při jídle, které ho překvapily nejdříve, když každé zavření úst vydávalo takový hluk, který určitě, jak se domníval, musí vadit při řeči - se pro něj staly bezprostředním důkazem o tom, že skutečně jí. Až bude jíst na Zemi - potichu, nehlučně - bude mu cosi scházet.

Začal jíst mnohem pozorněji a snažil se chutě vnímat. Snad když se Pozemšťané usadí na jiných světech, mohli by spolu s novou stravou, zvláště kdyby ji nepřipravovali a nepodávali žádní roboti, převzít i tento vesmíran-ský způsob jídla.

Vtom ho napadlo - žádné když, ale kdyby se Pozemšťané usadili na jiných světech, a to kdyby závisel jenom na něm, na detektivu Eliášovi Baleyovi. Tohle bříbě ho tížilo.

Jídlo bylo u konce. Pár robotů donesl horké, navlhčené ubrousky, do kterých si otřeli ruce. Nejednalo se o žádné normální ubrousky, neboť když Baley položil ten svůj na talíř, mírně tam zjemněl a zprůsvitněl. Potom se, dost náhle, takhle odlehčený nadnesl a byl vtažen do otvoru ve stropě. Baley lehce nadskočil, jeho oči vylétly vzhůru za mizějícím předmětem a ústa zůstala dokořán.

"To je něco nového," začal vysvětlovat Gremionis. "Zrovna jsem na to narazil. Je to na jedno použití, jak vidíte, jenom nevím, jestli se mi to ještě líbí. Někteří lidé tvrdí, že to za čas ucpe odpad, a jiní zase nařikají kvůli znečišťování ovzduší, prý se něco dostane i do plic. Výrobce sice říká, že ne, ale -"

Baley si náhle uvědomil, že za celou dobu, kdy jedli, neřekl ani slovo a že teď to bylo - od té výměny ohledně Daneela před jídlem a během jeho podávání - poprvé, kdy někdo z nich promluvil. Ovšem tohle mluvení o ubrouscích žádný význam nemělo.

Baley ho, poněkud stroze, oslovil: "Vy jste kadeřník, pane Gremionisi?"

Gremionis zrudl a jeho světlá kůže zbrunátněla až ke konečkům vlasů. Jeho hlas byl zaškrcený: "Kdo vám to řekl?"

"Omlouvám se vám za tento nezdvořilý způsob, jakým se zajímám o vaše zaměstnání. Ale na Zemi je to součást společenských témat a tam v tom nevidíme žádnou urážku."

Gremionis přikývl. "Jsem návrhář účesů a návrhář módních oděvů. Je to uznávaný druh umění. Jsem tedy, ve skutečnosti, umělec." Prstem znovu zamířil ke kníru.

"Všiml jsem si vašeho kníru," pronesl rozpačitě Baley. "To je na Auroře běžné?"

"Ne, není. Doufám však, že se tak stane. Veníte si vaši mužnou tvář - Většina obyvatel může být zvýrazněna pomocí uměleckého návrhu úpravy vlasů. Všechno je v návrhu - to je část mé profese. Dá se zajít hodně daleko, pochopitelně. Třeba na světě Pallas mají vlasy jednotně upravené a rozlišené jenom barevně. Každé vlasy pak ale mají svou speciální barvu, přesně namíchanou v určitých poměrech. Teď to je šiléné. Barva samozřejmě časem nevydrží, a to je potom hrůza. Ale i tak je to pořád lepší, než být plešatý. Nic nemůže být méně atraktivní než pleš. To je má vlastní poučka. Užívám ji jenom v mém povídání s potenciálními klienty a dost to zabírá. Ženské se mohou oddat jakékoli úpravě vlasů, protože se k tomu mohou i patřičně nalíčit. Na světě Smitheus -"

Už opět používal svoje uhrančivé zámlky, rychlá slova i svůj upřímný výraz, kdy se jeho oči rozšiřovaly a zůstávaly viset na Baleyem s hlubokou upřímností. Baley se uvolněně chvěl, až se skoro skutečně roztřásl.

Pak se zeptal: "Vy jste robotik, pane Gremionisi?"

Gremionis vypadal překvapeně a do jisté míry i zmaten tím, že byl přerušen uprostřed řeči. "Robotik?"

"Ano. Robotik."

"Ne, vůbec ne. Používám roboty jako každý, ale co je uvnitř nich, to nevím. Ani o to nestojím, opravdu."

"Ale žijete přece na pozemcích Institutu robotiky. Jakto?"

"Proč bych nemohl?" Gremionisův hlas zněl, do určité míry, až nepřátelsky.

"Jestliže nejste robotik -"

Gremionis se zašklebil. "To je stupidní! Když byl před několika lety tenhle Institut navržen, tak byl zamýšlen jako soběstačná společnost. Máme tady velká transportní vozidla kvůli obchodům, vlastní roboti personál v obchodech, vlastní doktory, naše vlastní strukturalisty. Náš veškerý personál žije tady a jestliže jsem jejich osobním umělcem, tak tady žiji také. Co je na mé profesi špatného, když nejsem robotik?"

"Nic takového jsem nechtěl ani naznačit." Stále ještě uražený Gremionis, neboť ani Baleyho rychlá omluva ho nestačila uklidnit, se otočil. Stiskl knoflík a potom, po prozkoumání různobarevného obdélníkového pruhu, udělal něco, co se dalo označit jako krat'oučké bubnování prsty.

Od stropu se spustila koule a zůstala viset asi metr nad jejich hlavami. Pak se rozevřela, jako ne rozdělený pomeranč, a uvnitř to začalo hrát barvami, které byly doprovázeny jemnou záplavou zvuků. Oboje se rozpustilo a navzájem sebou proniklo tak dokonale, až Baley, který to všechno s úžasem sledoval, po chvilce zjistil, že již není schopen rozlišit jedno od druhého.

Okna zneprůsvitněla a jednotlivé dílky se staly zářivějšími.

"Není v tom moc jasu?" otázal se Gremionis.

"Ne," zavrtěl Baley hlavou po chvilkovém zaváhání.

"To má vliv na prostředí, kde jsme, a já jsem zvolil kombinaci pro uklidnění, aby se lépe, nějak jemněji, mluvilo, chápete?" Poté se živě zeptal: "Přejdeme k tématu?"

Baley odpoutal pozornost - nevěděl od čeho, protože to Gremionis nepojmenoval - s jistými potížemi a kývl: "Pokud si přejete, velice rád."

"Vy jste mě obvinil, že mám něco společného se znehybněním robota Jandera?"

"Prošetřoval jsem okolnosti robotova konce."

"Ale vy jste se o mě zmínil v souvislosti s tím koncem. Vlastně právě před chvilkou jste se mě ptal, jestli jsem robotik. Víím, co jste tím myslel. Zkoušel jste ze mne dostat přiznání, že víím něco o robotice abyste mohl případ narařit proti mně jako - jako že jsem - robotův ukončovatel."

"Mohli jste říct- vrah."

"Vrah? Robota nejde zabít. V každém případě, já jsem to ani neukončil ani nezabil, prostě vůbec nic, co jste tím chtěl říct. Řekl jsem vám, že nejsem robotik. O robotice nevím nic. Jak si jenom můžete myslet, že-"

"Musím přezkoumat veškerá možná spojení, pane Gremionisi. Jander přináležel Gladii - ženě ze Solarie - a vy jste jí byl nakloněn. Což je spojení."

"Přece může být hromada lidí, kteří jí jsou nakloněni. To žádné spojení není."

"Vy trváte na tom, že jste ani jednou za tu dobu, co jste docházel do Gladiiina sídla, Jandera neviděl?"

"Ani jednou! Nikdy!"

"Ani jste nevěděl, že humanoidního robota má?"

"Nikdy se o něm nezmínila?"

"Všude tam měla roboty. Všechny normální roboty. A neřekla mi nic o tom, že tam má ještě nějakého jiného."

Baley pokrčil rameny. "Dobře. Nemám žádný důvod - zatím - se domnívat, že to není pravda."

"Tak to řekněte Gladii. Kvůli tomuhle jsem vás chtěl vidět. Žádám vás, abyste to udělal. Žádám."

"A Gladia má důvod myslet si něco jiného?"

"Samozřejmě. Vždyť jste jí to sám vnutil. Vypτάval jste se na mne v těchhle souvislostech a ona to vzala a ztratila jistotu. No, proč by mi jinak ráno volala a ptala se mne, jestli s tím nemám něco společného. To už jsem vám řekl."

"A vy jste to popřel."

"Obávám se, že jsem to popřel a to taky dost vehementně, protože já s tím nic společného nemám. Ale že jsem to řekl já, to ji nepřesvědčí. Chci, abyste to udělal vy. Chci, abyste jí řekl, že podle vašeho názoru s tím vůbec nemám nic společného. Vy prostě nemůžete jen tak, bez nějakého důkazu, zničit moji pověst. Jinak vás můžu ohlásit."

"Komu?"

"Výboru pro osobní ochranu. Vládě. Vedoucí tohoto Institutu je blízký přítel samotného Předsedy a tomu už jsem hlášení o celé téhle záležitosti poslal. "Já jsem nemohl jenom čekat, víte. Musel jsem se pustit do akce."

Gremionis zatřásl hlavou takovým způsobem, který mohl být považován za divokost, ale vzhledem k jeho uhlašené tváři to nebylo dost přesvědčivé. "Podívejte se," ozval se znovu, "tohle není Země. Tady nás chrání. Na vaší planetě s jejím přelidněním, takže tam lidé žijí jenom ve včelínech, jenom v mraveništích, tam se můžete navzájem potlačovat, dusit jeden druhého - ale na tom teď nezáleží. Jeden život nebo miliony životů - na tom nezáleží."

Baley, který bojoval s tím, aby nedal najevo své opovržení, se to pokusil zhodnotit: "Vy jste četl historické romány."

"Ovšemže četl - a tam je psáno, jak to skutečně je. Přece nemůžete mít miliardy lidí na jediném světě jen tak. Tady na Auroře, tady máme každý svou hodnotu. Všichni jsme tady fyzicky chráněni našimi roboty, takže tady nám nikdo nemůže ublížit, tady na Auroře není jediná vražda."

"S výjimkou Jandera."

"To není vražda, to je robot. My jsme tady chráněni před nějakým násilím víc, než jenom naší vládou. Když se Výbor pro osobní ochranu jenom doslechne - jenom doslechne - o něčem, co poškodí pověst nějakému Aurořanovi nebo jeho společenské postavení, a navíc nějakým svérázným cizincem, který kdyby jednal jako vy, tak má potíží víc než dost. To platí pro Pozemšťana - tak -"

Baley ho přerušil: "Já zde vyšetřuji, protože jsem byl pozván, alespoň předpokládám, vládou. Nedomnívám se, že by mě sem Dr. Fastolfe mohl dopravit bez svolení vlády."

"Možná, ale to vám nedává žádné právo překračovat hranice slušného vyšetřování."

"Vy to tedy chcete podstoupit vládě?"

"Vedoucí Institutu -"

"Jak se jmenuje, jen tak mimochodem?"

"Kelden Amadiro. Půjdu ho požádat, aby to předložil vládě - a on sám je ve vládě, víte - on je ve vedení strany globalistů. Tak si myslím, že byste měl vysvětlit Gladii, že já jsem úplně nevinný."

"Rád, pane Gremionisi, protože já se domnívám, že nevinný jste, ovšem abych mohl změnit podezření v jistotu, musel bych vám položit ještě několik otázek."

Gremionis zaváhal. Potom se vzdorovitě zaklonil do křesla a dal si ruce za hlavu, dostal se do pozice člověka, který dokonale selhal v roli nenuceného chování. "Jen se ptejte. Nemám, co bych skrýval. A až skončíte, zavoláte Gladii,

přímo z toho trojrozměrného přenašeče za vámi, a řeknete jí váš názor, jinak se dostanete do mnohem větších problémů, než si vůbec dokážete představit."

"Rozumím. Ale ještě před tím - jak dlouho znáte Dr. Vasilii Fastolfeovou, pane Gremionisi? Nebo Dr. Vasilii Alienaovou, znáte-li ji pod tímto jménem?"

Gremionis zaváhal, potom se nervózně zeptal: "Proč se ptáte na tohle? Co to s tím má co dělat?"

Baley vzdychl a jeho zarputilá tvář se zachmuřila ještě víc. "Připomínám vám, pane Gremionisi, že vy máte co skrývat a že chcete, abych se přesvědčil o vaší nevině a mohl potom totéž oznámit Gladii. Prostě mi řekněte, jak dlouho ji znáte. Pokud ji neznáte, řekněte mi to - ale ještě než s tím začnete, řeknu vám na rovinu, že Dr. Vasilii se vyjádřila v tom smyslu, že ji znáte dobře - dost dobře, přinejmenším, na to, abyste se jí nabídl."

Gremionis vypadal uraženě. Se zachvěním v hlase pronesl: "Já nevím, proč se z toho dělají takové věci. Nabídnutí se je přece přirozený společenský vzájemný vztah, který se netýká nikoho dalšího. Ovšem vy jste Pozemšťan, takže vy jste kolem toho udělal rozruch."

"Chápu, nepřijala vaši nabídku."

Gremionis složil ruce do klína, pěsti zaťaté. "Přijmout nebo odmítnout, to je výhradně její věc. Byli lidé, kteří se nabízeli a já jsem je odmítl. Nejde o nic mimořádného."

"Takže tedy, jak dlouho jste ji znal?"

"Několik let. Asi patnáct."

"Znal jste ji v době, kdy ještě žila u Dr. Fastolfea?"

"To jsem byl ještě chlapec." Zčervenal.

"Jak jste ji poznal?"

"Když jsem končil instruktáž jako osobní umělec, byl jsem požádán, abych jí navrhl garderobu. Líbilo se jí to a pak mne využívala - v tomto směru tedy."

"To bylo na její doporučení, že jste dostal vaše nynější místo - můžeme-li to tak říct - oficiálního osobního umělce pro členy Institutu robotiky?"

"Ona znala moje schopnosti. Byl jsem prověřen, stejně jako ostatní, a místo jsem získal díky svým přednostem."

"Doporučila vás?"

Gremionis byl úsečný a rozmrzelý: "Ano."

"A vy jste považoval jenom za slušné vrátit jí to tím, že se jí nabídnete?"

Gremionis se ušklíbl a vysunul jazyk mezi rty, jako kdyby ochutnával něco nepříjemného. "To - je - odporné! Mám za to, že vy byste, Pozemšťane, tak uvažoval. Nabídl jsem se jenom proto, že jsem to sám považoval za příjemné."

"Protože je přitažlivá a je vášnivá povahy?"

Gremionis zaváhal. "No, já nemohu tvrdit, jestli je vášnivá," vyjádřil se opatrně, "ale přitažlivá určitě je."

"Bylo mi řečeno, že vy se nabízíte každému - bez rozdílu."

"To je lež."

"Co je lež? Že se každému nabízíte, nebo že mi to bylo řečeno?"

"To, že se nabízím každému. Kdo to říkal?"

"Nevím, proč bych vám měl na tuto otázku odpovídat. Očekáváte snad ode mne, že vám budu jmenovat zdroje svých informací, třebaže zarážejících? Řekněte otevřeně, myslíte, že ano?"

"Dobře, takže ať už to řekl kdokoli, jedná se o lháře."

"Třeba to byla jenom dramatická nadsázka. Nabízel jste se jiným, než jste se nabídl Dr. Vasilii?"

Gremionis pohlédl stranou. "Jednou nebo dvakrát. Ale ani jednou jsem to nemyslel vážně."

"A s Dr. Vasilii jste to vážně myslel?"

"Tak -"

"Víte, vycházím z toho, že jste se jí nabízel několikrát, což zcela odporuje aurorským zvyklostem."

"Aha, aurorské zvyklosti -" Gremionis začal zuřit. Pevně sevřel rty a sraštil čelo. "Podívejte se, pane Baley, mohu vám říct něco důvěrného?"

"Ano. Všechny moje otázky slouží k tomu, abych sám sebe přesvědčil, že s Janderovou smrtí skutečně nic společného nemáte. Jakmile se dozvím svoje, můžete si být jistý, že všechno zůstane jenom mezi námi."

"Ano, tak dobrá. Není to nic špatného - není to nic, za co bych se musel stydět, abyste chápal. Jde jenom o to, že mám rád svoje soukromí a mám snad právo na to, co si přeji, nebo ne?"

"Bezpochyby," snažil se ho Baley uklidnit.

"A vidíte, já si myslím, že společenský sex je nejlepší, když je v něm opravdová láska a náklonnost mezi oběma partnery."

"Domníváte se, že tomu tak skutečně je?"

"Protože pak už nemáte potřebu po jiných, nemyslíte?"

"To zní dost - hodnověrně."

"Já jsem vždycky snil o tom, že si najdu ideálního partnera a pak už nikdy nebudu muset hledat nikoho jiného. Říká se tomu monogamie. Na Auroře sice nic takového není, ovšem na některých jiných světech ano - i na Zemi, že, pane Baley?"

"Teoreticky ano, pane Gremionisi."

"To je to, co já chci. Už léta to hledám. Občas jsem experimentoval i se sexem, ale řekl bych, že mi pokaždé něco chybělo. Potom jsem potkal Dr. Vasilii a ta mi řekla - no, že se lidé sbližují se svými osobními umělci, protože je to hodné osobní práce - a skutečně se jedná o velmi důvěrné -"

"Ano, pokračujte."

Gremionis si jazykem přejel rty. "Kdyby se to, co teď řeknu, rozneslo, jsem zničen. Víckrát už bych od ní žádnou další zakázku nedostal. Jste přesvědčen, že to s tím případem skutečně souvisí?"

"Chtěl bych vás ujistit, pane Gremionisi, že to může být hodně důležité."

"Dobře, tedy," - Gremionis však příliš přesvědčeně nevypadal, "je to kvůli tomu, aspoň já tak usuzuji z toho, co mi Dr. Vasilía útržkovitě a po kouskách řekla, že ona je" - přešel do šepotu - "panna."

"Rozumím," promluvil stejně tiše Baley a vzpomněl si při tom na Vasilíino tvrzení, že jí odmítnutí otcem zničilo život, a začal se na její zášť k němu dívat s mnohem větším porozuměním.

"To mě vzrušilo. Napadlo mě, že bych ji mohl mít celou jen pro sebe a že bych byl jediný, koho kdy měla. Nedokážu vysvětlit, jak moc to pro mne znamená. V mých očích zkrásněla ještě víc, a právě proto jsem ji tolik chtěl."

"Proto jste se jí nabídl?"

"Ano."

"Několikrát. Její odmítání vás neodrazovalo?"

"Spíš to její panenství ještě tak nějak posílilo a začal jsem být daleko horlivější. Začalo mě to vzrušovat o to víc, že to nebylo tak jednoduché. Nemohu to vysvětlit a ani neočekávám, že byste to pochopil."

"Máte pravdu, pane Gremionisi, nemohu to pochopit. Ale došlo k tomu, že jste se Dr. Vasilii nabízet přestal."

"Ano."

"A začal jste se nabízet Gladii."

"Ano."

"Opakovaně?"

"Ano."

"Proč? Kvůli čemu ta změna?"

Gremionis pokrčil rameny. "Dr. Vasilía konečně naznačila, že moje naděje jsou marné a pak se objevila Gladia a ta vypadala jako ona a - už to bylo."

Baley na něj pohlédl: "Ale Gladia není panna. Na Solárii byla vdaná a jak už jsem vám řekl, tak i na Auroře se docela dost snažila."

"To jsem věděl, ale ona - přestala s tím. Vy to víte, že ona je Solariánka, od narození, a že tak úplně nepronikla do aurorských zvyklostí. A protože se jí nelíbilo to, čemu říká 'promiskuita', tak s tím skončila."

"S tím se vám svěřila?"

"Ano. Ze Solarie je zvyklá na monogamii. Její sňatek nebyl sice moc šťastný, ale pořád je na to zvyklá a tak ji náš aurorský způsob, který taky zkoušela, nikdy moc netěšil - a monogamii chci přece i já. Vidíte?"

"Vidím. Ale jak jste ji potkal poprvé?"

"Jenom jsem ji potkal. Když přiletěla na Auroru, tak byla na hypervlnce jako romantický uprchlík ze Solarie. A pak byla v tom hypervlnném představení -"

"Ano, ano, ale ještě tam bylo něco, ne?"

"Nevím, co ještě."

"Dobře, tak já to zkusím uhodnout. Nedošlo k tomu, že vám Dr. Vasilía řekla, že vás prostě nikdy nepřijme - a nenavrhlha vám jinou možnost? Ona vám to řekla?" vykřikl Gremionis v návalu zuřivosti.

"Ne sice nějak obšírně, ale myslím, že i tak vím, k čemu došlo. Neřekla vám, že by to pro vás mohlo být zajímavé, kdybyste navštívil na planetu nově přichozí mladou dámu ze Solarie, která je chráněnkyní nebo svěřenkyní Dr. Fastolfea - Vasilíina otce, jestli je vám známo? A neřekla vám snad Dr. Vasilía, že podle lidí se ta mladá dáma Gladia hodně podobá jí samé a navíc, že je mladší a mnohem přístupnější? Krátce nedoporučila vám Dr. Vasilía, abyste svoji pozornost obrátil tímto směrem?"

Gremionis zjevně trpěl. Očima šlehl po Baleyovi a zase zpátky. Bylo to poprvé, kdy Baley viděl v očích nějakého vesmířana zděšení - nebo to byl strach? Baley lehce zavrtěl hlavou. Ne, nesmí se nechat ukolébat tím, že se mu třeba podařilo zastrašit jednoho vesmířana. Mohl by tím přijít o svoji nestraňnost.

Zeptal se: "Tak mám pravdu nebo ne?"

Gremionis jenom tiše řekl: "Takže to hypervlnné drama nebylo přehnané - to skutečně čtete myšlenky?"

50.

Baley nevzrušeně pronesl: "Já se jenom ptám. A vy jste mi ještě neodpověděl. Mám pravdu nebo ne?"

Gremionis uhnul pohledem: "Až takhle to nebylo. Takhle ne. Říkala mi o Gladii, ale -" Kousl se do spodního rtu:

"Dobrá, bylo to tak, jak jste říkal. Proběhlo to přesně tak, jak jste to popsal."

"A nezklamalo vás to? Připadala vám Gladia stejná jako Dr. Vasilía?"

"Svým způsobem ano." V Gremionisových očích zajiskřilo. "Ale ne tak zcela. Postavte si je vedle sebe a uvidíte rozdíly. Gladia je mnohem citlivější a půvabnější. Má větší smysl pro - humor."

"Nabídl jste se Vasilii někdy po tom, co jste potkal Gladii?"

"Zbláznil jste se? Samozřejmě, že ne."

"Ale Gladii jste se nabízel?"

"Ano."

"A ona vás odmítla?"

"Ano, ale musíte pochopit, že ona chce mít jistotu, tak jako bych ji chtěl mít já. Jen si představte, jakou hloupost bych udělal, kdyby se mi podařilo přesvědčit Dr. Vasilii, aby mě neodmítala? Gladia se nechtěla zklamat a já jí to nemám za zlé."

"Ale vy si nemyslíte, že by se ve vás mohla zklamat, a tak jste se jí nabídl znovu - a znovu - a znovu."

Gremionis nějakou dobu hleděl nepřítomně na Baleyho a pak se zachvěl. Po způsobu neposlušného dítěte vysunul dolní ret. "Vy jste to řekl jako urážku -"

"V tom případě se omlouvám. Nemělo to tak vyznít. Prosím odpovězte mi."

"Ano, nabídl."

"Kolikrát to bylo?"

"Nepočítal jsem to, snad čtyřikrát. Pětkrát. Nebo i víckrát."

"A pokaždé vás odmítla?"

"Ano, jinak bych se asi znovu nenabízel, ne?"

"Když vás odmítala, byla rozzlobená?"

"Ale ne. To by nebyla Gladia. Byla při tom tak laskavá."

"Nabídl jste se i někomu jinému?"

"Cože?"

"Přece když vás Gladia odmítala. Jedna z možností, jak byste se jí mohl pomstít, by bylo, že byste se nabídl někomu jinému. Proč ne? Když vás Gladia nechce -"

"Ne. Žádnou jinou nechci."

"A proč tomu tak je, co myslíte?"

Gremionis se snažil odpovědět: "Jak bych já mohl vědět, proč to je? Chci Gladii. To je - je to takové šílenství a myslím, že se jedná o tu nejlepší duševní chorobu. Kdybych ji neměl, asi bych skutečně zešlel. Neočekávám, že byste to pochopil."

"Pokusil jste se to vysvětlit Gladii? Třeba by tomu porozuměla."

"Nikdy. Vždyť by ji to rozrušilo. Přivedl bych ji do rozpaků. Takové věci nemůžete říkat. To bych se dostal k psychiatrově."

"Zkoušel jste to?"

"Ne."

"Proč ne?"

Gremionis se zamračil. "Tedy vy dáváte ty nejprimitivnější otázky, Pozemšťane."

"Možná právě proto, že jsem Pozemšťan. Žádné lepší neznám. Jsem tady kvůli vyšetřování a takové věci prostě vědět potřebuji. Proč jste nenavštívil psychiatra?"

Gremionis se k Baleyho překvapení zasmál. "Už jsem vám řekl. To léčení by bylo mnohem šílenější než nemoc. To budu raději s Gladii a odmítaný, než přijímaný někým jiným. - Představte si, že to nemáte v hlavě v pořádku a chcete, aby to tak zůstalo. Každý psychiatr by mě přece hned poslal na léčení."

Baley chvíli přemýšlel a pak se znovu ozval. "Nevíte náhodou, jestli není psychiatrem Dr. Vasilia?"

"Je robotička. Říká se, že je to skoro příbuzný obor. Když víte, jak funguje robot, musíte se aspoň zhruba vyznat i v mozku člověka. Aspoň se to říká."

"Nenapadlo vás někdy, že by Vasilia mohla o těch vašich zvláštních pocitech, kterými jste poután ke Gladii, něco vědět?"

Gremionis ztuhl. "Nikdy bych jí nic takového neřekl. Myslím takhle dopodrobna."

"A není možné, že by těm vašim pocitům mohla rozumět, aniž by se musela ptát? Ví o tom, že jste se několikrát nabízel Gladii?"

"No - ptávala se mě, jak pokračuji. Ale jen proto, že se tak dlouho známe. Něco jsem jí vyprávěl. Ale nic důvěrného."

"Jste si jistý, že to nikdy opravdu nebylo nic důvěrného? Nepovzbuzovala vás třeba, abyste se nepřestával nabízet?"

"Víte, že - teď, jak to říkáte, jako bych to viděl všechno jinak. Nevím, jak se vám povedlo nacpat mi to do hlavy. Jsou to jenom vaše otázky, ale mně to skutečně teď přijde, jako že se mi v tom mém vztahu s Gladii snažila dodávat odvalu. Dost živě ho podporovala." Vypadal zneklidněně. "To by mě nikdy předtím nenapadlo. O tomhle jsem opravdu nikdy nepřemýšlel."

"A proč si myslíte, že na vás naléhala, abyste v nabízení se Gladii pokračoval?"

Gremionis jenom zvedl obočí a prstem zamířil znovu ke kníru. "Myslím, že se mě pokoušela zbavit. Chtěla mít jistotu, že nebudu obtěžovat ji." Pousmál se. "To pro mne zrovna moc lichotivé není, že?"

"Přestala se k vám Dr. Vasilia chovat přátelsky?"

"Ne, vůbec ne. To spíš naopak."

"Nesnažila se vám radit, jak si získat u Gladie větší přízeň? Například abyste projevil větší zájem o její práci?"

"To ne. Gladiiina i moje práce jsou si dost podobné. Já pracuji s lidmi, zatímco ona s roboty, ale oba jsme návrháři - umělci. To nás sblížilo, víte. Dokonce jsme si navzájem občas i vypomáhali. Kdybych se nenabízel a kdybych nebyl odmítaný, byli bychom dost dobří přátelé. - To je všechno, když už jste mě dostal až sem."

"Nepodněcovala vás Dr. Vasilia, abyste projevil větší zájem i o práci Dr. Fastolfea?"

"Proč by mě k tomu podněcovala? Já přece o práci Dr. Fastolfea nevím nic."

"Třeba se Gladia zajímala i o práci svého dobrodince a pro vás to mohl být další způsob, jak se jí opět přiblížit."

Gremionis přimhouřil oči. Náhle se vymrštil a přešel na druhý konec místnosti. Když se vrátil, zastavil před Baleyem a vychrlil ze sebe: "Teď se podívejte! Nejsem sice nejchytřejší mozek planety, ani druhý nejchytřejší, ale nejsem ani žádný idiot. Já totiž moc dobře vím, kam mě chcete dostat."

"Ale!"

"Všechny vaše otázky mě mají přimět k potvrzení toho, že se Dr. Vasilia snažila, abych se zamiloval. To je ono." V náhlém překvapení se odmlčel. "Zamiloval jsem se. Jako v historickém románu." Začal o tom s údivem v očích přemýšlet. Potom se vrátila zlost. "Chcete tvrdit, že se snažila, abych se zamiloval a zůstal zamilovaný, abych potom

mohl na Dr. Fastolfeovi vyzvídat a zjistil, jak vyřadit z provozu robota Jandera."

"Vy si myslíte, že to tak není?"

"Ne, není!" vykřikl Gremionis. "Já totiž o robotice nevím nic. Nic. Ničemu, ať by mi to bylo sebepečlivěji vysvětlováno, bych nerozuměl. A myslím, že ani Gladia. Mimochodem nikdy jsem se nikoho na nic z robotiky neptal. Nikdy mi nikdo - ani Dr. Fastolfe, ani nikdo jiný - nic o robotice neřikal. Nikdo se mě nesnažil do robotiky zatahnout. Ani Dr. Vasilia se o to nikdy nepokoušela. Celá ta vaše přiblblá teorie prostě nefunguje." Rozhodil ruce do obou stran. "Nefunguje. Zapomeňte na to."

Znovu se posadil, strnule si přeložil ruce přes hrud' a stiskl k sobě rty tak silně, až se mu jeho malý knír naježil. Baley zvedl zrak k nerozdělenému pomeranči, který se i nadále vznášel v malém a pomalém hypnotickém oblouku, při čemž nepřestával měnit příjemné melodie i jemné odstíny barev.

Pokud měl Gremionisův výbuch přerůst v přímý útok, nebylo nic, co by tomu nasvědčovalo. Proto se ozval opět Baley:

"Rozumím, co tím chcete říct, nicméně to nemění nic na skutečnosti, že toho o Gladii víte i tak dost."

"Ano."

"Vaše opakované nabízení se ji neurazilo - a její opakovaná odmítnutí nebyla urážkou pro vás?"

Gremionis pokrčil rameny. "Moje nabízení se probíhalo zdvořile. Její odmítnutí byla jemná. Proč bychom se měli urážet?"

"Ale čím jste spolu trávili čas? Sex byl, pochopitelně, vyloučen a nebavili jste se ani o robotice. Co jste dělali?"

"Sex a robotika - to je jediný společenský styk? Dělali jsme toho spolu spoustu. Jednak jsme spolu mluvili. Ona se vyptávala na Auroru a já jí o ní hodiny vyprávěl. Věděla toho o ní jen hodně málo, víte. A ona mi toho zase napovídala hromadu o Solárii, jaká špinavá díra že to je. To bych raději žil na Zemi - to je míněno bez urážky. A také o jejím mrtvém manželovi. Jak ubohý charakter to byl. Gladia měla těžký život. Ubohá žena.

Chodili jsme na koncerty, já ji vzal několikrát do Institutu umění a taky jsme společně tvořili, jak už jsem vám řekl.

Procházeli jsme moje návrhy - nebo její návrhy - všechno společně. Abych byl upřímný, nikdy jsem na práci s roboty neviděl nic užitečného, ale každý z nás má svoje představy, že? No a naopak, ji zase pobavilo, když jsem jí vysvětloval, proč je tak důležité, aby byly vlasy správně stříhané - ona nemá moc dobře upravené vlasy, víte. A hlavně jsme chodili na procházky."

"Na procházky? Kam?"

"V podstatě nikam. Jenom na procházky. Zvykla si na to - už na Solárii. Byl jste někdy na Solárii? - Ano, samozřejmě byl. Promiňte. Na Solárii mají obrovské statky a na nich jsou jeden, nanejvýš dva lidé, jinak samí roboti. Tam můžete chodit na míle daleko a pořád budete úplně sám a Gladia říkala, že si potom připadáte, jako byste vlastnil celou planetu. Ovšemže pořád máte kolem sebe roboty, ti na vás dohlížejí a starají se o vás, ale ti se samozřejmě drží od vás dál. Gladii tyhle pocity vlastníka celého světa na Auroře chybí."

"Myslíte tím, že by chtěla, aby jí patřil svět?"

"Jako že by neovladatelně toužila po moci? Gladia? To ne. Všechno, co za tím Gladia hledá, je pocit, že je sama, jenom s přírodou. Já sám v tom nic nevidím, chápete, ale rád jsem jí vyhověl. Samozřejmě, že tady na Auroře to nemůžete vnímat stejně jako na Solárii. Tady jsou kolem lidí, zvláště v metropolitní oblasti Eosu, a roboti, kteří nejsou naprogramováni, aby se pohybovali mimo dohled. Aurořané ve skutečnosti, chodí jenom s roboty. Přesto znám nějaké cesty, které jsou příjemné a ne tak přečpané, a to se Gladii líbilo."

"Vám se to také líbí?"

"No, ale jenom protože jsem tam byl s Gladii. Když se to tak vezme, Aurořané taky hodně chodí, i když musím přiznat, že já zrovna moc ne. Ze začátku se proti tomu moje svaly dost bouřily a Vasilia se mi kvůli tomu smála."

"Ona věděla, že se chodíte procházet, že?"

"No, já jsem přišel a kulhal jsem, a tak jsem jí to musel vysvětlit. Ona se smála a řekla, že to byl dobrý nápad a nejlepší způsob, jak ji přimět k přijetí mého nabízení se. 'Vydrž,' říkala mi, 'a ona se svým odmítáním přestane ještě dřív, než se jí budeš stačit znovu nabídnout. Nabídne se sama.' Gladia to sice neudělala, ale já jsem si procházky nakonec přece jenom oblíbil."

Vypadalo to, že jeho záchvat i hněv pominuly a že je zase v plném soustředění. Možná právě přemýšlí o svých procházkách, napadlo Baleyho, kvůli kterým se mu ve tváři objevil lehký úsměv. Vypadal hodně příjemně - a bezbranně - se svou myslí zpátky na vycházce, která vede kdoví kam a při níž se povídá kdoví o čem. A při tomto pomyšlení se usmál i Baley.

"Takže Vasilia věděla, že procházky pokračují."

"Nejspíš ano. Odcházel jsem každou středu a sobotu, protože to zapadalo do Gladiina plánu - a Vasilia občas, když jsem jí přinášel některé z mých návrhů, na téma mých procházek žertovávala."

"Připojila se někdy Dr. Vasilia k procházkám?"

"Samozřejmě že ne."

Baley si přesedl a soustředěně se zahleděl na špičky svých prstů: "Předpokládám, že vás na vycházkách doprovázeli roboti."

"Zajisté. Jeden můj, jeden její. Ale drželi se spíš tak, aby nám nepřekáželi. Nedrželi se nám v patách jako obvykle - což Gladia dokonce nazvala aurorskou módou. Chtěla solariánskou samotu, jak tomu říkala. Takže jsem se přizpůsobil, i když nejdřív jsem z toho měl trnutí šíje, jak jsem se pořád ohlížel, abych viděl, jestli je Brundij se mnou."

"Jaký robot doprovázel Gladii?"

"Pokaždé jiný. Ať už to byl ale kterýkoli z nich, vždycky se držel v uctivé vzdálenosti za námi. Nikdy jsem na něj neměl možnost promluvit."

"A co Jander?"

Z Gremionisovy tváře se rázem vytratilo něco radosti.

"Co je s ním?" zeptal se.

"Neukázal se tam někdy? Kdyby tam byl, vy byste ho stejně nepoznal, že?"

"Robohumanoid? Určitě ano. Ale nedoprovázel ji - nikdy."

"Jste si tím jistý?"

"Naprosto." Gremionis se zachmuřil. "Myslím si, že ho pokládala za dost cenného, než aby ho používala k povinnostem, které mohl zastat jiný, obyčejný robot."

"Jako by vám to vadilo. Vy jste si to nemyslel?"

"Byl to její robot. Nezajímalo mě to."

"A nikdy jste ho neviděl, třeba když jste byl v Gladiině sídle?"

"Nikdy."

"Nemluvila o něm někdy? Nemluvila s ním?"

"Ne tak, že bych si na to vzpomínal."

"Nepřipadalo vám to zvláštní?"

Gremionis zatřásl hlavou. "Ne. Proč se bavit o robotech?"

Baleyho záměrné oči se zastavily na tváři druhého. "Nenapadlo vás nikdy nic o vztahu mezi Gladii a Janderem?"

Gremionis se dotázal: "Sexuální vztah, chcete říci?"

"Překvapilo by vás to?"

"To se stává," pronesl Gremionis lhostejně. "Nejde o nic neobvyklého. Pokud se vám to líbí, proč byste sem tam robota nepoužil. A robohumanoid - úplně jako člověk, věřím, že -"

"Úplně," potvrdil Baley vyřčené i příslušným gestem.

Gremionisovy koutky rtů poklesly. "No, to musí být pro ženu těžké odolat."

"Ale vám odolávala. Nevadí vám, že Gladia dala přednost robotovi?"

"No, jestli k tomu došlo, nevím, ale věřím, že to může být pravda - a i kdyby byla, není na tom nic, proč bych se tím měl trápit. Robot je jenom robot. Žena a robot - nebo muž a robot - to je jenom masturbace."

"Vy jste skutečně o tom vztahu nic nevěděl, pane Gremionisi? Neměl jste žádné podezření?"

"Nikdy mě to nenapadlo," trval na svém Gremionis.

"Nevěděl? Nebo vás to nenapadlo?"

Gremionis se zamračil. "Znova mě nutíte. Co chcete, abych řekl? Teď, když jste mi to nacpal do hlavy, tak se mi zdá, když se podívám zpátky, že možná jsem se nad tím sám pozastavil. Přesto nikdy před tím, než jste se mě na to začal vyptávat, jsem nic takového nevnímal."

"Jste o tom přesvědčen?"

"Ano, jsem si tím jistý. Tak mě netrapte."

"Netrápím vás. Jenom mě zajímá, jestli je možné, že byste o Gladiiných pravidelných sexuálních stycích s Janderem nevěděl. Tedy že by vám unikalo, že pokud tomu tak skutečně bylo, nikdy nebudete přijat jako milenec. No a protože jste ji tolik chtěl, možná byste se nezastavil ani před pokusem Jandera nějak vyřadit, tedy že jste do té míry žárlil, až -" V tu chvíli se Gremionis s hlasitým a přeskakujícím křikem - jako kdyby se nějaká silně stlačená pružina, která byla již několik minut zatížena, náhle uvolnila - na Baleyho vrhl. Naprosto překvapený Baley se jenom pudově zaklonil a jeho křeslo se převrátilo.

51.

Hned se ho chopily silné paže. Baley cítil, že je zvedán stejně jako křeslo vedle něj. Uvědomoval si, že se ho drží robot. Jak jen bylo snadné zapomenout, že v místnosti jsou i ti, kteří nehybně a tiše stojí ve svých výklencích.

Nicméně tím, kdo mu přišel na pomoc, nebyl ani Daneel, ani Gis-kard, nýbrž Brundij, Gremionisův robot.

"Pane," oslovil ho Brundij hlasem ještě ne zcela přirozeným, "doufám, že nejste zraněn."

Kde byli Daneel a Giskard?

Otázka byla zodpovězena záhy. Roboti si totiž práci rozdělili. Čistě a rychle. Daneel a Giskard, kteří usoudili, že převrácená židle je pro Baleyho mnohem menší nebezpečí než rozzuřený hostitel, se vrhli ke Gremionisovi. Když Brundij postřehl, že tímto směrem by se již vydával zbytečně, přispěchal na pomoc hostu.

Gremionis - ještě stále stojící a prudce oddechující - byl v držení Baleyho robotů, kteří toho dosáhli pomocí opatrného, ale přesto jistého dvojhmatu.

Gremionis prohlásil či spíš jen hlasitěji zašeptal:

"Pusťte mě. Už se kontroloji."

"Ano, pane," řekl Giskard.

"Samozřejmě, pane Gremionisi," pronesl Daneel s nádechem něčeho, co připomínalo uctivost.

Třebaže jejich paže sevření uvolnily, oni sami se zpět do původních pozic nevrátili. Gremionis se rozhlédl doprava a doleva, uhladil si oděv, a potom se rozvážně posadil. Jeho dech byl stále ještě zrychlený a jeho vlasy byly poněkud neupravené.

Baley stál a jednou rukou se opíral o opěradlo křesla, na kterém před chvílí seděl.

Gremionis znovu promluvil: "Omlouvám se, pane Baley, že jsem ztratil kontrolu. Je to něco, co se mi v mém dospělém věku dosud nestalo. Obvinil jste mě, že jsem žárlivý. To je slovo, které slušný Aurofan na adresu někoho jiného nepoužívá, ovšem já jsem zapomněl, že vy jste Pozemšťan. S tímto slovem se my setkáváme jen v historických milostných románech, ale i tam je to slovo obvykle naznačeno pouze písmenem ‚ž‘ a po něm následuje pomlčka.

Samozřejmě, ve vašem světě to tak není, takže to chápu."

"Já se také omlouvám, pane Gremionisi," řekl rozpačitě Baley, "že mě moje zapomnětlivost aurorských způsobů v tomto

případě zavedla na nesprávnou cestu. Ujišťuji vás, že se již nic takového opakovat nebude." Posadil se a dodal:

"Nevím, jestli ještě je o čem mluvit -"

Nezdálo se, že by Gremionis poslouchal: "Když jsem byl dítě, občas jsme se strkávali, ale i to jenom na chvilinku, než nás roboti stihli oddělit -"

"Dovolíte, abych to vysvětlil, kolego Eliáš?" ozval se Daneel. "Bylo prokázáno, že úplné potlačení agresivity ve velmi nízkém věku má nežádoucí účinky. Jsou jisté dětské hry, v nichž je tedy fyzické zápolení tolerováno - i podporováno - všechno však musí být zabezpečeno tak, aby k žádnému skutečnému zranění nedošlo. Roboti, kteří za mladé nesou zodpovědnost, jsou pečlivě naprogramováni, aby byli schopni možnosti a úroveň poškození, ke kterému by mohlo dojít, odlišit. Například já v tomto směru naprogramován nejsem a nemohu být proto, s výjimkou zvláštních případů, kterým předchází instruktážní období, pro ochranu mladých kvalifikován. Ani Giskard."

Baley se na něj podíval: "Předpokládám, že takovéto násilné chování je během dospívání zastaveno."

"Postupně," potvrdil Daneel, "když se úroveň poškození může zvyšovat a když se potřeba sebekontroly stává zřetelnější."

Slovo si vzal opět Gremionis: "V dobách, kdy jsem byl připravován na vyšší školu, jsem já, jako i ostatní Aurořané, věděl, že veškeré soutěžení zůstává jen v oblasti mentální kapacity a talentu -"

"Žádné soutěže tělesného rázu?" zeptal se Baley.

"To ano, ale jenom takové, které neumožňují žádný fyzický kontakt s úmyslem zranit."

"Ale než jste dospěl -"

"Neútočil jsem na nikoho. Ovšemže ne. Toužil jsem po těch věcech nesčetněkrát, to si můžete být jistý, a asi bych ani nebyl úplně normální, kdybych neměl tu potřebu, ale to bylo v době, kdy už jsem to měl pod kontrolou."

"No ono se ani nedá dost dobře zaútočit," poznamenal Baley "když víte, že budete zastaven roboty, že? Domnívám se, že roboti jsou pokaždé na dohled jak útočníka, tak napadeného."

"Zajisté. Další důvod, abych se měl proč stydět za ztrátu sebekontroly. Odvážil bych se doufat, že to nebudete dávat do vaší zprávy."

"Ujišťuji vás, že ode mne se to nedozví nikdo. S případem to nemá vůbec co dělat."

"Děkuji vám. Vy jste říkal, že rozhovor už je u konce?"

"Domnívám se, že je."

"Uděláte v tom případě to, o co jsem vás žádal?"

"Co máte na mysli?"

"Abyste řekl Gladii, že nemám nic společného s tím Janderovým znehybněním."

Baley zaváhal. "Řeknu jí, že si to myslím."

Gremionis na něj pohlédl: "Prosím, udělejte to důrazněji, než jenom takhle. Chci, aby byla naprosto přesvědčená, že s tím nic společného nemám. Když si navíc robota tak oblíbila pro jeho sexuální aspekty. Nesnesu, že by si mohla myslet, že jsem ž-ž - když je Solariánka, klidně by si to myslet mohla."

"Ano, mohla," přikývl Baley v zamyšlení.

"Přece se podívejte," spustil Gremionis opět rychle a naléhavě. "Já nevím o robotech nic a nikdo - ani Dr. Vasilia, ani nikdo jiný - mi o nich nic neřikal - o tom, jak fungují, myslím. Neexistuje jediný způsob, kterým bych mohl Jandera zničit."

Baley se na chvíli zamyslel. Potom s jistým zdráháním řekl: "Já vám nemohu pomoci, i když vám věřím. Ale ani já nevím všechno. Je možné - a říkám vám to, aniž bych se vás chtěl dotknout - že vy nebo Dr. Vasilia nebo oba - lžete. Vím toho jen hodně málo o důvěrných způsobech aurorské společnosti, a tak mohu být dost snadno oklamán. Přesto, že vám nemohu pomoci, věřím vám. Nicméně nemohu pro vás udělat víc, než jen vysvětlit Gladii, že podle mého názoru jste zcela nevinná. Musím však připodotknout, ať už chci nebo nechci, že jenom podle mého názoru. Nicméně jsem přesvědčen, že to pro ni bude postačující."

Gremionis se zatvářil smutně: "Potom mi to bude stačit. - Nevím, jestli vám to pomůže, ale přísahám na slovo občana Aurory, že jsem nevinný."

Baley se usmál. "Já ani ve snu nepochybuji o vašem slovu, avšak moje zkušenosti mě nutí spoléhat jen na samotné důkazy."

Vstal, významně spočinul pohledem na Gremionisovi a pak dodal: "Jak bych to měl říct, aby to nevyznělo nevhodně, pane Gremionisi. Předpokládám, že chcete, abych Gladii opětovně ujistil proto, že si chcete udržet její přátelství."

"To chci hrozně moc, pane Baley."

"A jistě máte v úmyslu se jí, při nějaké vhodné příležitosti, znovu nabídnout?"

Gremionis zrudl, polkl a přikývl: "Ano, mám."

"Mohu vám dát tedy jedno doporučení, pane? Nedělejte to."

"Pokud jste vyslovil to, co jste chtěl říct, pak tuto radu přijmout nemohu. Vůbec nemám v úmyslu se vzdávat."

"Já spíš myslím, abyste nezůstával u obvyklých dřívějších postupů. Prostě ji zkuste jednoduše" - Baley odhlédl v nevysvětlitelných rozpacích - "obejmout a políbit."

"Ne," prohlásil vážně Gremionis. "Prosím. To by aurorská žena nedovolila. Ani aurorský muž."

"Pane Gremionisi, nezapomínáte, že Gladia není Aurořanka? Ona je ze Solarie a má jiné způsoby, jiné zvyky. Já bych to, být vámi, zkusil."

Baleyho pohled pod sebou ukryl náhlý vnitřní vztek. Čím mu Gremionis je, že mu dává takovou radu? Proč říká jinému to, co touží udělat sám?

52.

Baley se vrátil ke své práci a řekl hlasem, který se od jeho obvyklého barytonu lišil hlubším zabarvením: "Pane Gremionisi, vy jste se předtím zmínil o vedoucím Institutu robotiky. Mohl byste to jméno zopakovat?"

"Kelden Amadiro."

"A zastihl bych ho tady někde?"

Gremionis odpověděl: "No, ano a ne. Mohl byste sehnat jeho sekretáře nebo asistenta. Pochybuji, že byste zastihl přímo jeho. Je to dost nepřístupná osoba, jak už jsem řekl. Já ho osobně, samozřejmě, neznám. Několikrát jsem ho sice viděl, ale nikdy jsem s ním nemluvil."

"Mám to brát tak, že vy nejste jeho osobním módním návrhářem?"

"Nevím, jestli má vůbec někoho, a z těch několika příležitostí, kdy jsem ho mohl vidět, bych řekl, že to tak vypadá, i když bych byl raději, kdybyste tuto poznámku nikde neopakoval."

"Jsem přesvědčen o tom, že máte pravdu, ale stejně se budu chtít přesvědčit sám," prohlásil Baley podrážděně. "Rád bych se ho pokusil, navzdory jeho nepřístupnosti, dostihnout. Kdybyste měl trojrozměrný vysílač, myslíte, že bych ho mohl k tomuto účelu použít?"

"Brundij vám tam může zavolat."

"No, já bych raději, kdyby to byl můj kolega Daneel - pokud byste nic nenamítal."

"Ne, vůbec ne," řekl Gremionis. "Ten vysílač je tamhle, takže mě, Daneeli, prosím, následuj. Musíš použít vzorec 75-30-zvednout-20."

Daneel kývl hlavou. "Děkuji vám, pane."

Místnost, v níž byl trojrozměrný vysílač, vypadala, až na tenký sloup poblíž jedné ze stěn, zcela prázdná. Ten byl ve výšce pasu zakončen ploškou, na níž byla složitá deska. Sloup stál uprostřed světla zeleného kruhu, který vystupoval z jinak mdle šedivé podlahy. Nedaleko byl kruh stejné velikosti a barvy, chyběl v něm však sloup.

Daneel si na pilíř stoupl a ve stejný okamžik se kruh kolem něj rozzářil bílou barvou. Rukou odsunul desku a několikrát tam svými prsty udělal něco, co Baley nestihl rozluštit. Neuplynula ani vteřina a druhý kruh se rozzářil úplně stejně. Objevil se tam robot, na pohled sice trojrozměrný, ale celý mírně roztřesený, což prozrazovalo skutečnost, že se jedná jen o jeho holo-grafický odraz. Blízko něj byla deska dost podobná té Daneelově, ovšem stejně tak celá rozblikaná, tedy opět jen odraz.

Daneel pronesl: "Jsem R. Daneel Olivaw," - lehce zdůraznil ono 'R', aby ho robot na druhé straně nepovažoval omylem za lidskou bytost - "a zastupuji mého kolegu Eliáše Baleyho, detektiva ze Země. Můj kolega by rád mluvil s Mistrem robotiky Keldenem Amadirem."

Robot řekl: "Mistr Kelden Amadiro je na konferenci. Vyhovovalo by vám spojení s robotikem Cicisem?"

Daneel rychle přelétl pohledem k Baleymu. Ten přikývl a Daneel odpověděl: "To zcela vyhovuje."

"Pokud byste mohl požádat detektiva Baleyho, aby převzal vaše místo, já se pokusím umístit robotika Cicise."

Daneel zdvořile opáčil: "Snad bude lepší, když nejdříve -"

Baley však vykřikl: "To je v pořádku, Daneeli. Nic proti tomu nemám."

Daneel se na něj podíval: "Kolego Eliáš, jako osobní zástupce Mistra robotiky Hana Fastolfea byste se měl přizpůsobit jeho společenskému postavení, alespoň dočasně. Toto není vaše místo, kde byste měl čekat na-"

"To je v pořádku, Daneeli," prohlásil Baley natolik důrazně, aby zamezil dalšímu dohadování. "Nerad bych se zdržoval nějakým dohadováním se nad společenskou etiketou."

Daneel vystoupil z kruhu a Baley do něj vstoupil. Když tak udělal, mírně jakoby znervózněl (inde se stal ve stejné chvíli nehmotným), ale tento pocit hned pominul.

Robotův odraz, nacházející se v druhém kruhu, zešedl a zmizel. Baley trpělivě čekal, dokud odraz znovu nepotemní a nestane se trojrozměrným.

"Zde robotik Maloon Cicis," řekla postava jasným, řízným hlasem. Měl nakrátko ostříhané vlasy bronzové barvy, což stačilo, aby ho Baley začal považovat za typického vesmířana, i přestože nesouměrná linie jeho nosu moc vesmířanská nebyla.

Baley klidně prohlásil: "Jsem detektiv Eliáš Baley ze Země. Rád bych mluvil s Mistrem robotiky Keldenem Amadirem."

"Jste objednan, detektive?"

"Ne, pane."

"Tak to budete muset udělat, přejete-li si ho vidět - tento týden ani příští však žádná mezera v jeho programu již není."

"Jsem detektiv Eliáš Baley ze Země -"

"Já jsem vám rozuměl. To ovšem na skutečnostech nic nemění."

"Na žádost Dr. Hana Fastolfea," nedal se odbýt Baley, "a se svolením Aurorské světové vlády vyšetřuji vraždu robota Jandera Paneela -"

"Vraždu robota Jandera Paneela?" zeptal se Cicis natolik společensky, aby mohl vyjádřit pohrdání.

"Umrtvení, chcete-li. Na Zemi není zničení robota ničím velkým, ale na Auroře, kde jsou roboti považováni víceméně za lidské bytosti, mi připadá, že slovo 'vražda' své opodstatnění má."

Cicis prohlásil: "Nicméně ať už se jedná o vraždu, umrtvení nebo vůbec nic, je i nadále nemožné Mistra robotiky Amadira vidět."

"Mohu mu nechat vzkaz?"

"Můžete."

"Bude mu předán teď? Ihned?"

"Mohu se o to pokusit, ale zaručit vám to, pochopitelně, nemohu."

"No dobrá. Mám tady pár bodů a pokusím se je tedy dát dohromady. Možná byste si raději chtěl dělat poznámky." Cicis se chladně usmál. "Myslím, že budu schopen si to zapamatovat."

"Tedy za prvé, kde je vražda, tam je i vrah, a já bych rád poskytl Dr. Amadirovi prostor pro jeho obranu -"

"Cože!" zvolal Cicis.

A Gremionis, který všechno sledoval z druhého konce místnosti, jenom zalapal po dechu.

Baleymu se podařilo napodobit mdlý úsměv, který rázem zmizel ze rtů toho druhého. "Je to na vás příliš rychle, pane? Nechcete si ty poznámky přece jenom dělat?"

"Vy dáváte vinu Mistru robotiky v případě toho Jandera Paneela?"

"Naopak, robotiku. Protože ho nechci obviňovat, tak s ním potřebuji mluvit. Hrozně nerad bych chtěl naznačovat nějakou spojitost mezi Mistrem robotiky a znehybněným robotem na podkladě neúplných informací, když jeho slovo může všechno vyjasnit."

"Vy jste zešíleli!"

"Co se dá dělat. Potom tedy řekněte Mistru robotiky, že ten šílenec to slovo od něj potřebuje, aby se vyhnul tomu, že by ho musel obvinít z vraždy. To je první věc. A teď ta druhá. Řekněte mu, prosím, že ten stejný šílenec právě dokončil podrobný výslech osobního umělce Santirixe Gremionise a volá nyní z jeho sídla. A za třetí - není to na vás moc rychlé?"

"Ne! Dost!"

"Takže, za třetí. Může se stát, že Mistr robotiky, který jistě musí přemýšlet o spoustě věcí, by mohl na tu jako méně podstatnou věc pozapo-menout, totiž kdo osobní umělec Santirix Gremionis je. Pro ten případ mu ho, prosím, vypočítáte jako někoho, kdo žije na pozemcích Institutu a kdo v posledním roce chodil na dlouhé vycházky s Gladii, ženou ze Solarie, která nyní žije na Auroře."

"Takto absurdní a urážlivý vzkaz doručit nemohu, Pozemšťane."

"V tom případě byste mu mohl říct, že jdu přímo na vládu, kde oznámím, že nemohu pokračovat ve svém vyšetřování, protože jeden Malo-on Cicis mě ujišťuje, že Mistr robotiky Kelden Amadiro mi nemůže být při vyšetřování zničeného robota Jandera Paneela ničím nápomocen a že se nehodlá hájit proti obvinění ze zodpovědnosti právě za toto zničení." Cicis zrudl. "Vy byste se nic takového říct neodvážil."

"Proč by ne? Mohl bych snad něco ztratit? Na druhou stranu, jaké asi bude veřejné mínění? Navíc Aurořané moc dobře vědí, že Dr. Amadiro je druhý největší odborník přes robotiku hned po Dr. Fastolfeovi samotném a že pokud není za umrtvení zodpovědný právě Fastolfe - Musím pokračovat?"

"Pozemšťane, sám poznáte, že zákony pro urážku na cti jsou na Auroře velmi přísné."

"Nepochybně, jedná-li se ovšem v případě Dr. Amadira o skutečné nactiutrhání, jinak by byl jeho trest zřejmě vyšší než můj. Ale proč mu potom jednoduše nevyřídíte můj vzkaz hned? Jen co mi vysvětlí těchto pár maličkostí, nemusíme se o žádných urážkách na cti nebo obviněních nebo o čemkoli jiném v tomto smyslu bavit."

Cicis se zamračil a odměřeně prohlásil: "Zpravím o tom Dr. Amadira a zároveň mu rozhodně doporučím, aby rozhovor s vámi odmítl." Zmizel.

Zatímco Baley trpělivě čekal, Gremionis směrem k němu divoce gestikuloval a hlasitě šeptal: "To nemůžete udělat, Baley. To nemůžete udělat." Baley ho mávnutím ruky umlčel.

Asi po pěti minutách - Baleymu se zdálo, že čeká mnohem déle - se Cicis znovu objevil a vypadal nadmíru naštaně.

Řekl: "Dr. Amadiro za pár minut zaujme moje místo a promluví s vámi. Čekejte!"

Baley mu hned odpověděl: "Není třeba čekat. Navštívím Dr. Amadira přímo v jeho kanceláři, osobně."

Vystoupil z šedého kruhu a naznačil Daneelovi, aby přerušil spojení. Ten příkaz pohotově splnil.

Gremionis přiškrčeně vydechl: "Takhle nemůžete mluvit s lidmi od Dr. Amadira, Pozemšťane."

"Právě, že musím," pokýval hlavou Baley.

"Do dvanácti hodin jste vypovězen z planety."

"Kolego Eliáší," přidal se i Daneel, "obávám se, že pan Gremionis je ke svému znepokojení oprávněn. Pokud nejste občanem Aurory, nemůže sice Aurorská světová vláda udělat víc, než vás soudně vyhostit, přesto mohou požádat, aby vás co nejpřísněji potrestaly pozemské úřady a Země tak učiní. V tomto případě nemohou aurorským žádostem odporovat. Nepřál bych si být potrestán tímto způsobem, kolego Eliáší."

Baley skličene řekl: "Ani já si, Daneeli, nepřeji být potrestán, ale tuto příležitost si nemohu nechat uniknout. - Pane Gremionisi, omlouvám se za to, že jsem mu řekl, odkud volám. Ale musel jsem udělat něco, čím bych ho přesvědčil, aby se se mnou setkal a domníval jsem se, že právě tato skutečnost by mohla upoutat jeho pozornost. To, co jsem řekl, byla koneckonců přece jen pravda."

Gremionis potřásl hlavou. "Kdybych věděl, co chcete udělat, pane Baley, nikdy bych vám nedovolil, abyste volal z mého sídla. Je mi docela jasné, že o místo tady jsem už přišel a" - s hořkostí - "co si myslíte, že proti tomu můžete udělat?"

"Udělám, co budu schopen, pane Gremionisi, abyste o své místo nepřišel. Jsem přesvědčen, že žádné potíže mít nebudete. Kdybych však přece jenom selhal, můžete mě vylicit jako šílence, který vás neuváženě obviňoval a vyhrožoval vám, co všechno na vás řekne, takže jste byl donucen nechat mě odsud zavolat. Jsem si jistý, že vám Dr. Amadiro uvěří. Koneckonců vy jste mu už přece poslal tu stížnost ohledně toho, jak jsem vás urážel, ne?"

Baley zvedl na rozloučenou ruku. "Na shledanou, pane Gremionisi. Ještě jednou děkuji. A netrapte se - vzpomeňte si na to, co jsem vám říkal o Gladii."

S Daneelem a Giskardem, kteří se na něj tiskli zepředu i zezadu, opustil Gremionisovo sídlo, aniž by si uvědomil, že se znovu vydává do otevřeného prostoru.

53.

Otevřený prostor, v němž se pohyboval předtím, vypadal přece úplně jinak. Zastavil se a pohlédl nahoru.

"Bože," povzdychl si, "nemyslí jsem si, že už uběhlo tolik času, a to i kdybych připustil, že aurorský den je o něco kratší než den normální."

"Děje se něco, kolego Eliáš?" zeptal se Daneel znepokojeně.

"Zapadá slunce, to by mě nenapadlo."

"To není západ slunce, pane," připojil se Giskard. "Slunce bude zapadat až asi za dvě hodiny."

"Schyluje se k bouři, kolego Eliáš," vysvětloval Daneel. "Mraků přibýlo, ale bouře ještě nějakou chvíli nehrozí."

Baley se zachvěl. Stmívání jako takové ho nevzrušovalo. Kdyby byl ve skutečnosti Venku v noci, která přece jen víc připomínala uzavřený prostor, byl by zřejmě v daleko větším klidu než ve dne, kdy je prostor otevřený úplně všemi směry.

Potíž teď byla v tom, že není ani den, ani noc.

Znovu se snažil rozpomenout, jak to vypadá, když Venku prší.

Pojednou ho napadlo, že vlastně nikdy nebyl Venku, když sněžilo, že ani neví, jak déšť z krystalicky pevné vody vypadá. Samotný popis pomocí slov ho neuspokojoval. Děti se chodily občas sáňkovat nebo se klouzat -nebo něco takového - a vracely se se vzrušeným křikem - ale mnohem raději se zdržovaly uvnitř stěn Města. Ben se jednou, podle návodu z nějaké starodávné knihy pokoušel vyrobit si lyže, ale skončil zcela zabořený v závěji bílé hmoty. A ani z Benova popisu, jak sníh vypadá a jaký je na dotyk, který mu připadal nevýstižný, si žádnou skutečnou představu neudělal.

Nevyšel ani tenkrát, když napadl sníh a bylo třeba zachránit materiál, který nechali normálně na zemi. Baley si uvědomil, že jediná věc, na které se všichni shodli, byla, že pocíťovali velkou zimu. Teď zima nebyla, teď bylo jenom chladno.

Tyto mraky nepřinášejí sníh. Tak či onak, moc potěšen nebyl.

Připomínalo mu to zamračené dny ze Země. Na Zemi však byly mraky mnohem světlejší, tím si byl jistý. Byly šedobílé a zakrývaly celou oblohu. Zdejší světlo - které seshora dopadalo - bylo hrozivě, strašidelně žlutošedé.

Bylo tomu tak proto, že aurorské slunce bylo mnohem oranžovější než pozemské?

Zeptal se: "Nemá obloha nějakou nezvyklou barvu?"

Daneel vzhlédl k obloze. "Ne, kolego Eliáš. Prostě bouře."

"A jsou tu často takové bouře?"

"V tuto roční dobu ano. Příležitostná bouře. To není nic neobvyklého. Včera i dnes ráno to bylo v předpovědi počasí.

Skončí ještě před svítáním a hodně pomůže polím. V poslední době byly srážky dost pod normálem."

"A to je i takováhle zima? To je taky normální?"

"Ano. Pojďme tedy do vznášedla, kolego Eliáš. Tam můžeme zatopit."

Baley přikývl a přešel ke vznášedlu, spočívajícímu na travnaté parcele, kam bylo přepraveno před obědem. Zastavil se.

"Počkejte. Nezeptal jsem se Gremionise na směr k Amadirovu sídlu - nebo úřadu."

"Není třeba, kolego Eliáš," řekl Daneel pohotově a postrkoval Baleyho, svou ruku v ohbí jeho lokte, sice jemně, přesto neklamně dopředu. "Přítel Giskard má ve své paměťové bance přesnou mapu Institutu a my zajedeme do

Administrativní budovy. Je velice pravděpodobné, že Dr. Amadiro má svůj úřad tam."

"Podle mých informací," ozval se i Giskard, "je úřad Dr. Amadira v Administrativní budově. Kdyby nějakou náhodou ve svém úřadě nebyl, tak jeho sídlo je hned vedle."

Baley se znovu ocitl na předním sedadle, z obou stran obklopen roboty. Daneela s jeho jakoby lidským tělesným teplem uvítal obzvlášť rád. Navzdory tomu, že i Giskardova jakoby textilní nejzevnější vrstva byla izolační a ne tak studená, jak mohl být nezakrytý kov, z obou těl přitahoval Giskard prokřehlého Baleyho daleko méně.

Baley se přistihl, jak paži objímá Daneela kolem ramen, aby se dostal blíže jeho teplu a svému pohodlí. Ve zmatku přendal ruku do klína.

Ukázal hlavou ven: "Nemám rád, když je tam takhle."

Daneel nejspíš ve snaze, aby se Baleyho mysl zabývala něčím jiným, než právě situací na Vnějšku, se zeptal: "Kolego Eliáš, jak jste věděl, že Dr. Vasilie povzbuzovala zájem pana Gremionise o slečnu Gladii? Nejsem si vědom toho, že byste v tomto ohledu získal nějaký důkaz."

"Nevěděl," pousmál se Baley. "Byl jsem už ale tak zoufalý, že jsem se rozhodl riskovat - vsadil jsem si na něco hodně málo pravděpodobného. Gladia mi řekla, že Gremionis byl jediný, kdo se jí opakovaně nabízel. Napadlo mě, že mohl třeba Jandera zabít ze žárlivosti. Nevěděl jsem, že o robotice vůbec nic neví, že to tedy sám udělat nemohl, ale potom jsem se

dozvěděl, že robotičkou je Fastolfeova dcera Vasilie, která se navíc vzhledem podobá Gladii. Divil bych se, kdyby Gladia Gremionise nepřitahovala, když ten byl předtím tolik okouzlen Vasilii - zabítí pak snadno mohlo být výsledkem spiknutí těch dvou. O čemž svědčilo i to, že pouhá zmínka o takovémto spiknutí dokázala Vasilii přimět k tomu, aby mě přijala."

"Ale o žádné spiknutí přece nešlo, kolego Eliáš," odporoval Daneel. "Alespoň pokud by mohlo jít o zničení Jandera. Vasilie a Gremionis by Janderovo zničení nikdy zesnovat nedokázali, i kdyby na něm pracovali společně."

"No prosím - a přesto Vasilie po té narážce o spojení s Gremionisem znervózněla. Proč? Když nám Gremionis pověděl, že byl nejdříve přitahován Vasilii a potom Gladii, zajímalo mě, do jaké míry bylo spojení mezi těmi dvěma nepřímé a jestli Vasilie mohla toto vystředání podporovat proto, aby se mohla vzdáleně podílet - přesto podílet - na Janderově smrti.

Mezi těmi dvěma muselo nějaké spojení přece jenom přetrvat; Vasilieina reakce na prvotní narážku to potvrzovala.

Moje podezření bylo správné. Vasilie připravovala Gremionisův přestup od jedné ženy k druhé. Sám Gremionis tím byl podle mne překvapen, čemuž se ani nedivím, neboť kdyby to celé bylo nevinné, nebyl by žádný důvod dělat s tím

tajnosti - a tady se přitom tajnosti dělaly. Vzpomeň si, že se Vasilia vůbec nezmínila o naléhání na Gremionise, aby se začal věnovat Gladii. Když jsem jí řekl, že se Gremionis nabídl Gladii, dělala, jako by to slyšela poprvé."

"Ale kolego Eliáš, proč to má takový význam?"

"To musíme zjistit. Pravděpodobně to nemělo žádný význam ani pro Gremionise, ani pro Vasili. Tudiž pokud to mělo být pro někoho důležité, tak se nabízí třetí osoba. Jestli to mělo nějak souviset s Janderovou aférou, potom by to musel být robotik ještě mnohem zkušenější než Vasilia - a tím mohl být Amadiro. Proto jsem i jemu naznačil, že o spiknutí vím, a to úmyslnou poznámkou o tom, že jsem mluvil s Gremionisem a že volám z jeho sídla - a rovněž to zabralo."

"Ještě pořád nevím, co to všechno znamená, kolego Eliáš."

"Ani já - jenom se dohaduji. Ale snad něco zjistíme u Amadira. Jak víš, je naše situace tak špatná, že ztratit už nemáme co - ani když budeme riskovat."

Během této výměny přešlo vznášedlo na tryskový pohon a mírně se vzneslo. Hladce překonalo řadu keřů a pak už se opět řítilo vstříc travnatým plochám a šterkovým cestám. Baley si díky tomu, že v těchto místech byla tráva vyšší, všiml, jak ji bičuje neviditelný vítr, který nad ní letěl spolu se vznášedlem.

Baley se obrátil k druhému robotovi: "Giskarde, tys nahrával všechny ty rozhovory, kterých jsme se zúčastnili, že?"

"Ano, pane."

"A můžeš je na požádání zopakovat?"

"Ano, pane."

"A je možné v nich nalézt - a zopakovat - jednotlivá tvrzení určitých osob?"

"Ano, pane. Není nutné poslouchat celou nahrávku."

"A mohl bys být, v případě potřeby, použit jako svědek u soudu?"

"Já, pane? Ne, pane." Giskard nespouštěl své oči z cesty. "Dokud lze robotovi obratným příkazem nařídít, aby lhal, a to i navzdory nabádání a hrozbám soudce, zákon moudře považuje robota za nekompetentního svědka."

"V tom případě - k čemu celé to nahrávání?"

"To je, pane, jiná věc. Jednou pořízenou nahrávku nelze žádným příkazem upravit. Ta může být nanejvýš vymazána. Takováto nahrávka tedy jako důkaz může být předložena. V této záležitosti ovšem neexistují žádné precedensy a tak o tom, jestli nahrávka bude - nebo nebude - přijata, rozhoduje individuální posouzení každého případu."

Baley nebyl schopen posoudit, zda pro něj byla natolik skličující samotná zpráva nebo jestli byl ovlivněn i tím odporným černomodrým světlem, kterým byla krajina omývána. Zeptal se: "Vidíš na řízení dobře, Giskarde?"

"Jistě, pane, ale ani to není nutné. Vznášedlo je vybaveno počítačovým radarem, který je schopen se překážkám vyhýbat sám a stejně tak je schopen nahradit i mne, kdybych z nevysvětlitelných důvodů selhal. Radar byl například uveden do činnosti včera ráno, když jsme pohodlně cestovali, zatímco byla okna zneprůhledněna."

"Kolego Eliáš," snažil se opět Daneel odvést Baleyho pozornost od nepříjemných myšlenek na blížící se bouřku, "vy předpokládáte, že by Dr. Amadiro mohl být do případu skutečně zapleten?"

Giskard zastavil vznášedlo na rozlehlém trávníku před velkou, nikoli však vysokou budovou, kterou zdobila složitá fasáda nepochybně nová, nicméně působící dojmem něčeho velmi letitého.

Že se jedná o Administrativní budovu, poznal Baley sám. Odpověděl: "Ne, Daneeli, já předpokládám, že Dr. Amadiro bude natolik inteligentní, že se od něj sebemenšího náznaku, který by nám v něčem mohl pomoci, nedočkáme."

"Když to vidíte takhle, co chcete dělat dál?"

"Sám nevím," povzdychl si Baley v neradostném pocitu děja vu, "ale zkusím něco vymyslet."

54.

Prvním Baleyho dojmem poté, co vstoupili do Administrativní budovy, byla úleva z toho, že se jim konečně podařilo uniknout z nepřírozně osvětleného Vnějšího. Druhý pocit se dostavil v podobě zatrpklého pobavení.

Zdejší sídla - soukromá bydliště - byla všechna přísně aurorská. Ani na okamžik si nemohl připadat jako na Zemi, ať už seděl v Gladiině obývacím pokoji, nebo snídal ve Fastolfeově jídelně, či mluvil ve Vasiliině jídelně, nebo užíval Gremionisovo trojrozměrné zařízení. Všechny čtyři místnosti se navzájem lišily, přesto si zachovávaly jednotný ráz, který se od podzemních bytů na Zemi hodně odlišoval.

Nicméně Administrativní budova dýchala úrodností a to zcela zřetelně překračovalo běžnou lidskou rozmanitost. Vůbec nebyla stejného druhu jako aurorská bydliště, ještě více než úředním budovám v Baleyho domácím Městě se podobala bytům obytných sektorů - přesto se tyto dvě úřední budovy na dvou světech s tak mnoha podstatnými rozdíly podobaly jedna druhé.

Bylo to první místo na Auroře, alespoň prozatím, kde se Baley mohl cítit jako na Zemi. Byly zde stejné dlouhé, chladné, holé chodby, stejná primitivní úprava a výzdoba, stejná světla, která dráždila tolik lidí, kolik jen mohla, a líbila se téměř počtu.

Občas zde bylo něco, co na Zemi chybělo - zavěšené květináče například, které osvětlené vzkvétaly a byly vybaveny zařízením (alespoň se Baley domníval) pro kontrolované a samočinné zavlažování. Tenhle dotyk přírody na Zemi chyběl a Baley by jeho přítomností ani nebyl potěšen. Nemohly květináče někdy spadnout? Nemohou přitahovat hmyz? Nemůže z nich kapat voda?

Některé věci zde zase naopak chyběly. Když se člověk na Zemi ocitl uvnitř Města, všude se mohl setkat s obrovským hlučením lidí a strojů - dokonce i v těch největších a nejstudenějších úředních administrativních budovách. Mezi pozemskými politiky a novináři se těmto budovám s oblibou říkalo "Bratrstvo Bláznivého Bzukotu".

Tady naopak byl klid. V sídlech, která dnes a včera navštívil, si Baley dost dobře klidu nevšímal, protože tam bylo nepřírozně úplně všechno a jedno pro druhé nevnímal. Vlastně si jenom uvědomoval jemné venkovní ševlení hmyzího života nebo větru, který se proháněl trávou. Ani tady mu "Lidský Lomoz" (další oblíbený obrat) nescházel.

Nicméně právě pro tuto připomínku Země jej chybějící "lomoz" znepokojoval, stejně jako jasné oranžové umělé osvětlení - které se mnohem víc vyjímalo proti prázdným šedobílým stěnám tady než mezi přeplácanou výzdobou aurorských sidel.

Baleyho zasnění netrvalo dlouho. Daneel jej totiž právě svou paží zastavil před hlavním vchodem. Trvalo téměř půl minuty, než se Baley šeptem, vzhledem k okolnímu tichu, zeptal: "Proč čekáme?"

"Protože se to dělá, kolego Eliáši," odpověděl mu Daneel. "Před námi je ochranné pole."

"Cože?"

"Ochranné pole, kolego Eliáši. Ve skutečnosti se jedná jen o zjemňující výraz. V tomto poli dochází k podráždění nervových buněk, což se projeví ostrou bolestí. Robotům se projít podaří, ovšem lidským bytostem ne. Mimo to každé porušení, ať už lidskou bytostí nebo robotem, je příčinou poplachu."

"Podle čeho poznáš, že tam to ochranné poleje?"

"Protože když víte, jak vypadá, tak je vidět, kolego Eliáši. Vzduch se v těch místech mírně zachvívá a stěna za tímto polem má, ve srovnání se stěnou před ním, lehce zelenavý odstín."

"Vůbec si nemyslím, že to vidím," prohlásil rozhořčeně Baley. "Co mne - nebo jiného nevinného nezasvěceného - může varovat před tím, abych do něj nevstoupil a nemusel zakoušet ona muka?"

"Členové Institutu nosí neutralizační zařízení," vysvětloval Daneel, "a návštěvníky téměř vždy doprovází jeden nebo dva roboti, kteří toto ochranné pole bezpečně objeví."

Z druhé strany pole dolů chodbou scházel robot. Proti jeho kovovému povrchu bylo chvění vzduchu mnohem zřetelnější. Giskarda si v podstatě ani nepovšiml, zato na okamžik zaváhal při pohledu na Baleyho a Daneela. Potom se, rozhodnut, obrátil na Baleyho. Možná, napadlo Baleyho, Daneel vypadá na člověka až moc lidsky.

Robot se dotázal: "Vaše jméno, pane?"

Baley řekl: "Jsem detektiv Eliáš Baley ze Země. Doprovázejí mě dva roboti ze sídla Dr. Fastolfea - Daneel Olivaw a Giskard Reventlov."

"Identifikace, pane?"

Na levé straně Giskardovy hrudi začalo jemně světélkovat jeho sériové číslo. "Ručím za tyhle dva, přáteli."

Robot číslo chvíli zkoumal, jako by je srovnával s rejstříkem paměťové banky. Potom kývl a pronesl:

"Sériové číslo bylo přijato. Můžete projít."

Daneel s Giskardem vykročili ihned, zato Baley se pohyboval jen hodně zvolna. Z obav před nadcházející bolestí vysunul dopředu nejdřív jednu ruku.

Daneel na něj pohlédl: "Poleje mimo provoz, kolego Eliáši. Obnoveno bude znovu, až projdeme."

Lépe opatrnost nežli lítost, pomyslně si Baley, a pokračoval svým šouravým krokem až k místu, o němž byl přesvědčen, že za ním pole už být nemůže.

Roboti bez jakýchkoli projevů netrpělivosti nebo odsouzení čekali, až je Baley svými váhavými kroky dostihne.

Potom se dostali na spirálovitou rampu, jejíž šířka postačovala právě tak dvěma lidem. Robot, sám, byl první; Baley s Daneelem stáli bok po boku hned za ním. Daneel se svou rukou opět lehce, přesto však až téměř majetnický, dotýkal Baleyho lokte. Giskard zůstal vzadu.

Baleymu se sklon jeho rampou nahoru směřujících bot nezdál příliš pohodlný a začal nejasně tušit, že výstup touto příkrou rampou nebude vůbec jednoduchý, a tak se naklonil dopředu, aby předešel nepřijemnému uklouznutí. Kdyby tak byly jeho boty nebo povrch rampy - nebo obojí - opatřeny rýhováním. Pochopitelně, že tomu tak nebylo ani v jednom případě.

Robot na čele jakoby varovně prohlásil: "Pane Baley," a jeho ruka názorně pevně sevřela zábradlí, kterého se přidržoval.

Vzápětí se rampa rozdělila na jednotlivé části, které se proti sobě posouvaly, až vytvořily schody. Hned potom začala celá rampa stoupat vzhůru. Otočila se jednou kolem své osy a prošla stropem, jehož část se, jakmile zastavili, stáhla zpět a oni se ocitli (pravděpodobně) na druhém podlaží. Stupně zmizely a všichni čtyři sestoupili.

Baley se zvídavě ohlédl zpět. "Domnívám se, že to stejným způsobem slouží i pro přepravu lidí dolů, ale co když se ve stejnou chvíli rozhodne víc lidí pro cestu nahoru nežli dolů? To kvůli tomu pojedou půl kilometru oblohou - nebo naopak podzemím?"

"Tohle je horní spirála," řekl Daneel tiše, "dolní spirála je jinde."

"Ale i tahle se nějak musí dostat dolů, ne?"

"Až dojde nahoru - nebo dolů - to závisí na tom, o kterém směru, kolego Eliáši, zrovna mluvíme, a není zrovna používána, tak zase prudce klesne, dá se říci, že se odroluje. Takže tahle horní spirála právě teď klesá."

Baley se podíval za sebe. Celý ten hladký povrch mohl sice dolů klidně klouzat, ale Baley neviděl nic neobvyklého, žádné znamení, že by tomu tak skutečně bylo.

"A co když někdo bude chtít spirálu použít zrovna v okamžiku, kdy vystoupá až úplně nahoru?"

"Potom musí počkat, až se odroluje, což nikdy netrvá déle než minutu. Jsou tu však i normální schodiště, kolego Eliáši, a většina Aurořanů se je nezpěčuje používat. Roboti používají jenom schody. Spirály se nabízejí vlastně jenom ze slušnosti návštěvníkům."

Opět se pustili dolů chodbou, a to směrem k těm nejvíce zdobeným dveřím. "Oni je tedy nabízejí ze zdvořilosti," drmolil Baley. "To je velice slibné."

A dalším slibným znamením snad bylo to, že se v oněch ozdobených dveřích nyní objevil Aurořan. Musel být vyšší nejméně o osm centimetrů. Byl široký, poměrně zavalitý, s kulatou tváří, dost baňatým nosem, tmavými kudrnatými vlasy, snědou pletí a usmíval se.

A právě ten úsměv byl nejnapadnější. Široký a očividně nenucený, odhalující bílé a dobře vypadající zuby.

"A, to je pan Baley," zvolal, "ten nejslavnější vyšetřovatel ze Země, který přišel ukázat naší malé planetě, jak hrozný jsem lotr. Tak jen pojďte, pojďte. A buďte vítáni. Omlouvám se, jestliže na vás můj zdatný pomocník robotik Maloon Cicis zapůsobil dojmem, že nebudu k mání, ale on je to velice opatrný člověk a snad se mým časovým rozvrhem zabývá důkladněji, než já sám."

Když Baley vcházel dovnitř, ustoupil ke straně a jak ho Baley míjel, poklepal ho dlaní lehce na rameno. S takovýmto přátelským gestem se na Auroře dosud nesetkal.

Baley se opatrně - nebylo to snad až příliš? - zeptal: "A vy budete nejspíš Mistr robotiky Kelden Amadiro?"

"Přesně tak. Přesně tak. Muž, který má v úmyslu zlikvidovat na naší planetě politickou moc Dr. Hana Fastolfea - ale snad se mi vás podaří přesvědčit, že kvůli tomu ještě nemusím být žádný opravdový padouch. Koneckonců já se ani nesnažím dokázat, že Fastolfe je darebák jednoduše proto, že se dopustil pošetilého vandalství na výtvoru své vlastní konstrukce - ubohém Janderovi. Řekněme, že mi jde jenom o to, že se Fastolfe - zmýlil."

Lehce pokynul a robot, který je přivedl, zase odešel.

Když se dveře zavřely, Amadiro Baleymu bodře nabídl bohatě čalouněné křeslo a druhou rukou, velkolepě úsporným gestem, naznačil Daneelovi s Giskardem, kde jsou výklenky.

Baley si povšiml, jak se Amadiro toužebně zadíval na Daneela, přičemž se po chvíli jeho úsměv rozplynul a vystřídal jej pohled takřka ničivý. Ale ten rychle zmizel a on se znovu usmíval. A Baleymu nezbylo, než se ptát sám sebe, zda snad ona chvilková změna výrazu nevznikla jenom jako důsledek jeho vlastní představitivosti.

Amadiro se znovu ozval: "Vypadá to, že si na nás zasedlo nějaké osklivější počasí, co kdybychom se zaobešli bez tohoto ne právě účinného denního světla, kterým jsme právě obdařeni?"

Baley neviděl, co přesně dělá Amadiro s ovládacím panelem na svém stole, ale najednou okna zneprůsvitněla a stěny zazářily jasným denním světlem.

Amadirův úsměv jakoby se ještě rozšířil. "My dva, pane Baley, si skutečně nemáme moc o čem povídat. Ještě než jste sem dorazil, hovořil jsem jen tak předběžně s panem Gremionisem. Po tom, co mi řekl, jsem se rozhodl zavolat ještě Dr. Vasilii. Podle všeho jste je oba víceméně obvinil ze spoluúčasti na zničení Jandera a chápu-li správně tu řeč, obvinil jste i mne."

"Jenom jsem položil pár otázek, Dr. Amadiro, stejně jako to hodlám udělat nyní."

"Nepochybně, ovšem vy jste Pozemšťan a zřejmě si neuvědomujete neúnosnost vašich akcí a já opravdu moc lituji toho, že za ně budete muset nést i jejich následky. Snad víte, že mi Gremionis poslal memorandum, které se týká nactiutrhání jeho osoby."

"Řekl mi, že to udělal, ale myslím, že si moje kroky jenom mylně vyložil. O žádné nactiutrhání se nejednalo."

Amadiro našpulil ústa, jako by jeho prohlášení zvažoval. "Odvažuji se vám říci, že z vašeho hlediska máte, pane Baley, pravdu. Akorát jste nepochopil aurorskou definici tohoto slova. Byl jsem nucen poslat ono Gremionisovo memorandum Předsedovi a výsledkem velice pravděpodobně bude, že zítřejšího rána budete vykázan z planety. Samozřejmě, že je mi to líto, ale vaše vyšetřování se blíží ke svému závěru."

ZNOVU AMADIRO

55.

Baley byl vyveden z rovnováhy. Nevěděl, co si s Amadirem počít, vůbec neočekával, že bude takto vnitřně zmaten. Gremionis mu ho popsal jako "nepřístupného". Podle toho, co říkal Cicis, očekával, že Amadiro bude neomezeným vládcem. Ale teď to vypadalo, že Amadiro je veselý, otevřený, dokonce snad přátelský. Pokud by se mělo jeho slovům věřit, Amadiro byl klidně schopen toto vyšetřování ukončit. Nemilosrdně - a navíc s pohledem plným soucitu.

Co byl vlastně zač?

Baley podvědomě pohlédl směrem k výklenkům, kde stáli Giskard s Daneelem - primitivní Giskard samozřejmě bez výrazu, v tomto směru zvýhodněný Daneel klidně a tiše. Ze by Daneel mohl za dobu své krátké existence Amadira potkat, bylo podle všeho nepravděpodobné. Na druhé straně Giskard ho za dobu svých - kolika že? - dekad života přece jenom dost dobře mohl potkat.

Baley jen stiskl rty při pomýšlení na to, že se mohl Giskarda na Amadira zeptat předem. Potom by totiž byl spíš schopen posoudit, jaká část této současné robotické osobnosti byla opravdová a kolik v ní bylo vypočítavosti.

Baleyho by skutečně zajímalo, proč na Zemi - nebo i mimo ni - nevyužívají tyhle roboty zdroje daleko moudřejší? Proč mu Giskard sám informace nenabídl - ačkoli ne, to by bylo nevhodné. Giskardovi se zcela zjevně kapacity pro samostatnou činnost tohoto druhu nedostávalo. On bude podávat informace na požádání, přemítal Baley, sám však žádnou vlastní iniciativu vyvíjet nebude.

Amadiro ostře šlehl směrem Baleyho pohledu:

"Jsem tady, myslím, sám proti třem. Jak vidíte, žádného z mých robotů tady, v kanceláři, nemám - i když připouštím, že na zavolání jich sem může pár okamžitě přiběhnout - zatímco vy máte dva z Fastolfeových robotů; starého spolehlivého Giskarda a, úžasný to projekt, Daneela."

"Jak vidím, znáte je oba," poznamenal Baley.

"Jenom podle jejich renomé. Ve skutečnosti je vidím - já jako robotik bych mohl říct i 'osobně' - ve skutečnosti je vidím fyzicky poprvé až teď, i když Daneela jsem už viděl vypodobněného hercem v té hypervlnné show."

"Všichni na všech světech patrně tu hypervlnnou show viděli," zavrčel Baley mrzutě. "A pak nemám mít těžký život."

"Což není můj případ," prohlásil Amadiro se znovu se rozšiřujícím úsměvem. "Ujišťuji vás, že jsem vaše fiktivní připodobnění nebral ani v

nejmenším vážně. Předpokládám, že jste byl ve skutečném životě omezen. Přesto vám není - nebo nebude dopřáno,

abyste byl v nespravedlivých obviněních na Auroře tak otevřený."

"Dr. Amadiro," řekl Baley, "ujišťuji vás, že jsem žádná formální obvinění neučinil. Pouze jsem prováděl šetření a zvažoval možnosti."

"Nevykládejte si to ve špatném," změnil Amadiro svůj tón v naléhavý. "Nechci vám dávat žádnou vinu. Jsem přesvědčen o tom, že jednáte přesně podle pozemských zvyklostí. Jenomže teď musíte čelit zvyklostem Aurory. Tady si pověst všichni hlídáme s neuvěřitelnou důsledností."

"Kdyby tomu tak mělo být, Dr. Amadiro, proč se potom vy a další globalisté dopouštíte - na rozdíl od takové maličkosti, kterou jsem udělal já, pomluv Dr. Fastolfea?"

"To máte docela pravdu," souhlasil Amadiro, "avšak já jsem poněkud eminentním Aurořanem a mám jistý vliv, zatímco vy jste Pozemšťan a nemáte vliv vůbec žádný. Připouštím, že je to dost nespravedlivé a dokonce to i odsuzuji, ale takový je tenhle svět. Co naděláme? Kromě toho obvinění proti Fastolfeovi mohou být potvrzena - a budou potvrzena - a pomluva není pomluvou, je-li pravdou. Vaší chybou je, že jste se dopustil obvinění, která potvrzena být nemohou. Jsem si jist, že i vy sám musíte uznat, že ani pan Gremionis, ani Dr. Vasilie Alienaová - ani oba dohromady - by vůbec nebyli schopni ubohého Jandera poškodit."

"Také jsem je neobvinil formálně."

"Zřejmě ne, ale na Auroře se za slovo 'formálně' schovávat nemůžete. A pro Dr. Fastolfeho je to moc špatné, že když už vás sem přivezl, abyste se chopil tohoto vyšetřování, tohoto - jak to teď nejspíš, obávám se, vypadá - prokletého vyšetřování, tak vás před tím nevaroval."

Baley cítil, jak mu v koutcích úst cuklo, když zauvažoval nad tím, že ho Fastolfe skutečně varovat mohl.

Zeptal se: "Dostanu ještě v této záležitosti slyšení nebo již je všechno dojednáno?"

"Samozřejmě, že než budete odsouzen, tak se vám slyšení dostane. My tady na Auroře nejsme žádní barbari. Předseda si projde to memorandum, které jsem mu spolu s mým vlastním vyjádřením poslal. Pravděpodobně bude i jako další stranu kontaktovat Fastolfea, aby s ním všechno podrobně probral, a potom uspořádá setkání nás tří, nejspíš zítra. Tam bude - nebo později - zřejmě dosaženo určitého rozhodnutí, které bude potvrzeno celou vládou. A následovat budou i všechny patřičné zákonné postupy, o tom vás ujišťuji."

"Litera zákona bude nepochybně dodržena, ale co když Předseda má již všechno ve své mysli připraveno, co když nic z toho, co řeknu, nebude bráno v potaz a co když vláda tohle přichystané rozhodnutí jenom jednoduše orazitkuje? Mohlo by dojít i k tomuhle?"

Amadiro se sice vůbec neusmíval, přesto se zdál být jemně pobaven. "Vy jste, pane Baley, realista. Jsem tím potěšen. Lidé, kteří sní o spravedlnosti, bývají ke zklamání tak náchylní - a obvykle se jedná o lidi tak obdivuhodné, že to člověk pak jen hrozně nerad vidí."

Amadirův pohled se znovu zastavil na Daneelovi. "Pozoruhodná práce, tenhle robohumanoid. Je úžasné, jak se Fastolfeovi povedly všechny tyhle věcičky. A je hrozná ostuda to, co se stalo s Janderem. Ten Fastolfe udělal něco neomluvitelného."

"Jenomže Dr. Fastolfe, pane, popírá, že by byl v tomto případě nějak zapleten."

"Ano, pane Baley, to samozřejmě musí. Neříká snad, že jsem v něm zapleten já? Nebo je to výhradně váš vlastní nápad?"

Baleyho odpověď zněla rozvázně. "Nemám žádný nápad. Jen bych si přál položit vám v tomto smyslu několik otázek. Co se týče Dr. Fastolfea, ten není kandidátem pro jedno z vašich obvinění, týkajících se nactiutrhání. Naopak je přesvědčen, že s tím, co se stalo Janderovi, vůbec nic do činění nemáte, protože pochybuje o tom, že byste byl pro znehybnění robohumanoida prostě obdařen potřebnými znalostmi a schopnostmi."

Pokud se Baley domníval, že tímhle by se mohla celá tahle záležitost rozvířit, byl zklaman Amadiro pohanu přijal, aniž by ztratil humor: "V tom mu, pane Baley, dávám za pravdu. Potřebnými znalostmi neoplývá žádný z robotiků - živý ani mrtvý - s výjimkou Dr. Fastolfea samotného. Neříká snad náš neokázalý mistr mistrů právě tohle?"

"Ano, říká."

"Potom se ovšem ptám sám sebe, co se podle něj Janderovi stalo?"

"Náhodná událost. Čistě osud."

Amadiro se usmál. "A nekalkuloval třeba s pravděpodobností takové náhodné události?"

"Ano, Mistře robotiky. Nicméně i tak mohlo k té neobyčejně nepravděpodobné příhodě dojít, zvláště za předpokladů, které by pravděpodobnost mohly zvýšit."

"Co například?"

"To právě doufám, že naleznu. Pokud jste se již dohodli, že mě z planety vyhostíte, budete chtít nějakému dotazování vaší osoby předejít - nebo mohu ve svém vyšetřování zatím pokračovat, dokud nedojde k tomu, že mi bude moje činnost v tomto směru právně zastavena? Ještě dříve, než mi odpovíte, zvažte, prosím, Dr. Amadiro, že vyšetřování dosud právně zastaveno nebylo, a pokud to v nějakém slyšení, ať už zítra nebo později, přijde na přetřes, tak vás budu muset obvinít z odmítnutí odpovídat na moje otázky, pokud byste trval na skončení rozhovoru. A i to by mohlo mít na Předsedu vliv při jeho rozhodování."

"Nebude, můj drahý pane Baley. Vůbec se nedomnívám, že byste mi mohl nějak uškodit. Nicméně, ptejte se, jak dlouho jen chcete. Pokud tohle divadlo dobrého Fastolfea, který se snaží z toho svého nešťastného skutku vymotat, potěší, hodlám s vámi plně spolupracovat. Nemyslím si, pane Baley, že bych byl vůči němu nějak mimořádně nevraživý, avšak skutečnost, že byl Jander Fastolfeovým dílem, mu žádné právo k jeho zničení nedává."

Baley zavrtěl hlavou: "Jenomže nikdo právně nezjistil, že by to udělal, takže všechno, co můžete říkat, budou jenom pomluvy. Ale tohle teď nechme stranou a pokračujme v rozhovoru. Já potřebuji informace. Budu se vás ptát stručně a přímo a budete-li vy odpovídat stejným způsobem, potom můžeme dost rychle skončit."

"Ne, pane Baley. Nebudete to vy, kdo stanoví podmínky tohoto povídání," promluvil Amadiro. "Předpokládám, že jeden z vašich robotů je připraven celý náš rozhovor v plném znění nahrávat."

"Myslím, že ano."

"Já to vím. I já mám tady nahrávací zařízení. Nemyslete si, můj dobrý Baley, že mě provedete džunglí krátkých otázek až k něčemu, co by mělo sloužit Fastolfeovu účelu. Budu vám odpovídat, jak uznám za vhodné já, abych měl jistotu, že nebudu nesprávně interpretován." Poprvé se za Amadirovým přátelským postojem objevil vlčí stín.

"Dobře tedy, musíte ovšem počítat i s faktem, že na nahrávce se objeví i vaše záměrně rozvláčné nebo vyhybavé odpovědi."

"Pochopitelně."

"Dovolíte, ještě než začneme, nemohl bych dostat sklenici vody?"

"Zajisté. Giskarde, vyhovíš panu Baleymu?"

Ve stejném okamžiku byl již Giskard před svým výklenkem. Vzápětí se u baru na druhém konci místnosti ozvalo zacinkání ledu a před Baleym na stole se objevila vysoká sklenice vody.

Baley řekl: "Děkuji ti, Giskarde," a počkal, až se znovu vrátí do svého výklenku.

Pak se zeptal: "Dr. Amadiro, předpokládám správně, že jste vedoucím Institutu robotiky?"

"Ano, předpokládáte."

"A jste jeho zakladatel?"

"Správně. Vidíte, odpovídám stručně."

"Jak dlouho už stojí?"

"Jako koncept - dekády. Lidi smýšlející stejně jako já jsem dal dohromady před patnácti lety. Povolení od vlády jsme obdrželi před dvanácti lety. Výstavba začala před devíti lety a naše aktivní činnost před lety šesti. Ve své současné, již dokončené podobě, stojí Institut dva roky a samozřejmě, že máme i dlouhodobé plány pro jeho rozšiřování. Tolik tedy obsáhla, přesto stručně vyjádřená odpověď, pane."

"Co vás přinutilo k tomu, abyste Institut založil?"

"Ach, pane Baley. Zde jistě nic jiného, než rozvláchnou odpověď nečekáte, že?"

"Jak si přejete, pane."

V tu chvíli robot přinesl táč s malými sendviči a jeden menší s cukrovím. Ani s jedním se Baley dosud nesetkal. Vzal si sendvič a zjistil, že je

křupavý a nikoli přímo nepříjemný, přesto se rozhodl, že zůstane jen u ochutnání. Spláchl ho zbytkem vody.

Amadiro to sledoval s mírným pobavením a pak se ozval: "Rád bych, pane Baley, abyste pochopil, že my Aurořané jsme dost neobvyklí lidé. Tak jako vesmířané všeobecně, ale teď mám na mysli Aurořany zvlášť. Vzešli jsme z Pozemšťanů - i když nutno přiznat, že většina z nás o tom dobrovolně nepřemýšlí - ale jinak jsme samovyvolení."

"Co tím míníte, pane?"

"Pozemšťané dlouho žijí na stále víc a víc přeplněné planetě a stahují se do čím dál tím více přeplněných měst, z nichž se nakonec nestává nic jiného než úly a mraveniště, kterým říkají Města s velkým M. Jaký druh Pozemšťanů potom odejde ze Země a zamíří k jiným světům, které jsou natolik prázdné a pohostinné, aby na nich mohli založit nové společnosti z ničeho, společnosti, které nikdy ve své dokončené podobě nezažijí - stromy, které v době, kdy oni budou umírat, budou stále ještě stromky, obrazně řečeno."

"Dost neobvyklí lidé, soudím."

"Zcela neobvyklí. Specificky - lidé, kteří nespolehnají na davy svých společníků a kterým nechybí schopnost čelit prázdnotě. Lidé, kteří prázdnotu dokonce preferují, kteří raději pracují na svém a jsou rozhodnutí utkat se s problémy spíše sami, než by se skrývali ve stádu a dělili se o břemeno, takže by jejich náklad vlastně nevážil nic. Individualisté, pane Baley. Individualisté!"

"To je mi jasné."

"I naše společnost to zjistila. Každý směr, kterým se Vnější světy vyvíjejí, je jenom dalším potvrzením naší individuality. Jsme lidé, kteří jsou hrdí spíše na Auroru než na život ustrašených ovcí na Zemi. - Samozřejmě, pane Baley, pochopte, že užívám této metafory nikoli proto, že bych se chtěl vysmívat Zemi. Je to jednoduše jiná společnost, na níž jsem neshledal nic obdivuhodného, ale kterou vy, jak předpokládám, považujete za pohodlnou a ideální."

"Má to něco společného se založením Institutu, Dr. Amadiro?"

"Stejně hrdý a zdravý individualismus má však i své nevýhody. Největší mozky - které pracují samostatně dokonce po staletí - nemohou pracovat rychle, odmítnou-li se o své výsledky dělit. Složitě problémy mohou osamělému vědci zabrat století a může se i stát, že jeho kolega problém již vyřešil a třeba ani neví, že někdo na něčem takovém pracuje. Institut je pokus, alespoň na omezeném poli robotiky, o zavedení jisté shody ve způsobu myšlení."

"Mohlo se stát, že tím zvlášť složitým problémem, na který jste se vrhli, je sestrojení humanoidního robota?"

V Amadirových očích se zajiskřilo. "Ano, a není to pochopitelné? Stalo se to před šestadvaceti lety, když Fastolfeův nový matematický systém, který nazval intersekční analýza, umožnil robohumanoidea navrhnout - ovšem nikomu jinému se s oním systémem nesvěřil. Roky poté, když už se vypořádali i se všemi obtížnými technickými detaily, byla tato teorie aplikována na sestrojení Daneela. Potom Fastolfe, již sám, sestrojil Jandera. Ale i všechny tyto detaily zůstaly utajeny."

Většina robotiků jen pokrčila rameny a považovala to za přirozené. A dál se pokoušeli vypracovat tyto detaily sami. Mne naopak upoutala myšlenka Institutu, v němž by se veškeré úsilí dalo spojit. Nebylo sice snadné přesvědčit o prospěšnosti tohoto plánu i jiné robotiky či vládu, aby - proti Fastolfeově impozantní opozici - kvůli tomu založila nadaci. Nebylo snadné po léta v tomto úsilí vytrvat, ale jsme tady."

"Proč se Dr. Fastolfe stavěl proti?" dotázal se Baley.

"Obyčejná ješitnost, s tou bych začal - a určitě se tím nedopouštím chyby, abyste rozuměl. Všichni z nás jsou přirozeně ješitní. To přináší individualismus. Hlavním smyslem je, že se Fastolfe považuje za největšího robotika, co kdy žil, a robohumanoidy pokládá za svůj individuální úspěch. Nehodlá tento úspěch opakovat se skupinou robotiků, v níž by jeho individualita splynula. Domnívám se, že on v tom viděl jenom snahu o rozředění a znečitelnění jeho vlastního velkého vítězství."

"Řekl jste, že tohle je motiv, s kterým 'byste začal'. To znamená, že byly i jiné důvody. Jaké?"

"Rovněž nesouhlasil s námi plánovaným využitím robohumanoidů."

"V čem spočívá to využití, Dr. Amadiro?"

"No tak, nebudeme přece naivní. Dr. Fastolfe se vám určitě zmínil o plánech globalistů pro osídlování Galaxie, nebo snad ne?"

"To ano a v této souvislosti se i Dr. Vasilie zmiňovala o potížích vědeckého postupu mezi individualisty. Nicméně ani to mě nezastavilo, abych nechtěl slyšet i vaše názory. Nebo mě snad chcete přesvědčit o tom, že považujete výklad plánů globalistů, s kterým mě seznámil Dr. Fastolfe, za nepředpojatý a nestranný? A pokud ano, potvrdíte to pro záznam? Nebo mi raději vaše plány popíšete vlastními slovy?"

"Abych tak řekl, pane Baley, nechcete mi dát na výběr."

"Ne, Dr. Amadiro."

"Moc dobře. Já - my, abych tak řekl, lidé při Institutu, o tom smýšlíme takto - hledíme do budoucnosti a chceme v ní vidět, která je lidstvu zpřístupňována stále více a více novějších planet k osídlení. Vůbec však tímto procesem sebevyvolení nehodláme starší planety zničit nebo je odsoudit k vymírání, jako v tomto případě - promiňte mi - Zemi. Vůbec nemáme v úmyslu vybrat si ty nejlepší planety pro sebe a nechat po sobě jenom drobtý. To snad chápete, ne?"

"Pokračujte, prosím."

"Pro každou roboticky orientovanou společnost, jako i v našem případě, je výhodné vyslat v roli osadníků vlastní roboty. Roboti vybudují společnost i svět a my všichni je poté můžeme bez omezení následovat, neboť každý nový svět bude natolik pohodlný a našim bývalým světům natolik přizpůsobený, že my vlastně budeme schopni na nové světy přejít, tak říkajíc, aniž bychom domov vůbec opustili."

"A nebudou roboti přizpůsobovat nový svět spíše sobě než-li člověku?"

"Samozřejmě, jestliže tam vyšleme roboty, kteří právě ničím jiným než roboty nejsou. My jsme tam ovšem schopni vyslat i takové robohumanoidy, jako je třeba právě tady Daneel, a ti tím, že budou tvořit svět pro sebe, vytvoří automaticky svět, který musí vyhovovat i nám. S čímž ovšem Dr. Fastolfe nesouhlasí. On totiž objevil v myšlení lidských bytostí jistou schopnost, díky které člověk tím, že si bude muset nový svět vybojovat z cizí a hrůzy nahánějící planety, nebude muset obětovat jen spoustu úsilí, ale zároveň se mu podaří, třeba díky katastrofickým událostem, zformovat svět do něčeho, co se nepodobá ani trochu tomu, co známe."

"Jako se dnes liší Vnější světy od Země a od sebe navzájem?"

Amadiro na chvíli ztratil svou bodrost a vypadal, že přemýšlí. "Máte pravdu, pane Baley, teď jste se dotkl důležitého momentu. Já mluvím jenom o Aurorě. Vnější světy se od sebe opravdu navzájem liší a já nejsem většinu z nich příliš nakloněn. A je pro mne docela jasné - i když mohu být samozřejmě zaujatý - že Aurora, nejstarší z nich, je rovněž i nejlepší a nejspěšnější. Já netoužím po rozmanitosti nových světů, z nichž jenom pár může být skutečně hodnotných. Já chci mnoho Auror - nespočet milionů Auror - a právě proto chci nové světy vytesat do podoby Aurory ještě dřív, než tam lidské bytosti vůbec půjdou. I kvůli tomu si, jen tak mimochodem, říkáme 'globalisté'. My se zabýváme touhle naší planetou - Aurorou - žádnou jinou na mysli nemáme."

"Vy nenacházíte v rozmanitosti žádnou hodnotu, Dr. Amadiro?"

"Kdyby ta různorodost byla stejně tak dobrá, snad by tam mohla být i nějaká hodnota, ale je-li některá - nebo většina z ní - horší, v čem by mohla lidstvu prospět?"

"Kdy s tím začnete?"

"Jen co budeme mít robohumanoidy, s nimiž se do toho lze pustit. Až dosud měl Fastolfe dva, ale tím, že byl jeden z nich zničen, zůstal Daneel jenom jako vzorek." Zatímco mluvil, zabloudily jeho oči krátce k Daneelovi.

"Kdy budete robohumanoidy mít?"

"Těžko říct. Zatím jsme Dr. Fastolfe nedohodili."

"Přestože on je sám a vás tak mnoho?"

Amadiro škubnul mírně rameny. "Zbytečně plýtváte sarkasmem, pane Baley. Fastolfe se před nás dostal proto, že s tím začal v době, kdy byl Institut teprve zárodkem, vždyť my na tom plně pracujeme stěží dva roky. Kromě toho, pro nás je nezbytné Dr. Fastolfe nejen dosáhnout, ale dostat se i před něj. Daneel je dobrý výsledek, ovšem je to pouze prototyp a má svoje chyby."

"Co ještě potřebuje robohumanoid, aby překonal Daneelovu kvalitu?"

"Pochopitelně musí být mnohem lidštější. Musí existovat v obou pohlavích a musíme se zabývat i jejich dětskými protějšky. Má-li být na nových planetách vytvořena plně vyhovující lidská společnost, je pro nás generační rozpětí nutností."

"Myslím, že v tom vidím jisté potíže."

"Nepochybně. Bude jich tam mnoho. Jaké potíže předvídáte vy, pane Baley?"

"Jestliže vytvoříte robohumanoidy, kteří budou schopni vystavět lidskou společnost, a jestliže je vytvoříte v obou pohlavích a v celém generačním rozpětí, jak je potom odlišíte od lidských bytostí?"

"Myslíte, že by to mohlo být důležité?"

"Myslím, že může. Jestliže budou tito roboti až příliš lidští, mohou splynout s aurorskou společností, čímž se stanou součástí lidského rodu - a potom přece nebudou schopni stát se průkopníky."

Amadiro se usmál. "Tenhle nápad se vám očividně usadil v hlavě proto, že se Gladia Delmarrová oddala Janderovi. Vidíte, že díky rozhovorům s Gremionisem a Dr. Vasilii vím i mnohé z vaší konverzace, kterou jste vedl s tou ženou. Nicméně vám připomínám, že Gladia je ze Solarie a její představa o tom, jak si vybrat manžela, nemá nic společného s aurorským způsobem myšlení."

"Vůbec jsem nemyslel na ni: Mne jenom napadlo - podle toho, jak je zde sex všeobecně provozován - že když zde jako sexuální partnery akceptujete roboty už teď, kdy jsou tito roboti jenom přibližně humanoidní, jak budete schopni opravdu říct, že robot se od lidské bytosti -"

"Tohle je otázka pro malé děti. Roboti přece nemohou být ani otcem, ani matkou dítěte."

"Ale tím se dostáváme k dalšímu bodu. Roboti tedy budou muset být dlouhověcí, protože vybudování takové společnosti se může protáhnout na století."

"V každém případě, budou-li se podobat Aurořanům, budou zároveň i dlouhověcí."

"A děti - také dlouhověké?"

Amadiro neodpověděl.

Pokračoval tedy Baley: "Takže umělé roboti děti, které nikdy nezestárnou - nebudou stárnout ani dozrávat. Potom ale budou bezpečně tvořit společnost natolik nehumanoidní, že se existence přirozené společnosti rázem ocitne v pochybnostech."

Amadiro vzdychl. "Jste bystrý, pane Baley. My se skutečně zaobíráme myšlenkou na nějaký systém, pomocí kterého budou roboti schopni plodit děti tak, aby ty mohly určitým způsobem růst a dozrávat - alespoň do té doby, dokud nebude námi požadovaná společnost uvedena do chodu."

"A až se potom dostaví lidské bytosti, mohou být roboti upraveni do jiných funkčních systémů."

"Snad - pokud to bude uznáno za vhodné."

"A ono plození dětí? Nepochybně bude nejlepší, jestliže se i v tomto směru přiblíží pokud možno co nejvíce lidem, že?"

"Možná."

"Sex, oplodnění, narození?"

"Možná."

"A bude-li tato roboti společnost tak lidská, že nebude moct být odlišena od lidí, nemůže potom, až lidské bytosti přijdou, dojít k tomu, že roboti budou cítit k přistěhovalcům odpor a budou se od nich snažit držet stranou? Nemohou se pak roboti stavět k Aurořanům stejně, jako vy se stavíte k Pozemšťanům?"

"Pane Baley, roboti budou stále povinováni Třem zákonům."

"Tři zákony mluví o zdržování se jakéhokoli poškození lidské bytosti a o podřízení se lidským bytostem."

"Přesně."

"A co když budou roboti lidským bytostem tak blízko, že se budou sami považovat za lidské bytosti, které by měli chránit a být jim poslušní? Třeba by se pak mohli - a možná plným právem - povýšit nad přistěhovalce."

"Můj dobrý pane Baley, proč vás všechny tyto věci znepokojují? To jsou otázky daleké budoucnosti. Ty budou řešeny časem, až podle vývoje a podle toho, jak je pochopíme a vypořádáme, jaké ty problémy vlastně jsou."

"A nemůže se stát, Dr. Amadiro, že Aurořané třeba nebudou tak zcela schvalovat to, co plánujete vy, až pochopí, o co vlastně jde? Nepřikloní se třeba potom k názorům Dr. Fastolfe?"

"Opravdu? Fastolfe je toho názoru, že jestliže Aurořané nebudou schopni osídlit nové planety přímo a bez pomoci robotů, potom to dodá odvahu Pozemšťanům a pokusí se o to oni."

"To, myslím, říká zdravý rozum," prohodil Baley.

"Protože jste Pozemšťan, můj dobrý Baley. Ujišťuji vás, že pro Aurořany vůbec nebude příjemné, že by měli nové světy zaplavit právě Pozemšťané, aby na nich mohli postavit své úly a za pomoci svých bilionů a trilionů vytvořit jakési Galaktické impérium a Vnější světy budou degradovat v co? Při nejlepším v bezvýznamnost a v zánik při nejhorším."

"Ale je tady i možnost světa robohumanoidů, kteří si vytvoří něco jako lidskou společnost, do níž nikoho z lidí nepřipustí. Takže postupně vznikne roboti Galaktické impérium, které potom Vnější světy degraduje při nejlepším v bezvýznamnost a v zánik při nejhorším. Aurořané pak určitě dají přednost lidskému Galaktickému impériu před robotům."

"Čím to, že jste si tak jistý, pane Baley?"

"Stačí mi k tomu některé znaky vaší společnosti. Při cestě na Auroru mi bylo řečeno, že tady žádné rozdíly mezi roboty a lidskými bytostmi neděláte, ale pravda to nejspíš nebude. Spíš je to jen vysněný ideál, o němž se Aurořané navzájem přesvědčují, že tady je."

"Vy jste tady - jak dlouho? - mň než dva dny a už to můžete tvrdit?"

"Ano, Dr. Amadiro. A možná to vidím zřetelněji právě proto, že jsem cizinec. Nejsem zaslepen ani zvyky, ani ideály. Robotům není povoleno vstoupit na Osobní - hned jeden rozdíl, který tu děláte. Tudiž lidské bytosti mají své místo, kde mohou být samy. My dva si tu přirozeně sedíme, zatímco roboti zůstali stát ve svých výklencích, jak vidíte" - Baley mávl rukou k Daneelovi - "to máte další rozdíl. Já si totiž myslím, že lidské bytosti - včetně Aurořanů - rozdíl vyhledávat nepřestanou jenom proto, aby si mohly zachovat svou vlastní lidskost."

"Úžasné, pane Baley."

"To vůbec není úžasné, Dr. Amadiro. Vy jste asi dobře neslyšel. I když se vám podaří podstrčit Aurořanům svou pravdu o tom, že Dr. Fastolfe zničil Jandera, i když donutíte Dr. Fastolfe k politické impotenci, i když si pro schválení svého plánu robotiho osídlení získáte vládu i aurorský lid, nezískáte tím nic jiného než čas. V okamžiku, kdy Aurořané uvidí důsledky vašeho plánu, obrátí se proti vám. Potom by možná bylo vhodnější, kdybyste se rozhodl pro ukončení vaší kampaně proti Dr. Fastolfeovi a spíš se s ním setkal při vypracovávání určitých ústupků, jejichž pomocí by mohlo

být osídlování nových světů Pozemšťany usměrněno do té míry, aby nepředstavovalo žádnou hrozbu ani Auroře, ani Vnějšímu světu obecně."

"Úžasné, pane Baley," pronesl Amadiro podruhé. "Nemáte na vybranou," dodal Baley rozhodně. Amadirova odpověď však zazněla lehkým a pobaveným tónem: "Když říkám, že vaše poznámky jsou úžasné, neměl jsem tím vůbec na mysli to, že by mě uspokojoval jejich obsah, ale pouze ten fakt, že jste je vůbec udělal - a že se domníváte, že za něco stojí."

56.

Baley sledoval, jak se Amadiro shání po posledním kousku cukroví, a vsunul si jeho polovinu do vlastních úst, viditelně tím potěšen.

"Moc dobré," řekl Amadiro, "při jídle jsem však někdy značně nerozvážný. Co jsem to říkal? - Ach ano. Pane Baley, myslíte si, že jste přišel na nějaké tajemství? Ze jsem vám řekl něco, o čem by náš svět už nevěděl? Ze jsou moje plány natolik nebezpečné, abych je vyzrazoval před každým, kdo sem přijde? Představuji si, jak si to všechno malujete, že tady s vámi prostě mluvím tak dlouho jenom proto, abych se tady dopouštěl všelijakých verbálních pošetilostí, které vy proti mně potom využijete. Můžete si být jistý, že to rozhodně ne. Moje plány pro stále víc robohumanoidů, pro roboti rodiny, pro co nejvíc lidskou kulturu - tohle všechno je zaznamenáno. Všechny jsou vládě i každému, koho by mohly zajímat, normálně přístupné."

Baley se zeptal: "Zná je obyvatelstvo?"

"Zřejmě ne. Obyvatelstvo má svoje priority a mnohem víc je zajímá jejich příští jídlo, příští hypervlnná show, příští zápas vesmírného fotbalu, všechno tohle je zajímá víc než příští století a příští tisíciletí. Veřejnost však moje plány ráda přijme, alespoň ta intelektuálněji, kterou již znám. Těch, kteří protestují, bude tak málo, že to nebude mít žádný význam."

"Můžete si tím být jistý?"

-231-

"Kupodivu mohu. Obávám se, že vy vůbec nechápete, jaká ta intenzita pocitů, kterou Aurořané - a vesmířané obecně - vůči Pozemšťanům mají, vlastně je. Já tyto pocity, pochopitelně nesdílím, a například tady s vámi mluvím dost nenuceně. Netrpím žádným primitivním strachem z infekce, nedomnívám se, že nějak páchnete, nepřisuzuji vám žádné osobnostní rysy, které by mi byly odporné, nedomnívám se, že osnujete jakási spiknutí, jimiž byste nás zbavili životů nebo majetků - ovšem velká většina Aurořanů všechny tyto názory jednoduše sdílí. Samozřejmě se to vůbec nemusí projevovat na povrchu a Aurořané se klidně mohou nutit do toho, aby byli k jednotlivým Pozemšťanům, kteří se jim budou zdát neškodní, zdvořilí, ale budou si je testovat a všechna jejich zášť a podezření zatím budou jen silít. A když jim pak řeknete, jak se Pozemšťané hrnou na nové světy a jak si chtějí přivlastnit Galaxii, v tu ránu vyskočí a začnou vykřikovat, aby byla Země zničena ještě dřív, než by k takové věci mohlo vůbec dojít."

"I kdyby na druhé straně stála roboti společnost?"

"Jistě. Vždyť vy ani nechápete, co k robotům cítíme. My se s nimi dobře známe. My jsme s nimi v našich domovech."

"Ne. Oni jsou jenom vaši sluhové. Vy se cítíte být nad nimi a doma je máte jen proto, abyste svou povýšenost mohli udržovat. Pokud byste však měli být ohroženi převratem, po němž by se oni měli stát vám nadřazenými, reagovali byste zděšeně."

"Jenomže vy to říkáte jenom proto, že by tak reagovali Pozemšťané."

"Ne. Vyje držíte mimo Osobní. To je ten příznak."

"Oni přece nepotřebují tuto místnost používat. Pro umývání mají své vlastní zařízení a prostě nevyměšují. Samozřejmě, že žádný z nich není plně humanoidní. Pokud by byli, nemohli bychom dělat rozdíly."

"Ale budete se jich bát čím dál víc."

"Opravdu?" zatvářil se překvapeně Amadiro. "To je směšné. Copak vy se bojíte Daneela? Pokud bych mohl věřit tomu hypervlnnému show - a já se domnívám, že nemohu - tak jste si Daneela dost oblíbil. No, pociťujete to teď?"

Baleyho ticho bylo výmluvné a Amadiro se rozhodl své příležitosti využít.

"Právě teď," řekl, "se vás ani trochu nedotýká, že Giskard stojí tiše a nehnutě ve svém výklenku stejně jako Daneel, což vás ovšem zneklidňuje až dost, jak mohu soudit z vašich tělesných reakcí. Vy cítíte, že co do vzhledu je až příliš humanoidní, než aby se s ním mohlo nakládat jako s robotem. Vy se ho nebojíte právě proto, že vypadá lidsky."

"Já jsem Pozemšťan. My sice máme roboty," pronesl Baley, "ale žádnou kulturu robotů. Podle mne soudit nemůžete."

"A co Gladia, která preferovala Jandera před lidskými bytostmi -"

"Je Solariánka. A z jejího případu také nemůžete soudit."

"A podle jakých případů soudíte tedy vy? Vy tady jenom hostujete. Mně přijde zcela zřejmé, že jestliže je robot sdostatek humanoidní, tak ho jako humanoidního i přijmeme. Vyžadujete snad důkaz, že já nejsem robot? Skutečnost, že se vám zdám lidský, pokládáte za dostatečnou. Nás nakonec vůbec nebude trápit, když nový svět osídlí Aurořané, kteří budou lidští ve skutečnosti nebo jenom vzhledem. V každém případě však osídlenci budou - ať už lidé nebo roboti - z Aurory, nikoli ze Země."

Baleyho sebejistota ochabla. Nepřesvědčivě se zeptal: "A co když se nikdy nenaučíte robohumanoidy sestavovat?"

"Proč si myslíte, že se nám to nepodaří? Všimněte si, že jsem řekl, 'nám'. Je nás tady mnoho, kteří se o to pokoušejí."

"Může se stát, že se ani skupina prostřednosti nevyrovná jedinému géniovi."

Amadiro rychle vyhrkl: "Nejsme žádné mediokrity. I pro Fastolfea by mohlo být výhodné, kdyby se k nám připojil."

"Nemyslím."

"Já ano. Bez rozhodujícího vlivu ve vládě se nebude dlouho radovat a když uvidí, že naše plány na osídlení Galaxie postupují stále vpřed a jeho opozice nás nemůže zastavit, připojí se nakonec k nám. Jestliže to tak udělá, bude to od něj

jenom lidské."

"Nedomnívám se, že vítězem budete vy," podotkl Baley.

"Protože se domníváte, že tohle vaše vyšetřování Fastolfea očistí a zatáhnete do toho mne nebo možná někoho jiného."

"Možná," pravil Baley vážně.

Amadiro zatřásl hlavou. "Můj příteli, kdybych se domníval, že jste schopen mé plány nějakým způsobem ohrozit, myslíte, že bych tady seděl a jenom na tu zkázu čekal?"

"To ne. Však také děláte všechno pro to, abyste moje vyšetřování zastavil. Proč byste to jinak dělal, kdybyste byl přesvědčen, že nic z toho, co bych proti vám mohl udělat, by vám nemohlo vadit?"

"Tak," pohlédl na něj Amadiro, "může mi vadit to, že demoralizujete některé z členů Institutu. Vy mi nemůžete být nebezpečný, ovšem můžete mi vadit - a já nepotřebuji ani tohle. Takže pokud mohu, tak tu vaši nepříjemnou záležitost ukončím - ale stejně jsem se rozhodl udělat to způsobem přijatelným, způsobem jemným. Kdybyste však byl skutečně nebezpečný -"

"V tom případě byste udělal co, Dr. Amadiro?"

"Zmocnil bych se vás a věznil tak dlouho, dokud byste nebyl soudně vyhoštěn. Nemyslím, že by se Aurořané nějak zvlášť zajímali o to, co se může stát nějakému Pozemšťanovi."

"Jenom se mě pokoušíte zastrašit, což se vám nemůže podařit," odporoval Baley. "Sám nejlépe víte, že v přítomnosti robotů na mně ruku položit nemůžete."

"Nenapadlo vás, že na zavolání mám k dispozici hned stovku robotů? Co byste proti nim podnikli?"

"Ani celá stovka jich mi nemůže ublížit. Oni nejsou schopni dělat rozdíly mezi Pozemšťanem a Aurořanem. Ve smyslu Tří zákonů jsem člověkem i já."

"Nemusí se vás ani dotknout, a přesto vás mohou v dostatečné míře omezit - zatímco budou vaši roboti zničeni."

"Takhle ne," zavrtěl hlavou Baley. "Giskard vás slyší a v okamžiku, kdy uděláte pohyb, kterým byste chtěl roboty přivolat, zabrání vám v tom. Pohybuje se velice rychle a kdyby k tomuto mělo skutečně dojít, budou vaši roboti bezmocní, i kdyby se vám je nakrásně zavolat podařilo. Pochopí totiž, že každý váš sebemenší pohyb, který by byl namířen proti mé osobě, by vám mohl jenom ublížit."

"Chcete tím říct, že by mi Giskard ublížil?"

"Aby před ublížením ochránil mne? Rozhodně. Mohl by vás i zabít, kdyby se nedalo dělat nic jiného."

"To si skutečně myslíte?"

"Ano, myslím," potvrdil Baley. "Daneel s Giskardem dostali příkazy, aby mě chránili. První zákon byl z tohoto hlediska, s využitím všech schopností Dr. Fastolfea, posílen do té míry, že by všechno mohlo dospět až sem - a obzvláště pokud se mne týče. Nijak obšírně mi to sice nikdo nevysvětloval, jsem však přesvědčen o tom, že to je pravda. Pokud by měli moji roboti volit, zda mají ublížit vám nebo mně, i když jsem jenom Pozemšťan, jejich volba bude dost jednoduchá. Domnívám se, že si dost dobře uvědomujete, že Dr. Fastolfeovi na vašem blahobytu zase tolik nezáleží."

Amadiro se spokojeně usmíval a jeho tvář ozdobil široký úsměv. "Jsem přesvědčen o tom, pane Baley, že máte ve všech ohledech pravdu, a je moc dobře, že jste mi to řekl. Víte přece, můj drahý pane, že jsem si celou tuhle konverzaci nahrával také - řekl jsem vám to již na začátku - a jsem tomu teď rád. Je možné, že Dr. Fastolfe tuto poslední část konverzace vymaže, mohu vás však ujistit, že já nikoli. Z toho, co jste řekl, zcela vyplývá, že je schopen zesnovat robotický způsob, kterým by mi ublížil - dokonce, nebude-li to schopen zvládnout, tak mě i zabít - zatímco ani jednou v této konverzaci, ani nikde jinde nezaznělo nic v tom smyslu, že bych plánoval nějaké fyzické ublížení at' už jeho, nebo i vaší osobě. Kdo z nás je tedy tím darebákem, pane Baley? Myslím, že jste to dostatečně prokázal a myslím, že je to i příhodný okamžik, v němž bychom mohli naše povídání ukončit."

Zvedl se, aniž ztratil úsměv, zatímco Baleyho, těžce polykajícího, v tu chvíli úsměv opustil.

"Ještě pořád je zde však jedna věc, o které vás musím zpravit," pronesl Amadiro. "S naším - tedy Fastolfeovým a mým - nezdarem to tady na Auroře vlastně ani nemá tolik společného, jako se to spíš týká vašeho problému, pane Baley."

"Mého problému?"

"Snad bych měl říci pozemského problému. Domnívám se totiž, že vy se snažíte vytáhnout Dr. Fastolfea z jeho vlastního vrtochu hlavně proto, aby mohla být vaší planetě poskytnuta možnost pro rozpínavost. Na to zapomeňte, pane Baley. Jste zcela na omylu, spíš vzhůru nohama, abych tak použil neomaleného výrazu, na který jsem narazil v nějakém z vašich planetárních historických románů."

"Nevím, co ten obrat znamená," řekl Baley upjatě.

"No asi tak, že to máte celé převrácené. Vy to vidíte tak, že když ve vládě zvítězí moje hledisko - a všimněte si, že říkám 'když' a ne 'pokud' - bude muset Země zůstat ve svém planetárním systému, nicméně já se domnívám, že jenom k jejímu vlastnímu prospěchu. Auroře se totiž otevřou vyhlídky pro expanzi a pro vybudování nekonečného impéria. Pokud budeme vědět, že Země zůstane jenom Zemí a nikdy nebude ničím víc, proč by nás měla znepokojovat? Proč bychom s Galaxií podle našich představ i Pozemšťanům nedopřáli jejich jeden svět? Naopak, my jsme dokonce připraveni Pozemšťanům s jejich světem pomoci, aby pokud možno co nejvíc vyhovoval jejich pohodlí."

Na druhé straně však, pane Baley, jestliže Aurořané udělají to, co chce Fastolfe, a Země bude umožněno, aby vyslala své osidlovací výpravy, potom určitě nebude trvat dlouho a zvýší se počet těch, kteří se začnou obávat, že Země bude chtít převzít Galaxii a my že se tím pádem ocitneme v obklíčení a uzavření uvnitř, s čímž potom nebudu schopen udělat nic už ani já. Moje vlastní, dosti dobrosrdečné sklony k Pozemšťanům nebudou samy schopny odolat obecnému roznicení aurorske nedůvěry a zaujatosti, a teprve potom to bude pro Země velice špatné."

Takže pane Baley, pokud skutečně hodláte udělat něco pro svoje lidi, pak to může být jediné to, že se vám výpomoc při prosazování plánu Dr. Fastolfea, který je od počátku založen na omylu, jaksi nevyvede. Potom byste se stal mým

silným spojencem. Přemýšlejte o tom. A ujišťuji vás, že tohle vám říkám jen a jen z upřímného přátelství a na základě sympatií, které pociťuji k vám a k vaší planetě."

Amadirovův úsměv byl v této chvíli již natolik široký, že v sobě nedokázal zakrýt vyceněné vlčí tesáky.

57.

Baley a jeho roboti opouštěli místnost hned po Amadirovi a všichni se vydali dolů chodbou.

Amadiro se zastavil u jedné nenápadných dveří a zeptal se: "Nemáte zájem využít ještě před odchodem naše zařízení?"

Baley se ve zmatku na okamžik zamračil, protože nepochopil. Potom si vzpomněl, že Amadiro díky své četbě historických románů s oblibou používá dnes již překonané fráze.

Pronesl: "Byl jednou jeden generál, jehož jméno jsem již zapomněl, který si uvědomoval, že nikdy neví, kdy bude znovu odvolán k vojenským záležitostem, a ten jednou řekl: 'Nikdy neodmítej příležitost k vychcání'."

Amadiro se opět zešíroka usmál. "Skvělá rada. Skoro tak dobrá, jako ta moje, abyste vážně přemýšlel o tom, nač jsem vás upozorňoval. - Ale já jsem si všiml, že přesto váháte. Snad se nedomníváte, že bych na vás chtěl líčit nějaké pastí? Věřte, že nejsem žádný barbar. V této budově jste mým hostem a už z tohoto důvodu se můžete cítit naprosto bezpečný."

Baley se opatrně ozval: "Pokud váhám, tak je to jenom proto, že zvažuji vhodnost užití vašeho - hm - zařízení, neboť beru v potaz to, že nejsem Aurořan."

"Nesmysl, můj drahý Baley. Z čeho si chcete vybírat? Nuže toho, prosím, využijte. Pokládejte to za znak toho, že nejsem náchylný k obecné aurorské zaujatosti a že přeji vám i Zemi jenom to nejlepší."

"Mohl byste udělat ještě krok navíc?"

"V jakém smyslu, pane Baley?"

"Mohl byste mi také předvést, že jste povznesen i nad zaujatost této planety vůči robotům -"

"Žádná zaujatost vůči robotům neexistuje," skočil mu rychle do řeči Amadiro.

Baley vážným kývnutím hlavy přisvědčil, že poznámku bere na vědomí, a dokončil svou větu, " - a povolte jim, aby mohli na Osobní vstoupit spolu se mnou. Jsem-li bez nich, začíná se mě zmocňovat nepříjemný pocit."

Amadiro jakoby se zachvěl. Téměř vzápětí se však vzpamatoval a takřka zachmuřeně ze sebe vypravil - "Zajisté, pane Baley."

"Ovšem pokud by někdo, kdo je právě uvnitř, měl třeba protestovat, nerad bych zde působil nějaké pohoršení."

"Uvnitř nikdo není. Je to Osobní pouze pro jednoho člověka a kdyby tam někdo byl, oznamoval by nám to vstupní signál."

"Děkuji vám, Dr. Amadiro," řekl Baley a otevřel dveře. "Giskarde, prosím, vejdi."

Giskard viditelně zaváhal, nezaprotestoval však a vstoupil. Poté, co mu Baley naznačil, ho následoval i Daneel, který však když procházel dveřmi, uchopil Baleyho za loket a vtáhl ho dovnitř s sebou.

Baley za sebe, ještě než se stačily zavřít dveře, zavolal: "Hned budu zpátky. A děkuji za vaše pochopení."

Vstoupil pak do místnosti tak lhostejně, jak jen se mu povedlo, přesto cítil, jak se mu žaludek mírně svírá. Nemůže za tím vést nějaké nepříjemné překvapení?

58.

Baley našel Osobní prázdné. V podstatě ani nebylo kde hledat. Bylo mnohem menší, než to ve Fastolfeově sídle.

Nakonec si všiml, že Daneel s Giskardem stojí bok po boku, zády ke dveřím, jakoby v pokusu vstoupit do místnosti jen v té nejmenší možné míře.

Baley se sice pokoušel mluvit přirozeně, vycházelo z něj však jenom jakési tlumené skřehotání. Odkášlal si a oslovil je:

"Můžete postoupit dál do místnosti - a ty, Daneeli, nemusíš mlčet." Daneel byl na Zemi, a proto znal pozemské tabu ohledně hovoru na Osobním.

Daneel to dal také ihned najevo tím, že položil svůj ukazováček přes rty.

Baley zavrtěl hlavou: "Já vím, já vím, ale na to zapomeň. Může-li Amadiro zapomenout na aurorské tabu ohledně robotů na Osobním, můžu i já zapomenout na pozemské tabu ohledně mlčení tamtéž."

"Nepůsobí to na vás nepříjemně, kolego Eliáš?" ptal se Daneel hlubokým hlasem.

"Vůbec ne," pronesl Baley přirozeně. Opravdu, Daneelova - robotova řeč se dost lišila. Nicméně zvuk v této místnosti, ve které skutečně žádná lidská bytost nebyla, nebyl až tak děsivý, jak být mohl. Samozřejmě, že to Baley nebyl schopen posoudit. Ovšem když žádným lidským citěním netrpěl Daneel, vnímal Baley jeho pocity v zastoupení.

A posléze Baleyho napadlo něco jiného a on nabyl dost silného dojmu, že to všechno není nic víc, než jenom bláznovství.

"Nebo," obrátil se k Daneelovi hlasem, který byl pojednou také výrazně hlubší, "mě ponoukáš k tichu jenom proto, že je místnost odposlouchávána?" Poslední slovo již z jeho úst vyšlo šeptem.

"Pokud tím máte na mysli, kolego Eliáš, že by lidé mimo tuto místnost mohli vědět, co se tady uvnitř říká, pomoci nějakého odposlouchávacího zařízení, tak to je zcela nemožné."

"Proč nemožné?"

Toaletní zařízení se rychle a tiše naplnilo a Baley přistoupil k umývadlu.

Mezitím promlouval Daneel. "Na Zemi, v hustě namačkaných Městech je soukromí věcí nemožnou. Odposlouchávání je tam považováno za samozřejmé. Jestliže si tam Pozemšťan nepřeje být odposloucháván, jednoduše nemluví, což může být důvodem pro to, že ticho je povinností na těch místech, kde by mělo být zdánlivé soukromí, jako právě v takovýchto místnostech, kterým říkáte Osobní."

Na druhé straně na Auroře, stejně jako na všech Vnějších světech, je soukromí skutečnou součástí života a je velmi ceněno. Vy si jistě vzpomínáte na Solárii a na tamější chorobné extrémy, k jakým to tam dospělo. Ale i na Auroře jsou od sebe všechny lidské bytosti navzájem odděleny určitým prostorem na Zemi nemyslitelným, a navíc i hradbou robotů. Prolomení tohoto soukromí by bylo nemyslitelným skutkem."

"Myslíš tím," dotázal se Baley, "že kdyby byla tato místnost odposlouchávána, jednalo by se o přestupek?"

"Mnohem hůř, kolego Eliáši. Vůbec by to nebyl skutek hodný aurorského gentlemana."

Baley se rozhlédl. Daneel, který si toto gesto nesprávně vyložil, odtrhl z otvoru, který nepřivyknutým očím přece jen tak zřetelný nebyl, ručník a nabídl jej Baleymu.

Baley ručník přijal, ovšem vůbec se nejednalo o předmět jeho tázavého pohledu. Tím bylo odposlouchávání, neboť sotva mohl uvěřit tomu, že by se někdo zbavoval tak snadné výhody jenom proto, že to bude považováno za neslušné chování. Nicméně jakékoli pátrání bylo marné. On totiž nemůže aurorské odposlouchávání nalézt, ani kdyby tam bylo. Vždyť vůbec neví, co a jak v této cizí kultuře hledat.

Proto se hned vydal po dalším prameni podezření, na který ve své mysli narazil. "Pověz mi, Daneeli, protože znáš Aurořany lépe než já, proč si myslíš, že se mnou Amadiro vůbec ztrácí tolik času? Setkal se se mnou ve svém volnu. Vyslechl mne až do konce. Nabídl mi k použití tuto místnost - něco, co by Vasilia nikdy neudělala. Zdá se, jako by byl připraven věnovat všechny čas na tomto světě jenom mně. Ze slušnosti?"

"Mnoho Aurořanů je hrdých na svou zdvořilost. A může tomu tak být i v Amadirově případě. Sám několikrát zdůraznil, že není barbar."

"Další otázka. Proč si myslíš, že svolil, abyste mě ty a Giskard doprovodili do téhle místnosti?"

"Domnívám se, aby vyvrátil vaše podezření, že by se v nabídce této místnosti mohla skrývat léčka."

"Proč by se vůbec obtěžoval? Proč by se měl zabývat něčím, co mě nemusí tak bezpodmínečně znepokojovat?"

"Další gesto civilizovaného aurorského gentlemana, domnívám se."

Baley zatřásl hlavou. "Dobře, je-li tato místnost odposlouchávána a Amadiro mě slyší, tak ať mě slyší. Já ho totiž za civilizovaného aurorského gentlemana nepovažuji. Zcela zřetelně mi naznačil, že pokud vyšetřování nezanechám, postará se o to, aby Země jako celek trpěla. Tohle má být čin civilizovaného gentlemana? Nejde spíš o neuvěřitelně krutého vyděrače?"

"Aurorský gentleman," ozval se znovu Daneel, "může považovat za nutné vyslovit i výhrůžky, ale vždy gentlemanským způsobem."

"Jako Amadiro. Je to tedy jen způsob řeči a nikoli její obsah, co je příznačné pro gentlemana. A potom, Daneeli, ty jsi jenom robot, a proto nejsi schopen hodnotit lidské bytosti, nebo snad ano?"

Daneel pronesl: "Uznávám, že je to pro mne dost obtížné. Ale mohu vám, kolego Eliáši, položit otázku? Proč jste žádal o povolení, abyste si mohl do téhle místnosti přivést přítele Giskarda a mne? Neměl jsem předtím dojem, že byste se obával nebezpečí. Dokázal byste posoudit, zda byste byl v nebezpečí nyní, i kdybychom zde s vámi nebyli?"

"Ne, vůbec ne, Daneeli. Jsem si naprosto jist, že v žádném nebezpečí nejsem, ani jsem nebyl."

"Jenomže ještě když jste vstupoval do této místnosti, kolego Eliáši, ve vašem chování bylo možné určité podezření vidět. Pátral jste po něm."

"Samozřejmě!" přikývl Baley. "Já jsem řekl, že v nebezpečí nejsem, ale netvrdím, že zde žádné nebezpečí být nemůže."

"Nemyslím, že by v tom byl rozdíl, kolego Eliáši," řekl Daneel.

"To probereme později, Daneeli. Ještě pořád si nejsem jistý, jestli tato místnost odposlouchávána je nebo není."

Baley byl již zcela hotov. Nadechl se: "Tak, Daneeli, vůbec jsem nespěchal. Teď jsem znovu připraven vyjít a dost by mě zajímalo, jestli tam na nás celou tu dobu čeká nebo zda nenechal zbytek, tedy tu čest vyprovodit nás, na někoho z podřízených. Amadiro má přece jenom i svoji práci a nemůže tedy strávit celý den jen se mnou. Co si o tom myslíš ty, Daneeli?"

"Kdyby Dr. Amadiro zbytek nechal na někoho jiném, bylo by to jenom logické."

"A ty, Giskarde, si myslíš co?"

"Souhlasím s přítelem Daneelem, i když mám zkušenost, že lidské bytosti nedělají pokaždé jenom to, co by mělo být logickou reakcí."

"Pokud jde o mne," pousmál se Baley, "já si myslím, že nás Amadiro bude stále trpělivě čekat. Pokud už ho něco přivedlo k tomu, aby kvůli nám vyplýval tolik času, mám za to, že ta jeho hnací síla - ať už jí je cokoli - dosud nepolevila."

"Nevím, co považujete za onu hnací sílu, o které mluvíte, kolego Eliáši," řekl Daneel.

"Ani já, Daneeli," prohlásil Baley, "což mě dost trápí. Ale otevřeme dveře a uvidíme."

59.

Amadiro na ně za dvěma čekal přesně na tom místě, kde ho Baley opustil. Neprojevil sebemenší známku netrpělivosti, nýbrž se na ně usmál. Baley si nedokázal odepřít nenápadný já-ti-to-říkal pohled směrem k Daneelovi, který mu odpověděl dobromyslnou nezúčastněností.

"Poměrně jsem litoval toho, pane Baley," rozváděl řeč Amadiro, "že jste Giskarda, když jste šel na Osobní, nenechal venku. V minulosti jsem ho už několikrát viděl, to když jsme na tom s Fastolfeem byli lépe, ale nikdy jsem ho nepoznal blíž. Fastolfe byl můj učitel, víte?"

"Cože, on?" podivil se Baley. "To jsem vůbec nevěděl."

"Ani jste k tomu neměl žádný důvod, dokud jsem vám to neřekl - a na planetě jste jenom chvíli, takže jste měl, předpokládám, jen málo času

dozvědět se víc takovýchto drobností. Pojdte však nyní, došlo mi, že mě asi jen stěží můžete považovat za

pohostinného, když jsem vás zatím ještě ani neprovedl Institutem."

"Opravdu?" ztuhl poněkud Baley. "Já musím -"

"Trvám na tom," vyjádřil se Amadiro, do jehož hlasu vstoupil tón panovačnosti. "Dostal jste se na Auroru včera ráno a pochybuji, že se na planetě ještě déle zdržíte. Tohle tedy pro vás může znamenat jedinou příležitost, abyste i jen letmo nahlédl do moderní laboratoře, v níž provádíme výzkum robotiky."

Zavěsil se do Baleyho, aniž by opouštěl svá důvěrná slova. Nejvýstižnějším označením od překvapeného Baleyho by bylo nejspíš "žvanění".

"Umyl jste se," chrлил ze sebe Amadiro. "Pečujete o své potřeby. Třeba se vás i ostatní robotici budou chtít na mnohé zeptat a já to jenom uvítám, protože jsem se rozhodl dokázat vám, že nemám zájem házet vám nějaké klacky pod nohy během té krátké doby, po kterou vám ještě bude umožněno vést vyšetřování. Vždyť vám vlastně ani nic nebrání v tom, abyste s námi povečeřel."

"Jestli vás mohu rušit, pane -" ozval se Giskard.

"Nemůžeš!" okřikl ho Amadiro se zřejmou neústupností a robot znovu přešel do mlčení.

Amadiro se znovu obrátil k Baleymu: "Můj drahý pane Baley, já téměř robotům rozumím. Kdo by je měl také znát lépe? S výjimkou nešťastného Fastolfea, pochopitelně. Jsem si tím jistý, že Giskard vám chtěl jenom připomenout nějaké jednání, nějaký slib, nějaký byznys - ale to již nemá žádnou cenu. Vyšetřování je u konce a já vás ujišťuji, že nic z toho, co vám měl připomenout, není už vůbec důležité. Pojďme zapomenout na všechny takovéto nesmysly a buďme, alespoň pro tuto krátkou dobu, přáteli."

Musíte pochopit, můj dobrý pane Baley," pokračoval, "že já jsem dost velký nadšenec pro Zemi a její kulturu. Nepatří to sice k tomu nejpobulárnějšímu, co na Auroře máme, ale mne to fascinuje. Já se podrobně zabývám dávno minulou historií Země, dny, kdy měla spousty jazyků a svůj Mezihvězdný zákon, tehdy ještě nerozvinutý. Mimochodem smím vám poblahopřát k tomu, jak jste Mezihvězdný zvládl?"

Tudy, tudy," ukázal mu a zatočil za roh. "Teď přijdeme do místnosti, v níž jsou simulovány obvody, a ta má svou vlastní tajuplnou krásu a je právě v činnosti. Uplná symfonie, opravdu. - Ale já mluvil o tom, jak jste zvládl Mezihvězdný. To je jedna z aurorských pověr v souvislosti se Zemí, totiž že si Pozemšťané Mezihvězdný nedovedou téměř ani představit. Když dávali tu show o vás, mnozí tvrdili, že herci nemohou být Pozemšťané, protože ti tomu nejsou schopni porozumět, a vidíte, já vám rozumím." Jen co to vyslovil, usmál se.

"Pokoušel jsem se číst Shakespeara," neopouštěl svou důvěrnou melodii, "ale v originálu jsem to nedokázal a překlad byl nezvykle nudný. Nemohu si pomoci, ale myslím, že chyba je v překladu, nikoli v Shakespearovi. Lépe jsem dopadl s Dickensem, a Tolstým, možná i proto, že se jedná o prózu, třebaže jména postav jsou pro mne v obou případech prakticky nevyslovitelná."

Chci tím jenom říct, pane Baley, že jsem přítelem Země. Opravdu jsem. Chci pro ni jen to nejlepší. Chápete?" Pohlédl na Baleyho a v jeho planoucích očích se znovu objevil vlk.

Baley musel pozvednout hlas, aby se vnutil mezi měkce plynoucí výroky toho druhého: "Obávám se, že vám nebudu moci vyhovět, Dr. Amadiro. Musím za svými povinnostmi a k vám ani k nikomu jinému odtud už žádné další otázky nemám. Pokud byste -"

Baley zmlkl. Ve vzduchu nezřetelně a podivně zadunělo. Vyděšeně vzhlédl: "Co je to?"

"Co je co?" zeptal se Amadiro. "Nevšiml jsem si ničeho." Pohlédl na roboty, kteří ty dvě lidské bytosti před sebou následovali v hlubokém tichu. "Nic!" řekl prudce. "Nic."

Baley v tom rozeznal tón příkazu. Ani jeden z robotů nemůže nyní tvrdit, že nějaký rachot slyšel, neboť by se tím dostal do přímého rozporu s lidskou bytostí. Jedině kdyby se Baleymu podařil protitlak - a ten si byl jistý, že se mu to tváří v tvář Amadirově profesionalitě dost dobře podařit nemůže.

Na tom však vůbec nezáleželo. On nebyl žádným robotem, slyšel dobře a dál proto již nehodlal mařit čas touto nekonečnou debatou. "Podle vašeho vlastního tvrzení, Dr. Amadiro, mi zbývá jen hodně málo času," prohlásil. "To je ten nejdůležitější důvod, proč musím -"

Nové zadunění. Hlasitější.

Baley propůjčil svému hlasu jedovatou břitkost. "Tohle je, domnívám se, přesně to, co jste neslyšel předtím a nejspíš to neslyšíte ani teď. Dovolte, abych odešel, jinak budu nucen požádat o pomoc své roboty."

Amadiro vzápětí uvolnil sevření na Baleyho paži. "Můj příteli, je-li to vaše výslovné přání, pojďme! Zavedu vás k nejbližšímu východu a ocitnete-li se kdy znovu na Auroře, což je v nejvyšší míře nepravděpodobné, prosím, vraťte se a já vám slibuji, že tuto prohlídku dokončíme."

Výrazně zrychlili. Sjeli dolů spirálovou rampou, pokračovali přes chodbu do prostorné a nyní prázdné čekárny až ke dveřím, kterými sem vešli.

Okna čekárny byla zcela tmavá. Že by už byla noc?

Nebyla. Amadiro si zabrumlal: "Mizerné počasí. Zatemnili i okna."

Otočil se k Baleymu. "Myslím, že prší. Bylo to v předpovědi a na ty bývá spolehnouti pokaždé, když jsou nepříjemné."

Dveře se otevřely a Baley s vyjeknutím uskočil. Studený vítr vrazil dovnitř a proti obloze - nikoli černé, ale matné, tmavě šedé - se dopředu a dozadu klátily vrcholky stromů.

Z oblohy se v proudech hrnula voda. A jak Baley poděšeně sledoval, oblohou se s oslňujícím jasnem prohánely blesky, až nakonec znovu zahřmělo a tentokrát všechno připomínalo třesnutí výstřelu - světelný pruh se prodral oblohou a hlasitě zahřmělo.

Baley se otočil a se zaskučením začal prchat zpět stejnou cestou, kterou sem přišli.

ZNOVU DANEEL A GISKARD

60.

Baley ucítil na paži, těsně pod ramenem, Daneelův silný stisk. Zastavil a přinutil se zastavit i přívál oněch dětských zvuků. Cítil, jak se chvěje.

"Kolego Eliáš, to je bouře," začal mu s trpělivým ohledem domlouvat Daneel, "očekávaná, předpovězená, normální." "Já vím," zašeptal Baley.

Poznal to. Bouře byly nesčetněkrát popsány v knihách, které četl, ať už se jednalo o romány nebo faktografickou literaturu. Bouři viděl i na hologramech a v hypervlnných představeních - zvuk, obraz, a vůbec.

Ovšem skutečnost, skutečný zvuk a obraz, které nikdy až do útrob Města nepronikly, byly něčím, co ve svém životě dosud nezažil.

Ani se všim, co o bouře věděl - rozumově - nedokázal čelit skutečnosti - pudově. Navzdory líčením, hromadám slov, pohledům na malé obrázky a na malé obrazovky, zvukům zachyceným na nahrávkách; navzdory tomu všemu by ho nikdy nenapadlo, že blesky mohou takto zářit a míhat se napříč oblohou; že oním zvukem bude tak chvějivý bas, rachotící napříč prázdným světem; že oboje bude tak náhlé; že déšť se bude nekonečně lít jak z převráceného poháru vody.

V beznaději zamumlal: "Do tohohle já jít nemůžu."

"Nemusíte," řekl Daneel naléhavě. "Giskard přiveze vznášedlo. Přiveze vám ho přímo před vchod. Nepadne na vás ani kapka deště."

"Proč nepočkáme, až to skončí?"

"To by nebylo rozumné, kolego Eliáš. Déšť bude trvat přinejmenším přes půlnoc, a kdyby Předseda přijel už zítra ráno, jak Dr. Amadiro naznačil, že by mohl, bylo by nejspíš rozumné kontaktovat se ještě večer s Dr. Fastol-feem."

Baley se přinutil otočit čelem tam, odkud chtěl uniknout, a pohlédl do Daneelových očí. Ty jakoby byly hluboce zúčastněné, ovšem Baley si bezúspěšně pomyslel, že to pravděpodobně není nic jiného než výsledek jeho vlastního hodnocení vzhledu Daneelových očí. Robot přece neměl pocity, jenom pozitronové vlnění, které tyto pocity jenom připodobňuje. A dost možná, že ani lidské bytosti nemají žádné pocity, jenom neuronové vlnění, které je za pocity označováno.

Uvědomil si, že Amadiro odešel. Pokýval hlavou:

"Amadiro mě tady zdržel záměrně - ať už nabídnutím Osobního nebo svým nesmyslným tlacháním, stejně tak i zabráněním tobě a Giskardovi, abyste ho přerušili a varovali mě před bouřkou. Dokonce se mě pokoušel ještě přesvědčit o prohlídce budovy nebo o společné večeři. Ustal až při zvucích bouřky. Jenom na to čekal."

"Nejspíš to tak vypadá. Pokud vás však bouře zdrží tady, to potom teprve bude situace, na kterou čeká."

Baley se zhluboka nadechl. "Máš pravdu. Musím odejít - jakkoli."

Váhavě vykročil ke dveřím, které byly dosud otevřené, dosud plně tmavě šedého výhledu na bičující déšť. Další krok. A ještě jeden - to už se těžce opíral o Daneela.

Giskard tiše čekal u dveří.

Baley se zastavil a na chvíli zavřel oči. Potom slabým hlasem, spíš sobě nežli Daneelovi, řekl: "Musím to udělat," a pohnul se opět dopředu.

61.

"Jste v pořádku, pane?" zeptal se Giskard.

Opět ta bláznivá otázka naprogramovaného robota, pomyslel si Baley, i když vlastně nebyla vůbec o nic horší než otázky pokládané lidmi, občas i s neuváženou nepatřičností a bez naprogramované etikety.

"Ano," pronesl Baley hlasem, který se pokusil - a marně - pozvednout na něco výš než chraptivý šepot. Zbytečná odpověď na bláznivou otázku - Giskard, robot, přece musel vědět, že se Baley dobře necítí a že tudíž jeho odpověď je pouze zjevnou lží.

Odpověď byla nicméně vyslovena a přijata a Giskardovi to umožnilo přistoupit k dalšímu kroku. Řekl: "Odejdu teď pro vznášedlo a přivezu ho ke dveřím."

"Budeš moci řídit - přes tohle všechno - přes tu vodu, Giskarde?"

"Ano, pane. Tenhle déšť není neobvyklý."

Odešel přímo do lijáku. Blesky se téměř nepřetržitě míhaly a hrom s každou přibývajícím minutou přecházel z tlumeného hřmění do hlasitého crescenda.

Baley poprvé ve svém životě záviděl robotovi. Představil si bytost, která je tím schopná projít; je lhostejná k vodě, nevnímá pohledy, zvuky; je schopná nevnímat okolí a má svůj pseudoživot, který jí dovoluje být naprosto statečná; nezná strach z bolesti ani smrti, protože pro ni žádná bolest ani smrt není.

A navíc je nezpůsobitelná původního myšlení, je neschopná nepředvídatelných intuitivních kroků -

Byly pro ni tyto dary horší nežli lidská bolest?

V tu chvíli Baley nevěděl. Věděl však, že až jednou zjistí, že pro lidskou bytost není příliš vysoká žádná cena, přestane pociťovat i hrůzu. Ale právě teď si neuvědomoval nic kromě tlukotu svého srdce a selhání své vůle. K čemu mu je potom to, že může být lidskou bytostí, když si nedokáže pomoci, když nedokáže překonat tuto zakořeněnou hrůzu, tuto silnou agorafobii.

Přesto, když byl v otevřeném prostoru během posledních dvou dnů, připadalo mu to téměř pohodlné.

Strach však pokořen nebyl. O tom byl přesvědčen. Dokázal ho sice potlačovat tím, že myslel na jiné věci, ovšem bouře ho ovládla celého a nic takového mu nedovolila.

To nesměl připustit. Kdyby totiž všechno selhalo - myšlení, pýcha, vůle - potom musí vsadit na stud. Nemůže se přece

zhroutit pod neosobním, nadřazeným pohledem robotů. Stud musí být silnější než strach. Cítil Daneelovu pevnou paži kolem pasu a stud mu zabránil udělat to, co právě teď nejvíc chtěl - otočit se a ukrýt svou tvář na robotově hrudi. Kdyby byl Daneel člověkem, určitě by neodolal -

Začal ztrácet kontakt se skutečností, protože si začal uvědomovat Daneelův hlas, jako by k němu doléhal až z velké dálky. Připadlo mu, že Daneel projevuje něco jako zmatek.

"Kolego Eliáš, slyšíte mě?"

Giskardův hlas, stejně vzdálený, rozhodl: "Musíme ho odnést."

"Ne," zadržel Baley. "Nechtě mě jít."

Možná ho ani neslyšeli. Možná ani nepromluvil, jenom to měl nejspíš v úmyslu. Cítil, jak ho zvedají ze země. Jeho levá ruka bezmocně visela vedle těla a on se ji ze všech sil snažil zvednout, položit ji na něčí rameno, znovu se napřímít alespoň od pasu nahoru, zatápat nohama po pevné zemi a napřímít se.

Ale jeho levá paže dál volně visela a její snaha nebyla k ničemu.

Uvědomoval si jen, že se pohybuje vzduchem a že na své tváři cítí vodní tříšť. Nikoli skutečnou vodu, nýbrž vlhký vzduch. Potom ucítil tlak čehosi tvrdého z levé strany a něčeho pružnějšího ze strany pravé.

Byl ve vznášedle, znovu zaklíněn mezi Giskarda a Daneela. Jediné, co si uvědomoval, bylo, že Giskard je velice mokrý. Ucítil, jak se přes něj valí proud horkého vzduchu. Baley se mohl domýšlet, zda se Venku již tolik setmělo nebo zda jej od Venku dělí filmem stékající vody pokryté okno, stejně tak však mohlo být zneprůhledněno -dokud nebylo skutečně neprůsvitné a vládu nepřevzala skutečná tma. Zaznamenal jemné zasvěštění trysky, když se vznášedlo zvedlo nad trávník a zhouplo se a zahřmění jakoby rázem pozbylo na své průraznosti.

Giskard se k němu otočil: "Omlouvám se za nepohodlí mého mokrého povrchu, pane. Uschnu ale rychle. Teď zde chvíli počkáme, dokud se nezotavíte."

Baleymu se dýchalo mnohem lehčeji. Díky uklidňujícímu okolí se začínal cítit dobře. Přesto si pomyslel: Dejte mě zpátky do Města. Zrušte celý Vesmír a nechtě vesmířany, ať si ho osídlí. Všechno, co potřebujeme, je Země.

Už když o tom přemýšlel, věděl, že je to ztřeštěnost, které není schopen uvěřit.

Cítil potřebu neponechat své mysli volný prostor.

Slabě se ozval: "Daneeli."

"Ano, kolego Eliáš."

"Ohledně Předsedy. Domníváš se, že Amadiro posoudil stav správně, když předpokládá, že Předseda ukončí vyšetřování, nebo jenom vyslovil své přání?"

"Může být, kolego Eliáš, že Předseda skutečně o této záležitosti s Dr. Fastolfeem a Dr. Amadirem promluví. To je obvyklá procedura pro urovnávání rozepří tohoto druhu. Jedná se o dlouhodobou tradici."

"Ale proč?" zeptal se Baley mdle. "Když už je Amadiro tak přesvědčen, proč Předseda vyšetřování jednoduše nezastaví?"

"Předseda," odpovídal Daneel, "je v obtížné politické situaci. Protože původně váš přílet na Auroru, o který zažádal Dr. Fastolfe, odsouhlasil, nemůže si nyní dovolit toto rozhodnutí tak náhle měnit. Dal by tím totiž najevo svoji nerozhodnost a oslabil by tím svoji pozici - a navíc by se tím mohl cítit oklamán i Dr. Fastolfe, který je stále vlivnou osobou vlády."

"Tak proč jednoduše Amadirovu žádost neodmítnete?"

"Dr. Amadiro je také vlivný, kolego Eliáš, a pravděpodobně bude ještě vlivnější. Předseda se musí pokusit vyslechnout obě strany, aby přinejmenším působil dojmem toho, že situaci před rozhodnutím zvážil."

"Na základě čeho?"

"Musíme předpokládat, že na skutkové podstatě tohoto případu."

"Takže já musím zítra ráno předstoupit před Předsedu s něčím, co ho přiměje k tomu, aby se přiklonil spíš na stranu Dr. Fastolfea než proti němu. Když se mi to podaří, bude to znamenat vítězství?"

"Předseda není všemocný," řekl Daneel, "ale jeho vliv je velký. Kdyby se přiklonil na stranu Dr. Fastolfea, potom by za současných politických podmínek Dr. Fastolfe pravděpodobně získal i podporu vlády."

Baley zjistil, že je opět schopen jasně uvažovat. "Což dost dobře vysvětluje, proč se nás pokusil zdržet. Předpokládal, že nemám Předsedovi co nabídnout, a tak mě jenom potřeboval zdržet, abych nestačil ještě něco v době, která mi zbývá, zjistit."

"Zdá se, kolego Eliáš, že tomu tak bude."

"A propustil mě až potom, kdy začal být přesvědčený, že tím dalším, co mě zdrží, bude bouře."

"Zřejmě, kolego Eliáš."

"V tom případě si tento přepych nemůžeme dovolit."

Giskardova otázka zněla klidně: "Kam si přejete jet, pane?"

"Zpátky do sídla Dr. Fastolfea."

"Nemůžeme ještě chvíli počkat, kolego Eliáš? Chcete snad Dr. Fastolfeovi říct, že nemůžete ve vyšetřování pokračovat?"

Baley ostře pronesl: "Proč bych to říkal?" Z jeho důrazného a rozzlobeného hlasu bylo zřejmé, že je již znovu při síle.

"Ptám se," vysvětloval Daneel, "jenom proto, že se bojím, že jste dosud nezapomněl na to, co vám Dr. Amadiro říkal o prospěchu Země."

"Nezapomněl," vyštěkl vztekale Baley, "a překvapuje mě, Daneeli, jak tě mohlo napadnout, že by mě to vůbec ovlivnilo. Fastolfe musí být očištěn a do Galaxie musí být vysláni osadníci ze Země. A hrozí-li při tom nějaké nebezpečí od globalistů, potom musí být podstoupeno."

"Ale v tom případě, kolego Eliáš, proč zpátky k Dr. Fastolfeovi? Nemyslím, že bychom mu chtěli sdělit něco důležitého."

Ještě než se ohlásíme u Dr. Fastolfea, nemůžeme se třeba vypravit jinam, kde bychom mohli ve vyšetřování pokračovat?"

Baley se na svém sedadle napřímil a položil ruku na nyní již zcela suchého Giskarda. Jeho hlas zněl naprosto normálně: "Jsem spokojen s tím, čeho jsme dosáhli, Daneeli. Pohněme se, Giskarde. Směrem k Fastolfeovu sídlu."

A po tom, co sešel pěsti a zatvrdil se, dodal: "Co víc, Giskarde, zprůhledni okna. Chci vidět té bouři do tváře."

62.

Aby se Baley připravil na zprůsvitnění, zadržel dech. Za chvíli již tahle malá krabice vznášedla přestane být uzavřená; za chvíli již neproniknutelné stěny zmizí.

Jen co se okna projasnila, zablesklo se tak náhle, že jediné, k čemu došlo, bylo zvýraznění temného světa v okolí.

Baley nedokázal zabránit tomu, aby se při pokusu obrnit se před zahřměním, které zanedlouho zaburácelo a zarachotilo, nepřikrčil.

Daneel se ho pokusil uklidnit: "Bouře se již nebude víc zhoršovat a naopak začne brzy ustupovat."

"Je mi jedno, jestli ustupuje nebo ne," pravil Baley přes chvějící se rty. "Pojedme. Pokračujme." Sám se pokoušel utvrdit v iluzi toho, že jako lidská bytost řídí roboty on.

Vznášedlo se mírně nadzvedlo a hned bylo strženo stranou, v důsledku čehož se naklonilo a Baley pocítil, jak je těžce mrštěn proti Giskardovi.

Baley stěžl vyslovil: "Narovnej ten vůz, Giskarde!"

Daneel položil svou ruku kolem Baleyho ramen a jemně ho zatlačil zpět. Druhá jeho ruka se zapírala o držadlo připevněné k rámu vznášedla.

"To nejde, kolego Eliáši," pověděl Daneel. "Je tam dost silný vítr."

Baley cítil, jak se mu naježily vlasy. "Chceš tím říct - že nás to odfouklo?"

"Ne, to samozřejmě ne," řekl Daneel. "Kdyby byl vůz antigravitační - taková technologie pochopitelně neexistuje - a kdyby byla vyeliminována jeho hmotnost a setrvačnost, potom by nás to odfouklo vzhůru jako pírkó. Nicméně tak jako naše plná váha, i když jsme zvednuti tryskami a drženi jimi ve vzduchu, tak i naše setrvačnost nám umožňují větru odolávat. I navzdory tomu nás však vítr může naklonit, třebaže zůstává i nadále pod Giskardovou kontrolou."

"Ani mi to tak nepříjde," Baley si uvědomoval slabě svištivý zvuk, při němž si představoval, jak se kolem trupu vznášedla kroutí vítr, jak nesouhlasí s tím, že mu něco překáží v jeho cestě. Potom se vznášedlo znovu naklonilo a Baley, který si v tomto nebude schopen sám pomoci nejspíš až do konce svého života, zoufale objal Daneela kolem krku.

Daneel chvíli počkal. Když Baley znovu nabral dech a jeho sevření přestalo být strnulé, Daneel se lehce z jeho sevření vymanil a místo toho jej k sobě těsněji přitáhl sám.

"Kolego Eliáši," spustil znovu Daneel, "aby Giskard udržel směr, musí větru čelit asymetrickým nařizením trysek. Ty musí být natáčeny k jedné straně a v důsledku toho se vůz proti větru naklání tak, aby se pak dokázal vyrovnat se silou a směrem měnícího se větru. Nikdo to není schopen zvládnout lépe než právě Giskard, ale ani on nedokáže zabránit občasným trhnutím a prudkým výkyvům. Musíte proto omluvit Giskarda, že se naší konverzace nebude účastnit. Musí věnovat svou pozornost výhradně vznášedlu."

"Je to - bezpečné?" Baley při pomýšlení na to, jak si s nimi pohrává vítr, zaznamenal lehké stažení žaludku. Byl upřímně rád, že již několik hodin nejedl. Nemohl - neodvážil se - projevit nějakou svou slabost, dokud byl omezen prostorem vznášedla. Právě tyto myšlenky ho znepokojovaly i nadále, a proto se pokusil přenést své soustředění někam jinam. Začal přemýšlet o pozemských expresních pásech, o přesunech z jednoho pohybujícího se pásu na rychlejší, a potom na další ještě rychlejší, a zase zpátky do pomalejších oblastí, o naučeném naklánění se do větru ať jedním, či druhým způsobem; do jednoho směru se člověk pohyboval rychleji (po pásech nazývaných normálně běžci) a na druhou stranu zase člověk zpomaloval. I Daneel to kdysi prováděl neomylně a bez zastavení.

Daneel byl schopen přizpůsobit se tomu úplně bez potíží a když spolu jednou jeli po pásech vedle sebe, zvládal to Daneel dokonale. Vždyť je to úplně totéž! Vznášedlo jako expresní pás. Úplně! Nebylo rozdílu!

Zas tak úplně stejné to samozřejmě nebylo. Ve Městě byla rychlost pásů omezena jejich počtem. Vítr tam foukal jenom jediným, předepsaným způsobem, byl plně závislý na pohybu pásů. Tady, v bouři, měl vítr svůj rozum a záviselo na mnoha dalších okolnostech (Baley se úmyslně pokoušel logicky uvažovat), které opět jakoby měly jenom svůj rozum - a Giskard to musel všechno brát do úvahy. To bylo všechno. Jinak to nebylo nic jiného než složitější expresní pásy. Pásky s rozličnou - a náhle se měnící - rychlostí.

Baley zašeptal: "Co když nás to odfoukne na strom?"

"To je velice nepravděpodobné, kolego Eliáši. Giskard je v tomto směru až příliš zkušený. A my jsme jenom těsně nad zemí, takže trysky zabírají naplno."

"Potom narazíme na skálu. A promáčkne se zespodu."

"Do skály narazit nemůžeme, kolego Eliáši."

"Proč ne? Jak vůbec Giskard ví, po čem jede?" Baley civěl do temnoty před sebou.

"Slunce teprve zapadá," řekl Daneel, "a proto kolem mraků ještě pořád nějaké světlo proniká. To stačí, abychom s pomocí předních světel viděli. A pokud se setmí ještě víc, rozsvítí silnější světla i Giskard."

"Jaká světla?" zeptal se Baley vzdorovitě.

"Vy je dost dobře nemůžete vidět, protože jsou založena na infračervených komponentech, které vnímají pouze Giskardovy oči, zatímco vaše už ne. Navíc to infračervené světlo je daleko pronikavější než světlo krátkovlnné, a proto je účinnější v dešti, mlze i při mrholení."

Baley i navzdory svému neklidu začal být opět zvědavý. "A tvoje oči, Daneeli?"

"Moje oči, kolego Eliáš, jsou sestrojeny tak, aby se co nejvíc podobaly lidským očím. Pro tuto chvíli je to možná i politováníhodné."

Vznášedlo se otřásl a Baley znovu zadržel svůj dech. Zašeptal: "Přesto, že oči robotů nikoli, tak oči vesmíranů se pozemskému slunci přizpůsobují i nadále. Což je dobré k tomu, aby jim to mohlo připomínat, že jejich předky byli Pozenšťané."

Jeho hlas se vytratil. Stmívalo se. Neviděl nic, vůbec nic. Nesouvislé blyskání totiž neumožňovalo nic zahlédnout. Jenom oslepovalo. Zavřel oči, ale ani to nepomáhalo. Pořád ještě byl nucen vnímat hrozivé, vyhrožující hřmění. Nemohou zastavit? Nemohou počkat, až se to nejhorší z bouře přezene?

Giskard náhle pronesl: "Vůz nereaguje, jak by měl."

Baley cítil, že jízda je stále rozháranější, jako kdyby stroj měl kola a oni přejížděli hrboly.

Daneel se zeptal: "Nemůže to být způsobeno bouří, příteli Giskarde?"

"Nemám ten pocit, příteli Daneeli. Ani nepovažuji za pravděpodobné, že by k poškození tohoto druhu mohlo dojít v průběhu této nebo jiné bouře."

Baley vnímal jejich výměnu poměrně obtížně. "Poškození?" zamumlal. "Jaké poškození?"

Giskard odpověděl: "Usuzuji na propouštějící kompresor, pane, ale jenom mírně. Určitě to nemůže být následek normálního proražení."

"A jak se to potom mohlo stát?" podivil se Baley.

"Možná úmyslné poškození. Mohlo k tomu dojít, zatímco vůz stál před Administrativní budovou. Také si uvědomuji, že nás po krátkou dobu sledovali, a to tak, aby nás nepředjeli."

"Proč, Giskarde?"

"Je možné, že čekají, až stroj přestane definitivně fungovat." Vznášedlo se pohybovalo stále nepravidelněji.

"Můžeš dojet k Dr. Fastolfeovi?"

"Nedomnívám se, pane."

Baley se pokusil přinutit svou otřesenou mysl k činnosti. "V tom případě je můj úsudek ohledně toho, proč nás Amadiro zdržoval, zcela chybný. Zdržoval nás kvůli tomu, aby zatím mohl jeden nebo i více jeho robotů poškodit naše vznášedlo tak, abychom uvázli někde uprostřed pustin a blesků."

"Proč by to dělal?" ptal se jakoby překvapeně Daneel. "Aby vás dostal? Přece vás již měl?"

"On nechce mne. Mne nechce nikdo," prohlásil Baley s jakýmsi stěží zřetelným nazlobením. "To nebezpečí hrozí tobě, Daneeli."

"Mně, kolego Eliáš?"

"Ano, tobě, Daneeli. Giskarde, vyber bezpečné místo, kde budeme moci klesnout a jakmile to uděláš, Daneel musí hned vystoupit a někde se bezpečně skrýt."

"To je nemožné, kolego Eliáš," odporoval Daneel. "Pokud se necítíte dostatečně zdravý, nemohu vás opustit - a zvláště když jsme pronásledováni a mohou vám ublížit."

Baley řekl: "Daneeli, tebe pronásledují. Ty musíš utéct. Kvůli mně. Já zůstanu ve vznášedle. Mně nehrozí nebezpečí."

"Jak tomu mám věřit?"

"Prosím! Prosím! Jak ti mám všechny ty spletitosti - Daneeli - vysvětlit?" Baleyho hlas byl naléhavě sebejistý - "Ty jsi tady ta nejdůležitější osoba, mnohem důležitější než Giskard a já dohromady. To není jenom proto, že bych se o tebe staral a že nechci, abys utrpěl nějakou újmu. Na tobě teď závisí osud celého lidstva. O mne se nestarej. Já jsem jediný člověk; v ohrožení jsou miliardy. Daneeli - prosím -"

63.

Baley cítil, jak se zhoupl dopředu a zase zpátky. Nebo to bylo vznášedlo? Už se rozbilo úplně? Nebo nad ním Giskard ztratil kontrolu? Neprovádí snad již úhybný manévry?

Baley se nestaral. Nestaral se! Jen ať se vznášedlo vybourá. Ať se rozbije na kousky. Zapomnění by jenom uvítal. Jen aby ho něco zbavilo toho hrozného strachu, té naprosté neschopnosti dohodnout se s Vesmírem.

Jedinou povinností je zabezpečit Daneelův útěk - do bezpečí. Ale jak?

Všechno bylo tak neskutečné a on nebyl schopen nic z toho těmhle robotům vysvětlit. Jemu bylo všechno jasné, ale jak to všechno sdělit těmto robotům, těmto nelidem, kteří nerozumí ničemu, jenom těm svým Třem zákonům, a kteří by klidně nechali celou Zemi a nakonec, jak by ukázal čas, i celé lidstvo odejít do pekel, a to jenom proto, že se budou starat o jediného člověka, o jediného, který je v jejich dosahu?

Proč museli být roboti vůbec vynalezeni?

Náhle a kupodivu mu na pomoc přišel ten zaostalejší z nich, Giskard.

"Příteli Daneeli," promluvil svým bezvýrazným hlasem, "já už vznášedlo v pohybu příliš dlouho neudržím. Snad bude vhodnější, když uděláš to, co ti navrhuje pan Baley. Dal ti dost silný příkaz."

"Mám ho zde zanechat, když se necítí dobře, příteli Giskarde?" otázal se Daneel zmateně.

"Ven do bouře ho s sebou vzít nemůžeš, příteli Daneeli. Navíc on vypadá tak zneklidněně, že pokud neodejdeš, může mu ublížit právě to, že zůstaneš."

Baley ožil. "Ano - ano -" podařilo se mu zaskřehotat. "Jak říká Giskard. A Giskarde, ty jdi s ním, ukryj ho, zajisti, že se nevrátí - a potom se vrať za mnou."

Daneel prudce zaprotestoval: "To nelze, kolego Eliáš. Nemůžeme vás nechat samotného, bez doprovodu, nechráněného."

"Žádné nebezpečí - já nejsem v nebezpečí. Udělej, co ti říkám -"

"Ti pronásledovatelé budou pravděpodobně roboti," promluvil Gis-kard. "Lidské bytosti by se do bouře bály vyjít. A

roboti panu Baleymu neublíží."

"Mohou ho odvést," tvrdil Daneel.

"Do bouře ne, příteli, pokud mu nebudou chtít zcela zřetelně ublížit. Já teď vznášedlo zastavím. Ty musíš být připraven udělat to, co ti pan Baley nařídil. Já také."

"Správně!" zašeptal Baley. "Správně!" Byl vděčný tomuto jednoduššímu mozku, kterému nebylo umožněno další rozšíření a kterému proto ve vztahu ke všemu dokonalejšímu chyběla jistota.

Neurčitě zauvažoval o Daneelovi, který byl lapen do svého rozhodování mezi Baleyho špatným zdravotním stavem a naléhavostí příkazu - a jeho mozek pod tímto rozporem jenom cvakal.

Baley přemítal: Ne, ne, Daneeli. Jenom dělej, co ti říkám a na nic se neptej.

Chyběla mu síla nebo spíš vůle, aby na to navázal, a ponechal příkaz i nadále pouhou myšlenkou.

Vznášedlo se žuchnutím a s krátkým, drsným zaskřípáním kleslo.

Dveře jak na jedné, tak na druhé straně, se rozlétly a potom se zase s mírným, naříkajícím zvukem zavřely. Roboti vystoupili. Se vši svou rozhodností, bez sebemenšího zaváhání se pohybovali tak rychle, jak by toho žádná lidská bytost schopná nebyla.

Baley se zhluboka nadechl a pokrčil rameny. Vznášedlo nyní skálopevně spočívalo na zemi.

Náhle si uvědomil, jak velké bylo vlastně utrpení, kterého se mu dostávalo kolébáním a poskakováním vozu, pocit neskutečnosti, vycházející z toho, že není součástí Vesmíru, že je jen hříčkou milosrdných, neživotných, neukázněných sil.

Ne, zatím ještě byl, a proto otevřel oči.

Vlastně si ani neuvědomil, že je zavřel.

Na obzoru se stále ještě blýskalo, hřmění již přecházelo v podobu dunění, zatímco vítr, až dosud daleko hůře vnímatelný, naopak zesílil.

Byla tma. Baleyho oči nebyly jiné nežli lidské, a tak žádné světlo, s výjimkou onoho příležitostného zablýsknutí, neviděl. Slunce již určitě zapadlo a mraky byly těžké.

Poprvé od chvíle, kdy opustil Zemi, byl sám!

64.

Sám! Také ovšem byl příliš unavený, příliš mimo sebe, aby byl schopen rozumové úvahy. I teď, když se pokoušel pochopit to všechno, co se stalo, co měl udělat a co udělá - když už měl po krk vymyšlení všech těch důvodů, kvůli kterým měl Daneel odejít.

Například se nezeptal, kde nyní je, jak je daleko od místa, ke kterému směřovali Daneel s Giskardem. Ani nevěděl, jak pracují určité části vznášedla. Nechtěl jím, samozřejmě, hýbat, ale mohl si aspoň, kdyby pocítil chlad, zatopit nebo topení ztlumit, kdyby mu bylo příliš teplo - ovšem jak, když ani nevěděl, na jaké příkazy stroj reaguje.

Nevěděl, jak zneprůhlednit okna, kdyby chtěl být uvnitř, nebo jak otevřít dveře, kdyby chtěl vystoupit.

Jedinou věcí, kterou teď mohl dělat, bylo čekat na Giskardův návrat. Giskard od něj ani nic jiného očekávat nebude.

Příkaz, který dostal, jednoduše zněl: Vrať se zpátky za mnou.

Nebylo ničím naznačeno, že by se měl někam přesouvat a Giskardova jasná a zmatkem nezatížená mysl si bude příkaz "Vrať se" vysvětlovat určitě tak, aby se vrátil ke vznášedlu.

Baley se s tím snažil vyrovnat. V jistém smyslu to čekání bylo úlevné; prozatím nemusel dělat žádná rozhodnutí, protože ani žádné rozhodnutí, které by snad mohl udělat, nebylo. Bylo úlevou zůstat sedět a cítit se v bezpečí a být přitom chráněn před hroznými blesky a rušivě dunivými zvuky.

Možná si dokonce mohl dopřát i spánek.

A náhle ztuhl. Odváží se toho?

Byli pronásledováni. Byli sledováni. Zatímco vznášedlo parkovalo a čekalo na ně venku před Administrativní budovou Institutu robotiků, bylo poškozeno a poškozovatelé ho bezpochyby brzy dostihnou.

Čeká i na ně, nejenom na Giskarda.

Nemohl si zatím onu mlhu svého utrpení prosvětlit? Stroj byl poškozen venku, před Administrativní budovou. Mohl to udělat kdokoli, ale nejpravděpodobnější bylo, že to udělal někdo, kdo věděl, že tam vůz byl - a kdo by to věděl lépe než Amadiro?

Amadiro měl v úmyslu zdržet ho, dokud nezačne bouře. To bylo očividné. On měl odjet v bouři a také v ní havarovat.

Amadiro studoval Zemi a její obyvatele; chlubil se tím. Takže dost dobře věděl, jaké potíže Pozemšťané obvykle Venku, a za bouře především, mají.

Byl si naprosto jistý, že Baley bude zachvácen dokonalou bezmocností.

Ale proč by to měl chtít?

Aby přivezl Baleyho zpátky do Institutu? Už ho měl, jenomže to byl Baley, který se plně ovládal a navíc s ním byli dva roboti, kteří ho byli připraveni tělesně chránit. Teď by to bylo něco zcela jiného!

Jestliže se vznášedlo porouchá v bouři, Baley bude vyřazen především psychicky. Možná bude dokonce i v bezvědomí, určitě však bude zcela neschopen odporovat tomu, aby byl odvezen zpět. A k němu dva roboti předměty. Protože, když bude Baley zřetelně neschopen čehokoli, bude jejich jediná vhodná činnost spočívat v tom, že budou pomáhat Amadirovým robotům.

Ve skutečnosti se ti dva vrátí spolu s Baleyem a budou proti tomu rovněž bezmocní.

A když se někdo zeptá, proč to Amadiro dělá, může říct, že se o Baleyho v bouři bál; že se ho pokoušel zdržet v Institutu, ovšem bezvýsledně; že za ním poslal své roboty, aby ho vystopovali a zajistili jeho bezpečnost; takže když vznášedlo v bouři ztroskotá, tyto roboti přivedou Baleyho zpět do bezpečí. A pokud nikdo nepochopí, že to byl právě

Amadiro, kdo vznášedlo poškodil (a kdo by tomu taky věřil - a jak to lze prokázat?), jediný možný ohlas veřejnosti bude, že Amadira pro jeho lidské cítění pochválí - o to překvapivější bude, že to všechno podnikne pro pozemského poločlověka.

A co udělá Amadiro s Baleym potom?

Nic kromě toho, že si ho bude tiše a bezmocně hlídat, dokud bude třeba. Baley samotný obětí vůbec nebyl. Na tom to stálo.

Amadiro také bude mít dva roboty a ti budou stejně tak bezmocní. Jejich příkazy je donutí chránit Baleyho, a pokud by Baley byl zcela neschopen čehokoli, budou o něj pečovat přesně podle Amadirových příkazů, které budou zjevně a očividně Baleymu prospívat. A ani samotný Baley by nejspíš nebyl schopen jim nějaké příkazy vydat - zvláště kdyby třeba byl pod vlivem uklidňujících léků.

Jasně! Jasně! Amadiro sice Baleyho, Daneela a Giskarda již měl - ale dost nevhodně. Proto je poslal do bouřky, aby je mohl přivést zpět a dostal je znovu - tentokrát již za výhodnějších podmínek. Zvláště Daneela! A právě Daneel byl tím klíčem.

Jisté bylo, že je i Fastolfe bude hledat a že je nakonec nalezne a také zachrání, ovšem v tu dobu již může být příliš pozdě.

A jaké má Amadiro s Daneelem úmysly?

Baley, s rozbolavělou hlavou, byl přesvědčen, že to ví - ale jak by to mohl přesvědčivě prokázat?

Víc přemýšlet nedokázal. Kdyby tak mohl zneprůhlednit okna, potom by si svůj malý vnitřní svět stvořil znovu, svět uzavřený a nehybný, a v něm by potom snad byl schopen ve svých úvahách pokračovat.

Jenomže jak okna zneprůhlednit? Takže mohl jenom sedět a sledovat, jak za těmi okny bouře ochabuje, poslouchat, jak déšť tato okna bičuje, sledovat blednoucí blesky a poslouchat hučící hřmění.

Pevně sevřel oční víčka. I za nimi si lze udělat tmu, ovšem spát se neodvážil.

Dveře na jeho pravé straně se otevřely. Uslyšel vzdechu podobný zvuk, který otevření způsobovalo. Ucítil chlad, dovnitř pronikl vlhký vánek, teplota poklesla, zalétl sem ostrý pach zeleně a vlhka, který přehlušil těžký a přátelský pach oleje a čalounění; ty mu připomínaly Město, jež by opět rád navštívil.

Otevřel oči a měl dojem, že na něj civí něco na způsob robotí tváře - uhýbající stranou, přesto ve skutečnosti nehybná. Baleymu se zatočila hlava.

Robot, viděný pouze jako tmavší stín na pozadí temnoty, se zdál být velký. Promluvil: "Promiňte, pane. Vy nejste doprovázen dvěma roboty?"

"Odešli," zamumlal Baley, přičemž se snažil tvářit co možná nejméně schopně. Uvědomil si, že to zas tolik námahy nevyžaduje. Jasný blesk z nebe mu zaútočil na nyní zpola otevřená víčka.

"Odešli! Odešli kam, pane?" A potom, zatímco čekal na odpověď, řekl: "Nejste nemocný, pane?"

Baley pocítil uvnitř sebe lehký dotyk zadostiučinění, že je i nadále schopen uvažování. Kdyby robot nebyl podřízen žádným zvláštním příkazům, byl by nucen ze všeho nejdříve projevit pozornost o Baleyho příznaky slabosti. Vzhledem k tomu, že se zeptal nejdříve na roboty, bylo zřejmé, kterým směrem jsou jeho úkoly upřednostněny. To souhlasilo. Pokusil se předstírat síly a svou obvyklou pohodu, kterých se mu nedostávalo, a odpověděl: "Jsem v pořádku. Nemusíte se se mnou znepokojoval."

Normálního robota by to nemohlo přesvědčit, tenhle však měl zesílenou vazbu na Daneela (pravděpodobně), takže to přijal. Jenom se zeptal: "Kam odešli roboti, pane?"

"Zpátky do Institutu robotiky."

"Do Institutu? Proč, pane?"

"Volal je Mistr robotiky Amadiro a nařídil jim, aby se vrátili. Já tu na ně čekám."

"Ale proč jste nešel s nimi, pane?"

"Mistr robotiky Amadiro si nepřál, abych se vystavoval bouře. Přikázal mi, abych počkal tady. Já se jenom řídím příkazy Mistra robotiky Amadira."

Doufal, že opakování veleváženého jména včetně čestného titulu spolu se slovem příkaz, bude mít na robota žádoucí vliv a přesvědčí ho, aby Baleyho ponechal tam, kde je.

Na druhou stranu, jestliže byl pečlivě náukolován, aby přivedl Daneela nazpět, tak pokud by teď nabyl přesvědčení, že Daneel již na cestě do Institutu je, může u něj dojít k zesílení síly příkazu spojeného s robotem. Potom by měl znovu čas zabývat se Baleym.

Robot řekl: "Ale nevypadáte, že byste byl v pořádku, pane."

Baley pocítil další závan uspokojení. "Jsem v pořádku."

Za robotem zahlédl ve shluky několik dalších robotů - nedokázal je spočítat - jejichž tváře občas osvětlily náhodné blesky. Teď, když se již Baleyho oči znovu přizpůsobily temnotě, uviděl jejich matně se lesknoucí oči.

Otočil hlavu. Roboti byli i u levých, doposud zavřených dveří.

Kolik jich Amadiro poslal? Budou muset být vráceni násilím, ukáže-li se to nezbytné?

Nadechl se. "Příkazy Mistra robotiky Amadira zněly, že se moji roboti mají vrátit do Institutu a já že tu na ně mám čekat. Vy vidíte, že oni se vracejí a já že tu čekám. Pokud jste byli posláni na pomoc a máte-li vůz, potom najděte roboty, kteří jsou na cestě zpátky, a dopravte je tam. Tohle vznášedlo je totiž mimo provoz." Pokusil se to všechno vyslovit, aniž by zaváhal, a pokud možno tak rozhodně, jak jen člověk mohl být schopen. Neuspěl však docela tak, jak si představoval.

"Oni se vrátili pěšky, pane?"

"Najděte je." Obrátil se k nim znovu Baley. "Vaše příkazy jsou jasné."

Zaváhali. Zřetelně zaváhali.

Baleymu konečně došlo, že by měl pohnout pravou nohou - doufal, že to zvládne co nejpřirozeněji. Měl to udělat už

dřív, ale jeho tělo nereagovalo na jeho myšlenky právě nejpříhodněji.

Roboti ještě stále váhali a Baleyho to dost trápilo. Nebyl vesmířan. Neznal vhodná slova, vhodný tón, vhodné chování, s jejichž pomocí by roboty zvládl s patřičným výsledkem. Zkušení robotici dokáží jenom gestem, přizvednutím obočí, vést robota jako loutku, jako loutku na šňůrkách. Zvláště byl-li robot sestrojen podle jejich návrhu.

Baley byl ovšem jenom Pozenšťan.

Zamračil se - v jeho pozici to nebylo nic obtížného - a unaveně zašeptal: "Jděte!" a pokynul rukama.

Snad ta poslední maličkost dodala jeho příkazu patřičnou váhu - nebo jenom jednoduše nastala chvíle, kdy pozitronické obvody robotů dospěly přes napětí a zpětné napětí k rozhodnutí, jak si všechny ty příkazy dát do souvislostí Tří zákonů.

Tak či onak došlo k tomu, že jejich myšlenky se urovnaly a další váhání už odpadlo. Vydali se zpět ke svému vozu, ať již jím bylo cokoli a stál kdekoli, a to takovou rychlostí, že to téměř vypadalo, jako by se rozplynuli.

Dveře, které robot přidržoval otevřené, se nyní samy od sebe zavíraly. Baleymu se již podařilo vsunout nohu do dráhy jejich pohybu. Jenom by ho zajímalo, zda mu nohu useknou čistě, nebo dojde k drcení kostí, ale neuhnul. Byl přesvědčen, že žádný vůz nebude nikdy navržen tak, aby páchal takováto neštěstí.

Znovu osaměl. Přinutil roboty, aby opustili lidskou bytost, která se zjevně necítila v pořádku, a to tak, že si jako jejich oprávněný robotí mistr pohrál se silou příkazu, když se rozhodl zesílení Druhého zákona využít ve svůj vlastní prospěch - a dostal se až k místu, kde se Baleyho očividně lži plně podřídily Prvnímu zákonu.

Podařilo se a Baleye zasáhlo odměřené sebeuspokojení - a rovněž si uvědomil, že dveře, které se měly se zhoupnutím zavřít, jsou i nadále pootevřené - a noha zůstala v naprostém pořádku.

65.

Baley ucítil, jak se mu kolem nohy ovíjí chladný vzduch a jak ji skrápí studená voda. V druhém případě se sice jednalo o děsivě nenormální uvědomění, ovšem to, aby se dveře zase zavřely, si nemohl dovolit vzhledem k tomu, že neví, jak je otevřít. Jak vlastně dveře otevřeli roboti? Pro příslušníky této kultury to nespíš žádná záhada nebyla, ovšem v textech, v nichž se dočítal o aurorském životě, žádný návod, jak otevírat dveře normálního vznášedla, nenalezl. Všechno důležité je považováno za samozřejmé. Předpokládá se, že to víte, přestože jste teoreticky teprve informováni.

Zatímco o tom přemýšlel, prohmatával si kapsy, třebaže bylo dost obtížné nějakou kapsu vůbec najít. Nebyly na správných místech a byly uzavřeny tak, že pokud je chtěl člověk otevřít, musel s nimi zápolit, dokud neobjevil ten přesný pohyb, kterým se mu to konečně podařilo. Vytáhl kapesník, zmuchlal ho a položil mezi dveře a ostění tak, aby se dveře nemohly zcela dovřít. Nohu vyndal teprve potom.

A teď myslet - dokud to jde. Nebyl důvod nechávat dveře otevřené, kdyby neměl v úmyslu vystoupit. Měl však nicméně nějaký důvod, aby vystupoval?

Když počká tam, kde právě je, Giskard se nakonec vrátí a odvede ho pravděpodobně do bezpečí.

Odváží se čekat?

Ani nevěděl, jak dlouho to může Giskardovi trvat, než se mu podaří skrýt Daneela v bezpečí a vrátí se zpět.

Stejně tak ovšem nevěděl, jak dlouho potrvá, než roboti, kteří je pronásledovali, pochopí, že Daneela s Giskardem na cestě vedoucí k Institutu nenajdou.

Bylo zcela nemožné, že by se Daneel s Giskardem vydali při své cestě k útočišti zpět k Institutu. Baley jim sice ve skutečnosti nic nenařídil -co kdyby se potom jednalo o jediný vhodný směr? - Ne! Nemožné!

Baley v tichém popření této možnosti potřásl hlavou a na oplátku ucítil bolest. Položil tam ruce a zatnul zuby.

Jak dlouho budou pronásledující roboti pokračovat, než dojdou k tomu, že je Baley oklamal - nebo byl sám oklamán?

Vrátí se potom a zajistí ho, velmi zdvořile a s plnou péčí tak, aby mu neublížili? Ubránil by se jim, kdyby tvrdil, že bude-li vystaven bouři, zemře?

Uvěří tomu? Podají o tom zprávu do Institutu? Určitě to udělají. A přijedou potom lidé? Těm už o jeho blaho tolik nepůjde.

Jestliže však Baley z vozu vystoupí a objeví mezi okolními stromy nějaké skryté místo, v mnohém tím pronásledovatelům své objevení ztíží - a získá čas.

Zároveň to však bude těžší i pro Giskarda, ten má ovšem, co se ochrany Baleyho osoby týče, mnohem silnější příkazy, nežli tito pronásledující roboti. Prvotním úkolem toho prvního bude objevit Baleyho - těch druhých objevit Daneela.

Kromě toho byl Giskard programován Fastolfeem samotným a Amadiro, jakkoli zkušený, se mu v tomto směru rovnat nemohl.

Potom určitě budou všechny věci tak, jak mají být, a Giskard tu bude dřív, než to mohou dokázat ti druzí roboti.

Ale bude skutečně všechno tak, jak být má? Baley nebyl s to zbavit se cynismu a pomyslí si: Jsem naprosto k nepoužití a neschopen jakéhokoli přemýšlení. Jenom se zoufale chápu čehokoli, co by mě utěšilo.

Co potom ovšem může dělat víc, než hrát o naději, o níž si učinil představu, že nadějí skutečně je?

Opřel se o dveře a byl Venku, v prostoru. Kapesník spadl do mokré, páchnoucí trávy a on se pro něj bez váhání sehnul dolů, aby se s ním posléze od vozu odpotácel.

Své mu dopřávaly nárazy deště, kterými byla smáčena jeho tvář a ruce. Po chvíli se mu mokré šaty přilepily k tělu a on se začal třást chladem.

Protrhávající se obloha byla znovu probodnuta bleskem - příliš náhle na to, aby dokázal zavřít oči - a po něm následovalo tak ostré zahřmění, že stačil jenom ztuhnout hrůzou a zakrýt si rukama uši.

Bouře se vracela? Nebo k němu ten zvuk dolehl takovou silou proto, že byl Venku?

Pohnul se. Vydal se pryč od vozu, aby ho pronásledovatelé nemohli tak snadno znovu objevit. Nesmí váhat a zůstat v jeho blízkosti, jinak přece mohl zůstat uvnitř - a suchý.

Pokusil se otřít si obličej kapesníkem, ale ten byl stejně mokrý, jako byla mokrá jeho tvář, takže toho zanechal. Bylo to zbytečné.

Kráčel dopředu s rozpřaženýma rukama. Kde je měsíc, obíhající Auroru? Jeho světlo by nyní rád uvítal. Ale k čemu ta otázka? I kdyby přece na obloze nakrásně byl, zakrývaly by ho mraky.

Něco ucítil. Neviděl nic, ale poznal drsnou stromovou kůru. Nepochybně strom. Dokonce i člověk z Města by to poznal.

A pak si vzpomněl, že blesk je schopen do stromu udeřit a že může zabíjet i lidi. Nedokázal se však již upamatovat, zda někde četl popis toho, jak zásah bleskem vypadá, nebo jestli se mu dá nějak předejít. Na Zemi nevěděl o nikom, do koho by uhodilo.

Cítil, jak se pohybuje kolem stromu, a zažíval při tom muka obav a strachu. Byl už alespoň v půli cesty svého putování? Dopředu!

Porost zhoustl a on jím jen těžko pronikal. Jako by se po něm sápalý kostnaté, chňapající prsty. Netrpělivě zabral a uslyšel zvuk trhajícího se oděvu.

Dopředu!

Cvakal zuby a celý se chvěl.

Další blesk. A vůbec to nebylo špatné. Na okamžik zahlédl svoje okolí.

Stromy! Několik. Byl uprostřed skupiny stromů. Bylo víc stromů nebezpečnějších než jenom jeden, kdyby se blesk rozhodl?

Nevěděl.

Pomohlo by, kdyby se stromu nedotýkal?

Ani tohle nevěděl. Ke smrti bleskem ve Městech jednoduše nedocházelo a v historických románech - a občas i v historii - se o tom nikdy v detailech nezmiňovali.

Vzhlédl k temnému nebi a cítil, jak je to, co padá dolů, mokré. Mokřýma rukama si otřel mokré oči.

S pomocí vysokého nakračování klopýtal dál. V jednu chvíli přebrodil úzký proud vody, který klouzal přes oblázky, skrývající se pod ním.

Jak zvláštní! A navíc ho zamokřil ještě víc, než byl.

Pokračoval dál. Roboti už ho nenajdou. A Giskard?

Nevěděl, kde je. Ani kam šel. Ani jak daleko se nachází od čehokoli.

Kdyby se chtěl vrátit zpátky do vozu, už by to nedokázal.

Kdyby se pokoušel najít sám sebe, už by to nedokázal.

A bouře nikdy neskončí a on se nakonec rozpustí, rozteče v pramíncích a nikdo už ho nikdy nenajde. A na částice rozpuštěný si to namíří do oceánu.

Mají na Auroře oceán? Samozřejmě, že ano! A větší než na Zemi. A na pólech mají víc ledu.

Aha, tedy bude zanesen k ledu a tam zmrzne, blyštivý v chladném oranžovém slunci.

Rukama se znovu dotkl stromu - mokré ruce - mokrý strom - rachot hromu - zvláštní, že neviděl blesk - blesk přichází vždycky dřív - to do něj uhodilo?

Necítil nic - jenom zemi.

Zemi pod sebou, do jejíhož chladného bláta zarýval prsty. Natočil hlavu tak, aby mohl dýchat. To už bylo pohodlnější.

Dál už chodit nemusel. Už mohl jenom čekat. Až ho najde Giskard.

Náhle si tím byl hrozně jistý. Giskard ho musí najít, protože -

Ne, zapomněl proč. To už je podruhé, co něco zapomněl. Předtím když usínal - Bylo to zase to, co zapomínal pokaždé? Stejná věc?

Na tom nezáleží.

To bude v pořádku - všechno -

A on tam leží, sám v dešti u kmene stromu, a zatímco kolem řádí bouře, on o sobě ani neví.

ZNOVU GLADIA

66.

Když se později za tím ohlížel a pokusil se odhadovat, jak dlouho co trvalo, došel k závěru, že v bezvědomí nebyl méně než deset minut a déle než minut dvacet.

V tu chvíli to ovšem mohlo být rozpětí od nuly až k nekonečnu. Slyšel hlas. Jednotlivá slova nerozeznával, slyšel jenom hlas. Trochu ho mátl, že zněl podivně, všechno se však vyřešilo v okamžiku, kdy s uspokojením zjistil, že se jedná o hlas ženský.

Chopily se ho čísi paže, zvedly ho a vlekly. Jedna paže - jeho paže - se houpala nad zemí. Hlava mu volně visela dolů.

Pokusil se vzchopit, ale marně. Znovu se ozval ženský hlas.

Unaveně otevřel oči. Uvědomoval si chlad a vlhko a najednou mu došlo, že voda už ho víc nesmáčí. A navíc už kolem něj nebyla taková tma, alespoň ne úplná. Rozeznával matné světlo a v něm uviděl robotí tvář.

Poznal ho. "Giskarde," zašeptal a zároveň si vzpomněl na bouřku a let. A Giskard se k němu dostal jako první; našel ho dřív než ti druzí roboti.

Baley si spokojeně pomyslí: Věděl jsem, že to tak bude.

Dovolil, aby se jeho oči znovu zavřely a pocítil při tom, jak se s ním někdo rychle pohybuje, mírně - nicméně přesto nevyváženě, což znamená, že ho nesou. Potom zastavili a pomalu ho skládali, dokud neležel na něčem příjemně teplém a pohodlném. Věděl, že se jedná o sedadlo vozu, které zakrývala snad osuška. Ani se nesnažil přijít na to, proč se tak

domnívá.

Potom k němu dolehl vjem hladkého pohybu vzduchem a ucítil na tváři a rukou jemnou savou tkaninu, potom mu byla jedním trhnutím rozevřena blůza, na hrud' mu dolehl chladný vzduch a hned nato opět savá látka.

Po tomto opět přestal vnímat.

Byl v sidle. Když občas otevřel oči, vnímal krátké záblesky na stěnách, osvětlení, předměty (zařízení rozmanitých tvarů). Cítil, jak ho postupně zbavují oblečení, a učinil několik nevýrazných a neúspěšných pokusů o spolupráci, potom ho zaplavovala teplá voda a přitom ho mocně drhli. Pokračovalo to a pokračovalo a on nechtěl, aby to někdy skončilo.

V jednu chvíli, kdy byl opět schopen alespoň chabě uvažovat, se chytil ruky, která ho držela. "Giskarde! Giskarde?"

"Tady jsem, pane," uslyšel Giskardův hlas. "Giskarde, je Daneel v bezpečí?" "Je v naprostém bezpečí, pane."

"Dobře." Baley znovu zavřel oči a zatímco ho osušovali, nepokoušel se o nic. Cítil, jak se otáčí a převrací v proudu teplého vzduchu a potom jak ho znovu oblékají, tentokráte do jakoby nahřátého roucha.

Nádherné! Nic takového se mu od doby, kdy byl dítětem, nestalo a náhle mu začalo být takovýchto dětí líto, protože ty si to nejsou schopny dostatečně uvědomit a mít z toho potěšení.

Nebo si to uvědomují? Nebyla skrytá vzpomínka na toto dětské potěšení něčím určujícím pro chování dospělého?

Nebo byly tyto jeho současné pocity jenom vyjádřením touhy být znovu dítětem? Uslyšel ženský hlas. Matka? Ne, ta to být nemohla.

Mami?

Ted' seděl v křesle. Nezbyvalo, než přistoupit na to, že jeho krátké, šťastné období oživeného dětství se nachýlilo ke svému konci. Musel se vrátit do smutného světa sebeuvědomění a samostatnosti.

Ale ten ženský hlas. - Komu patřil?

Baley otevřel oči. "Gladia?"

67.

Byla to otázka, dokonce překvapivá otázka, ovšem uvnitř sebe nebyl nijak překvapen. Když to znovu promyslel, bylo mu jasné, že její hlas poznal už předtím.

Rozhlédl se kolem. Giskard stál ve svém výklenku, ale toho minul -nejdřív to nejdůležitější.

"Kde je Daneel?" zeptal se.

Odpověděla mu Gladia. "Sám se očistil a osušil v robotí části a suší si oblečení. Je obklopen mým domácím služebnictvem a to má své instrukce. Mohu vám říci, že nikdo nezasevěný se v tuto chvíli bez našeho vědomí nepřiblíží mému sídlu na víc než padesát metrů, ať již by šel odkudkoli. Giskard je stejně tak očištěn a osušen."

"Ano, to vidím," poznamenal Baley. Ale o Giskarda se nezajímal, pouze o Daneela. Ulevilo se mu, když se zdálo, že Gladia nezbytnost chránit Daneela přijala a on že nemusí všechno složitě vysvětlovat.

Ještě pořád však viděl v bezpečnostní stěně mezeru a kvůli ní se mu do hlasu vloudila známka nevrlosti: "Proč jste ho opustila, Gladie? Po tom, co jste odešla, nezůstala v domě žádná lidská bytost, která by mohla zastavit skupinu robotů z Venku. A ti mohli Daneela odvést násilím."

"Nesmysl," prohlásila Gladia kurážně. "Nebyli jsme pryč dlouho a o všem byl informován Dr. Fastolfe. Dost jeho robotů se připojilo k mým a navíc zde může být, bude-li to nutné, za pár minut - a docela ráda bych viděla bandu cizích robotů, jak mu odolává."

"Viděla jste Daneela od té doby, kdy jste se vrátila, Gladie?"

"Ovšemže. Je v bezpečí, říkám vám."

"Děkuji!" Baley se uvolnil a zavřel oči. Kupodivu ho napadlo: Nebylo to tak hrozné.

Samozřejmě, že nebylo. Byl přece zachráněn, ne? Když na to pomyslel, něco uvnitř něj se zasmálo a bylo potěšeno. Byl přece zachráněn, ne?

Otevřel oči a promluvil: "Jak jste mě našla, Gladie?"

"To Giskard. Přišli sem - oba - a Giskard mi všechno rychle vysvětlil. Zařídila jsem všechno ohledně Daneelovy bezpečnosti, ale ten se nehnul, dokud jsem mu neslíbila, že přikážu Giskardovi, aby se vrátil za vámi. Byl velmi výmluvný. Jeho reakce v souvislosti s vámi jsou velice intenzívní, Eliáši.

Daneel zde samozřejmě zůstal. Byl z toho dost nešťastný, ale Giskard trval na tom, abych mu co možná nejdůrazněji přikázala, aby tady zůstal. Vy jste musel dát Giskardovi nějaké obzvlášť silné příkazy. Potom jsme se spojili s Dr. Fastolfeem a nakonec použili mého vznášedla."

Baley zakroutil unaveně hlavou: "Takhle jste, Gladie, postupovat neměla. Vy jste měla zůstat tady, zajišťovat Daneelovu bezpečnost."

Gladiiu tvář zkrivil úšklebek. "A nechat vás umírat v bouři, jak jsme mohli předpokládat? Nebo vás nechat zadržet nepřáteli Dr. Fastolfeem? A zaznamenat to všechno do svého deníčku? Ne, Eliáši, bylo mě třeba, abych vás zbavila všech těch cizích robotů, kteří vás mohli objevit dřív. Možná, že úplně všechno bych nezvládla, ovšem spousta Solariánců je schopna zvládnout i gang robotů, abych tak řekla. Byli jsme na to připraveni."

"A jak jste mě našla?"

"To až tak těžké nebylo. Ve skutečnosti ani vaše vznášedlo daleko nebylo, takže bychom k němu mohli klidně i dojít, nebýt té bouřky. My -"

"Chcete tím říct, že jsme dojeli až téměř k Fastolfeovi?" skočil jí do řeči Baley.

"Ano," přikývla Gladia. "Ani vaše poškozené vznášedlo nebylo až tolik poškozené, že byste byli nuceni přistávat dřív nebo je snad Giskard svou zručností udržel v chodu dostatečně dlouho, než vůbec ti vandalové předpokládali. Což bylo dobré. Kdybyste museli přistát blíž Institutu, dostali by vás všichni. Nicméně mým vznášedlem jsme se dopravili

až tam, kde jste zůstali. Giskard to samozřejmě věděl, a tam jsme vystoupili -"

"Ale to jste musela promoknout, Gladie, ne?"

"Ani trochu," odvětila. "Měla jsem s sebou velkou protidešťovou clonu a také světelné pole. Boty mám zašpiněné blátem a trochu zamočené nohy, protože jsem neměla čas přestříknout je latexem, ale jinak se nic nestalo. - Prostě byli jsme zpátky u vašeho vznášedla ani ne za půl hodiny po tom, co vás tam zanechali Daneel s Giskardem, a vy jste tam samozřejmě nebyl."

"Pokusil jsem se -" začal Baley.

"Ano, my víme. Mne napadlo, že vás - ti druzí - odvezli, protože Giskard říkal, že vás pronásledovali. Ale Giskard našel asi padesát metrů od vznášedla váš kapesník a prohlásil, že jste se musel zatoulat právě tím směrem. Řekl také, že to bylo nelogické, ale že lidské bytosti občas nelogické bývají, takže jsme vás začali hledat. Hledali jsme vás - oba - s pomocí světelného pole, ovšem byl to Giskard, kdo vás našel. Řekl, že svým infračerveným zařízením vidí vaše tělo u kmene stromu, a tak jsme vás přivezli zpět."

"Čím byl můj odchod tak nelogický?" zajímal se Baley rozmrzele.

"To neřekl, Eliáš. Můžete se ho zeptat?" ukázala směrem ke Giskardovi.

Baley se na něj zahleděl. "Giskarde, jak je to?"

Giskardova nezáúčastnost vzala rázem za své a jeho oči zamířily k Baleyemu. Vzápětí promluvil:

"Cítil jsem, že jste se vydal do bouře zbytečně. Kdybyste počkal na místě, přivezli bychom vás sem dříve."

"Dřív by mě dostali ti druzí roboti."

"To udělali - ale vy jste je poslal pryč, pane."

"Jak to víš?"

"Z obou stran dveří byla spousta robotích stop, pane, ale uvnitř vozu žádné stopy po vlhkosti nebyly. Ty by tam musely být, kdyby vás někdo chtěl vytáhnout mokřýma rukama ven. Předpokládal jsem, že dobrovolně jste ze vznášedla nevystoupil, abyste se k nim přidal. A protože jste je poslal pryč, nemusel jste se obávat, že se k vám zase rychle vrátí, pokud byl jejich zájmem Daneel - podle vašeho vlastního odhadu situace - a ne vy. Kromě toho jste si mohl být jistý, že já budu brzy zpátky."

Baley zamumlal: "Já jsem si to zdůvodnil přesně takhle, ale napadlo mě, že tohle matoucí východisko by mi mohlo pomoci ještě víc. Udělal jsem, co mi přišlo nejvýhodnější, a ty jsi mě přesto našel."

"Ano, pane."

"Ale proč jste mě přivezli sem?" pokračoval v otázkách Baley. "Když jsme byli blízko Gladiina sídla, byli jsme stejně tak daleko, pokud ne blíž, i sídlu Dr. Fastolfea."

"Ne tak docela, pane. Toto sídlo bylo blíže a já z vašich naléhavých příkazů usoudil, že pro zajištění Daneelovy bezpečnosti je vhodná každá chvíle. Daneel s tím souhlasil, přestože vás téměř odmítal opustit. Když už byl tady, domníval jsem se, že i vy tady budete chtít být, abyste se v případě potřeby mohl o jeho bezpečnosti ujistit přímo." Baley podrážděně přikývl. Stále ještě ho znepokojovala ta poznámka o jeho nelogičnosti: "To jsi udělal dobře, Giskarde."

Gladia pronesla: "Nepotřebujete vidět Dr. Fastolfea, Eliáš? Mohla bych ho sem přivolat. Nebo byste ho mohl vidět trojrozměrně."

Baley se ve svém křesle opět zaklonil. Dopřál si krátkou chvíli, aby si uvědomil, že jeho myšlenkové pochody jsou dost otupené a že je velice unavený. Tahle chvíle by pro rozhovor s Dr. Fastolfeem nebyla ta nejvhodnější. Zavrtěl hlavou:

"Ne. Uvidím se s ním zítra po snídani. Na to je času dost. A potom, myslím, uvidím taky toho muže, Keldena Amadira, vedoucího Institutu robotiky. A nejvyššího oficiála - jak mu říkáte? - Předsedu. Ten tam bude také, předpokládám."

"Vypadáte unaveně, Eliáš," řekla Gladie. "Je jasné, že my tady ty mikroorganismy - bakterie a viry - které máte vy na Zemi, nemáme a vy jste byl očištěn, takže žádnou nemocí, jakými je zaplavena vaše celá planeta, jste onemocnět prostě nemohl, a tak nezbyvá jiná možnost, než že jste unaven."

Baley si pomyslel: Po tomhle všem žádné nachlazení? Žádná chřipka? Žádný zápal plic? Něco na těch Vnějších světech přece jenom bude.

"Připouštím, že jsem unavený," prohlásil, "ale to se dá napravit chvilkou oddychu."

"Nemáte hlad? Je doba večeře."

Baley se zašklebil. "Na jídlo se vůbec necítím."

"Nejsem si jistá, jestli je to nejmoudřejší. Nechcete třeba jenom něco lehkého nebo trochu horké polévky? To by vám jenom prospělo."

Baley pocítil nutkání k úsměvu. Mohla sice být Solariánkou, ale vzhledem k daným okolnostem teď promluvila přesně jako Pozemšťanka. Nečekal nic jiného, než že to bude stejnou měrou platit i pro Aurofanky. Jsou určité věci, kterých se kulturní rozdíly nedotkly.

Otázal se tedy: "A vy máte tu polévku po ruce? Nerad bych byl na obtíž."

"Copak můžete být na obtíž? Mám sloužící - sice ne tolik jako na Solarii, ale na to, abych mohla vydat příkaz k přípravě nějakého rozumného jídla, přece jen dost. Teď si sedněte támhle a řekněte mi, jakou polévku máte rád. O všechno bude hned postaráno."

Baley nedokázal odolat: "Slepičí?"

"No ovšem." Potom nevinně dodala: "Přesně tu jsem očekávala - s kousky kuřete, aby byla výživná."

Mísu před něj předložili s rychlostí až překvapující. "Vy nebudete jíst, Gladie?" pronesl.

"Já jsem již jedla, když vás koupali a ošetřovali."

"Ošetřovali?"

"Jenom rutinní biochemická úprava, Eliáš. Byl jste na tom dost špatně psychicky, a tak jsme chtěli předejít nežádoucím

reakcím. Jezte!"

Baley pokusně nabral plnou lžici. Nebyla to špatná slepičí polévka, třebaže byla jako všechna aurorská jídla kořeněná o něco víc, než měl Baley rád. Nebo možná jenom bylo koření, které používali, jiné.

Náhle si vzpomněl na svoji matku - zkratová vzpomínka na dobu, v níž byla jeho matka dokonce ještě mladší, než je nyní on sám. Vybavil si, jak nad ním stávala, když se vzpíral jíst svou "chutnou polévku".

Ríkávala mu: "No tak, Eli. Tohle je pravá slepičí polévka a je moc drahá. Ani vesmířané nemají nic lepšího."

Nemají. Napříč mnoha lety na ni do svých vzpomínek zavolal: Mami, nemají!

Skutečně! Kdyby nemusel spoléhat výlučně na svou paměť, kdyby měl možnost vrátit se do svého mládí a mohl ještě jednou ochutnat svou dosud nezmlsanou chuť slepičí polévku své matky, určitě by byla nejlepší.

Usrkl ještě jednou a pak znovu - a když končil, jenom stydlivě zašeptal: "Nebylo by tam ještě trochu?"

"Kolik jen chcete, Eliáší."

"Jenom trochu."

Když dojídal, Gladia se na něj zahleděla: "Eliáší, to setkání zítra ráno-"

"Ano, Gladie?"

"Myslíte, že tím vyšetřování skončí? Víte už, co se stalo Janderovi?"

Baley zvažněl: "Mám určitou představu o tom, jak se to mohlo přihodit. Jenom nevím, jestli někoho nezvratně přesvědčím, že to tak skutečně bylo."

"Tak proč potom to setkání?"

"To jsem si nevymyslel já, Gladie. To je nápad Mistra robotiky. Má námitky k mému vyšetřování a snaží se mě poslat zpátky na Zemi."

"To je ten, co si hrál s vaším vznášedlem a zkoušel dostat svými roboty Daneela?"

"Myslím, že je."

"Dobrá, a jeho za to nemohou vyslechnout, odsoudit a potrestat?"

"Rozhodně mohou," řekl Baley opatrně, "má to však jeden háček, že mu to nemám jak dokázat."

"A on to všechno může udělat a uniknout tomu - a ještě zastavit vyšetřování?"

"Bojím se, že k tomu má dost vhodnou příležitost. Jak prohlašuje on sám, lidé, kteří spravedlnost neočekávají, nemohou být nikdy zklamáni."

"Ale to on nemůže. Nesmíte ho to nechat udělat. Musíte přece vyšetřování ukončit a odhalit pravdu."

"A co když tu pravdu nenalezu? Nebo když ji nalezu - ale nikdo ji nebude chtít slyšet?"

"Vy pravdu zjistit můžete. A můžete přimět ostatní, aby vám naslouchali."

"Vy mi, Gladie, důvěřujete. Jenomže když mě bude chtít poslat zpátky Aurorská světová vláda, tak jednoduše konec vyšetřování nařídí a já nebudu moct dělat vůbec nic."

"Určitě se nebudete chtít vrátit, aniž byste něco dokázal."

"Samozřejmě, že ne. Jenomže nejhorší je, že už jsem dokázal, Gladie. Vráťím se a moje kariéra bude zničena, stejně jako budoucnost Země."

"Potom je to, Eliáší, nenechte udělat."

"U Jehovábela, Gladie, já se tomu přece snažím zabránit, ale copak dokážu zvednout planetu holýma rukama? Nemůžete po mně chtít zázraky."

Gladia přikývla a sklopila oči, v pěst sevřenou rukou si zakryla ústa a zůstala sedět bez pohybu, jakoby v zamyšlení.

Trvalo jen okamžik a Baley si uvědomil, že je to její způsob tichého pláče.

68.

Baley rychle vstal a prošel kolem stolu přímo k ní. V zamyšlení si všiml - s jistým znepokojením - že se pod ním chvějí nohy a ve svalu pravého stehna zaznamenal tik.

"Gladie," promluvil naléhavě, "neplačte."

"Toho si nevšímejte, Eliáší," zašeptala. "Už je to pryč."

Než se k ní odvážil, stále ještě váhaje vztáhnout ruku, stál bezmocně vedle ní. "Nechci se vás dotýkat, Gladie," oslovil ji. "Nemyslím, že by to tak bylo lepší, ale -"

"Ach, dotkněte se mě. Dotkněte. Vůbec nejsem v zajetí svého těla a vůbec nic po vás nechci. Nejsem - taková, jak obvykle bývám."

Baley se k ní naklonil, dotkl se jejího lokte a jemně a nemotorně ji konečky prstů pohladil. "Udělám zítra, co jen budu moci, Gladie. Dám do toho všechno, čeho jen budu schopen."

Zvedla se a obrátila se k němu. "Ach, Eliáší," vydechla.

Samovolně, aniž by věděl, co vlastně dělá, Baley rozevřel náruč, a ona se do ní stejně tak nevědomky schoulila.

Zatímco se mu opírala hlavou o hrud', lehčeji přidržel.

Držel ji tak lehce, jak jen mohl, protože čekal, kdy si začne uvědomovat, že objímá Pozemšťana. Jistě, objímala už i robohumanoida, ale Pozemšťana dosud ne.

Hlasitě vzlykla a začala mluvit s ústy zpola ukrytými v Baleyho košili.

"To není fér. Je to jenom proto, že jsem Solariánka. Nikdo se doopravdy nestará, co se Janderovi stalo, ale kdybych byla Aurořanka, starali by se. Takhle se to všechno scvrklo jenom na předsudky a politizování."

Baley si pomyslel: Vesmířané jsou lidé. Přesně tohle by v podobné situaci řekla Jessie. A kdyby teď Gladii držel v náručí Gremionis, určitě by řekl přesně to, co řeknu já - kdybych věděl, co bych měl říct.

A pak se ozval nahlas. "Úplně tak to není. Jsem přesvědčen, že třeba Dr. Fastolfe se zajímá o to, co se stalo Janderovi."

"Ne, nezajímá. Aspoň ne doopravdy. Jenom si chce proslápnout cestu do vlády a Amadiro chce zase svou cestu a oba

dva k tomu Jandera jenom využívají."

"Slibuji vám, Gladie, že já Jandera nechci k ničemu využít."

"Ne? Kdyby vám řekli, že se můžete vrátit zpátky na Zemi a že vaše kariéra nebude ničím ohrožena, stejně tak že nebude postižen ani váš svět a že bude stačit, jenom když zapomenete na všechno, co kolem Jandera bylo, co uděláte?"

"Nemá smysl rozebírat situace, které prostě a jednoduše nastat nemohou. Za to, že se vzdám Jandera, mi nemohou nabídnout vůbec nic. Kromě toho, že se mě pokoušejí poslat zpátky s tím, že budu naprosto vyřízen a podobně i můj svět, pro mne nemohou udělat vůbec nic. Ale pokud by mě nechali, dostanu člověka, který Jandera zničil, a dohlédnu na to, aby byl přiměřeně potrestán."

"Co myslíte tím, pokud by vás nechali? Zařídíte, ať vás tady nechají!"

Baley se hoře usmál. "Jestliže se vy domníváte, že vám Aurořané nevěnují pozornost proto, že jste Solariánka, představte si, kolik by vám jí asi věnovali, kdybyste byla ze Země tak jako já."

Přitáhl si ji blíž, zapomínaje při tom, že je ze Země, a to i navzdory tomu, že jméno planety právě vyslovil. "Ale pokusím se o to, Gladie. Ne že by moje naděje nějak vzrostly, ale zcela prázdnou ruku také nemám. Zkusím -" jeho hlas se rozplynul.

"Vy stále jenom říkáte, že se pokusíte. Ale jak?" Poněkud se od něj odtáhla, ale jenom aby mu mohla pohlédnout do tváře.

Baley zaraženě řekl: "No přece, já mohu -"

"Nalézt vraha?"

"Cokoli. - Gladie, prosím, já si musím sednout."

Natáhl se ke stolu a opřel se o něj.

"Co je vám, Eliáš?" zeptala se.

"Mám za sebou dost těžký den a domnívám se, že tak zcela v pořádku ještě nejsem."

"Vtom případě uděláte lépe, když půjdete do postele."

"Máte pravdu, Gladie, rád bych."

S účastí ve tváři, do níž se dosud nestačily nahnout nové slzy, ho propustila. Zvedla obě ruce, rychle s nimi pohnula a v tu chvíli, jak mu alespoň připadlo, byl obklopen roboty.

Když byl konečně v posteli a poslední robot od něj odešel, rád se uzavřel do tmy.

Nedokázal by říct, zda Venku ještě prší nebo jestli tam několik posledních, stěží postřehnutelných blesků provádí svoje ospalé výboje, věděl jenom, že neslyší žádné hřmění.

Zhluboka se nadechl a pomyslel si: A teď k tomu, co jsem slíbil Gla-dii? Co se bude dít zítra?

Poslední jednání: Neúspěch?

A jak se Baley posouval za hranice spánku, přemýšlel o neuvěřitelném osvětlení, které mohlo přijít se spánkem.

69.

Dvakrát před tím už se to stalo. Poprvé včerejší noci, když stejně jako nyní usínal, a podruhé dnešního předvečera, když upadal do bezvědomí pod stromem v bouři. V obou případech ho něco osvětlilo, něco, díky čemu se stal problém jasnější, podobně jako blesky prosvětlyly dnešní noc.

A stejně krátce jako ten blesk to u něj zůstalo.

Co to bylo?

Přijde to znovu?

Celou dobu se to vědomě pokouší zachytit, zachytit stále unikající pravdu. - Nebo to byla jen nepolapitelná iluze?

Jednalo se o opominutí vědomého důvodu a připomenutí půvabného nesmyslu, který člověk nemohl příhodně rozebírat jinak, než v okamžiku krátkého výpadku vědomí jinak řádně fungujícího mozku?

Hledání toho čehokoli nicméně pomalu odumíralo.

Dokud bude jednorozec na světě, v němž jednorozci nejsou, víckrát se to nevrátí.

Mnohem jednodušší bylo myslet na Gladii a na to, co cítila. Na dotyk jemné blůzky, pod níž se skrývaly drobné a příjemné paže, hladká záda.

Odvážil by se jí políbit, kdyby se pod ním nezačaly podlamovat nohy? Nezašel by příliš daleko?

Slyšel, jak z něj vychází dech v podobě slabého chrápání a to ho, jako pokaždé, vyrušilo. Přinutil se a znovu se probral, aby mohl znovu myslet na Gladii. Dřív, než by odešel, jistě - ale kdyby pro ni nedokázal získat to, co by jí mohl vra- Za prokázané služby by splá- Znovu zaslechl jemné zachrá-pání a tentokrát už si ho tolik nevšímal.

Gladia - Nikdy by si nepomyslel, že ji ještě uvidí - že se jí bude moci dotknout - bude ji moci držet - objímat ji -

Nedokázal říct, kdy se myšlenky staly sněním. Držel ji znovu, jako předtím - Ale nebyla žádná blůzka - a její kůže byla tak horká a hladká - a jeho ruka se pomalu sunula dolů po lopatce, dolů po nezřetelných hřbetech žeber -

Po okolí se rozlila dokonalá aura skutečnosti. Všechny z jeho smyslů byly zaměstnány. Vnímá její vlasy a jeho rty ochutnávaly omamné, mdle slané krůpěje její kůže - a teď jakoby už nestáli. Lehali si, nebo už leželi předtím? A co se stalo se světlem?

Pod sebou vnímal matrace, přes sebe přikrývku - tmu - a její nahé tělo stále ve svém náručí.

Náhle byl vzhůru. "Gladie?"

Narůstající údiv - pochybování

"Ššš - Eliáš." Zlehka mu položila prsty jedné ruky na jeho rty. "Nic neříkej."

Stejně dobře ho mohla požádat o zastavení krevního oběhu.

Zašeptal: "Co to děláš?"

Zašeptala: "Ty nevíš, co dělám? Jsem s tebou v posteli."

"Ale proč?"

"Protože to chci." Její tělo se pohnulo proti němu.

Zmáčkla uzávěr jeho nočního úboru a lemování, které to všechno drželo pohromadě, se rozpadlo. "Nehýbej se, Eliáší.

Jsi unavený a já tě nechci vyčerpávat ještě víc."

Eliáš ucítil, jak ho polévá horko vzrušení. Odmítl chránit Gladii proti ní samé. "Nejsem až tak unavený, Gladie."

"Ne," pronesla ostře. "Lež! Chci, abys ležel. Nehýbej se."

Její ústa obemkla ta jeho, snad v úmyslu umlčet ho. Uvolnil se a jeho hlavou se mihla lehounká myšlenka, založená na tom, že je pro něj příjemnější podřídít se příkazu a být unaven, být ovládán nežli ovládat. S nádechem studu ho napadlo, že tohle jeho vinu ještě víc rozředí. (Nedokáží si pomoci. To ona vládne.) U Jehovábela! Jaká to zbabělost! Jaké to nesnesitelné ponížení!

Ale i tyto myšlenky upadaly v zapomnění. Ve vzduchu zněla příjemná hudba a teplota rostla. Přikrývka byla pryč, stejně jako jeho noční úbor. Jeho hlava se pohnula k lůžku jejích paží a přitiskla se k nalezené hebkosti.

S nezaujatým překvapením poznal, podle její polohy, že ta hebkost náleží jejímu levému řadru, jehož bradavka se napjatě nábídlá jeho rtům.

Shledal, zeje pohroužena v hudbu, pomalou radostnou melodii, kterou poznával i on.

Mírně se prohnula zpátky a zase dopředu. Konečky svých prstů ho škrábala po bradě a krku. Uvolnil se, spokojen s nečinností, oddal se jejímu zasvěcení i následnému pokračování. Když mu hýbala rukama, nevzdoroval a nechal je spočinout tam, kde je položila.

Nepomáhal jí, pokud v to nepočítal své rostoucí vzrušení. Vyvrcholení samo se jeho kontrole již vymklo zcela.

Byla neúnavná a on ji nechtěl zastavovat. Nehledě ke smyslnosti sexuální odezvy, pocítil znovu onu dřívější plnou rozkoš dětské odevzdanosti.

Až konečně nebyl schopen odvádět víc. Ani ona nebyla schopna dělat víc a uložila se hlavou v důlku, tvořeném jeho levým ramenem a krkem, její levá paže spočinula na jeho žebrech, prsty něžně hladila jeho krátké, vlnité vlasy.

Jakoby slyšel její šepot: "Děkuji ti - Děkuji -"

Za co? podivil se.

Když ho začal tento zcela bezstarostný konec těžkého dne uspávat, přestal si uvědomovat i její přítomnost. Nanejvýš byl tak schopen vnímat, jak se jeho konečky prstů pouští drsné skutečnosti, aby mohl padat - klesat -jemnou oblohou stahujícího se spánku do líně se kolébajícího oceánu snů.

A právě teď se to, co nepřišlo na zavolání, dostavilo samo. Potřetí byl závěs poodhrnut a všechny události od chvíle, kdy opustil Zemi, se ještě jednou vmíchaly do ohniska skutečnosti. Znovu bylo všechno jasné. Snažil se vyslovit slova, která potřeboval slyšet, zachytit je a začlenit je do své myšlenkové souslednosti, ovšem třebaže po nich chňapal každíčkou úponkou své mysli, odvracela se od něj a mizela.

Takže v tomto ohledu končil Baleyho druhý den stejně jako první.

PŘEDSEDA

70.

Když Baley otevřel oči, viděl, že oknem do pokoje proudí slunce a jenom to uvítal. Ke svému překvapení to uvítal. To znamenalo, že bouře skončila a tedy jakoby ani žádná bouře nikdy nebyla. Sluneční svit - i když vypadal jen jako další z možností příjemného, jemného, teplého a ovládaného světla ve Městě - mohl byt považován za ostrý a kolísavý. Ovšem ve srovnání s bouří to byl úplný příslib klidu. Všechno, pomyslí si Baley, je relativní a on věděl, že již nikdy nebude slunce považovat jenom za špatné.

"Kolego Eliáší?" Daneel stál vedle lůžka. Kousek opodál stál Giskard.

Baleyho dlouhá tvář se rozpustila do vzácného úsměvu čistého potěšení. Rozpráhl ruce, každou k jednomu. "U Jehovábela, chlapi" - v tu chvíli si vůbec neuvědomoval nepatřičnost onoho oslovení - "když jsem vás viděl pohromadě naposledy, nebyl jsem si moc jistý, že vás takhle ještě někdy uvidím."

"Samozřejmě," promluvil Daneel klidně, "ani u jednoho z nás nedošlo třeba jen k tomu nejmenšímu poškození."

"Když teď svítí slunce, vidím to taky," řekl Baley.

"Ale minulou noc jsem se cítil jako bouří zabítý a rovněž jsem byl přesvědčen, že i ty jsi ve smrtelném nebezpečí, Daneeli. Pokládal jsem za možné, že i Giskard by mohl být nějakým způsobem poškozen, kdyby se mě třeba pokusil chránit před obrovskou přesilou. Romantické, připouštím, ale vy víte, že jsem nebyl tak docela sám sebou."

"To jsme si uvědomovali, pane," pronesl Giskard. "A bylo pro nás obtížné, i navzdory urgentnímu příkazu, abychom vás opustili. Pevně doufáme, že to pro vás není teď zdrojem nepříjemných pocitů."

"Vůbec ne, Giskarde."

"A také víme," ozval se znovu Daneel, "že o vás bylo dobře postaráno po tom, co jsme vás opustili."

V tu chvíli se Baley rozpomněl na události minulé noci.

Gladii!

V náhlém překvapení se rozhlédl kolem. Nikde v místnosti ji neviděl.

Měl si myslit -

Ne, samozřejmě že ne. To bylo nemožné! A poté pohlédl zamračeně na Daneela, jako by ho podezíral, že jeho poznámka měla být smyslné povahy.

Ale ne, to bylo stejně tak nemožné. Robot, ať již jakkoli humanoidní, nemohl být navržen tak, aby mohl mít potěšení z chlípných narážek.

"Docela dobře postaráno," shrnul to nakonec. "Ale teď bych rád věděl, kde je Osobní."

"Jsme tady, pane," řekl Giskard, "abychom na vás dnes ráno dohlédli a postarali se o vás. Slečna Gladia se domnívala, že budete mít více pohodlí s námi nežli s jejím služebnictvem a také zdůraznila, že pokud nebude vašemu pohodlí nic chybět, abychom odešli."

Baley se na něj pochybovačně zahleděl. "Kam až mají ty její příkazy zasahovat? Teď se cítím dost příjemně na to, abych nepotřeboval nikoho, kdo by mě omýval a osoušel. Dokážu se o sebe postarat sám. Doufám, že tomu porozumím."

"Vůbec se nemusíte obávat rozpaků, kolego Eliáš," pronesl Daneel s mírným úsměvem, který - jak Baleyho napadlo - se u něj objevoval ve chvílích, kdy by to u člověka mohlo být posuzováno jako pocit narůstající náklonnosti. "Máme jenom dohlédnout na vaše pohodlí. Pokud pro vás v jakoukoli dobu bude představovat největší pohodlí soukromí, my počkáme v určitém odstupu."

"V tom případě, Daneeli, jsme všichni připraveni." Baley se vyhrabal z lůžka. Potěšilo ho, že se cítí na svých nohou tak jistý. Noční odpočinek a ošetření, když byl přiveden zpět (ať už to bylo cokoli) dokázaly zázrak. - A Gladia, pochopitelně.

71.

Právě osprchovaný a pořád nahý Baley se cítil dokonale osvěžen. Lehce se dotkl vlasů a nespokojeně zkoumal svůj vzhled. Bylo normální, že bude snít s Gladíí, jenom si nebyl jist, jak ho přijme. Snad by bylo nejlepší tvářit se tak, jako by se nic nestalo a nechat se vést jejím postojem. Ale přesto by bylo lepší, kdyby vypadal co nejslušněji - a postarat se o to bylo v jeho možnostech. Udělal nespokojený obličej na svůj odraz v zrcadle.

"Daneeli!" zavolal.

"Ano, kolego Eliáš."

Baley mluvil s ústy plnými zubní pasty. "Myslím, že máš na sobě nové oblečení, že?"

"Ano, kolego Eliáš, tohle není moje původní. Bylo přítele Jandera."

Baley nadzvedl obočí: "Ona ti dala Janderovo?"

"Slečna Gladia si nepřála, abych zůstal neoblečen, než budou moje bouřkou zmáčené kusy oblečení vyprány a vysušeny. Ty jsou již teď připraveny, ale slečna Gladia říká, že si tyhle mohu nechat."

"A kdy ti to řekla?"

"Dnes ráno, kolego Eliáš."

"Onaje již vzhůru?"

"Samozřejmě. A máte se setkat při snídani, až budete připraven."

Baley sevřel rty. V tento okamžik to bylo to jediné, čím se znepokojoval. Až o trochu později přijde na řadu Předseda. Ta druhá záležitost však přece jenom byla spíš v rukou Osudu. Zde měl připraven svůj postup a ten buďto zapůsobí, nebo nezapůsobí. Co se týče Gladie - tady jednoduše žádný postup připravený nemá.

Dobrá, tedy se s ní setká.

Zeptal se tak, aby to působilo jako co nejpečlivěji předstíraná lhostejnost: "A jak se slečna Gladia dnes ráno cítí?"

"Vypadá dobře," odpověděl Daneel.

"Je veselá? Nebo sklíčená?"

Daneel zaváhal. "Je obtížné posuzovat vnitřní pocity lidské bytosti. V jejím chování není nic, co by nasvědčovalo vnitřnímu rozrušení."

Baley znovu krátce pohlédl na Daneela a znovu by docela rád věděl, zda to nemá vztáhnout k událostem uplynulé noci. A znovu tuto možnost zamítl.

Ani z Daneelovy tváře nic nezjistil. Člověk nemohl chtít posuzovat robotovy myšlenky z výrazu, který nemohl vyjadřovat pocity v lidském smyslu.

Pospíšil si do ložnice a pečlivě zkoumal oděv, který pro něj byl připraven, zda jej bude schopen obléct sám a nebude muset žádat roboty o pomoc. Bouře i noc pominuly a on chtěl přijmout plášť zralosti a nezávislosti ještě jednou.

"Co to je?" zvedl dlouhou, složitě barevnou arabskou překrytou šerpu.

"To je pyžamová šerpa," vysvětloval Daneel. "Čistě ozdobná. Probíhá přes levé rameno až k pravé části kabátku. Na mnoha Vnějších světech se tradičně nosí na snídani, třebaže na Auroře není příliš oblíbená."

"A proč bych to potom měl nosit já?"

"Slečna Gladia si myslí, že by vám mohla slušet, kolego Eliáš. Metoda jejího vázání je však dost komplikovaná, proto vám rád pomohu."

U Jehovábela, pomyslně si Baley žalostně, ona mě chce mít hezkého. Co tím sleduje?

Nemyslit na to!

Baley řekl: "To nic! Poradím si jednoduchým uzlem. Ale poslouchej, Daneeli, po snídani půjdu k Fastolfeovi, kde se setkám s ním, s Amadirem a Předsedou vlády. Nevím však, jestli tam bude ještě někdo?"

"Ano, kolego Eliáš. Vím o tom. Nemyslím, že tomu bude ještě někdo přítomen."

"Dobře tedy," přikývl Baley a začal si oblékat spodní prádlo, a to tak pomalu, aby neudělal nějakou chybu a nemusel potom žádat Daneela o pomoc. "Řekni mi něco o Předsedovi. Ze své četby jsem vyrozuměl, že je tím nejvyšším výkonným úředníkem, jaký na Auroře může být, ovšem ze stejného čtení jsem zároveň usoudil, že je to místo čistě čestné. Myslím to tak, že nemá žádnou moc."

Daneel začal: "Obávám se, kolego Eliáš -"

Přerušil ho však Giskard: "Pane, já vím o politické situaci na Auroře víc než přítel Daneel. Funguji mnohem déle. Budete chtít, abych vám na tuto otázku odpověděl?"

"No jistě, Giskarde. Ven s tím."

"Když byla vláda Aurory sestavena poprvé, pane," spustil školometsky Giskard, jako by se v něm roztočila informační cívka, "bylo určeno, že výkonný úředník plní pouze ceremoniální povinnosti. Přijímal všechny hodnostáře jiných světů, zahajoval všechna setkání vlády, dozíral nad rokováními a rozhodoval pouze v případech, kdy na obou stranách byl stejný počet hlasů. Po Řiční kontroverzi však -"

"Ano, četl jsem o tom," poznamenal Baley. Jednalo se o poněkud těžkopádnou část aurorských dějin, v níž měla planeta, zásluhou nepřístupnosti ve sporu o vodní elektrárnu, za celou dobu svého osídlení nejbližší k občanské válce. "Nemusíš zacházet do podrobností."

"Ano, pane," řekl Giskard. "Po Řiční kontroverzi však bylo rozhodnuto, že pro to, aby se situace nemohla opakovat a nemohlo znovu dojít k ohrožení aurorské společnosti, budou všechny případné spory řešeny neveřejným a poklidným způsobem mimo vládu. Takže když potom o již projednaném případě členové vlády s konečnou platností hlasují, je to v situaci, kdy je o majoritě ať jedné, či druhé strany, rozhodnuto."

Klíčovou postavou při řešení těchto sporů je Předseda vlády. Je soudcem každého sporu a jeho pravomocí - která je teoreticky nulová, v praxi ovšem značná - je po prozkoumání přednést svůj názor. Předseda si pečlivě střeží svoji objektivitu a pokud se mu to zdaří, je to on, kdo obvykle vydává rozhodnutí, které kontroverzi patřičně vyřeší."

"Chceš tím říct," promluvil opět Baley, "že Předseda bude naslouchat mně, Fastolfeovi a Amadirovi a potom vynese rozhodnutí?"

"Pravděpodobně. Na druhé straně, pane, také rozhodnout nemusí a může požádat o další vyšetřování, jiný názor - nebo oboje."

"A když Předseda přijde s rozhodnutím, kterému by se měl Amadiro podrobit a on bude proti - nebo kterému by se měl podrobit Dr. Fastolfe a bude proti ten?"

"To se stává. Skoro pokaždé se najde někdo, kdo Předsedovo rozhodnutí nepřijme a Dr. Amadiro i Dr. Fastolfe, pokud lze soudit z jejich činnosti, jsou oba dva osoby tvrdohlavé a zatvrzelé. Většina členů vlády však podpoří Předsedovo rozhodnutí, ať už bude jakékoli. Dr. Fastolfe nebo Dr. Amadiro - ať už proti Předsedovu rozhodnutí bude kterýkoli - se bude zcela jistě nacházet v minoritě."

"Jak jistě, Giskarde?"

"Zcela jistě. Obdobím Předsedova úřadu je obvykle třicet let s tím, že může být vládou zvolen ještě na dalších třicet let. Kdyby však skončilo hlasování v rozporu s Předsedovým rozhodnutím, Předseda by musel neodkladně odstoupit a došlo by k vládní krizi, během níž a během nepřátelského sporu by vláda hledala dalšího Předsedu. Přesto několik členů vlády rádo riskuje, ovšem šance na získání majority proti Předsedovu rozhodnutí je ve svém důsledku téměř nulová."

"Takže," řekl Baley smutně, "všechno závisí na ranním setkání."

"To je velmi pravděpodobné."

"Děkuji, Giskarde."

Baley si stísňeně sestavil svou řeč. Ta pro něj nevypadala beznadějně, ovšem on neměl ani potuchy o tom, co řekne Amadiro nebo co by si přál slyšet Předseda. Byl to Amadiro, kdo zapříčinil svolání této schůzky a on si bude připadat jistý, přesvědčený sám sebou.

Hned poté si Baley ještě jednou vzpomněl, jak, když upadal do spánku s Gladii v náruči, mu byl jasný - nebo si myslel, že je mu jasný - nebo si představoval, že je mu jasný - význam všech událostí odehrávajících se na Auroře. Všechno se zdálo být jasné - zřetelné - jisté. A přišlo to ještě jednou, potřetí, a zase nic.

S touto myšlenkou jakoby zmizela i jeho naděje.

72.

Daneel doprovodil Baleyho do místnosti, v níž se podávala snídaně. Vypadalo to tam mnohem důvěrněji než v normální jídelně. Byla malá a prostá, jediným jejím vybavením byl stůl a dvě židle, a když Daneel odešel, nebylo to do výklenku. Protože tam žádné výklenky ani nebyly, ocitl se Baley pojednou v místnosti sám - zcela sám.

Že tam není tak úplně sám, o tom byl přesvědčen. Roboti přiběhnou na první zavolání. Ale co naplat, byla to místnost pro dva - a místnost bez robotů - místnost (Baley při té myšlence zaváhal) pro milence.

Na stole byly dva komínky jakýchsi palačinek, které sice jako palačinky nevoněly, přesto voněly příjemně. Na obou stranách pak byly dvě krabičky, které připomínaly, přestože jím být nemohly, rozměklé máslo. A také konvice s nápojem, který měl nahrazovat kávu. Baley se napil, ale moc mu nechutnal.

Přišla Gladia oblečená v dost upjatých šatech a s lesklými, jakoby právě upravenými vlasy. Když se na chvíli zastavila, ve tváři se jí zračil tajemný úsměv. "Eliáš?"

Baley, mírně překvapený jejím náhlým příchodem, vyskočil na nohy. "Jak se máš, Gladie?" vykřikl ze sebe.

Nevěnovala tomu pozornost. Vypadala vesele, bezstarostně. Pak promluvila: "Jestli se trápíš kvůli Daneelovi, že není na dohled, tak nemusíš. Je v naprostém bezpečí a také v něm zůstane. A pokud jde o nás -" Přistoupila k němu docela blízko a dotkla se jeho tváře tak, jako před dávnou dobou na Solárii.

Mírně se usmála. "To bylo všechno, co jsem tenkrát udělala, Eliáš. Vzpomínáš?"

Eliáš mlčky přikývl.

"Spal jsi dobře, Eliáš? - Posad' se, drahý."

Sedl si. "Moc dobře. - Děkuji, Gladie." Zaváhal, zda jí nemá projev něžnosti vrátit.

"Mne neděkuj. Já jsem spala tak, jak už týdný ne a nespala bych tak, kdybych z postele neodešla hned po tom, co jsem se ujistila, že spokojeně spíš. Kdybych zůstala - jak jsem původně chtěla - byla bych ti po celou tu dobu, než by noc skončila, na obtíž a ty bys tak přišel o svůj odpočinek."

Vycítil potřebu, že by měl být galantní. "Jsou i mnohem důležitější věci než odpočinek, Gladie." Vylezlo to z něj však

tak upjatě, že se nad tím musela znovu pousmát.

"Ubohý Eliáš, proč jsi tak rozpačitý?"

Když to vyslovila, zrozpačitěl ještě víc. Byl připraven na kajícnost, zklamání, stud, předstíranou lhostejnost, slzy - cokoli, jenom ne tenhle přímý erotický postoj, s nímž to přijala.

"No nic," ozvala se, "tím se netrap. Určitě máš hlad. Včera jsi toho moc nesnědl. Až do sebe dostaneš nějaké kalorie, hned se budeš cítit živočišněji."

Baley pochybovačně pohlédl na palačinky, které palačinkami nebyly.

Gladia jeho pohled zachytila. "Aha! Tyje asi vidíš poprvé. To je solariánská lahůdka. Pačinky! Ještě jsem stihla přeprogramovat mého šéfkuchaře před tím, než mohl udělat svoje vlastní. Nejdřív k tomu musíš přivést sola-riánské obilí. S aurorskými odrůdami to nefunguje. A pak jsou plněné. Na mou duši, můžeš do nich dostat tisíce náplní, ale tahle je moje nejoblíbenější a já vím, že tobě bude chutnat také. Nebudu ti říkat, co v nich je, snad s výjimkou kaštanového pyré a trošky medu, ale ochutnej je a řekni mi, co si myslíš, že v nich je. Můžeš to jíst jenom rukou, ale dej pozor, až do toho kousneš."

Jednu zvedla a opatrně ji uchopila mezi palce a ukazováčky obou rukou, potom trochu ukousla, pomalu, a olízla zlatou, vláchnou náplň, která z ní začala vytékat.

Baley její počínání napodobil. Bylo těžké pačinku uchopit a nebylo to proto, že by byla nějak horká. Vložil jeden její konec do úst a zjistil, že se nedá ukousnout. Zkusil do toho vložit trochu víc síly, pačinka se roztrhla a její obsah mu začal vytékat po rukou.

"Ty sis ukousl příliš a moc silně," přispěchala Gladia s ubrouskem. "Teď si lízni. Nikdo nedokáže jíst pačinky elegantně. Nic takového nejde. Ty sis v tom chtěl libovat, ale nejlepší by bylo jíst to svlečený a pak se vysprchovat." Baley si zkusil líznout a jeho výraz byl dost výmluvný.

"Chutná ti to, vid'?" smála se Gladia.

"Je to skvělé," prohlásil Baley a pomalu a jemně si ukousl. Nebylo to ani moc sladké a samo to tálo a rozpouštělo se v ústech. Ani se to nemuselo polykat.

Snědl tři pačinky a byl to jenom stud, který mu zabránil v tom, aby požádal o další. Nechal ubrousek ubrouskem a nenuceně si olízl prsty, nechtěl totiž přijít ani o jedinou kapku té dobroty.

"Ponoř si ruce do čistíčky, Eliáš," ukázala mu, kde. Samozřejmě, že "rozteklé máslo" byla mísa pro prsty.

Baley udělal, co mu ukázala, a pak si ruce utřel. Příchil k nim a neucítil vůbec nic.

Zeptala se: "Ty se cítíš, Eliáš, kvůli té včerejší noci nesvůj? To je všechno, co cítíš?"

Co by měl říct? Baley se ptal sám sebe.

Nakonec přikývl. "Bojím se, že ano, Gladie. Není to všechno, co cítím, ale v rozpacích jsem. Zastav se a přemýšlej. Já jsem Pozemšťan a ty to víš, jenom jsi to na chvíli potlačila a slovo 'Pozemšťan' se pro tebe stalo jenom nic neznamenajícím tříslabičným zvukem. V noci jsi mě litovala, dělala sis starosti, když jsem byl v bouři, chovala ses ke mně jako k dítěti a -snad díky soucitu a navzdory v tobě vypěstované citlivosti a na svou vlastní škodu - přišla jsi za mnou. Ale to pomine - sám jsem překvapen, že se tak ještě nestalo - a pak si uvědomíš, že jsem Pozemšťan a budeš se cítit zahanbená, ponížená a pošpiněná. Začneš mě nenávidět za to, co jsem s tebou dělal, a já nechci, abys mě nenáviděla. Nechci být nenáviděn, Gladie." Pokud nevypadal nešťastně, určitě se tak cítil.

Aspoň si to musí myslet, protože se k němu natáhla a pohládila mu ruku. "Nebudu tě nenávidět, Eliáš. Proč bych měla? Neudělal jsi mi nic, s čím bych nesouhlasila. To já jsem to dělala tobě a budu po celý zbytek života jenom ráda, že jsem to udělala. Před dvěma lety, Eliáš, jsi mě osvobodil dotykem a minulou noc jsi mě osvobodil znovu. Potřebovala jsem vědět, že i po Janderovi dokážu znovu cítit touhu. Eliáš - zůstaň se mnou. To by -"

Naléhavě ji přerušil. "Jak bych mohl, Gladie? Musím se vrátit nazpět do mého světa. Mám tam své povinnosti a úkoly a ty tam nemůžeš přijít se mnou. Nedokázala bys žít takovým způsobem, jakým se žije na Zemi. Zemřela bys na pozemské nemoci - pokud by tě davy a nedostatek volnosti nezabily dřív. Určitě mi rozumíš."

Gladia si povzdychla: "Rozumím všemu ohledně Země, ale určitě nemusíš odcestovat hned."

"Než tohle ráno skončí, může mi Předseda nařídit, abych planetu opustil."

"Nemůže," vyhrkla Gladia. "Ty se nenecháš. A kdyby, tak můžeme jít na jiný Vnější svět. Jsou jich tucty a můžeme si vybírat. To pro tebe Země znamená tolik, že bys nemohl na Vnějších světech žít?"

Baley řekl: "Mohl bych tomu uniknout tím, že bych, Gladie, poukázal na to, že mi žádný Vnější svět nedovolí, abych se na něm trvale usadil - a ty víš, že to tak je. Více pravdy je však v tom, že i kdyby mě nějaký Vnější svět přijal, tak Země pro mě znamená tolik, že bych se vrátil. I kdyby to znamenalo, že tě opustím."

"A to už nikdy nenavštívíš Aururu? Nikdy mě znovu neuvidíš?"

"Kdybych tě mohl znova vidět, udělal bych to," vyjádřil Baley své přání. "Zas a zas, to mi věř. Ale k čemu je dobré o tom mluvit? Víš přece, že se nejspíš už nikdy nevrátím. A víš, že i tak je k tomu potřeba pozvání."

Gladia tiše pronesla: "Nemohu tomu uvěřit, Eliáš."

"Gladie, nebud' z toho nešťastná. Něco krásného se mezi námi stalo, ale je spousta dalších krásných věcí, které tě potkají stejně tak - mnohé a rozličné, i když asi ne stejné krásné jako tato. Těš se na ty další."

Mlčela.

"Gladie," zeptal se naléhavě, "dozví se někdo o tom, co se mezi námi stalo?"

Vzhlédla k němu s bolestným výrazem v tváři. "Ty se za to stydiš?"

"Za to, co se stalo, určitě ne. Ale i když se nestydím, mohlo by to mít následky, které by pro mne byly nepříjemné.

Bude se o tom povídat. Kvůli tomu příšernému hypervlnnému dramatu, které začalo náš vztah překrucovat, jsme něčím novým. Pozemšťan a žena ze Solarie. Kdyby měli ten nejmalichernější důvod předpokládat, že je mezi námi - láska, vrátilo by se to na Zemi hyperprostorovou rychlostí."

Gladia s nádechem povýšenosti zvedla obočí. "A Země tě bude považovat za horšího? Tys vyhověl v sexu někomu pod svou úroveň?"

"Ne, samozřejmě že ne," pravil Baley stísněně, když si představil, že by to viděly miliardy Pozemšťanů. "Jenom by se stalo to, že by o tom slyšela i moje žena. Já jsem ženatý."

"A když uslyší? Co z toho?"

Baley se zhluboka nadechl. "Tomu ty nerozumíš. Pozemské způsoby nejsou vesmíranské způsoby. Měli jsme v našich dějinách období, kdy bývaly sexuální mravy dost nevázané, přinejmenším v určitých místech a v určitých vrstvách. Ale tahle doba k nim nepatří. Pozemšťané spolu žijí v poněkud stísněných prostorech a to vyžaduje přísné dodržování stálého rodinného způsobu."

"Ty myslíš, že každý má jenom jednoho partnera a pak už žádného?"

"Ne," odpověděl Baley. "Nejde o to nepodvádět. Ale každá nevěra musí být dostatečně utajena, aby každý mohl - mohl -"

"Předstírat, že neví?"

"Tak, ano, ale v tomhle případě -"

"Bude všechno tak veřejné, že by nikdo nic předstírat nemohl - a tvoje žena se na tebe bude zlobit a bude tě bít."

"Ne, bít mě nebude, ale bude se cítit zahanbena, což je horší. Já se budu stydět stejně tak a můj syn také. Odrazí se to i v mém společenském postavení a - Gladie, jestli mi nerozumíš, tak nerozumíš, ale slib mi, že o tom nebudeš mluvit stejně otevřeně, jak je na Auroře zvykem." Byl přesvědčen o tom, že se právě postaral o dost ubohé představení.

"Nemám v úmyslu tě trápit, Eliáš," řekla Gladia ohleduplně. "Ty jsi ke mně byl laskavý a já ti nechci ublížit, ale" - zoufale rozhodla ruce - "vaše pozemské způsoby jsou tak nesmyslné."

"Nepochybně. Jenomže já s nimi žít musím - tak jako vy musíte žít s aurorskými způsoby."

"Ano." Její výraz se spolu se vzpomínkou vytratil. Potom dodala: "Odpusť mi, Eliáš. Skutečně a čestně se ti omlouvám. Chci to, co mít nemohu a chtěla jsem to i po tobě."

"To je v pořádku."

"Ne, není to v pořádku. Eliáš, prosím tě, já ti něco musím vysvětlit. Nemyslím, že bys pochopil, co se v noci skutečně stalo. A když ti to řeknu, budeš ještě mnohem rozpačitější."

Baley by rád věděl, jak by se asi cítila a co by dělala Jessie, kdyby celý tenhle rozhovor slyšela. Baley si uvědomoval, že by měl spíš přemýšlet o bezprostředně nadcházejícím setkání s Předsedou, nežli se zabývat svými rodinnými záležitostmi. Místo aby myslel na nebezpečí, které hrozí Zemi, myslel na Jessii.

Nakonec prohlásil: "Nejspíš v rozpacích budu, ale přesto mi to vysvětlí."

Gladia odsunula židli, pro tentokrát se nezdržovala tím, že by k tomu přivolala jednoho ze svého robotího služebnictva. On zatím nervózně, aniž by se sám pohnul, čekal.

Přitáhla si židli hned proti té jeho tak, že když se posadila, dívala se přímo na něj. Pak zvedla svou drobnou ruku a položila ji na hřbet jeho ruky, kterou stiskla.

"Vidíš," řekla, "už se kontaktu nebojím. Dávno už je pryč doba, kdy všechno, co jsem dokázala, bylo jen se na okamžik dotknout tvé tváře."

"To je možné, ale vzrušuje tě to, Gladie, stejně, jako ten tehdejší dotyk?"

Přikývla. "Ne, stejně to nepůsobí, ale líbí se mi to i tak. A myslím, že je to spíš výhoda. Protože když jsem byla schopná zešílet z jediného krátkého doteku, nesvědčí to o ničem jiném, než v jak nepřírozeném stavu jsem tak dlouho žila. Ted' už je to lepší. Můžu ti říct proč? To, co jsem ti až dosud vyprávěla, to byl opravdu jenom úvod."

"Povídej."

"Přála bych si, abychom byli v posteli a byla tma. To bych mluvila otevřeněji."

"Sice sedíme a je světlo, Gladie, ale já poslouchám."

"Ano. Na Solárii, Eliáš, tam se o nějakém sexu vůbec mluvit nedalo. To už vis."

"Ano, vím."

"Nepoznala jsem nic, v žádném smyslu. Pár příležitostí - jenom pár - mi poskytl můj manžel, ale pro něj to byla jen povinnost. Nikdy bych ti nepopsala, jak to probíhalo, ovšem určitě mi uvěříš, že když se ohlédnou zpět, bylo to horší nežli nic."

"Věřím."

"Ale žádný sex jsem nikdy nepoznala. Četla jsem o něm. Občas jsem o tom mluvila s jinými ženami, ale pořád to na mě působilo jen jako

odporná povinnost, kterou musí Solariánci protrpět. Když některé z nich měly, v limitu jejich kvóty, děti, tvrdily, že je to těšilo, ovšem přesto by se už nikdy sexem zabývat nechtěly."

"Tys jim to věřila?"

"Samozřejmě. Nikdy jsem nic jiného neslyšela a ty nesolariánské popisy, které jsem četla, byly nakonec odhaleny jako překroucené. I tomu věřím. Můj muž některé z těch knih, které jsem měla, našel, nazval je pornografií a zničil je. A potom, i ty sám víš, čemu všemu mohou lidé uvěřit. Já se domnívám, že solariánské ženy skutečně věřily tomu, co říkaly a že opravdu sexem opovrhovaly. V každém případě však vypadaly, že to všechno pravda je a já jsem začala mít pocit, že se se mnou děje něco strašného, když mě to tolik přitahuje - a navíc to byl pocit, kterému jsem nemohla rozumět."

"Tys tenkrát nepoužívala pro své potěšení roboty?"

"Ne, to mě ani nenapadlo. Ani žádný jiný předmět. Sem tam se sice objevili našeptávači, kteří o něčem takovém mluvili, ale s takovou hrůzou, že by mě nikdy ani nenapadlo něco takového dělat. Samozřejmě že jsem o tom občas snila a musela jsem poznat, když se ohlédnou zpět, i pocit nadcházejícího orgasmu, když to ve mně pořád probouzelo nutkání. Nikdy jsem, samozřejmě, ničemu neporozuměla a ani jsem se o tom nikdy neodvážila mluvit. Ve skutečnosti jsem se za

to všechno jenom styděla. Co hůř, bála jsem se toho, co mi mohlo přinášet potěšení. A potom jsem, jak víš, odešla na Auroru."

"Říkalas mi o tom. Že ani sex s Aurořany tě neuspokojoval."

"Ano. Až jsem si začala říkat, že Solariánci byli koneckonců dobří. Sex mi vůbec nepřipadal takový, jaký jsem si ho vysnila. Aspoň tomu tak bylo, dokud jsem se nedozvěděla o Janderovi. To, co je na Auroře, to není sex; to je, to je - choreografie. Každý úkon je diktován formou, od způsobu navázání styku až ke chvíli rozloučení. Nenajdeš v tom nic neočekávaného, nic spontánního. Na Solarii bylo tak málo sexu, že nic nemohlo být dáno ani přijato. A na Auroře je sex zase tak stylizovaný, že nakonec ani tady není nic dáno, nic přijato. Chápeš?"

"Nejsem si tak jistý, Gladie, nemám žádné zkušenosti sexuálního rázu s aurorskými ženami, neřkuli s aurorskými muži. Ale myslím, že to nemusím vysvětlovat. Jenom ani přibližně netuším, co tím chceš říct."

"A připadáš si hrozně rozpačitý, že?"

"Ne natolik, abych nebyl schopen poslouchat."

"Takže potom jsem potkala Jandera a naučila jsem se ho používat. Nebyl aurorským mužem. Jeho jediným smyslem, jeho jediným možným smyslem bylo přinášet mi potěšení. On dával a já brala a poprvé jsem poznala sex, tak jak poznán být mohl. Chápeš to? Dokážeš si představit, jak musí být příjemné, když náhle zjistíš, že nejsi šílený nebo deformovaný nebo úchylný ani jednoduše špatný - že nejsi nic jiného než člověk, který našel vyhovujícího sexuálního partnera?"

"Tohle si, myslím, představit dokážu."

"A najednou, ani ne po chvíli, je to všechno pryč. Já myslila - myslila jsem - že už je konec. Že jsem k tomu odsouzena. Že už nikdy nepoznám, třebaže už dávno vyzrálá, žádný vyhovující sexuální vztah. To bylo hrozné. Ale najednou, proti všemu očekávání, jsem to měla. A stejně rychle jsem o to přišla a vrátila se zpátky k ničemu - to bylo něco nesnesitelného. Vidíš už, jak moc důležitá byla minulá noc?"

"Ale proč já, Gladie? Proč ne někdo jiný?"

"Ne, Eliáš, tos musel být ty. My jsme přišli, Giskard a já, a našli jsme tě a ty jsi byl tak bezmocný. Doopravdy bezmocný. Ty jsi nebyl v bezvědomí, ale ani jsi neměl nad svým tělem vládu. A pak jsi byl zvednut a ošetřen a uložen do vozu. Byla jsem u toho, když jsi byl zahříván a ošetřován, koupán a osoušen, a po celou tu dobu jsi byl bezmocný. Roboti to všechno dělali tak spolehlivě, se zaujetím pro tvé dobro a aby předešli jakémukoli ublížení, třeba když tě přenášeli, ale absolutně bez jakýchkoli pocitů. Zatímco já jsem to viděla a cítila."

Baley sklonil hlavu a při pomýšlení na svou veřejnou bezmoc skřípal zuby. Když se tak dělo, oddával se tomu s požitkem, zato teď mohl cítit jenom hanbu, že se v takových podmínkách vůbec nalézal.

Ona zatím pokračovala. "Já jsem to chtěla dělat všechno pro tebe. Měla jsem vztek na roboty, že si oni ponechali právo na to být k tobě laskaví - a dávat. A zatím jsem si představovala, jak to všechno s tebou dělám já, jak ve mně narůstá sexuální vzrušení, něco, co jsem nepocítila od Jandera-vy smrti. A pak mi došlo, že v tom mém jediném úspěšném sexu jsem jenom brala. Jander dělal všechno, co jsem si přála, ale nikdy nebral. Nebyl schopen přijímat, jeho jediným potěšením bylo, že dělal potěšení mně. Vlastně proto, že jsem byla vychována roboty a proto, že jsem věděla, že oni přijímat nemohou, se mi nikdy dát nepodařilo."

A jak jsem se dívala, napadlo mě, že znám jen polovinu sexu a pocítila jsem obrovskou touhu zažít i tu druhou. Ale pak, když jsi se mnou seděl u stolu a večeřel, když jsi jedl svou horkou polévku, vypadal jsi už docela vzpomínaný, připadal jsi mi silný. Byl jsi dost silný na to, abys mě utěšil a já, kvůli těm pocitům při tvém ošetřování, jsem se přestala bát toho, že jsi ze Země a chtěla jsem ti padnout do náruče. Chtěla jsem to. Ale když jsi mě držel, cítila jsem, že jsem zase prohrála, že zase jenom беру, že nedávám."

Jenomže ty jsi mi řekl: 'Gladie, musím si sednout.' Ach, Eliáš, to bylo to nejbáječnější, cos mi mohl říct."

Baley cítil, jak rudne. "V tu chvíli mi to hrozně vadilo. Takové přiznání slabosti."

"To bylo právě to, co jsem chtěla. To ve mně vybudilo tu divokou touhu. Nacpala jsem tě do postele, přišla jsem za tebou a poprvé v životě jsem dávala. Vůbec jsem nepřijímala. A Janderovo kouzlo pominulo, protože jsem poznala, že ani on nebyl všechno. Je třeba dostávat i dávat, obojí. Eliáš, zůstaň se mnou."

Baley zavrtěl hlavou: "Gladie, i kdybych si rozdělil srdce na dvě, tak skutečnost to změnit nemůže. Já nemohu zůstat na Auroře. Musím se vrátit na Zemi. A ty na Zemi nemůžeš."

"Eliáš, a co kdybych na Zemi mohla?"

"Proč říkáš takové hlouposti? I kdybys mohla, já bych rychle zestárl a brzy bych ti byl k ničemu. Dvacet, nejvýš třicet let a bude ze mne stařec, možná budu i mrtvý, zatímco ty zůstaneš taková, jaká jsi, celá staletí."

"Ale právě to mám na mysli, Eliáš. Na Zemi přece chytím vaše infekce a budu stárnout stejně tak rychle."

"To nechtěj. Kromě toho stáří není nemoc. Ty bys jenom onemocněla, moc rychle, a zemřela. Gladie, přece si můžeš najít jiného muže."

"Aurořana?" vyslovila s opovržením. "Můžeš je učit. Teď, když víš, jak brát i dávat, nauč je to taky."

"Když je budu učit, budou se chtít učit?"

"Někteří chtít budou. Někteří určitě. Ty máš dost času, aby sis našla někoho, kdo chtít bude. Je přece -" Ne, došlo mu, není moudré zmiňovat se teď o Gremionisovi, ale snad až za ní přijde - méně ušlechtilější a mnohem víc rozhodnější - Vypadala zamyšleně: "Je to možné?" Potom pohlédla na Baleyho a v jejích šedomodrých očích se leskly slzy. "Ach, Eliáš, pamatuješ si vůbec něco z té poslední noci?"

"Musím připustit," pronesl Baley poněkud smutně, "že leccos z toho jen nejasně."

"Jestli si vzpomínáš, nemůžeš mě chtít opustit."

"Já tě nechci, Gladie, opustit. Ale já musím."

"A potom," řekla, "ty jsi vypadal tak naprosto šťastný, tak odpočatý. Tulila jsem se k tvému rameni a cítila, jak tvé srdce tlouče nejdříve rychle, potom stále, stále pomaleji, až ses náhle posadil. Vzpomínáš?"

Baley sebou trhl a narovnal se tak, aby jí viděl do očí. "Ne, nevzpomínám. Co tím myslíš? Co jsem udělal?"

"To, co jsem ti řekla. Najednou ses posadil."

"Ano, ale co dál?" Srdce mu teď tlouklo určitě alespoň tak rychle, jako včera po tom nočním sexu. Třikrát za ním pravda přišla, jenomže v prvních dvou případech byl sám. Ted, potřetí, poslední noc, s ním ovšem byla Gladie. Měl svědka. Gladia pokrčila rameny. "Dál nic, opravdu. Zeptala jsem se: 'Eliáš, co je?', ale ty sis mě nevšímal. Jenom jsi řekl: 'Mám to. Mám to.' Nemluvil jsi moc srozumitelně a oči jsi měl nesoustředěné. Šel z tebe skoro strach."

"To je všechno, co jsem řekl? U Jehovábela, Gladie! Nic víc jsem neřekl?"

Gladia se zamračila. "Nevzpomínám si. Potom sis jenom zase lehl zpátky a ještě jsi řekl: 'Neboj se, Eliáš. Neboj. Ted' už je to jisté.' A já jsem tě pohladila a ty ses znovu uložil a usnul jsi - a chrápal - Nikdy předtím jsem neslyšela nikoho chrápat, ale určitě to bylo - podle popisování." Očividně ji to pobavilo.

Baley na ni upřel pohled: "Poslouchej, Gladie. Proč jsem řekl - 'Mám to. Mám to.' Neřekl jsem, co že jsem to měl?"

Znovu se jí zkrabatilo čelo. "Ne. Nepamatuji se - Počkej, ty jsi řekl ještě jednu věc, hodně potichu. Ty jsi řekl: 'On tam byl dřív.'"

"'On tam byl dřív.' To jsem řekl?"

"Ano. Vzala jsem to jako uznání Giskardovi, že tam byl dřív než ti druzí roboti, že ses pokoušel překonat slzy, protože tě odváděli, že jsi tenkrát v té bouřce znovu obživil. Ano! Proto jsem tě pohladila a řekla: 'Neboj, Eliáš. Ted' už jsi v bezpečí,' potom ses uklidnil."

"'On tam byl dřív.' 'On tam byl dřív.' - Ted' už to nezapomenu. Gladie, děkuji ti za uplynulou noc. Děkuji ti za to, co jsi mi právě řekla."

"Je to tak důležité," ptala se Gladia, "že jsi řekl, že tě Giskard našel dřív. Nalezl. To přece víš."

"To není ono, Gladie. Jedná se o něco, o čem nevím, ale co se vždycky objeví, jenom když mám zcela uvolněnou mysl."

"Ale co to potom znamená?"

"Nevím určitě, ale pokud jsem to řekl, tak to něco znamenat musí. A já mám asi tak hodinu, abych na to přišel." Vstal.

"Už musím jít."

Vykročil ke dveřím.

Gladia se rozběhla za ním a objala ho. "Eliáš, počkej."

Baley zaváhal, potom se sehnul a políbil ji. Ještě dlouho zůstali v objetí.

"Uvidím tě ještě, Eliáš?"

"To říct nedokážu. Doufám, že ano." Baleyho hlas byl smutný.

Odešel najít Daneela s Giskardem, aby mu pomohli s nezbytnými přípravami pro střetnutí, ke kterému se schylovalo.

73.

Smutek Baleyho neopouštěl, ani když kráčet napříč dlouhým trávníkem k Fastolfeovu sídlu.

Z obou stran vedle něj šli roboti. Daneel se zdál být ve své vyrovnanosti, zato Giskard, věrný svému naprogramování a zřetelně neschopný se uvolnit, pátral neustále po blízkém okolí.

Ticho porušil Baley: "Jak se jmenuje Předseda vlády, Daneeli?"

"To vám nemohu říct, kolego Eliáš. Když o něm někdo v mé blízkosti mluvil, uváděl ho jenom jako 'Předsedu'. Bývá oslovován jako 'Předseda'."

"Jeho jméno je Rutlan Horder, pane," promluvil Giskard, "ovšem oficiálně se jeho jméno neuvádí. Používá se jenom samotný titul. Slouží to jako součást vlivu na vládu. Lidé, kteří zastávají různá místa, jsou nazýváni individuálně, ovšem 'Předseda' existuje stále."

"A tenhle Předseda, o kterém mluvíme - jak je starý?"

"Dost starý, pane. Třista třicet jeden," nenechal se Giskard, díky svým nahraným údajům, překvapit.

"Zdraví mu přeje?"

"Nevím o ničem nepříznivém, pane."

"Nevíš o nějaké jeho význačné vlastnosti, která by mi mohla pomoci?"

Giskard jakoby se zarazil. Po chvíli odpověděl: "To mohu jen těžko říct, pane. Je ve svém druhém období. Je považován za Předsedu schopného, který tvrdě pracuje a má výsledky."

"Není třeba nedůtklivý? Shovívavý? Panovačný? Chápavý?"

"Takové věci musíte posoudit sám, pane," řekl Giskard.

"Kolego Eliáš, Předseda je nadstranický," ozval se Daneel. "Jako takový je samozřejmě zásadový a nestranný."

"Tím jsem si jistý," zabručel Baley, "pokud máme na mysli předsedu jako pojem, zatímco Předseda jako jedinec - se jménem - je dost osobitý a jeho mysl lze poměřovat."

Zakroutil hlavou. Jeho vlastní mysl, na to by přísahal, měla dost velkou míru osobitosti. Třikrát na něco myslel a třikrát to ztratil. Ted' již se sice mohl věnovat i myšlence samotné, ovšem pořád to nepomáhalo.

"On tam byl dřív."

Kdo tam byl dřív? Kdy?

Na toto Baley odpověď neznal.

74.

Baley našel Fastolfea, jak na něj čeká u dveří svého sídla, za sebou robota, který byl až nerobotsky roztěkaný, jako by nebyl schopen naplnit svou charakteristickou vlastnost, podle níž měl přivítat návštěvníka, a jako by byl touto skutečností rozrušený.

Ale to jenom člověk byl schopen přičítat reakcím robotů lidskou motivaci. Nejpravděpodobněji se nejednalo o žádné

rozrušení - ani jiný pocit tohoto druhu - jako spíš o jemné chvění pozitronového napětí. Bylo výsledkem toho, že mu bylo bráněno v úkolu, který spočíval právě ve vítání všech návštěvníků, tím, že mu v cestě stál Fastolfe, jehož samozřejmě odsunout také nemohl, takže teď v důsledku faktu, že ani jeden z příkazů nebyl upřednostněn, sebou jenom opakovaně trhal, až vypadal rozrušeně.

Baley si uvědomil, že v zamyšlení hledí na robota, a jen s obtížemi se mu podařilo převést pozornost zase zpět k Fastolfeovi. Přemýšlel o robotech a nevěděl proč.

"Jsem rád, že vás znovu vidím, Dr. Fastolfe," pronesl a napřáhl ruku dopředu. Po setkání s Gladií bylo dost těžké opět si uvědomovat, že vesměřané přistupují k tělesným kontaktům s Pozemšťany jenom neochotně.

Fastolfe na okamžik zaváhal a potom, jak způsoby převážily nad obezřetností, přijal nabízenou ruku, lehce a krátce ji stiskl a zase ji pustil. A přidal k tomu i pár vlnitých slov: "Mne vaše přítomnost, pane Baley, těší ještě více. Vaše příhoda ze včerejší noci mě poněkud poděsila. Ani to tak zlá bouře nebyla, ovšem pro Pozemšťana to musel být zdrcující zážitek."

"Vy tedy víte o tom, co se stalo?"

"Daneel s Giskardem mě v tomhle směru průběžně informovali. Cítil bych se sice lépe, kdyby se vrátili přímo sem a nakonec přivedli i vás, ovšem jejich rozhodnutí bylo založeno na faktu, že Gladiino sídlo bylo blíže místa, kde se vznášedlo porouchalo a také na vašich naléhavých příkazech, v nichž jste upřednostnil Daneelovu bezpečnost před svou vlastní. Nevyložili si to nesprávně?"

"Ne. Příkazal jsem jim, aby mě opustili."

"Bylo to rozumné?" Fastolfe jej uvedl dovnitř a ukázal na křeslo.

Baley se posadil. "Přišlo mi to jako to nejpříhodnější. Byli jsme pronásledováni."

"O tom mi Giskard referoval. Také mi líčil, že -"

Baley ho přerušil: "Dr. Fastolfe, prosím. Mám dost málo času a rád bych se vás zeptal na pár otázek."

"Prosím, spusťte," přisvědčil ihned Fastolfe, ve tváři výraz věcné slušnosti.

"Bylo mi naznačeno, že jste svou práci ohledně fungování mozku upřednostnil před vším jiným a že -"

"Dovolte, abych dokončil. Že nedovolím, aby mi něco stálo v cestě, že jsem zcela bezohledný, neštítím se žádných nemravností ani zla, nezastavím se před ničím, jsem ochoten tolerovat cokoli, všechno ve jménu své práce."

"Ano."

"Kdo vám to řekl, pane Baley?" zeptal se Fastolfe.

"Záleží na tom?"

"Snad ani ne. Kromě toho to není těžké uhodnout. Byla to má dcera Vasilie. Jsem o tom přesvědčen."

"Možná," připustil Baley. "Já ovšem chci vědět, zda je tento odhad vašeho charakteru správný."

Fastolfe se smutně pousmál. "Vy očekáváte čestnou odpověď o mém vlastním charakteru ode mne? V určitých souvislostech jsou ta obvinění proti mé osobě pravdivá. Považuji svou práci za tu nejdůležitější věc, jaká je a mám nutkání obětovat jí všechno. Hodlám ignorovat všechny obvyklé teorie o zlu a nemravnosti, pokud mi budou stát v cestě. Podstatné však je, že to nedělám. Nemohu si to dovolit. A hlavně, kdybych byl obviněn z toho, že jsem zabil Jandera, aby mi to posloužilo jako jeden ze způsobů studia lidského mozku, popírám to. Vůbec to tak není. Nezabil jsem Jandera."

Baley pokračoval: "Vy jste mi navrhl, že pomocí psychické sondy bych se mohl dostat k informaci, kterou jsem jinak nebyl schopen z mozku

dostat. Nemohl jste se podobným způsobem pokusit prokázat svoji nevinu i vy?"

Fastolfe uvážlivě přikývl hlavou: "Dovedu si představit, jak vám Vasilie naznačovala, že moje odmítnutí podrobit se tomu je důkazem mé viny. Není. Psychická sonda je nebezpečná a já jsem stejně tak nervózní při pomýšlení na to, že bych se jí měl podrobit, jako vy. Přesto bych se k tomu, i navzdory vlastnímu strachu, odhodlal, kdybych věděl, že právě o nic jiného mým oponentům nejde. Za prvé, oni sami by proti jakémukoli důkazu mé nevinu argumentovali a psychická sonda by podle nich nejspíš za ten nejpřesvědčivější argument uznána nebyla. Nicméně kdyby mě mohli pod psychosondu dostat, rádi by ze mne vypáčili informace o teorii a návržení robohumanoidů. Kvůli těm jsou pozadu a právě ty jim nejsem ochoten poskytnout."

"Dobrá. Děkuji vám, Dr. Fastolfe," ozval se Baley.

"Prosím," usmál se Fastolfe. "A nyní bych se mohl vrátit k tomu, o čem jsem již mluvil. Giskard mi popisoval, že po tom, co jste byl zanechán ve vznášedle, jste byl osloven cizími roboty. Nebo jste alespoň o cizích robotech poněkud nesouvisle mluvil, a pak jste byl nalezen venku v bouři a v bezvědomí."

"Ti cizí roboti se mnou mluvili, Dr. Fastolfe. Podařilo se mi je znást a poslat pryč, ale přesto jsem považoval za rozumnější ze vznášedla raději vystoupit, nežli tam nečinně čekat, až se vrátí. Nikdy jsem neměl v hlavě jasněji, jako když jsem dospěl právě k tomuto rozhodnutí. Přitom Giskard tvrdí pravý opak."

Fastolfe se znovu usmál: "Giskard má dost povrchní a zjednodušený pohled na Vesmír. Netušíte, čím roboti to mohli být?"

Baley se znepokojeně pohnul a chvíli to vypadalo, jako by v křesle hledal tu nejpohodlnější polohu. Zeptal se:

"Předseda už přijel?"

"Ne, ovšem bude tu každou chvíli. Stejně tak i Amadiro, vedoucí Institutu, kterého jste, jak mi říkali roboti, včera navštívil. Nejsem přesvědčen o tom, že to bylo moudré. Popudil jste ho."

"Viděl jsem ho včera, Dr. Fastolfe, a nepřipadal mi popuzený."

"Není radno začínat si s Amadirem. Výsledkem nyní je, že o vás říká, že jste se dopustil pomluv, že jste neomluvitelně poškodil jeho profesionální pověst a že byl nucen kvůli tomu obtěžovat Předsedu."

"V jakém smyslu?"

"Předsedovým úkolem je vyzvat svářící se strany k tomu, aby se setkaly a pokusily se dohodnout. Chce-li se se mnou Amadiro setkat, je pochopitelné, že to Předseda nemůže odmítnout, natož pak zakázat. Je povinen to setkání svolat, a kdyby teď Amadiro proti vám přišel s nějakými usvědčujícími materiály - a není zas tak složité najít důkazy proti Pozenšťanovi - může to znamenat konec vyšetřování."

"Možná jste si, Dr. Fastolfe, vzhledem k této snadné zranitelnosti neměl přivolávat na pomoc Pozenšťana."

"Možná neměl, pane Baley, ovšem já jsem nic jiného dělat nemohl. Stejně tak jako nemohu teď, a proto vás musím nechat, abyste přesvědčil Předsedu v náš prospěch - jestliže toho jste schopen."

"Tedy na moji zodpovědnost?"

"Jenom na vaši," potvrdil Fastolfe smířlivě.

"A z nás čtyř tam bude přítomen kdo?" zněl další Baleyho dotaz.

"V podstatě jen my tři: Předseda, Amadiro a já. Dá se říci, že ti hlavní jsme my dva zkompromitovaní. Vy, pane Baley, jako čtvrtá strana, tam budete jenom trpěný. Předseda vás může, podle vlastního uvážení, kdykoli vykázat ven, a tak doufám, že nebudete dělat nic, čím byste ho k tomu donutil."

"Nehodlám se o to pokoušet, Dr. Fastolfe."

"Například mu, pane Baley, nenabízejte svou ruku - odpustíte-li mi mou upřímnost."

Při pomyšlení na své dřívější gesto pocítil, jak ho polévá horko. "Nebudu."

"A nepřestávejte být slušní. Nenechte se strhnout k nepředloženým obviněním. Netrvejte na tvrzeních, která nemáte podložena -"

"Míníte tím, že se nemám snažit nutit někoho k prozrazení sebe sama. Amadira, například."

"Ano, to nedělejte. Jinak se můžete dopustit další urážky a to by nám moc nepomohlo. Takže, buďte zdvořilý! A jestliže bude útok maskován slušností, nemá cenu proti tomu nic namítat. A snažte se nemluvit, dokud nebudete osloven."

"Je zvláštní, Dr. Fastolfe, že mi takto pečlivě radíte až nyní. Proč jste mě před nebezpečím pomluv nevaroval dříve, než k nim došlo?"

"Skutečně se tím cítím vinen," souhlasil Fastolfe. "Ovšem pro mne to bylo natolik samozřejmé, že mě vůbec nenapadlo, abych vám to vysvětlil."

Baley zabručel: "Ano, přesně to jsem si myslel."

Fastolfe najednou zvedl hlavu. "Zvenku slyším vznášedlo. Nejenom to, ale i kroky jednoho z mých sloužících, který má namířeno ke vchodu. Domnívám se, že Předseda s Amadirem jsou blízko."

"Společně?" podivil si Baley.

"Nepochybně. Tím, že za místo našeho setkání navrhl Amadiro moje sídlo, mi poskytl výhodu domácí půdy. Tudíž on zase získal možnost, očividně nejenom ze zdvořilosti, požádat Předsedu, zda by ho sem mohl doprovodit. Nakonec stejně sem musí dorazit oba. Takže má pár minut na to, aby si mohl soukromě promluvit s Předsedou a nastínit mu případ ze svého hlediska."

"Ale to není zrovna nejspravedlivější," pronesl Baley. "Nemohl jste tomu zabránit?"

"Není třeba. Amadiro se prostě rozhodl riskovat. Není vyloučeno, že možná řekne něco, čím může Předsedu rozzlobit."

"Je Předseda nějak zvlášť popudlivý?"

"Ne. Určitě ne víc, než kterýkoli jiný Předseda, zastávající svůj úřad pátou dekádu. Tedy přísné lpění na protokolu, zachovávání nestrannosti a fakt neomezené moci, to všechno vede ke stavu určitého podráždění. I Amadiro může udělat chybu. Jeho žoviální úsměv, jeho bílé zuby, jeho vynucovaná dobrosrdečnost, to všechno dokáže dost popuzovat, zvláště pak, když zrovna neoplývá nejlepšími způsoby. - Ale já je musím jít přivítat, pane Baley, snad to bude důležitější, než nějaká kouzla. Vy prosím zůstaňte tady a nevstávejte z křesla."

Baleymu nezbylo nic, než čekat. Jen tak mimochodem ho napadlo, že si na Auroře pobyl jen padesát trochu krátkých standardních hodin.

ZNOVU PŘEDSEDA

75.

Předseda byl malý, až překvapivě malý. Amadiro ho převyšoval o dobrých třicet centimetrů.

Nicméně když se posadili, Předsedova výška se rázem od ostatních nijak nelišila, na celém tom výškovém rozdílu se totiž převážně podílela jeho krátká stehna. Ve skutečnosti byl podsaditý a díky své mohutné hrudi a ramenům vypadal daleko nejmohutněji.

I jeho hlava byla velká, tvář měl vrásčitou a poznamenanou věkem. Nejednalo se však o vrásky dobrosrdečnosti, které by byly způsobeny přemírou smíchu. Bylo cítit, že tyto vrásky mu do tváře a čela vryly povinnosti výkonné moci. Vlasy měl bílé, jenom uprostřed hlavy mu svítilo malé lysé kolečko.

Hodil se k němu i hlas - hluboký a rozhodný. Věkem snad trochu zdrsnel, přišel o některá ze svých zabarvení, ale pro Předsedu (jak si Baley myslel) to mohlo být spíš výhodné, než by mu to mělo překážet.

Fastolfe prošel celým uvítacím obřadem a navzájem si s příchozími vyměnili několik vtipných, nicméně bezvýznamných poznámek. Pak bylo nabízeno jídlo a pití. Po celou tu dobu si Baleyho nikdo ani nevšiml, jako by byl černá ovce. Teprve když se veškerá přípravná jednání chýlila k závěru a když se všichni posadili, představil se i Baley sedící stranou od ostatních.

"Pane Předsedo," řekl, aniž by se mu pokoušel podávat ruku. A poté jen ledabytě přikývl: "Dr. Amadira již samozřejmě znám."

Úsměv na Amadirových rtech se při drzosti v Baleyho hlasu ani nezachvěl.

Předseda, který na Baleyho pozdrav neodpověděl, si položil ruce na kolena, roztáhl od sebe prsty a promluvil:

"Dovolte, abychom začali a uvidíme, co budeme moci s tímto právním případem udělat a k jakému závěru budeme schopni dospět.

Dovolte, abych nejdříve zdůraznil, že bych rád pominul onu záležitost neslušného chování - nebo případného neslušného chování - jehož se měl dopustit Pozemšťan, a hned bych se dotkl celého jádra tohoto případu. Tímto jádrem případu by však neměla být ani ona zveličená robotova nehoda. Přerušení robotovy aktivity náleží do oblasti občanskému soudu; nejspíš se jedná pouze o přestoupení majetkového práva a výsledkem bude tak úhrada nákladů a zřejmě nic víc. Naopak kdyby bylo dokázáno, že tím, kdo způsobil inoperativnost robota Jandera Paneela, je Dr. Fastolfe, nemohl by pravděpodobně následovat trest v žádné podobě, neboť dosud platí, že osoba si se svým majetkem může nakládat dle svého uvážení.

Skutečným sporem tu je záležitost průzkumu a osídlování Galaxie; zda to my jako Aurora provedeme sami, nebo zda ve spolupráci s ostatními Vnějšími světy, případně zda to přenecháme Zemi. Dr. Amadiro a globalisté jsou toho názoru, že celé břímě tohoto úkolu by mělo spočívat na Auroře; Dr. Fastolfe si přeje přenechat všechno Zemi.

Podají-li se nám urovnat tuto záležitost, potom aféra s robotem může být skutečně převedena na občanský soud a otázka Pozemšťanova chování přejde do roviny čistě akademické, čímž bychom se toho jednoduše zbavili.

Tudíž dovolte, abych začal s tím, že se zeptám Dr. Amadira, zda je připraven přijmout postoj Dr. Fastolfe, aby tak mohlo dojít ke shodě v konečném rozhodnutí, nebo zda je Dr. Fastolfe připraven přijmout postoj Dr. Amadira v zájmu stejného výsledku."

Zmlkl a čekal.

Ozval se Amadiro: "Lituji, pane Předsedo, ale musím trvat na tom, že Pozemšťané budou omezeni pouze svou planetou a že Galaxie má být osídlena pouze Aurořany. Nicméně bych rád přivítil kompromisu v tom smyslu, že by se na osídlování podílely i další z Vnějších světů, pokud by toto řešení skutečně zabránilo zbytečnému sporu, který mezi námi je."

"Rozumím," přikývl Předseda. "Vzdáte se, Dr. Fastolfe, vzhledem k tomuto prohlášení, svého postoje i vy?"

Byla řada na Fastolfeovi. "Kompromis Dr. Amadira v sobě má jen stěží něco podstatného, pane Předsedo. Já bych rád nabídl kompromis širšího významu. Proč by nemohly být světy Galaxie otevřeny stejnou měrou jak vesmíranům, tak i Pozemšťanům? Galaxie je velká a je v ní místo pro všechny. Rád bych přistoupil k této dohodě."

"Nepochybně," navázal bezprostředně Amadiro, "protože to žádný kompromis není. Na Zemi žije přes osm miliard obyvatel, a to je na druhé straně více než polovina obyvatel žijících na všech spojených Vnějších světech. Lidé na Zemi se dožívají krátkého věku a jsou zvyklí nahrazovat své ztráty velice rychle. Náš vztah k individuálnímu lidskému životu je jim cizí. Chtějí nové světy stůj co stůj zaplavit, rozmnožit se na nich jako hmyz a přivlastnit si Galaxii celou, zatímco my budeme tam, kde jsme začínali. Nabídnout Zemi na Galaxii teoreticky stejné šance znamená Galaxii jim dát - zde se o žádnou rovnost nejedná. Pozemšťané musejí zůstat na Zemi."

"A co říkáte na tohle, Dr. Fastolfe?" ptal se Předseda.

Fastolfe vzdychl. "Moje názory jsou zaprotokolovány. Domnívám se, že není třeba je opakovat. Plánem Dr. Amadira je využívat při budování osídlených světů, které budou chtít lidé z Aurory osídlit, robohumanoidy. Proč ne? Jenomže on žádné robohumanoidy nemá. Není schopen je sestavit, ovšem projekt by nemohl fungovat, i kdyby je měl. Nelze mluvit o žádném kompromisu, dokud Dr. Amadiro nebude souhlasit se základní myšlenkou osídlování nových světů, při němž budou Pozemšťané alespoň spoluúčastníky."

"Potom o žádném kompromisu mluvit nelze," stál na svém Amadiro.

Předseda vypadal nespokojeně. "Obávám se, že jednomu z vás dvou nic jiného než ustoupit přece jenom nezbude. Naprosto nemám v úmyslu, aby se Aurora v otázce takového významu ocitla blízko emocionálních orgií."

Bezvýrazně - jeho výraz nenaznačoval ani přízeň, ani nelibost - pohlédl na Amadira. "Vy chcete využít inoperability robota Jandera jako argumentu proti stanovisku Dr. Fastolfe, že?"

"Ano, chci," ozval se Amadiro.

"Čistě emocionální argument. Vy chcete tvrdit, že Fastolfe se snaží váš postoj potlačit tím, že bude nepoctivě předvádět robohumanoidy jako daleko neschopnější, než ve skutečnosti jsou."

"To je přesně to, o co se pokouší -"

"Nactiutrhání!" vmísil se mu do řeči hrubě Fastolfe.

"Určitě ne, jestliže to mohu dokázat, což v mých silách rozhodně je," pohlédl na něj Amadiro. "Možná, že ten argument je emocionální, ovšem i efektivní. Vy to, pane Předsedo, víte, že? Moje stanovisko určitě zvítězí, ale bylo by nenormální nechat to jen tak. Budu požadovat, abyste přesvědčil Dr. Fastolfe k přijetí nevyhnutelné porážky, což by Auroře ušetřilo politováníhodnou atrakci, která by měla za následek oslabení naší pozice mezi Vnějšími světy a ztrátu vlastní důvěry v nás samé."

"Jak můžete dokázat, že Dr. Fastolfe je zodpovědný za robotovu inoperabilitu?"

"On sám připouští, že je jedinou lidskou bytostí, která by to dokázala. Což víte."

"Vím," pronesl Předseda, jenom jsem vás chtěl slyšet, jak to neříkáte voličům, ne médiím, ale mně - osobně. A to jste udělal."

Obrátil se k Fastolfeovi. "Co na to řeknete vy, Dr. Fastolfe? Jste jediný člověk, který by dokázal toho robota zničit?"

"Aniž by nezůstaly žádné fyzické stopy? Jsem, pokud vím. Nevěřím, že by Dr. Amadiro byl natolik zkušený robotik, aby to dokázal. Navíc mě neustále ohromuje tím, že poté, co založil svůj Institut robotiky, si může dovolit tak otevřeně dávat najevo svou vlastní neschopnost, dokonce se svými spolupracovníky za zády - a dokonce veřejně." Usmál se na Amadira, nikoli však bez výrazu potměšilosti.

Předseda vzdychl. "Ne, Dr. Fastolfe. Teď není doba na rétorické triky. Pojďme to zkusit bez sarkasmu a vychytralých šťouchanou. Čím se můžete hájit?"

"No samozřejmě tím, že jsem Jandera nepoškodil. Já netvrdím, že to někdo musel udělat. Byla to náhoda - princip nepředvídatelnosti ve funkcích pozitronových obvodů. Může k tomu docházet dost často. Stačí, když Dr. Amadiro připustí, že jde o náhodu a že nikdo nebude bezdůvodně obviňován, a potom se klidně můžeme pustit do diskuse ohledně vlastní podstaty návrhů pro osidlování."

"Ne," pravil Amadiro. "Možnost náhodné destrukce je příliš malá, než aby se o ní dalo uvažovat, mnohem menší než šance, že odpovědnost nese právě Dr. Fastolfe - mnohem menší, než abychom si mohli dovolit pokládat provinění Dr. Fastolfe za neopodstatněné. Nebudu ustupovat tam, kde vyhraji. Pane Předsedo, vy víte, že já vyhraji, a tak jediný racionální krok, který můžeme udělat, je přimět Dr. Fastolfe, aby v zájmu celosvětové jednoty svoji porážku přijal."

"Činž se dostáváme," řekl rychle Fastolfe, "znovu k případu, o jehož vyřešení jsem požádal pana Baleyho ze Země." Amadiro byl neméně tak rychlý: "Tedy postup, proti kterému jsem protestoval, hned když byl poprvé navržen. Pozemšťan sice může být zdatnější jako vyšetřovatel, nezná však Auroru a nemůže se mu tady podařit vůbec nic. Nic kromě rozsévání pomluv a kromě toho, že postaví Auroru v očích Vnějších světů do nedůstojného a posměšného světla. Kousavé poznámky ohledně toho se již objevily v programech púluctů pro Vnější světy nejvýznamnějších hypervlnných zpravodajství, jakož i ve stejném počtu relací dalších světů. Nahrávky tohoto byly zaslány do vašeho úřadu."

"A mé pozornosti neunikly," prohlásil Předseda.

"Stejně jako se o tom šeptá na Auroře," pokračoval ve své jízdě Amadiro. "Bylo by jen v mém zájmu, kdyby vyšetřování pokračovalo. Dr. Fastolfe tím totiž přichází o značnou část podpory u obyvatelstva a samozřejmě i o hlasy členů vlády. Čím déle to potrvá, tím si budu vítězstvím jistější, ovšem vzhledem k tomu, že to neprospívá zájmům Aurory, nepovažuji za správné, aby byla moje jistota vykoupena poškozením mého světa. Já navrhuji - pokud jde o tuto záležitost - abyste vyšetřování, pane Předsedo, ukončil a přiměl Dr. Fastolfe, aby se nyní elegantně podrobil tomu, co jinak bude muset přijmout stejně - a za mnohem vyšší cenu."

Předseda řekl: "Souhlasím s tím, že rozhodnutí o povolení vyšetřování nemuselo být právě nejmoudřejší. Říkám 'nemuselo'. Připouštím, že i myšlenka na jeho ukončení je lákavá. A navíc ten Pozemšťan" - vůbec nedal najevo, že by o Baleyho přítomnosti v místnosti věděl - "již zde nějakou dobu -"

Zmlkl, jako by tím dával Fastolfeovi příležitost všechno potvrdit, což Fastolfe učinil: "Je to třetí den jeho vyšetřování, pane Předsedo."

"V tom případě," prohlásil Předseda, "by bylo správné ještě předtím, než vyšetřování ukončím, se zeptat, zda za tu dobu bylo dosaženo nějakých podstatných výsledků."

Znovu se odmlčel. Fastolfe rychle pohlédl na Baleyho a lehce pokynul hlavou.

Baleyho hlas zněl klidně: "Nechtěl bych se, pane Předsedo, vtírat nějakými svými pozorováními, pokud nejsem tázán. Nemohla by mi být položena otázka?"

Předseda se zamračil. Aniž pohlédl na Baleyho, pronesl: "Ptám se pana Baleyho ze Země, zda by nám mohl říct, dosáhl-li nějakých podstatných výsledků."

Baley se zhluboka nadechl. Bylo to tady.

76.

"Pane Předsedo," začal. "Včera odpoledne jsem byl vyslechnout Dr. Amadira, jehož pomoc byla vstřícná a pro vyšetřování užitečná. Když jsme potom já a moje služba odjeli -"

"Vaše služba?" podivil se Předseda.

"Po celou dobu vyšetřování mě doprovázeli dva roboti, pane Předsedo," odpověděl Baley.

"Roboti, kteří náležejí Dr. Fastolfeovi?" otázal se Amadiro. "Ptám se na to kvůli záznamu."

"Kvůli záznamu, náležejí," ozval se Baley. "Jedním je Daneel Olivaw, robohumanoid, a druhým je Giskard Reventlov, starší normální robot."

"Děkuji vám," pravil Předseda. "Pokračujte."

"Když jsme opustili pozemky Institutu, zjistili jsme, že vznášedlo, které jsme užívali, je záměrně poškozeno."

"Záměrně poškozeno?" zeptal se Předseda překvapeně. "Kým?"

"To nevíme, ovšem stalo se to na pozemcích Institutu. Byli jsme tam ohledně vyšetřování a náš příchod byl osazenstvu Institutu oznámen. Kromě toho bez pozvání a vědomí služby Institutu tam ani nikdo jiný být zřejmě nemohl. Pokud to vůbec lze považovat za myslitelné, nutně se nabízí řešení, že to musel udělat někdo ze služby Institutu, což je samozřejmě nemožné - pokud k tomu nevydal příkaz Dr. Amadiro samotný, což považuji rovněž za nemyslitelné."

"Zdá se, že velmi často přemýšlíte o nemyslitelném," řekl Amadiro. "Bylo vznášedlo přezkoumáno odborným technikem, který by mohl posoudit, jestli poškození vůbec bylo způsobeno záměrně? Nemohlo jít o normální poruchu?"

"Ne, pane," řekl Baley, "protože Giskard, který je k řízení vznášedla způsobilý a který přesně takové již několikrát řídil, se domnívá, že bylo poškozeno záměrně."

"A samozřejmě se jedná o někoho ze služby Dr. Amadira, který jej naprogramoval a který mu denně dává příkazy," poznamenal Amadiro.

"Vy předpokládáte -" spustil Fastolfe.

"Já nepředpokládám nic," zvedl nevzrušeně Amadiro ruku. "Já dělám jenom prohlášení - pro záznam."

"Bude, prosím," vložil se do toho Předseda, "pan Baley ze Země pokračovat?"

"V okamžiku, kdy bylo vznášedlo mimo provoz, se objevili další, kteří nás pronásledovali."

"Další?" zeptal se opět Předseda.

"Další roboti. Přijeli, když už byli moji roboti pryč."

"Moment," přerušil jej Amadiro. "Jaký byl v tu chvíli váš stav, pane Baley?"

"Nebylo mi zcela nejlépe."

"Zcela nejlépe? Vy jste Pozemšťan a nejste zvyklý žít jinde než v prostoru vašeho uměle vytvořeného Města. A v otevřeném prostoru trpíváte potíženími. Není to tak, pane Baley?" tázal se Amadiro.

"Ano, pane."

"A včera večer, jak si určitě pan Předseda vzpomíná, byla poměrně nepříjemná bouře. Nebylo by přesnější říct, že jste na tom byl dost zle?"

"Byl jsem na tom dost zle," připustil zdráhavě Baley.

"Proč potom vaši roboti odcházeli?" zajímal se Předseda okamžitě. "Neměli tam, vzhledem k vašemu stavu, raději zůstat?"

"Přikázal jsem jim, aby odešli, pane Předsedo."

"Proč?"

"Považoval jsem to za nejprůhodnější," prohlásil Baley, "a bude-li mi dovoleno pokračovat, vysvětlím to."

"Pokračujte."

"Byli jsme opravdu pronásledováni, protože ti další roboti přijeli vzápětí po odchodu mých robotů. Pronásledovatelé se mě zeptali, kde moji roboti jsou a já jim řekl, že jsem je poslal pryč. Až potom se ptali, v jakém stavu se nacházím. Vysvětlil jsem jim, že jsem v pořádku a oni mě tam zanechali s tím, že pokračují v pátrání po mých robotech."

"V pátrání po Daneelovi a Giskardovi?" zeptal se Předseda.

"Ano, pane Předsedo. Bylo zřejmé, že tento příkaz je daleko nejsilnější."

"Jak to mohlo být zřejmé?"

"Třebaže jsem na tom byl očividně zle, ptali se mě nejdříve na roboty, zatímco můj stav je zajímal teprve až potom. Záhy mě opět, v tom stavu, v jakém jsem byl, opustili a pokračovali v pátrání po mých robotech. Jejich příkaz, který se týkal pátrání po robotech, musel být proto mnohem silnější, jinak by totiž nebylo možné, aby nevěnovali pozornost lidské bytosti, která nebyla zrovna v nejlepším stavu. Vlastně jsem to pátrání po mých robotech předvídal a byl to i důvod, proč jsem je poslal pryč. Cítil jsem, že je nanejvýš důležité udržet je mimo dosah neoprávněných rukou."

"Pane Předsedo," promluvil Amadiro, "mohl bych se pana Baleyho zeptat, když už jsme u této záležitosti, na něco, čím by se prokázala nepatřičnost tohoto tvrzení?"

"Můžete."

Amadiro se zeptal: "Pane Baley. Když vaši roboti odešli, tak jste tam zůstal sám, že?"

"Ano, pane?"

"Tudíž tuto příhodu nejspíš zaznamenanou nemáte. Sám jste ji neměl jak nahrát, že? Nebo jste s sebou snad měl nahrávací zařízení?"

"Neměl, pane."

"A byl jste na tom špatně?"

"Ano, pane."

"Rozrušený? Možná jste na tom byl tak zle, že si na to ani nemůžete dost dobře vzpomenout."

"Ne, pane. Vzpomínám si na to zcela zřetelně."

"Třeba si to jenom myslíte, zatímco jste mohl blouznit a trpět halucinacemi. Za těchto podmínek se vůbec zdá to, co vám roboti řekli, pokud se tam vůbec objevili, dost pochybné."

Předseda se na okamžik zamyslel: "Souhlasím. Pane Baley ze Země, předpokládejme, že to, co si pamatujete - nebo tvrdíte, že si pamatujete - tak skutečně bylo. Jak si vlastně tyto události vykládáte?"

"Nerad bych se v tomto ohledu nějak vyjadřoval, pane Předsedo," začal se ošívát Baley, "a to z toho důvodu, abych se nedopustil nactiutrhání počestného Dr. Amadira."

"Pokud mluvíte na moji žádost a pokud jsou všechny vaše poznámky omezeny pouze na tuto místnost" - Předseda se rozhlédl kolem; výklenky ve stěnách byly bez robotů - "nemůže se jednat o pomluvu, nebudete-li ovšem mluvit vyloženě zaujatě."

"V tom případě, pane Předsedo," spustil Baley, "považuji za možné, že Dr. Amadiro mě ve svém úřadě zdržoval déle, než bylo nezbytně nutné, aby měl čas poškodit můj stroj. Dále mě tam zdržoval proto, abych mohl odjet až poté, co bouře začne, aby si pak mohl být jist, že na tom nebudu při přepravě zrovna nejlépe. Několikrát předtím se přiznal, že se zabýval pozemskými společenskými podmínkami, proto nejspíš věděl, jak na mě může bouřka zapůsobit. Mám ten pocit, že měl v úmyslu vyslat za námi své roboty, kteří nás měli i s porouchaným vznášedlem převézt zpět na pozemky Institutu, nejspíš kvůli mému stavu, ve skutečnosti však proto, aby se dostal k robotům Dr. Fastolfea."

Amadiro se mírně pousmál. "A kvůli čemu bych to všechno dělal? Vy sám, pane Předsedo, vidíte, že je zde jeden předpoklad kladen za druhý, což by každý soud na Auroře musel posoudit jako pomluvu."

Předseda se přísně zeptal: "Může pan Baley ze Země tyto hypotézy něčím podpořit?"

"Několika logickými úvahami, pane Předsedo."

Předseda vstal a v tu chvíli jako by ztratil něco ze své důstojnosti, neboť tím bylo znovu odhaleno, že když seděl, byl téměř stejně tak vysoký jako nyní. "Dovolte, abych se na chvíli vzdálil a zatím si promyslel to, co jsem až dosud slyšel. Hned budu zpátky." A zamířil na Osobní.

Fastolf se naklonil směrem k Baleymu a Baley mu vyšel na půl cesty vstříc. Amadiro pouze lhostejně přihlížel, jako by ho vůbec nezajímalo, co si ti dva mohou navzájem sdělit.

Fastolf se zašeptal. "Můžete říct ještě něco podstatného?"

Baley na něj hleděl: "Myslím, že ano, pokud k tomu budu mít vhodnou příležitost, ovšem nezdá se mi, že by tomu byl

Předseda příznivě nakloněn."

"Není. Do jisté míry se vám to podařilo spíš zhoršit a já bych vůbec nebyl překvapen, kdyby se vrátil s tím, že jednání zastavuje."

Baley zakroutil hlavou a zahleděl se na vlastní boty.

77.

Baley ještě pořád zíral do země, když se Předseda vrátil. Ten se znovu usadil, ztěžka se otočil a s poměrně zlověstným výrazem pohlédl na Pozemšťana.

"Pane Baley ze Země," oslovil ho.

"Ano, pane Předsedo."

"Jsem toho názoru, že jenom maříte můj čas, ale neřeknu to, neboť chci poskytnout plné slyšení i druhé straně, třebaže tím skutečně jenom přicházím o svůj čas. Můžete mi nabídnout motiv, který by vysvětloval ono šílené jednání Dr. Amadira, z něhož jste ho obvinil?"

"Pane Předsedo," spustil Baley téměř zoufalým tónem, "takový motiv je - a to velmi příhodný. Je založen na tom, že plán Dr. Amadira, pomocí kterého chce osídlit Galaxii, bude neuskutečnitelný, pokud se jemu a jeho Institutu nepodaří sestrojít robohumanoidy. Žádného takového nemá a zatím ani sestavit nedokáže. Zeptejte se ho, zda by chtěl, aby komise členů vlády navštívila jeho Institut a prověřila jeho možnosti ohledně návrhu a výroby humanoidních robotů. Pokud se rozhodl trvat na tom, že robohumanoidi jsou již na montážní lince nebo třeba na výrobním prknu - případně je schopen přiměřené teoretické formulace - a že je připraven tuto skutečnost pověřené komisi předvést, nemám, co bych dodával a budu nucen přiznat, že moje vyšetřování nedospělo nikam." Domluvil a zatajil dech.

Předseda pohlédl na Amadira, jehož úsměv se zvolna vytrácel.

"Připouštím, že v tuto chvíli žádného robohumanoida předvést nemůžeme."

"Potom mohu pokračovat," nabral Baley znovu dech, až se téměř zajkl. "Dr. Amadira by mohl všechny potřebné údaje pro svůj výzkum získat od Dr. Fastolfe, který je má uložené ve své mysli, ovšem Dr. Fastolfe s ním v této oblasti nehodlá spolupracovat."

"Ne, to nehodlám," zašeptal Fastolfe, "za žádných okolností."

"Musím však říct, pane Předsedo," pokračoval Baley, "že Dr. Fastolfe není jedinou osobou, která zná tajemství navržení a sestrojení humanoid-ního robota."

"Není?" Předseda vypadal překvapeně. "Kdo ho ještě zná? Nejspíš i sám Dr. Fastolfe je vaším tvrzením, pane Baley, překvapen." Poprvé k jeho jménu nepřidal ono své "ze Země".

"A opravdu překvapen jsem," potvrdil Fastolfe. "Pokud vím, tak zcela určitě jediný jsem. Nevím, co tím pan Baley myslí."

Amadiro se vyjádřil mírným našpulením rtů:

"Předpokládám, že to neví ani pan Baley."

Baley se cítil zahnán do kouta. Zrakem přejížděl z jednoho na druhého a odhadl, že ani jeden z nich - ani jeden - není na jeho straně.

Řekl: "Nezná ho snad každý robohumanoid sám? Určitě ne vědomě, ani tak, aby je byl schopen sám vyjevit - ale uvnitř něj ty informace nejspíš budou, nebo snad ne? Kdyby byly humanoidnímu robotovi vhodné položeny otázky, z jeho odpovědí a reakcí by se dalo navržení i sestrojení vyčíst. Tedy pokud bude dostatek času a otázky budou řádně zformulovány, robohumanoid posléze tyto informace vyrazí a další humanoidní roboti mohou být na světě. Krátce a stručně, žádný stroj sám o sobě nebude nikdy schopen udržet tyto informace v tajnosti, bude-li podroben příslušnému pozorování."

Fastolfe se zdál být překvapen. "Chápu, co máte na mysli, pane Baley, a máte naprostou pravdu. Nikdy mě to ani nenapadlo."

"Se vši úctou, Dr. Fastolfe," hleděl na něj Baley, "vám musím říct, stejně jako všem Aurořanům, že vaše pýcha je obzvlášť jedinečná. Vy se cítíte být až do takové míry nejlepším robotikem, jediným robotikem, který dokáže sestavit robohumanoida - že jste schopen přehlédnout i takovéto samozřejmosti."

Předseda se nevědomky zasmál. "Teď vás dostal, Dr. Fastolfe. Já sám jsem se podívoval, proč tak dychtivě tvrdíte, že jste jediný, kdo ví, jak zničit Jandera, když tím jenom vyklízíte politické pozice. Teď zřetelně vidím, že jste se měl více zabývat svou politickou situací, nežli podléhat své jedinečnosti." Fastolfe byl viditelně podrážděn.

Pokud jde o Amadira, ten se zamračil: "Má to něco společného s problémem, o kterém zde diskutujeme?"

"Ano, má," řekl Baley, jehož sebedůvěra narůstala. "Vy nejste schopen vynutit si informace přímo od Dr. Fastolfe. Nemůžete vašim robotům nařídít, aby mu například ublížili nebo ho mučením přinutili tajemství vyrazit. Vzhledem k tomu, že ho chrání jeho roboti, nemůžete mu ublížit ani vy sám. Nicméně jste schopen oddělit robota od lidské bytosti, která tomu vzhledem k svému stavu není schopná zabránit, a zajistit ho svými roboty. Všechny události včerejšího odpoledne byly součástí narychlo vymyšleného plánu, kterým byste se zmocnil Daneela. Chytil jste se této možnosti v okamžiku, kdy jsem začal trvat na tom, že vás navštívím v Institutu. Kdybych své roboty neposlal pryč, kdybych nebyl dost rozhodně trval na tom, že jsem v pořádku a neposlal vaše roboty špatným směrem, už byste ho měl. A potom byste se mohl pokusit rozluštit tajemství robohumanoida nějakým déle-trvajícím rozbořením Daneelova chování a reakcí."

"Pane Předsedo, já protestuji," zvolal Amadiro. "Nikdy jsem neslyšel pomluvu, která by byla tak zlomyslně vyjádřena. To všechno se mohlo vylihnout pouze ve fantazii nemocného muže. Nevíme - a snad to neví vůbec nikdo - zda bylo vznášedlo skutečně poškozeno; a pokud ano, tak kým; zda roboti skutečně vznášedlo pronásledovali a zda s panem Baleyem skutečně mluvili či nikoli. On jenom vrší hypotézu na hypotézu, z nichž všechny jsou založeny na svědectvích

z událostí, kterých je svědkem on jediný - a to v době, kdy byl pološilený strachem a nejspíš trpěl i halucinacemi. Ani jednu z nich by v soudní síni neobhájil."

"My nejsme v soudní síni, Dr. Amadiro," pronesl Předseda, "a mou povinností je vyslechnout všechno, co by se v našem sporu mohlo projevit jako podstatné."

"Ale tohle podstatné není, pane Předsedo. To je jenom jakási změť."

"Niméně zatím to všechno do sebe dost dobře zapadá. Nepodařilo se mi nachytat pana Baleyho při zjevné nelogičnosti. Jestliže připustíte, že to, co tvrdí, sám zažil, potom je jeho úsudek dost logický. Chcete to všechno popřít, Dr. Amadiro? Poškozené vznášedlo, pronásledování, záměr přivlastnit si robohumanoida?"

"Ano! Popírám všechno! Nic z toho není pravda!" prohlásil Amadiro s úsměvem, čehož si rozhodně každý všiml.

"Pozemšťan může předložit záznam celé naší konverzace a nepochybně by mohl poukazovat na to, že jsem ho zdržoval dlouhými řečmi, tím, že jsem ho zval na prohlídku Institutu, tím, že jsem ho zval na večeři - ale všechno může být stejně tak dobře interpretováno jako moje snaha vyjít mu vstříc a být zdvořilý a pohostinný. Mé chování pramenilo nejspíš z určitých sympatií, které k Pozemšťanům chovám. Já popírám všechny jeho domněnky a žádná z nich se nemůže stavět na roven mému tvrzení. Netrpím takovou pověstí, aby ze mne mohl tento Pozemšťan jenom pouhými spekulacemi udělat nečestného intrikána, jak se zatím snaží."

Předseda si v zamyšlení mnul bradu. "Jistě, zatím vás nemíním obvinít z toho, co zde tvrdí tento Pozemšťan. - Pane Baley, jestliže je tohle všechno, co nám můžete říct, je to sice zajímavé, nicméně nepostačující. Můžete nabídnout něco podstatnějšího? Pokud nemůžete, upozorňuji vás, že jsem s vámi právě strávil veškerý čas, který jsem této záležitosti mohl poskytnout."

78.

Baley prohlásil: "Chtěl bych předložit k úvaze ještě jedno téma. Snad jste slyšel o Gladii Delmarrové - nebo Gladii Solárii. I když ona sama si nechává říkat jenom Gladia."

"Ano, pane Baley," řekl Předseda s ostrým netrpělivostí ve svém hlase. "Slyšel jsem o ní. Viděl jsem hypervlnné představení, v němž jste vy a ona zastávali tak pozoruhodná místa."

"Ona se stýkala s robotem Janderem mnoho měsíců. Ve skutečnosti byl ke konci té doby jejím manželem."

Předsedův nepřijemný pohled, kterým Baleyho oblažoval, se do něj ostře zabodl: "Jejím čím?"

"Manželem, pane Předsedo."

Zmateně vyhlížející Fastolfe, který zpola vstával, se znovu posadil.

Předseda nevlídně pronesl: "To je zakázané. Něco horšího, je to absurdní. Robot ji nemůže oplodnit. Nemohou mít děti. Postavení manžela - nebo manželky - není nikdy připuštěno bez prohlášení o dobrovolném a předem povoleném rozhodnutí mít děti. Tohle, jak předpokládám, by snad měl vědět i Pozemšťan."

Baley přikývl: "Já si toho jsem vědom, pane Předsedo. Stejně tak Gladia, tím jsem si jistý. Ona nepoužívala slova 'manžel' v jeho právním smyslu, ale pouze v jeho citovém významu. Jandera považovala za protihodnotu manžela. Chovala se k němu jako k manželovi."

Předseda se otočil k Fastolfeovi. "Věděl jste o tom, Dr. Fastolfe? Náležel přece k vaší službě."

Viditelně rozrušený Fastolfe odpověděl: "Věděl jsem, že ho měla ráda. Předpokládám, že ho užívala i sexuálně. Nicméně o této zakázané šarádě jsem nevěděl, dokud mi o ní neřekl pan Baley."

Baley řekl: "Ona byla Solariánka. Ona nepoužívala pojmu 'manžel' v aurorském smyslu."

"Pochopitelně, že ne," přitakal Předseda.

"Přesto tuto skutečnost chápala natolik, že si ji nechávala pouze pro sebe, pane Předsedo. Nikdy se o této šarádě, jak to nazval Dr. Fastolfe, před žádným Aurořanem ani nezmínila. Mně to řekla předevčírem jenom proto, že chtěla nějak popostrčit vyšetřování, které pro ni tolik znamená. Ale přesto, jak předpokládám, by to slovo přede mnou nevyslovila, kdyby nevěděla, že jsem Pozemšťan a že je pochopím právě v jejím smyslu - a ne v aurorském."

"Dobrá," připustil Předseda. "Přiznávám jí alespoň to bezpodmínečné minimum zdravého rozumu - na to, že je ze Solarie. To je to další téma, na které jste chtěl poukázat?"

"Ano, pane Předsedo."

"V tom případě je to zcela irrelevantní a do žádné našich úvah to vůbec nezapadá."

"Pane Předsedo, dovoluji mi ještě jednu otázku, na kterou se musím zeptat. Jedinou otázku. Tucet slov, pane, a pak už budu končit." Soustředil se, aby jeho slova zněla tak upřímně, jak jen byl schopen, neboť právě na tom nyní záviselo úplně všechno.

Předseda zaváhal: "Souhlasím. Poslední otázka."

"Ano, pane Předsedo." Baley by nejraději ta slova vyštěkl, nicméně se ovládl. Ani nezvýšil hlas. Ani neukázal prstem. Záviselo na tom všechno. Nic nebylo v tuto chvíli důležitější a on, vědom si Fastolfeova varování, to pronesl téměř lhostejně. "Jak to, že Dr. Amadiro věděl, že Jander byl Gladiiným manželem?"

"Cože?" Předsedovo bílé a huňaté obočí se nadzvedlo. "Kdo řekl, že on o tom něco věděl?"

Vyzván přímou otázkou, mohl Baley pokračovat. "Zeptejte se ho, pane Předsedo."

A ten jenom kývl směrem k Amadirovi, který se zvedl z křesla a zůstal na Baleyem viset pohledem plným hrůzy.

79.

Baley znovu velice klidně pronesl, když předtím jen neochotně odvrátil pozornost od Amadira: "Zeptejte se ho, pane Předsedo. Nevím, proč je tak rozrušený."

Předseda se k němu obrátil: "No tak, Dr. Amadiro? Co víte o tom robotovi jako domnělém manželu solariánské ženy?" Amadiro se zakoktal, potom k sobě na chvíli stiskl rty a zkusil to znovu. Jestliže před okamžikem zbledl, teď se mu již

opět začala barva navracet. "Jsem tímto nesmyslným obviněním, pane Předsedo, natolik překvapen, že vůbec nevím, co to má všechno znamenat."

"Mohu to vysvětlit, pane Předsedo? Jenom velmi krátce?" ozval se znovu Baley. (Nezastaví ho teď?)

"To asi bude nejlepší," přikývl Předseda neochvějně. "Pokud pro to máte nějaké vysvětlení, rád je uslyším."

"Pane Předsedo," začal Baley. "Včera odpoledne jsem mluvil s Dr. Amadiroem. Vzhledem k tomu, že se mě snažil zdržet, dokud nevypukne bouře, rozmlouval mnohem déle, než vůbec zamýšlel, a zřejmě i dost neopatrně. V souvislosti s Gladii se náhodou zmínil o robotu Janderovi jako jejím manželu. Zajímalo by mě, odkud tuto skutečnost věděl."

"Je to pravda, Dr. Amadiro?" otázal se ho Předseda.

Amadiro doposud stál, snad tím i trochu připomínal obžalovaného před soudem. "Ať už to pravda je, nebo není, s naší záležitostí to stejně vůbec nesouvisí."

"Možná ne," připustil Předseda, "ale stejně mě překvapila vaše reakce na tuto otázku, když vám byla položena. Mám z toho ten dojem, že zatímco vy a pan Baley víte, co za tím vězí, tak já nikoli. A rád bych tomu rovněž porozuměl. Věděl jste, nebo nevěděl o tom absurdním spojení Jandera se solariánskou ženou?"

Amadiro ze sebe rozechvěle vymáčkl: "Možná bych neměl."

"To není žádná odpověď," prohlásil Předseda. "To je vykrucování. Když už vás žádám o to, abyste mi něco objasnil, zkuste zachovat soudnost. Řekl jste, nebo neřekl to, co je vám přisuzováno?"

"Ještě dřív, než odpovím," vložil se do toho Baley, který se cítil být povzbuzen jak narůstající jistotou svého předpokladu, tak Předsedovým vnitřním rozhořčením, "bych rád, čistě ze slušnosti k Dr. Amadirovi, připomenul, že robot Giskard, který byl naší rozmluvě také přítomen, může na požádání zopakovat celý rozhovor, slovo od slova, samozřejmě i včetně hlasu a intonace obou zúčastněných."

Amadiro se nechal přemoci vztekem: "Pane Předsedo, toho robota Giskarda navrhoval, sestrojoval a programoval Dr. Fastolfe, který se prohlásil za nejlepšího robotika, který vůbec existuje a který je mým zapřísažným odpůrcem. Můžeme důvěřovat záznamu, který nám může zprostředkovat takový robot?"

Baley řekl: "Možná bychom si mohli ten záznam poslechnout, a potom byste se mohl sám rozhodnout, pane Předsedo."

"Možná bych mohl," vyjádřil se Předseda. "Ale já tady, Dr. Amadiro, nejsem, abych dělal nějaká rozhodnutí pouze pro svoji osobu. Což ovšem v tuto chvíli ponechme stranou. Bez ohledu na to, co onen záznam říká, Dr. Amadiro, chcete pro náš záznam potvrdit, že jste nevěděl, že ta žena ze Solarie považovala svého robota za manžela a že vy jste se o něm jako o jejím manželovi nikdy nezmiňoval? Prosím nezapomínejte - už proto, že jste oba členové vlády - že třebaže zde není přítomen žádný robot, je celé naše jednání zaznamenáváno na moje vlastní zařízení." Dotkl se malého vyboulení na své náprsní kapse. "Tedy na rovinu, Dr. Amadiro. Ano nebo ne?"

Amadiro se stopami zoufalství v hlase odpověděl:

"Pane Předsedo, já si opravdu nevzpomínám, co už jsem v tom neformálním rozhovoru řekl. Pokud jsem to slovo vyslovil - a já nepripouštím, že bych je vyslovil - mohlo to být jen v důsledku jiného příležitostného rozhovoru, v němž se někdo o oné skutečnosti, že se Gladia ke svému robotu chová jako k manželovi, zmínil."

Předseda se zeptal: "A s kým jste vedl ten příležitostný rozhovor? Kdo vám o tom řekl?"

"To v tuto chvíli nedokážu říci."

Baley se znovu ozval: "Pane Předsedo, jestliže bude Dr. Amadiro tak laskavý a udělá seznam osob, které mohly toto slovo použít, můžeme se potom každého z nich zeptat, zda si nevzpomíná třeba on, že by tuto poznámku udělal."

Amadiro vyhrkl: "Doufám, pane Předsedo, že řádně zvážíte, jaký dopad by něco takového mělo na morálku Institutu."

Předseda na něj pohlédl: "Já doufám, že to zvážíte i vy, Dr. Amadiro, a přijdete s nějakou lepší odpovědí, abychom nebyli nuceni k takovýmto extrémům přistupovat."

"Okamžik, prosím, pane Předsedo," promluvil Baley, jak nejušlepujněji jen dokázal, že zde ještě jedna otázka."

Předseda pohlédl na Baleyho s pochopením. "Zase? Ještě jedna? A ta zní?"

"Proč se chce Dr. Amadiro tak mermomocí vyhnout tomu, aby připustil, že o vztahu Jandera a Gladie věděl? Tvrdí, že je to bezvýznamné. Proč v tom případě jednoduše neřekne, že o tom vztahu věděl a celé to tím neukončí? Já trvám na tom, že to bezvýznamné není a že Dr. Amadiro moc dobře ví, že jeho přiznání by pak mohlo být použito při prokazování zločinné činnosti jeho straně."

Amadiro vyskočil: "Nesnáším tento výraz a požaduji omluvu!"

Fastolfe se jenom pousmál a Baley zlověstně sevřel rty. Amadiro začínal ztrácet pevnou půdu.

Předseda prudce zrudl a hněvivě zahřměl: "Vy požadujete? Vy požadujete? Na kom požadujete? Já jsem Předseda. Já tady naslouchám všem názorům, jenom abych ještě dřív, než bude rozhodnuto, mohl navrhnout to nejlepší řešení. Tak mě nechtě poslouchat, co tento Pozemšťan soudí o vašem počínání. Jestliže se dopouští pomluvy, bude za to potrestán, tím si můžete být jistý, stejně jako tím, že vše bude posouzeno podle těch nejprísnejších měřítek. Ale vy, Amadiro, po mně nemůžete požadovat nic. Pokračujte, Pozemšťane. Řekněte, co říct máte, buďte však při tom obzvláště opatrný."

"Děkuji vám, pane Předsedo," řekl Baley. "Je skutečně ještě jeden Aurořan, kterému Gladia o svém vztahu s Janderem pověděla."

Předseda ho přerušil: "Dobře, a to je kdo? Nehrajte tady na mne žádné hypervlnné triky."

Baley prohlásil: "Kromě upřímné výpovědi, pane Předsedo, žádné jiné úmysly nemám. Tím Aurořanem je samozřejmě Jander sám. Byl to sice robot, ale zároveň i obyvatel Aurory a tudíž ho lze považovat za Aurořana. Gladia ho určitě ve svém citovém rozpoložení oslovovala jako svého 'manžela'. Pokud Dr. Amadiro připustil, že snad mohl slyšet něco o manželském vztahu Gladie k Janderovi od někoho jiného, není logické se domnívat, že to slyšel právě od Jandera?"

Bude chtít Dr. Amadiro teď hned pro záznam prohlásit, že po celou dobu, kdy byl Jander v Gladiiných službách, s ním nikdy nemluvil?"

Amadiro dvakrát otevřel ústa, jako by chtěl promluvit, a dvakrát nevydal ani hlásku.

"Takže," hleděl na něj Předseda, "mluvil jste s Janderem během té doby, Dr. Amadiro?"

Opět žádná odpověď.

Baley zůstal klidný. "Pokud ano, je to pro naše jednání dost podstatné."

"Začínám tušit, že to podstatné být musí, pane Baley. Takže Dr. Amadiro, ještě jednou - ano nebo ne?"

A Amadiro se neudržel. "Jaký má proti mně tenhle Pozemšťan důkazy? Má snad nahrávku nějaké mé a Janderovy konverzace? Má svědky, kteří budou chtít potvrdit, že mě s Janderem viděli? Má vůbec něco kromě toho, že zde hází plytkými tvrzeními?"

Předsedův pohled se přesunul k Baleymu a ten přikývl. "Pane Předsedo, kdybych neměl vůbec nic, proč by potom Dr. Amadiro váhal s popřením - na záznam - jakéhokoli spojení s Janderem? Protože tak udělat nemůže. Čirou náhodou jsem během svého vyšetřování mluvil i s Dr. Vasilií Alienaovou, dcerou Dr. Fastolfea. Také jsem mluvil s jedním mladým Aurořanem, který se jmenoval Santirix Gremionis. Z nahrávek obou rozhovorů zřetelně vyplývá, že Dr. Vasilia vyzývala Gremionise k tomu, aby se dvořil Gladii. Sám se můžete zeptat Dr. Vasilie, co ji k tomu vedlo a zda jí nebyly jednotlivé kroky tohoto počínání doporučeny Dr. Amadirem. Také vyšlo najevo, že Gremionis měl ve zvyku doprovázet Gladii při jejích dlouhých procházkách, které oběma přinášely radost a při kterých nebyli doprovázeni robotem Jan-derem. Pokud budete chtít, tohle všechno si můžete ověřit, pane."

Předseda upjatě pronesl: "To samozřejmě mohu, ale pokud je všechno tak, jak tvrdíte, proč z toho děláte takovouhle show?"

Baley se nadechl. "Uvedl jsem, že s výjimkou Dr. Fastolfea samého mohlo být tajemství humanoidního robota získáno i od Daneela. Ovšem ještě před Janderovou smrtí bylo možné získat tyto informace stejně snadno právě i od Jandera. Zatímco Daneel byl součástí sídla Dr. Fastolfea a bylo tedy dost obtížné se k němu dostat, tak Jander byl součástí Gladii sídla a zde už to tak složité, co se týče dohledu Dr. Fastolfea nad robotem, být nemuselo."

Není jenom pravděpodobné, že se potom Dr. Amadiro chopil příležitosti Gladiny pravidelné nepřítomnosti v jejím sídle, zatímco ta se procházela s Gremionisem, a začal rozmlouvat s Janderem, možná jenom prostřednictvím trojrozměrného vidění, začal zkoumat jeho schopnosti, podrobovat ho různým testům a potom zase všechno z Janderovy paměti vymazal, tak aby o tom nemohl Gladii zpravit? Nemohlo se stát, že se již dostal na dosah toho, co vědět potřeboval - když to všechno skončilo Janderovým vyřazením z činnosti? Tedy svoji pozornost přesunul k Daneelovi. Nejspíš cítil, že mu chybí již jen pár testů a pokusů, a tak se rozhodl pro onu včerejší léčku, o níž jsem již - vypovídal."

Předseda téměř zašeptal: "Teď už to všechno do sebe skutečně zapadá. Já jsem tomu snad nucen uvěřit."

"Ještě jedna, skutečně poslední poznámka a víc už mluvit opravdu nebudu," ozval se Baley. "Při jeho pokusech a testech, které na Janderovi prováděl, je zcela možné, že Dr. Amadiro náhodou - naprosto bez jakéhokoli úmyslu - znehybnil Jandera a tím se dopustil jeho umrtvení."

Amadiro, dohnán k tomu zuřivostí, vykřikl: "Ne! Nikdy! Nedělal jsem nic, čím bych robota mohl znehybnit!"

Fastolfe ho přerušil: "S tím souhlasím. Pane Předsedo, i já si myslím, že Dr. Amadiro Jandera neznehybnil. Nicméně, pane Předsedo, Dr. Amadiro se právě teď, třebaže nepřímo, přiznal k tomu, že s Janderem co do činění měl - a že analýza celé situace, jak ji přednesl pan Baley, je v podstatě správná."

Předseda přikývl. "Jsem s vámi nucen souhlasit, Dr. Fastolfe. - Dr. Amadiro, můžete trvat na formálním popření tohoto všeho a přimět mě tak k zahájení plnoprávného vyšetřování, které by vám ovšem mohlo dost ublížit, kdyby se otočilo ve váš neprospěch - jak se domnívám, že tomu právě v této fázi je. Chtěl bych navrhnout, abyste mě k tomu nenutil - už v zájmu zachování vaší vlastní pozice ve vládě a snad i v zájmu plynulého pokračování politického kursu naší planety. Z mého pohledu ještě předtím, než došlo k té události s Janderovým znehybněním, stála za Dr. Fastolfeem větší část vlády - ne sice velká, ale přesto - která podporovala jeho způsob osídlení Galaxie. Vám se zase podařilo získat dost členů vlády na svou stranu díky vašemu nátlaku, v němž jste svaloval odpovědnost za Janderovo znehybnění na Dr. Fastolfea, a majorita se přesunula k vám. Ovšem bude-li si nyní Dr. Fastolfe přát, může z imobilizace robota obvinít vás a navíc k tomu přidat i to, že jste ho právě z tohoto činu lživě obviňoval - a v tom případě zase všechno ztratíte. Nechci se vás dotknout, ale jak vy, Dr. Amadiro, tak i vy, Dr. Fastolfe, vy oba jste schopni uvést do chodu střet plný vzdoru nebo snad dokonce pomstychtivosti, při němž se vy jako maršálové svých příznivců pustíte do vzájemného obviňování, které bude založeno na těch nejrozličnějších věcech. Vaše politické síly a pochopitelně i veřejné mínění budou beznadějně rozděleny - dokonce snad odtrženy - a to k vaší nekonečné škodě."

Věřím tomu, že alespoň v této situaci bude sice vítězství Dr. Fastolfea nevyhnutelné, ovšem velmi draze vykoupené, a proto chápu jako svou povinnost, povinnost Předsedy, přimět voliče, aby se přiklonili na jeho stranu, a chci začít s tím, že se budu snažit přinutit vás a vaši frakci, Dr. Amadiro, abyste přijali vítězství Dr. Fastolfea pokud možno co nejelegantněji, a to hned nyní - v zájmu Aurory."

"Nemám zájem o žádné zdrucující vítězství, pane Předsedo," prohlásil Fastolfe. "Jenom znovu navrhuji kompromis, který je založen na tom, že Auroře jakož i dalším Vnějších světům a také Zemi, prostě že všem bude při osídlování Galaxie poskytnuta stejná možnost. Na oplátku se rád připojím k Institutu robotiků, poskytnu jim své vědomosti ohledně robohumanoidů, stejně jako právo jimi disponovat, čímž napomohu uskutečnění plánu Dr. Amadira, ovšem za předpokladu závazného ujednání, jehož výsledkem bude zavržení všech myšlenek na represálie proti Zemi, a to bez časového omezení, což by všechno mělo být smluvně stvrzeno signatáři jak za naši planetu, tak i za Zemi."

Předseda přikývl. "Rozumný a politicky prospěšný návrh. Mohl bych slyšet i váš souhlas, Dr. Amadiro?"

Amadiro se teprve teď posadil. Jeho tvář byla poznamenána zklamáním. "Nešlo mi o žádnou osobní moc, ani jsem netoužil po uspokojení z vítězství. Chtěl jsem být co nejprospěšnější Auroře a i nadále jsem přesvědčen, že tento plán Dr. Fastolfea přinese jednoho dne Auroře jen zánik. Nicméně musím uznat, že proti dílu tohoto Pozemšťana" - vyslal rychlý a jedovatý pohled směrem k Baleymu - "jsem naprosto bezmocný a jsem nucen návrh Dr. Fastolfea přijmout - i

když budu požadovat od vlády souhlas k tomu, abych mohl, pro záznam, přednést své obavy z následků."
"My budeme samozřejmě souhlasit," podotkl Předseda. "A vy byste se měl snažit, Dr. Fastolfe, dostat tohoto Pozemšťana z naší planety pokud možno co nejdříve. Vaši pozici sice obhájil, ale přesto se domnívám, že mezi Aurorany mnoho popularity nesklidí, protože nikomu se to, že jako Pozemšťan dokázal pokořit Aurorany, příliš zamlouvat nebude."

"Máte naprostou pravdu, pane Předsedo, a pan Baley opustí naši planety brzy - s mým poděkováním samozřejmě, a pevně doufám, že s vaším stejně tak."

"Tedy," řekl Předseda ne zrovna nejelegantněji, "za důvtip, kterým nás ušetřil bezohledného politického boje, mu skládám svoje díky. - Děkuji vám, pane Baley."

ZNOVUBALEY

80.

Baley čekal, až se dostatečně vzdálí. Třebaže Amadiro a Předseda přišli společně, odcházeli nyní každý zvlášť. Fastolfe se vrátil hned, jakmile je vyprovodil, a vůbec se na sobě nesnažil skrývat, jak moc se mu ulevilo.

"Pojďte, pane Baley," pohlédl na něj, "teď se mnou poobědváte a potom se tak rychle, jak jen to bude možné, vrátíte zpět na Zemi."

Jeho roboti už nejspíš všechno zařizovali. Baley přikývl a pak trpce dodal: "Předsedovi se sice podařilo, že mi poděkoval, ale moc lehce to z něho nelezlo."

Fastolfe zakroutil hlavou: "Vy vůbec netušíte, jaké se vám dostalo pocty. Předsedové děkují skutečně jenom výjimečně, a právě tento nepoděkoval ještě nikomu. Takováto chvalořečení Předsedů zůstanou už navždy součástí historie a tento slouží už více než čtyřicet let. Navíc u většiny Předsedů dochází s poslední dekadou i k prudkému nárůstu rozmrzelosti a mrzutosti."

Přesto dovolte, pane Baley, abych vám ještě jednou poděkoval já a mými ústy i celá Aurora. Samozřejmě, že vám pomůžeme s technologií, takže ještě za vašeho, třebaže krátkého života uvidíte, jak Pozemšťané odcházejí do vesmíru. Jak jen se vám, pane Baley, mohlo podařit ve dvou a půl dnech ten náš problém takhle zvládnout - kdo by to byl řekl. Jste prostě skvělý. Ale pojdte, určitě se budete chtít umýt a osvěžit. I já to potřebuji."

Poprvé od chvíle, kdy přijel Předseda, měl Baley čas přemýšlet i o něčem jiném než o svém příštím výroku.

Ještě pořád nevěděl, co se skrývá za onou myšlenkou, která ho třikrát navštívila, poprvé když usínal, podruhé když upadal do bezvědomí, a konečně v okamžiku uvolnění po souloži.

"On tam byl dřív!"

Pořád to bylo stejně bezesmyslu i navzdory tomu, že se mu díky tomu podařilo nalézt řešení a slavit s ním před tvářmi Předsedy naprostý úspěch. Mohlo to vůbec něco znamenat, když to byla jenom část něčeho, co bylo uzpůsobené něčemu jinému a nebylo to vlastně ani potřebné? Byl to tedy nesmysl?

V koutku jeho mysli ho to stále trápilo a na oběd přišel jako vítěz, který žádný pocit vítězství nemá. Pořád se mu zdálo, jako by mu to hlavní unikalo.

A ještě jedna věc: bude Předseda trvat na svém rozhodnutí? Amadiro sice prohrál bitvu, ale vůbec nevypadá jako osoba, kterou by měla odradit jakkoliv přesvědčivá porážka. Jak mu uvěřit a přistoupit na to, že jeho řeč nebyla vedena jeho osobní domýšlivostí, ale naopak aurorským vlastenectvím? Kdyby tomu tak bylo, potom se přece vzdát nemůže. Baley se cítil povinen upozornit na to Fastolfe.

"Dr. Fastolfe," ozval se, "já to ještě za uzavřené nepovažuji. Dr. Amadiro se bude i nadále snažit, aby se Země nikam nedostala."

Zatímco jim bylo předkládáno jídlo, Fastolfe přikývl. "Já vím, že bude. Samozřejmě to od něj očekávám. Ovšem pokud dojde k vyjasnění toho Janderova znehybnění, nemám žádný strach. Nehledě k tomu, že nyní jsem si jistý, že ho mohu kdykoli znemožnit ve vládě. Nemějte obavy, pane Baley, Země půjde pořád dál. Ani vy sám se nemáte proč mstivého Amadira obávat. Ještě před západem slunce budete mimo planetu a budete se vracet zpátky na Zemi - a samozřejmě, že vás bude doprovázet Daneel. Navíc si můžete být jistý, že spolu s vámi pošleme i zprávu, v níž budeme navrhovat vaše další povýšení."

"Už se nemohu dočkat, kdy odejdu," řekl Baley, "ale doufám, že se stihnu ještě rozloučit. Rád bych ještě jednou viděl Gladii a rád bych řekl sbohem Giskardovi, kteří mi minulou noc zachránili život."

"O tom není pochyb, pane Baley. Ale teď, prosím, jezte."

Baley začal jíst, ovšem tentokrát bez potěšení. V porovnání s Předsedou a následným vítězstvím bylo jídlo jaksi bez chuti.

Co kdyby nevíťezil. Předseda ho přece mohl přerušit. Amadiro, pokud to nebylo nutné, nemusel nic popírat. A znamenalo by to víc než slovo - nebo logika - nějakého Pozemšťana.

Zato Fastolfe se radoval. Prohlásil: "Obával jsem se nejhoršího, pane Baley. Bá� jsem se, že setkání s Předsedou je moc unáhlené a že nemáte nic, co byste mu mohl říct, aby to naši situaci napomohlo. Jenomže vy jste to zvládl skvěle. Když jsem vás poslouchal, nestačil jsem se divit. V jednu chvíli jsem čekal, že si Amadiro vynutí, aby bylo jeho slovo konfrontováno s vaším, to když jste musel být v trvale položeném stavu z veškerého toho otevřeného prostoru a cizí planety -"

Baley ho mrazivě přerušil: "Se vší úctou, Dr. Fastolfe, já jsem v žádném trvalém stavu položenství nebyl. Ta poslední noc byla výjimečná a bylo to poprvé, kdy jsem nad sebou ztratil kontrolu. Po zbývajíc dobu celého mého pobytu na Auroře mi třeba mohlo být čas od času nepříjemně, ale co se týče mysli, ta byla v nejlepším pořádku." Jako kdyby sám začal vylézat onen hněv, který v sobě dost tvrdě potlačoval při setkání s Předsedou. "Jedině během té bouře, pane - a

samozřejmě kromě -" znovu se uklidnil -"jedné nebo dvou chvil na lodi, při přistávání."

Nevěděl vůbec nic o pochodech, jimiž myšlení - paměť, vyhodnocování - pracovalo, ani s jakou rychlostí. V jednom okamžiku tam nebylo nic a najednou tím byla mysl zaplněna, jako kdyby to v ní bylo po celou dobu a jenom bylo třeba, aby jednoduše praskla blanka mýdlové bubliny, která všechno zakrývala.

"U Jehovábela!" zašeptal s úctou v hlase. Potom udeřil pěstí do stolu, až nádobí zarachotilo: "U Jehovábela!"

"Co se děje, pane Baley," polekal se Fastolfe.

Baley na něj upřeně hleděl a jeho otázku si uvědomil až po chvíli. "Nic, Dr. Fastolfe. Jenom jsem se zamyslel nad pekelnou drzostí Dr. Amadira, s nímž poškodil Jandera, a potom se snažil svalit všechnu vinu na vás. A také jak se připravoval minulou noc na můj odchod do bouřky, protože věděl, do jakého stavu se nejspíš dostanu, aby to později mohl použít jako zpochybnění mých tvrzení. Prostě mi to přišlo - na okamžik - hrozné."

"No, ono to tak ani být nemusí, pane Baley. A pro Amadira je opravdu nepředstavitelné, aby dokázal Jandera imobilizovat. Prostě to byla náhoda. Buďte si jistý, že Amadirovy pokusy mohly pravděpodobnost takové možnosti zvýšit, ale i tak by se to prokázat nedalo."

Baley ho poslouchal jen na půl ucha. Všechno, co právě Fastolfe říkal, byl výmysl a vlastně na tom ani nezáleželo. Bylo to tak - jak by řekl Předseda - irrelevantní. Ve skutečnosti to všechno, co se stalo - všechno, co Baley objasnil - bylo naprosto bezvýznamné. Ale nebylo na tom třeba nic měnit.

S jedinou výjimkou - ale to až za chvíli.

U Jehovábela! zašeptal ve své uklidněné mysli a ve stejnou chvíli se otočil k obědu, aby se do něj pustil s vervou a potěšením.

81.

Ještě jednou rázoval Baley trávníkem mezi Fastolfeovým a Gladiiným sídlem. Za poslední tři dny uvidí Gladii po čtvrté a - jeho srdce se mu v hrudi stáhlo v tuhý uzel - tentokrát naposledy.

Giskard šel s ním, avšak dnes byl mnohem více soustředěný na okolí než kdy jindy. Jenomže pokud se bude Předseda skutečně držet výsledků vyšetřování, potom by Baleyho bezpečnost měla být daleko jednodušší - pokud opravdu někdo kdy v nebezpečí byl, tak jedině Daneel. A Gis-kardovi nejspíš v tomto smyslu příkazy ještě změněny nebyly.

Jenom jednou se přiblížil k Baleymu a to bylo poté, kdy se ho Baley ptal: "Giskarde, kde je Daneel?"

Giskard svižně překonal prostor mezi nimi, jako by nechtěl mluvit jinak, než potichu. "Daneel je na cestě na kosmodrom, pane, spolu s několika dalšími ze služby, aby tam připravili vše potřebné pro váš transport na Zemi. Až vás dopraví na kosmodrom, tak se tam s ním setkáte. Potom vás bude doprovázet na lodi, aby se potom s vámi rozloučil jako úplně poslední před vaším návratem na Zemi."

"Dobré zprávy. Vážím si každého dne v Daneelově společnosti. A ty, Giskarde? Také nás budeš doprovázet?"

"Ne, pane. Já mám nařízeno zůstat na Auroře. Nicméně, Daneel se o vás dobře postará i přes mou nepřítomnost."

"To určitě, Giskarde, ale budeš mi chybět."

"Děkuji vám, pane," řekl Giskard a vzdálil se stejně tak rychle, jako přišel. Baley za ním chvíli zamyšleně hleděl. - Ne, všechno pěkně po pořádku. Teď musí vidět Gladii.

82.

Přišla ho přivítat - a jak jen se svět za ty dva dny proměnil. Nebyla sice veselá, neskotačila sice, ani nebyla o nic hovornější; pořád ještě se jí ve tváři zračil výraz někoho, kdo utrpěl šok a ztrátu - ovšem ta znepokojující aura kolem ní již byla porušena. Místo ní teď vládl klid, jako by si začala uvědomovat skutečnost, že život pokračuje i po tom všem a příležitostně může být i vlídný.

Když k němu spěchala a podávala mu ruku, podařil se jí dokonce vřelý a přátelský úsměv.

"Ale neboj se, neboj, Eliáš," řekla, když zaváhal. "Je to pro mne dost legrační představa, když tě vidím, jak se po včerejší noci zdráháš a předstíráš, že se mě nechceš dotknout. Vidíš, a já na to pořád vzpomínám a nepřichází mi to ani trochu líto. Právě naopak."

Baley se pustil do - pro něj - složité operace a usmál se rovněž. "Já na to, Gladie, vzpomínám také a ani já toho nelituji. Rád bych to udělal znovu, jenomže místo toho se s tebou přicházím rozloučit."

Přes tvář jí přelétl stín. "Takže se vracíš zpátky na Zemi. Už ke mně ta zpráva sítí robotů, která neustále mezi Fastolfeovým a mým sídlem funguje, doputovala, takže vím, že všechno dopadlo dobře. Ty jsi přece nemohl selhat."

"Neselhal jsem. A Dr. Fastolfe zvítězil rovněž na celé čáře. Nevěřím, že by se ještě vůbec nějaká nárážka ve smyslu toho, že by mohl být do Janderovy smrti nějak zapleten, někdy objevila."

"Podle čeho tak soudíš, Eliáš?"

"Věřím tomu."

"Já jsem to věděla." Bylo v tom cítit i stín uspokojení. "Věděla jsem, že to dokážeš, už když jsem jim říkala, aby tě sem kvůli tomu případu pozvali. Ale proč tě potom posílají domů?"

"Právě proto, že je případ vyřešen. Kdybych tady zůstal déle, patrně bych se stal pro tělo politiky příliš lechtivý."

Chvilí na něj pochybovačně hleděla a pak k tomu přidala: "Nevím přesně, co tím myslíš. Vypadá to jako nějaký pozemský obrat. Ale to je jedno. A zjistil jsi, kdo Jandera zabil? To je také důležité."

Baley se rozhlédl kolem. V jednom z výklenků stál Giskard, ve druhém Gladiin robot.

Gladia si jeho pohled vyložila po svém. "Eliáš, už je na čase, aby ses přestal trápit přítomností robotů. Copak tě trápí třeba, že je tady křeslo nebo závěsy?"

Baley přikývl. "No, Gladie, je mi to líto - je mi to moc líto - ale musel jsem jim říct to, že Jander byl tvým manželem."

Její oči se široce rozevřely, a tak si pospíšil: "Musel jsem. V zájmu toho případu se tomu nedalo vyhnout, ale já ti

slibuji, že to nebude mít vliv na tvé aurorské postavení." Tak stručně, jak jen mohl, shrnul všechno, co se odehrálo při setkání s Předsedou a uzavřel to: "A ještě abys věděla, tak Jandera nezabil nikdo. To znehybnění bylo způsobeno náhodnou změnou v jeho pozitronových obvodech, i když pravděpodobnost této náhody mohla být zvýšena i tím, co se dělo kolem."

"A já o tom nevěděla," zasténala. "Nikdy. A přitom jsem na tom Amadirově odporném plánu spolupracovala. On jediný má stejnou zodpovědnost, jako kdyby ho úmyslně rozbil kladivem."

"Gladie," řekl Baley vážně, "to není spravedlivé. On nechtěl Jandera poškodit a to, co dělal, viděl tak, že je to ve prospěch Aurory. I tak je potrestán. Je poražen, jeho plány jsou rozmetány a Institut robotiky převezme Dr. Fastolfe. Ty sama bez ohledu na to, jak jsi trpěla, bys lepší trest nevymyslela."

"Budu o tom přemýšlet," ozvala se po chvíli. "Ale co mám dělat se Santirixem Gremionisem, s tím dobře vypadajícím mladým lokajem, který měl za úkol odlákávat mě pryč? Není divu, že se na mě tak přilepil, třebaže jsem ho opakovaně odmítala. Až ten sem přijde znovu, tak ho s radostí -"

Baley prudce potřásl hlavou. "Ne, Gladie. Já jsem s ním mluvil a ujist'uji tě, že on vůbec netušil, co dělá. Byl oklamán úplně stejně jako ty. Ve skutečnosti to máte jenom převrácené. On byl neodbytný ne proto, aby tě odlákal. On byl Amadirovi užitečný proto, že byl neodbytný - a neodbytný byl ze vztahu k tobě. Z lásky, znamená-li to slovo na Auroře totéž co na Zemi."

"Na Auroře je to jenom choreografie. Jander byl robot a ty Pozemšťan. To je něco jiného než Aurořané."

"Takhle si to vysvětluješ ty, Gladie. Jenomže ty ses naučila od Jandera brát; se mnou ses naučila - ne tedy, že bych to měl v úmyslu - dávat. Jestli budeš chtít uspět s učením, nebylo by jenom správné, aby ses to učila s někým? Gremionis tě přitahuje natolik, že bys ho byla schopná učit. A on již teď pohrdá aurorskými konvencemi právě pro tvoje vytrvalé odmítání. A bude vzdorovat ještě víc. Ty ho přece můžeš učit dávat i brát a oboje můžeš dělat střídavě nebo dohromady spolu s ním."

Gladia mu pronikavě pohlédla do očí. "Eliáš, ty se mě snažíš zbavit?"

Baley zvolna přikývl. "Ano, Gladie, snažím. A v tuto chvíli je pro mne tvoje štěstí přednější než cokoli jiného, co bych mohl získat pro sebe nebo pro Zemi. Já ti štěstí dát nemohu, ale může ti ho dát Gremionis a já budu šťastný - skoro tak šťastný, jako kdybych ti ten dar přinášel já."

Gladie, myslím, že tě může dost překvapit, jak nedočkavě bude tu choreografii překonávat, jenom když mu ukážeš, jak. A pokud se tento správný postup rozšíří, mohou ve vašich stopách, vstříc extázi, brzy kráčet další - Gremionis to totiž může učit zase jiné ženy. Gladie, třeba se ještě dřív, než s tím budeš hotova, postaráš o převrat v aurorském sexu. A budeš na to mít alespoň tři století."

Gladia na něj upřeně hleděla a záhy propukla ve smích. "Ty si děláš legraci. Schválně to zlehčuješ. Ani by mi to nedošlo, Eliáš. Ty máš pořád tak vážný a protažený obličej. U Jehovábela!" Při tom posledním slovu se pokoušela vybavit si jeho temný baryton.

"Možná, že trochu si legraci dělám," odpověděl Baley, "ale v podstatě to tak myslím. Slib mi, že poskytneš Gremionisovi šanci."

Bez zaváhání k němu přistoupila a on ji objal.

Položila mu svůj prst na rty a posunkem naznačila polibek. Pak měkce dodala: "A nechceš mě mít raději pro sebe, Eliáš?"

Odpověděl právě tak jemně, aniž si uvědomoval přítomnost robotů: "Ano, Gladie, chtěl bych. A stydím se v tuto chvíli říct, že by se Země klidně mohla rozpadnout na kusy, jen kdybych tě mohl mít - ale já nemohu. Za pár hodin už na Auroře nebudu a není žádná cesta, kterou bys mohla jít se mnou. Ani si nemyslím, že bych se ještě někdy mohl na Auroru vrátit, stejně jako je nemožné, abys ty navštívila Zemi."

Nikdy tě už nevidím, Gladie, ale nikdy na tebe nezapomenu. Já zemřu v několika desítkách let a až se to stane, ty budeš stejně mladá, jako jsi teď. Proto bychom si měli říct sbohem hned, ať na to všechno můžeme vzpomínat jako něco krásného."

Opřela se hlavou proti jeho hrudi. "A, Eliáš, dvakrát jsi vstoupil do mého života, pokaždé jen na pár hodin. Dvakrát jsi pro mne tolik udělal a potom řekl sbohem. Když to bylo po prvé, tak všechno spočívalo v tom, že jsem se dotkla tvé tváře, ale jak mnoho to znamenalo. Po druhé už jsem udělala mnohem víc - a znovu, kolik se jen změnilo. I kdybych žila víc století, než kolik bych jich vůbec dokázala spočítat Eliáš, nikdy na tebe nezapomenu."

Baley řekl: "Potom nedovol, aby to v tobě zůstal jenom jako vzpomínky na přerušené štěstí. Přijmi Gremionise a udělej šťastným i jeho - a dovol, ať on udělá šťastnou tebe. A nezapomeň, že ti nic nemůže zabránit v tom, abys mi posílala dopisy. Hyperpošta mezi Aurorou a Zemí funguje."

"Budu, Eliáš. A ty mi taky napíšeš?"

"Napišu, Gladie."

Chvilí bylo ticho a posléze se od sebe neochotně oddělili. Ona zůstala stát uprostřed místnosti, zatím co on prošel dveřmi, kde se otočil - ona dosud stál na svém místě a mímě se usmívala. Na svých rtech vymodeloval slůvko: Sbohem. A potom, přestože se žádný zvuk neozval - nemohl to vyslovit nahlas - dodal, má lásko.

A její rty se pohnuly stejně tak. Sbohem, má nejdražší lásko. Otočil se, vyšel ven a věděl, že už ji nikdy takto nevidí, že už se jí nikdy nedotkne.

83.

A zanedlouho poté začal Eliáš uvažovat o tom, že jeden úkol na něj pořád ještě čeká. Beze slova došel téměř až do poloviny cesty k Fastolfeovu sídlu, kde zastavil a zvedl ruku.

Pozorný Giskard u něj byl ve chvíli.

Baley ho oslovil: "Kolik mám ještě času, než budu odjíždět na kosmodrom, Giskarde?"

"Tři hodiny a deset minut, pane."

Baley se na chvíli zamyslel. "Rád bych došel támhle k tomu stromu, posadil bych se zády k jeho kmenu a zůstal tam nějakou dobu jenom sám. Samozřejmě s tebou, ale pryč od lidí."

"V otevřeném prostoru, pane?" Robotův hlas nebyl schopen výrazu překvapení ani pohoršení, přesto měl Baley pocit, že kdyby byl Giskard člověk, tak by se určitě vyjádřil i tímto způsobem.

"Ano," potvrdil Baley. "Myslím, že po poslední noci může být takto klidný den - příjemný, slunný, bez mráčku - jen stěží nějak nebezpečný. Jestliže začnu pocíťovat agorafobii, půjdu dovnitř. Slibuji. Tak co, doprovázíš mě?"

"Ano, pane."

"Dobře." Baley šel první. Když dorazili ke stromu, Baley se opatrně dotkl jeho kmene a potom se zahleděl na svůj prst, který zůstal naprosto čistý. Po tomto uklidnění se naklonil proti kmeni, který ho neušpinil, prohlédl si zemi pod sebou a pak se opatrně posadil, aby si opřený zády o strom dopřál odpočinek.

Nebylo to sice ani zdaleka tak pohodlné, jako kdyby se opíral v křesle, ale cítil přitom kupodivu klid, který by snad neprožíval ani uvnitř místnosti.

Giskard zůstal stát a Baley se ho zeptal: "Proč se také neposadíš?"

"Mně se stojí pohodlně, pane."

"Já vím, Giskarde, ale já si budu připadat lépe, když k tobě nebudu muset vzhlízet."

"Kdybych seděl, nemohl bych vás účinně chránit před případným ublížením."

"I to vím, Giskarde, ovšem já v tuto chvíli skutečně žádný důvod k nebezpečí nevidím. Moje poslání skončilo, případ je vyřešen, pozice Dr. Fastolfea je zajištěna. Takže se klidně můžeš odvážit a posadit se a já ti příkazuji, aby ses posadil."

Giskard si ihned sedl, čelem proti Baleymu, jeho oči nepřestávaly bloudit v prodloužení směru, kterým hleděl, a nepolevoval v ostražitosti.

Baley vzhlédl přes listoví stromu k nebi - zelené proti modrému - naslouchal šelestění hmyzu a náhlému zvolání ptáka.

Vedle sebe si všiml vlnící se trávy, což mohlo mít na svědomí i malé zvíře, které probíhalo kolem, a Baley si znovu uvědomil okolní klid, něco zcela odlišného od klidu v hlučném Městě. Tento klid byl nerušený, neuspěchaný, vzdálený.

Poprvé zachytil Baley slabé nutkání, při němž mu Vnějšek připadal mnohem přijatelnější než Město. Začalo mu docházet, že zkušenosti z Aurory mu budou v mnohém velice prospěšné, nejvíc pak bouře - neboť nyní už věděl, že je schopen Zemi opustit a že je připraven čelit podmínkám jakéhokoli nového světa, který mohl osídlit on a Ben - a snad i Jessie.

Posléze promluvil i nahlas: "Minulou noc jsem byl překvapen, když jsem v té temné bouři uviděl aurorský měsíc, který nebyl za mraky. Domnívám se, alespoň podle knih, že se o měsíc jednalo."

"Ano, a dokonce dva, pane. Ten větší je Titanus, ovšem je tak malý, že vypadá pouze jako průměrná hvězda. Ten menší není vidět pouhým okem vůbec a jednoduše je nazýván Titanus II., pokud je vůbec nazýván."

"Děkuji ti. - A děkuji ti, Giskarde, i za to, že jsi mě včera v noci zachránil." Podíval se na robota. "Ani nevím, jak bych ti mohl vhodně poděkovat."

"Vůbec není nutné mi děkovat. Prostě jsem se jenom řídil příkazy Prvního zákona. V této záležitosti jsem neměl na výběr."

"Niměně i přesto ti vděčím za záchranu života a je důležité, abys věděl, že tomu rozumím. A co bych měl udělat teď, Giskarde?"

"V jakém smyslu, pane?"

"Moje poslání je u konce. Záměry Dr. Fastolfea jsou zabezpečeny. I budoucnost Země se zdá být zajištěna. Jako by už bylo všechno vyřízeno, ale ještě pořád tady zůstává Janderův případ."

"Nerozumím, pane."

"Samozřejmě, všechno se zdá být vyřešeno tím, že jeho smrt byla způsobena změnou pozitronového napětí mozku, třebaže i samotný Fastolfe připouští, že možnost něčeho takového je nekonečně malá. Amadirovo případné působení sice mohlo tuto možnost nesčetněkrát znásobit, ta ovšem i přesto zůstává nekonečně malá. Alespoň podle Dr. Fastolfea. Takže musím znovu připustit, že Janderova smrt byla zase jen záměrným umrtvením. Ale přece jenom už nemám odvahu celou záležitost znovu otevírat. Nerad bych znepokojoval záležitostí, která již jednou dospěla k dost uspokojivému řešení. Nechci vystavovat Dr. Fastolfea opětovnému nebezpečí. Ani nechci, aby byla Gladia nešťastná. Nevím, co mám dělat. Vzhledem k tomu, že o tom nemohu mluvit s lidmi, mluvím o tom s tebou, Giskarde."

"Ano, pane."

"Vždycky ti mohu nařídít, abys cokoli vymazal a víckrát na to nevzpomenul."

"Ano, pane."

"Co si tedy myslíš, že bych měl dělat?"

"Pokud se jedná o umrtvení, pane, potom musí existovat někdo, kdo byl ten skutek schopen spáchat. Jediný, kdo to však mohl spáchat, je Dr. Fastolfe a ten tvrdí, že to nespáchal."

"Ano, s tímhle jsme celé vyšetřování zahajovali. Já Dr. Fastolfeovi věřím a jsem skutečně přesvědčen, že to neudělal."

"Jak se tedy potom může jednat o umrtvení, pane?"

"Předpokládám, že je ještě někdo, kdo toho ví o robotech stejně tolik jako Dr. Fastolfe, Giskarde."

Baley přitáhl kolena k sobě a objal je rukama. Na Giskarda se ani nepodíval a dál jakoby zůstal ponořen v myšlení.

"Kdo by to mohl být, pane?" zeptal se Giskard.

A Baley se konečně dostal k onomu kritickému bodu.

Tiše pronesl: "Ty, Giskarde."

84.

Kdyby byl Giskard člověkem, jednoduše by mohl upřeně hledět, beze slova a omráčený; nebo by mohl začít rozzlobeně běsnit; nebo ucuknout v hrůze; nebo by mohl zareagovat tuctem jiných způsobů. Jelikož se však jednalo o robota, nedal najevo vůbec nic a jenom se dotázal: "Proč to říkáte, pane?"

"Protože jsem si docela jistý, Giskarde," začal vysvětlovat Baley, "že víš dost dobře, jak jsem k tomuto závěru došel, přesto mi prokážeš laskavost, když mi na tomto tichém místě a v této chvíli, která zbývá do mého odchodu, dovolíš, abych ti celou věc vysvětlil pro svůj vlastní dobrý pocit. Rád bych se o tom slyšel mluvit. A byl bych rád, kdybys mě opravil, začnu-li chybovat."

"Jistě, pane."

"Domnívám se, že mým prvotním omylem bylo, že jsem tě, na rozdíl třeba od Daneela, považoval za daleko jednoduššího a méně složitějšího robota, prostě jenom proto, že jsi málo lidský. Člověk bude vždycky uvažovat tak, že rob humanoid musí být vyspělejší, složitější a inteligentnější, než vůbec je. Jisté však je, že takový robot, jaký jsi ty, se navrhuje daleko snáze, zatímco takový Daneel je třeba pro muže jako Amadiro problém již dost velký, takže jeho tvůrcem může být jen robotický génius, kterým je například Dr. Fastolfe. Nicméně obtíže při Daneelově navrhování leží, jak se domnívám, v napodobování všech lidských jednotlivostí, jako třeba výraz v obličeji, zabarvení hlasu, gesta a pohyby, které jsou mimořádně složité, ve skutečnosti však se složitostí myšlení nemají žádnou souvislost. Mám pravdu?"

"Přesně tak, pane."

"Tohle byl samozřejmě i můj přístup. Jenomže ty ses prozradil ještě dřív, než jsme přistáli na Auroře. Vzpomínáš si snad, jak jsem byl během přistání přemožen záchvatem agorafobie a jak jsem byl na okamžik dokonce ještě bezmocnější než včera v noční bouři."

"Vzpomínám, pane."

"V tu chvíli byl se mnou v kajutě Daneel, zatímco ty jsi byl za dveřmi. Já jsem nehlučně upadal do katatonického stavu a on se na mě nejspíš nedíval, a tak mu to uniklo. Ty jsi byl mimo kabinu, a přesto jsi to byl ty, kdo vpadl dovnitř a vypnul prohlížeč, který jsem držel. Ty ses tam dostal dřív než Daneel, třebaže jeho reflexy jsou stejně tak rychlé jako tvoje, o čemž jsem přesvědčen - jak třeba sám předvedl, když zabránil Dr. Fastolfeovi, aby na mě zaútočil."

"Dr. Fastolfe na vás určitě zaútočit nechtěl."

"Ne, zaútočit ne. Jenom předváděl Daneelovy reflexy. - A přesto, jak jsem řekl, jsi byl u mne dřív ty. Jen stěží jsem si to v tu chvíli uvědomoval, ovšem já jsem zvyklý pátrat a v tu chvíli jsem nebyl postižen agorafobickou hrůzou, jak jsem předvedl minulou noc. Třeba jsem si nevšiml, že jsi tam byl první, jenom proto, že jsem to pustil z hlavy. To by mohlo být, snad, jediné logické řešení."

Baley se odmlčel, jako by očekával Giskardův souhlas, robot však neřekl nic.

V pozdějších letech to býval první vjem, který si Baley vybavil, když pomyslel na pobyt na Auroře. Ne bouře. Dokonce ani ne Gladii. Tenhle tichý čas pod stromem, se zelenými listy proti modré obloze, lehký vánek, téměř neslyšné, zvraty způsobované zvuky a Giskard, sedící proti němu s lehce zářivými očima.

Baley pokračoval: "Nejspíš to ale bude tak, že ty jsi nějak zjistil stav mé mysli, neboť i přes zavřené dveře jsi věděl, že mě postihl nějaký záchvat. Anebo, abych to řekl krátce a mnohem jednodušeji, jsi schopen číst myšlenky."

"Ano, pane," řekl Giskard tiše.

"A stejně tak dokážeš i ovlivňovat mysl. Věřím totiž tomu, že sis všiml, že o tom vím, a tak jsi to v mé mysli zakryl, abych si na to nevzpomněl nebo v tom nehledal význam - kdybych si náhodou tu situaci znovu vybavil. Ovšem tak docela se ti to nepodařilo, možná proto, že jsou tvé schopnosti omezené -"

Giskard využil Baleyho odmlky: "Pane, První zákon je prvořadý. Musel jsem vám poskytnout pomoc, třebaže jsem si uvědomoval, že by se to mohlo i prozradit. A pak jsem vaši mysl ovlivnil jen minimálně, tak abych vám v žádném případě neublížil."

Baley přikývl: "I ty máš své potíže, jak vidím. Tvoje ovlivnění bylo jen minimální - takže jsem si na to ve chvíli, kdy byla moje mysl dostatečně uvolněná a pracovala zcela samostatně, dokázal znovu vzpomenout. A dřív než jsem ztratil vědomí v bouři, věděl jsem, že u mne budeš, stejně jako na lodi, první. Třeba bys mě dokázal objevit za pomoci infračerveného záření, ovšem potom by tě musel mást každý savec nebo pták - kdyby ti nestačilo pátrat jenom po mé mysli, a to i přesto, že jsem byl v bezvědomí. To by ti mohlo dost pomoci."

"A také pomohlo," poznamenal Giskard.

"Když už jsem si vzpomněl, těsně před spánkem nebo v bezvědomí, tak jsem všechno zase při plném vědomí zapomněl. Ovšem minulou noc jsem si na to vzpomněl po třetí, a tentokrát jsem nebyl sám. Byla se mnou Gladia a ta mi zopakovala, co jsem v noci řekl, a to znělo: „On tam byl dřív. Samozřejmě mi to žádný smysl nedávalo, dokud mě poznámka Dr. Fastolfe nedovedla až k myšlence, která si razila svou cestu předchozím zatemněním. Potom, hned jak mi svítl, jsem si vzpomněl i na další věci. Třeba že když jsem byl zvědavý, zda skutečně přistáváme na Auroře, tak jsi mě ujistil, že cílem naší cesty je Aurora, a to ještě dřív, než jsem se vůbec zeptal. Předpokládám, že nikomu nedovoluješ, aby věděl o této tvé schopnosti číst myšlenky."

"To je pravda, pane."

"A proč?"

"Moje čtení myšlenek mi poskytuje jedinečnou schopnost při podřizování se Prvnímu zákonu, pane, proto si jeho existence dost cením. Daleko účinněji tak dokážu zabránit ublížení lidské bytosti. Přesto mi připadá, že ani Dr. Fastolfe, ani jiná lidská bytost by dlouho netolerovala robota, který dokáže číst myšlenky, proto jsem si svou schopnost uchoval jen sám pro sebe. Dr. Fastolfe rád vypráví legendu o robotovi, který dokázal číst myšlenky a kterého sestrojila

Susan Calvinová a já jsem nechtěl, aby on tento její čin zopakoval."

"Ano, vyprávěl mi tu legendu. Já tuším, že on ví, aniž si to uvědomuje, že i ty dokážeš číst myšlenky, protože jinak by se k té legendě stále nevracel. A já si myslím, že pro něj není zrovna nejbezpečnější, aby to dělal, když jsi v tom zapleten i ty. Určitě i tohle mi napomohlo k tomu, abych si všechno uvědomil."

"Snažím se to nebezpečí co nejlépe neutralizovat a nechci se přitom nadměrně dotýkat myslí Dr. Fastolfea. Dr. Fastolfe proto při každém vyprávění zdůrazňuje, že ten příběh je jenom legendou a že není pravdivý."

"Ano, i na to si vzpomínám. Ovšem pokud Dr. Fastolfe neví, že ty umíš číst myšlenky, znamená to, že jsi těmto schopnostem nemohl být obdařen už při svém vzniku. Kde jsi k nim tedy přišel? - Ne, Giskarde, neříkej mi to. Pokusím se ti jenom něco naznačit. Ty jsi velice přitahoval slečnu Vasilii, když byla mladou ženou, tedy v době, kdy se začala zabývat robotikou. Řekla mi, že na tobě dělala, pod dohledem Dr. Fastolfea, nějaké pokusy s programováním. Nemohla tedy jednou, docela náhodou, udělat něco, co by ti tuto schopnost dalo? Nemůže to tak být?"

"Je to tak, pane."

"A ty víš, co to něco je?"

"Ano, pane."

"A ty jsi jediný robot, který je schopen číst myšlenky?"

"Zatím ano, pane. Ovšem bude nás víc."

"Kdybych se tě zeptal, co s tebou Dr. Vasilie udělala, abys získal tyto schopnosti - nebo kdyby se tě zeptal Dr. Fastolfe - řekl bys nám to na základě Druhého zákona?"

"Ne, pane, protože bych to posoudil jako věc pro vás škodlivou, a tudíž by musel být upřednostněn První zákon."

Ovšem tento problém nehrozí, protože kdybych se dozvěděl, že se mě na to chce někdo zeptat nebo mi to přikázat, tak bych toto jeho nutkání odstranil ještě dřív, než by vůbec mohlo být vysloveno."

"Ano," přikývl Baley, "když jsme předevčírem šli od Gladie k Fastolfeovi, ptal jsem se Daneela, zda se od posledního pobytu u Gladie setkal s Janderem, a on mi docela prostě odpověděl, že ne. Chtěl jsem se potom otočit a zeptat se na totéž i tebe, ale nějak jsem to neudělal. Teď chápu, že jsi mi to moje nutkání ptát se zrušil v samém zárodku."

"Ano, pane."

"Protože kdybych se zeptal, musel bys mi říct, že jsi ho v tu dobu znal dost dobře a to se ti zrovna moc nehodilo."

"Ne, pane."

"Ale ty jsi věděl, že v době, kdy ses s Janderem stýkal, je testován Amadirem, neboť předpokládám, že jsi byl schopen číst i Janderovy myšlenky nebo spíš pronikat jeho pozitronovými potenciály -"

"Ano, pane, mezi roboti a lidskou mentální činností v podstatě není rozdíl. Snad že robotům se dá porozumět daleko snáze."

"Ty jsi Amadirovu činnost odsuzoval, protože v záležitosti osídlování Galaxie jsi souhlasil s Fastolfeem."

"Ano, pane."

"Proč jsi nezastavil Amadira? Proč jsi neodstranil z jeho mysli nutkání testovat Jandera?"

Giskard řekl: "Pane, není zrovna snadné pohrávat si s myšlením. Amadirovo rozhodnutí bylo tak hluboké a komplikované, že kdybych ho chtěl odstranit, mohl bych mu i ublížit - a to bych v případě tak rozvinutého a důležitého mozku nerad. Dost dlouho jsem nechal tu záležitost pokračovat a zatím jsem přemítal o řešení, které by nejlépe vyhovovalo potřebám Prvního zákona. Až jsem se konečně rozhodl a situaci po svém napravit. Rozhodování samozřejmě nebylo ani trochu snadné."

"A tím rozhodnutím bylo znehybnit Jandera ještě dřív, než mohl Amadiro stihnout vypracovat metodu, jejíž pomocí by pak mohl navrhnout skutečného humanoidního robota. Už léta jsi věděl, jak to udělat, neboť jsi byl schopen přesně porozumět Fastolfeovým teoriím, které jsi vylovil z Fastolfeovy mysli. Je to tak?"

"Přesně tak, pane."

"Tedy Fastolfe přece jenom nebyl jediným odborníkem, který by byl schopen znehybnit Jandera."

"V určitém smyslu byl, pane. Moje vlastní schopnost je pouze odrazem - nebo rozšířením - té jeho."

"Ale došlo k tomu. Nenapadlo tě, že to znehybnění uvrhne Fastolfea do velkého nebezpečí? Ze bude podezříván? Byl jsi připraven ke všemu se přiznat a třeba i připustit, aby tvé schopnosti vyšly najevo, kdyby se to ukázalo pro jeho záchranu nevyhnutelné?"

Giskard prohlásil: "Skutečně jsem věděl, že Dr. Fastolfe bude v nepříjemné situaci, ovšem přiznat svou vinu jsem neměl v úmyslu. Doufal jsem, že této situace využijí k tomu, abych vás dostal na Auroru."

"Dostal mne sem? To byl tvůj nápad?" Baley byl poněkud ohromen.

"Ano, pane. Pokud dovolíte, rád bych to vysvětlil."

Baley ho vyzval: "Udělej to, prosím."

Giskard spustil: "Dozvěděl jsem se o vás od slečny Gladie a Dr. Fastolfea, a to nejenom z toho, co o vás říkali, ale i z toho, co bylo v jejich myslích. Zjistil jsem si i situaci, která vládne na Zemi. Pozemšťané, jak jsem vyrozuměl, žijí za zdmi a odtamtud mohou jen stěží uniknout, ovšem stejně tak jsem pochopil, že za zdmi žijí i Aurořané."

Aurořané žijí za zdmi, které tvoří roboti. Ti je potom chrání před všemi změnami života a podle Amadirových plánů by měli i vystavět novou už od počátku 'zazděnou' společnost, která by potom z Aurory osídlila nové světy. Aurořané také žijí za zdmi vystavěnými z jejich prodlužovaných životů, což je potom nutí nadhodnocovat individualitu a zabraňuje jim ve společném užívání jejich vědeckých možností. Ani nechtějí být vystavováni otevřeným sporům, ty musí řešit Předseda, který je stejně tak musí zbavovat všech nejistot a předkládat jim jen řešení takových problémů, které již byly proklamovány. Sami ve skutečnosti ani nejsou schopni projednávat nejlepší řešení. To, co oni chtějí, jsou pouze tichá řešení.

Zdi Pozemšťanů jsou primitivní a prosté, takže jejich existence je nápadná a zřetelná - a vždycky se tam najdou takoví,

kteří se snaží unikat. Zdi Aurořanů jsou nehmotné a nejsou ani jako zdi viditelné, takže nikdo ani nemůže mít představu o úniku. Proto mám ten dojem, že Galaxii musí osídlit Pozemšťané a nikoli Aurořané - nebo jiní vesmířané. Jen tak může být založeno něco, co se jednou stane Galaktickým impériem.

Tohle všechno jsou Fastolfeovy důvody a já s nimi souhlasil. Zatímco však Dr. Fastolfeovi plně postačovaly, já, nadán svými schopnostmi, jsem jimi nemohl být uspokojen. A tak abych mohl svá rozhodnutí přezkoumat, potřeboval jsem zkontrolovat mysl alespoň jednoho Pozemšťana přímo a vy jste byl ten nejvhodnější, o kom jsem se domníval, že bych ho měl na Auroru přivést. Janderova imobilizace pak posloužila obojímu, jak zastavení Amadi-ra, tak příležitosti pro vaši návštěvu. Velmi lehce jsem se snažil popostrčit slečnu Gladii, aby vaše pozvání Dr. Fastolfeovi navrhla; toho jsem, zase velmi lehce, tlačil k tomu, aby návrh adresoval Předsedovi; a toho jsem pak dotlačil, velmi lehce, k tomu, aby souhlasil. Jen co jste přiletěl, začal jsem vás zkoumat a byl jsem potěšen tím, co jsem zjišťoval."

Giskard přestal mluvit a stal se znovu roboticky chladný.

Baley se zamračil: "Ani mi nepřijde, že bych si tím, co jsem zde vykonal, nějakou čest vysloužil. To tys musel zařídit, abych se dostal na cestu pravdy."

"Ne, pane. Naopak. Rozmíšťoval jsem vám do cesty různé - samozřejmě že rozumné - překážky. Odmítl jsem nechat vás rozpoznat moje schopnosti, dokud jsem nebyl nucen se prozradit. Ujistil jsem se, že občas trpíte i depresemi a zoufalstvím. Podporoval jsem vás při riskování v otevřeném prostoru, abych zkoumal vaše reakce. Jenomže vy jste si svou cestu i přes tyto překážky našel a já byl potěšen."

Zjistil jsem, že si velmi přejete být za zdmi vašeho Města, ovšem stejně tak je nutné naučit se žít i bez nich. Zjistil jsem, že ani ve chvílích, kdy jste trpěl nepříjemnými pocity - při pohledu z Aurory do prostoru nebo když jste se ocitl v bouři - jste nebyl přinucen k tomu, abyste přestal přemýšlet, ani to vás nedokázalo odvést od vašeho problému. Zjistil jsem, že jste s vašimi nedostatky i vašim krátkým životem smířený - a že se nevyhýbáte sporům."

Baley se zeptal: "A jak víš, že jsem obecným představitelem Země?"

"Vím, že nejste. Ovšem z vašich myšlenek vím, že je tam víc takových jako vy a my budeme stavět právě na nich. Vím - a teď to již vím zcela nepochybně - že je nutné jít touto cestou a zatím pro tu cestu připravovat další, mně podobné roboty, kteří s tím budou obeznámeni také."

Baley ho náhle přerušil. "Ty chceš říct, že na Zemi přijdou roboti, kteří budou číst myšlenky?"

"Ne, to ne. I když vaše poděšení plně kvituji. Přímé zapletení robotů by znamenalo vytvoření mnoha stěn, které odsoudily Auroru a Vnější světy k ochrnutí. Pozemšťané osídlí Galaxii v každém případě bez robotů. Bude to sice znamenat hodně potíží, nebezpečí a mnohá poškození - mohlo by totiž dojít i k tomu, že kdyby tam roboti byli s vámi, mohli by vám začít ukazovat cestu - ale nakonec uznáte, že když lidské bytosti půjdou svou cestou, bude se jim dařit mnohem lépe. A třeba zase jednou - někdy za hodně dlouho - roboti zakročí znovu. Kdo ví?"

Baley se zvědavě zeptal: "Chceš vidět do budoucnosti?"

"Ne, pane. Ovšem na základě tohoto mého studia myslí mohu říct, bez záruky samozřejmě, že stejně jako Tři zákony robotiky ovlivňují chování robotů, jsou i zákony, které ovlivňují chování lidí; a ty mohou být rovněž někdy v budoucnu přiměřeně využívány. Lidské zákony jsou daleko komplikovanější nežli Zákony robotiky a mne vůbec nenapadá, jak by mohly být uspořádány. Ve skutečnosti by mohly být statické, takže nebude možno je nějak přesně vyjádřit, jediné snad v podmínkách obrovské populace. Mohou být také dost volně závazné, čímž by byl ovšem jejich smysl opět ohrožen, znovu samozřejmě pouze s výjimkou obrovského osídlování, které podle těchto zákonů ještě, nebude moci fungovat."

"Řekni mi, Giskarde, teď jsi mluvil o tom, co Dr. Fastolfe označuje jako vědu budoucnosti - 'psychohistorii'?"

"Ano, pane. Podařilo se mi ho vhodně pobídnout, takže začal již na jejím řešení pracovat. Jednoho dne, když se teď existence Vnějších světů coby dlouhodobě robotizované kultury blíží ke svému zániku, bude totiž její využití nutností, neboť nová expanze krátkověkých lidských bytostí - nezávislých na robotech - v podstatě již vypukla."

A teď, pane," - Giskard se postavil - "myslím, že se musíme vrátit do Fastolfeova sídla, abyste se mohl připravit na váš odlet. Samozřejmě že všechno, co jsme si zde řekli, se nikdy nebude opakovat."

"Ujišťuji tě, že zachovám naprostou mlčenlivost," prohlásil Baley.

"Samozřejmě," přikývl klidně Giskard. "Ovšem vy se této zodpovědnosti obávat nemusíte. Dovolím vám, abyste si vše zapamatoval, ovšem že by se vám kdy podařilo tuto záležitost vyjevit - to ani v nejmenším."

Baley jenom odevzdaně povytáhl obočí. "Ještě jednu věc, Giskarde, dřív než na mně provedeš svůj zákrok. Dohlédneš na to, aby zde, na této planetě, nebyla Gladia nijak obtěžována, aby s ní nikdo nezacházel nevlídně za to, že je Solariánka a že přijala za svého manžela robota - a že přijme Gremionisovu nabídku?"

"Slyšel jsem váš poslední rozhovor se slečnou Gladií, pane, a chápu. Postarám se o to. Teď však, pane, bych se s vámi, zatímco nás nikdo nesleduje, rád rozloučil." Giskard napřáhl ruku v tom nejlidštějším gestu, jaké Baley znal.

Baley ji přijal. Prsty, které svíral, byly tvrdé a chladné. "Sbohem - příteli Giskarde."

Giskard řekl: "Sbohem, příteli Eliáš, a vzpomeň si, že přestože je tato fráze věnována Auroře, tak v našem smyslu je skutečným Světem úsvitu právě Země."